

શુભઈ દલાલાના કેળવણી ખાતા માટે ટેકસ્ટ બુક.

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ કૃત.

સરલ
દશીનામાની પદ્ધતિ.

આવૃત્તિ ૨૮ મી.

પ્રત ૫૦૦૦.

ઈ. સ. ૧૯૧૮.

અમદાવાદ.

ધી " ડાયમંડ બુચિલિ " પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પરીખ દેવીદાસ હગનલાલે છાપ્યું.

કિંમત સાડા ચાર આના.

(સરકારની મંજૂરીથી આ આવૃત્તિની કિંમત વધારી છે.)

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[गुजरात कॉपीराइट विभाग]

અનુક્રમાંક ૭૬૫૪

नाम

पुस्तकनु नाम देशनाम मध्यति

विषय: 1/32: 588: 21: 02

મુંબઈ ઈલાકાના કેળવણી ખાતા માટે ટેકસ્ટ બુક.

સરલ

દેશીનામાની પદ્ધતિ.

રચી પ્રસિદ્ધ કર્તા,

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

ઉચ્ચુટિ એજ્યુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર.

ગોંડલ સ્ટેટ.

આવૃત્તિ અઢીવીસમી. પ્રત ૫૦૦૦.

(કુલ પ્રત ૯૨૦૦૦.)

અમદાવાદ.

ધી “ હાયમંડ જ્યુબિલિ ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં

પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપી.

સંવત ૧૯૭૨.

સને ૧૯૧૭.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર
કરાવી કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

કિંમત સાડા ચાર આના.

ગુજરાતી કોંપીરાઈટ-સંપ્રદાય શાળાની આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

આ પુસ્તક મુંબઈ ઇલાકાના મહેરબાન ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શન સાહેબ બહાદુરે પોતાના નં. ૭૫૯૦ તા. ૧૭-૧૨-૧૯૦૨ થી નિશાળામાં ચલાવવા માટે મંજૂર કરેલ છે. આ બાબતની જાહેર ખબર સરકારે સને ૧૯૦૩ ના ફેબ્રુઆરિ માસના ગુજરાત શાળાપત્રમાં આપેલ છે.

આ પુસ્તકના બે ભાગ કરવામાં આવ્યા છે. પહેલા ભાગમાં રોજમેળ, ખાતાવહી, ને વ્યાજવહીની; અને બીજા ભાગમાં સરાશી નામા વગેરેની સમજાવતી નમુના સહિત આપેલી છે. પહેલો ભાગ વિશેષે કરીને છઠ્ઠા ધોરણના વિદ્યાર્થી માટે, ને બીજો ભાગ દેશીનામાનું સંપૂર્ણ ગાન મેળવનારને માટે છે. થર્ડેડ પબ્લિક સર્વિસ સર્ટિફિકેટની પરીક્ષા આપનારાઓએ બંને ભાગનું ગાન મેળવવું જોઈએ. નવા છઠ્ઠા ધોરણમાં પહેલા ભાગનાં ૧૧ મનોયત્ન ખાતાવહી વ્યાજવહી સાથે, ને સાતમા ધોરણમાં આખું પુસ્તક ચલાવવું જોઈએ.

શીખનાર શીખવનારની સુગમતા સાર દરેક કલમનો સાર કલમની શરૂઆતમાં જાડે અક્ષરે મૂકવામાં આવેલો છે, વળી કલમો ઉદાહરણ સહિત સમજાવી છે; છતાં કલમને અંતે તેનું ઉદાહરણ કયા મનોયત્નના કેટલામા પ્રશ્નમાં છે તે બતાવેલું છે, તથા મનોયત્નના પ્રશ્નોમાં તે પ્રશ્નોનો ખુલાસો કઈ કલમોમાંથી મળશે તે બતાવેલું છે.

કલમો પાચરીબધ ગોઠવવામાં આવી છે, અને તેને અનુસરી રોજમેળના નમુનામાં ૧૪ મનોયત્ન આપવામાં આવેલાં છે. શિક્ષકે પ્રથમ નામું એટલે શું ? તેની જરૂરિયાત શી ? તે સમજાવી કાગળમાં સળ પડાવી ચોપણ બાંધતાં શીખવવા, પછી મેળ દોરતાં શીખવવો, ત્યાર કંડે જમા ઉધારમાં કઈ રકમો લખાય તે બતાવી એકાદ બે રકમોની પ્રત્યક્ષ આપણે કરાવી જમા તથા ઉધાર બાજુએ લખતાં શીખવવી. સિલક જેટલા પૈસા કોથળીમાં રહેવા જોઈએ, તેની ખાત્રી કરાવવી. આટલું નામું બરાબર આવડયા પછી રોજમેળના નમુનાનાં મનોયત્ન શરૂ કરવાં. નિયમો પ્રથમથી ન આપતાં જરૂર પડે તેમતેમ આપવાં. જેમજેમ મનોયત્ન આગળ ચાલતાં જાય, તેમતેમ તેમાં પાછલાં મનોયત્નોના સવાલો આપતા રહેવું; જેથી કરી પાછલું ગાન દૃઢ થવું જાય. સિલક કાઢતાં આવડયા પછી રોજમેળ ખતવવાનું કામ જોડે ચલાવવું.

આવૃત્તિ ૨૭ મી:—૨૫ મી આવૃત્તિથી આ બુકમાં પૂરવણી તરીકે બે ફર્મા વધાર્યા હતા. આ સુધારો કરેલી ૨૬ મી આવૃત્તિ ઉ. વિ. ના મે. એ. ઇ. સા., તેમના નં. ૧૩૨૬૭ તા. ૧૬-૩-૧૬ થી ફરમાવે છે કે મે. ડિરેક્ટર સાહેબ બહાદુરે ટેકસ્ટ બુક તરીકે ચાલુ રાખી છે. તેઓ સાહેબના ફરમાન અનુસાર પૂરવણીના બે ફર્મા આ આવૃત્તિમાં યોગ્ય સ્થળે ગોઠવવામાં આવ્યા છે.

અર્પણ પત્રિકા.

મહુમ મહેરબાન મુરબ્બો શ્રી રાવબહાદુર ગોપાળભાઈ
સુરભાઈ દેશાઈ. ફેલો ઑફ ધી યુનિવર્સિટી બોર્ડમે,
માણ આસિસ્ટન્ટ એજ્યુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર સાહેબ.

પ્રાંત કાઠિયાવાડ.

આપે અતિ શ્રમ લઈને આ પ્રાંતના કેળવણી ખાતાને હાલની
પ્રકૃષ્ટિત સ્થિતિમાં આણ્યું; તેમજ ખીજાં પણ જનસ-
મૂહનાં કલ્યાણાર્થે અનેક કામો કર્યા, તેમ
છતાં આપનો મિલનસાર સ્વભાવ, વિદ્વત્તા,
અને મારા ઉપરની નિઃસ્વાર્થી કૃપાના
પ્રવાહમાં તક્ષીન થઈ આ લઘુ
પુસ્તક ઘણીજ નમ્ર-
તાથી આપને
અર્પણ કરું
છું.

સેવક,

ત્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

અનુક્રમણિકા.

ભાગ ૧ લો.

વિષય.

પૃષ્ઠ.

નામાની વ્યાખ્યા ને જરૂરીઆત. (કલમ ૧-૨.)	...	...	...	...	૧
નામું લખવાના ચોપડા. (કલમ ૩-૬.)	...	...	...	...	૧
રોજમેળ લખવાની પદ્ધતિ. (કલમ ૭-૧૫.)	...	...	...	...	૨
રકમોની જાત ને વ્યાખ્યા. (કલમ ૧૬-૧૯.)	...	...	...	...	૪
રોજમેળના પ્રકાર. (કલમ ૨૦-૨૪.)	...	...	...	...	૫
રોજમેળમાં સિલક કાઢવા વિષે. (કલમ ૨૫-૨૭.)	...	...	...	...	૬
રકમો જમા ઉધાર કરવાની રીત. (કલમ ૨૮.)	...	...	...	...	૬
રોકડી રકમોનું જમા ઉધાર. (કલમ ૨૯-૪૬.)	...	...	...	...	૭
જમાખર્ચી રકમોનું જમા ઉધાર. (કલમ ૫૦-૬૨.)	...	...	...	...	૧૩
રોકડી અને જમાખર્ચી મિશ્ર રકમોનું જમા ઉધાર. (કલમ ૬૩-૭૧.)	...	...	...	...	૧૬
રોજમેળમાં થતી ભૂલો ને તે સુધારવાના ઉપાય. (કલમ ૭૨-૭૪.)	...	...	...	...	૧૯
હુંડી. (કલમ ૭૫-૧૧૯.)	...	...	...	...	૨૦
ખાતાવહી. (કલમ ૧૨૦-૧૨૮.)	...	...	...	...	૩૨
રોજમેળ ખાતાવહી વિષે પરચૂરણ સવાલો. (કલમ ૧૨૯-૧૩૪.)	...	...	...	...	૩૪
વ્યાજવહી. (૧૩૫-૧૫૫.)	...	...	...	...	૩૫
અચડમેળ. સાલ આખરે નફોતોટો નક્કી કરવા વિષે. (કલમ ૧૫૬-૧૬૦.)	...	...	...	...	૪૨
સરવાયું. (કલમ ૧૬૧-૧૬૭.)	...	...	...	...	૪૩
ખાતાંવાર માસિક તારીજ તથા તેના લાભ. (કલમ ૧૬૮-૧૬૯.)	...	...	...	...	૪૪
ભરતિયું, રફો, ચિટ્ટી, શાહજોગી હુંડી, પેંઠ, પરપેંઠ, કાગળ, નામજોગી ને ધણીજોગી હુંડી, લલામણ પત્ર, ને તેના રૂ. લીધાની પહોંચના નમુના. }	...	...	...	...	૪૫
રોજમેળનો નમુનો. (મનોયત્ન ૧ થી ૧૪.)	...	...	...	...	૪૬
ખાતાવહીનો નમુનો. ...	...	...	...	...	૮૪
નવી ખાતાવહીનો નમુનો. ...	...	...	...	...	૯૫
વ્યાજવહીનો નમુનો. ...	...	...	...	...	૯૭
પરીક્ષાના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખવા સારૂ વિદ્યાર્થીઓને સૂચના...	...	...	...	...	૧૦૧
પરીક્ષા માટે મનોયત્ન ૧-૨-૩. ...	...	...	...	...	૧૦૨

ભાગ ૨ જો.

ઘેડી ખાતાવહી નમુના સહિત. (કલમ ૧૭૦.)	...	...	...	...	૧૧૫
જમાખર્ચનું પત્રક નમુના સહિત. (કલમ ૧૭૧.)	...	...	...	...	૧૧૮
સરાફી નામાની સમજૂતી નમુના સહિત. (કલમ ૧૭૨-૧૮૦.)	...	...	...	...	૧૨૦
સૂડીઈ નમુના સહિત. (કલમ ૧૮૧.)	...	...	...	...	૧૩૩
કુખાલાવહી (કલમ ૧૮૨.) જણસવહી. (કલમ ૧૮૩.)	...	...	...	...	૧૩૪
પરચૂરણ ખર્ચનો હિસાબ રાખવાની ચોપડી. (કલમ ૧૮૪.)	...	...	...	...	૧૩૫
સ્ત્રીઓએ ધરખર્ચનો હિસાબ રાખવાની ચોપડીનો નમુનો...	...	...	...	...	૧૩૫
પરીક્ષા માટે મનોયત્ન...	...	...	...	...	૧૩૬
મુકાબલા. (કલમ ૧૮૫-૧૯૦.)	...	...	...	...	૧૩૯

દેશીનામાની પદ્ધતિ.

ભાગ ૧ લો.

૧. નામાની વ્યાખ્યા:—ઉપજખર્ચ તથા લેવડદેવડનો હિસાબ રાખવો તેને નામું કહે છે.

૨. નામાની જરૂરીઆત:—દુનિયાનો વ્યવહાર લેવડદેવડ કર્યા વગર ચાલતો નથી. લેવડદેવડના વ્યવહારની સાથે નામું રાખવાની જરૂર પડે છે, કેમકે નામું ન રાખે તો અરસપરસ થું લે'ણુંદેણું છે તે માલમ પડે નહિ. નામું રાખવું એટલુંજ ખસ નથી, પણ તે નિયમિત ને વખતસર લખવું જોઈએ. જેઓ ખરી કાળજી રાખનારા છે, તેઓ તો નામે ટપકાગ્યા સિવાય કોથળીમાંથી નાણાં કાઢતાજ નથી. હમણા લખીયું, રાતે લખીયું, એમ જેઓ આળસ કરે છે, તે વખતે ગોથું ખાય છે; આથી એક ખીજમાં મોટો વિરોધ થઈ પડે છે. કહેવત છે કે “સંભારીને નામું લખે, ઉંટ ચડીને ઉધે.” તેમજ દરેક માણસે પોતાનાં ઉપજખર્ચ જાણવાની જરૂર છે, એ જાણ્યા વગર ખર્ચ કરવાથી અંતે પસ્તાવું પડે છે. માણસની પરીક્ષા કરવામાં નામું એ ખરી કસોટી છે. ખર્ચખૂટણ કરવાના પ્રકાર પરથી માણસના સહગુણ દુર્ગુણ સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. દુકામાં લેવડદેવડનો હિસાબ રાખવાને તથા ઉપજખર્ચ જાણવાને નામાની જરૂર છે.

૩. નામું લખવાના ચોપડા કેવા ને કેમ બાંધે છે:—એક કાગળનાં ઉમાં બે અગર ત્રણ પાનાં પાડે છે. જો બે પાનાં પાડ્યાં હોય તો તેમાં ચાર સળ સવળા ને ચાર સળ અવળા મળી દરેક પાનાયાં આઠ સળ પાડે છે. ત્રણ પાનાં પાડ્યાં હોય તો ત્રણ સવળા ને ત્રણ અવળા મળી દરેક પાનામાં છ સળ પાડે છે. સળનો ઉપયોગ લખાણની લીટીઓ નિયમિત રાખવાનો છે. કેટલાક વેપારી ચોપડા માથા દોરાથી બાંધે છે, ને કેટલાક વચમાં દોરી નાંખી બાંધે છે. ચોપડાને પુઠાં ચામડાનાં કરે છે. ચોપડામાં કાગળ અમદાવાદી વાપરે છે, કેમકે તે ટકાઉ વધારે છે. હાલમાં હલકા ચોપડાઓમાં કુલ્લકેષ કાગળનો વાપર થવા લાગ્યો છે. (શિક્ષકે ચોપડા બાંધતા શીખવવા.)

૪. સાધારણ વેપારીના ચોપડાનાં નામ:—સાધારણ વેપારીઓ રોજમેળ, ખાતાવહી, અને વ્યાજવહી એવા ત્રણ ચોપડા રાખે છે.

૫. નોકરીઆત, મજૂર, વગેરેના ચોપડા:—એવા લોકોને બીજા સાથે લેવડદેવડ થણી ઓછી થાય છે, તેથી ઉપજીત થતા બૂજ લેવડ-દેવડ જાણવાને રોજમેળ, અને ખાતાવહી એવા બેજ ચોપડા રાખે છે. કોઈ તો એકલી બેઠી ખાતાવહી રાખે છે. (ભાગ બીજો જુઓ.)

૬. ધણા મોટા સરકાર અને વેપારીઓના ચોપડા:—એવા લોકો ૧. રોકડમેળ, ૨. નોંધ, ૩. આંકડાવહી, ૪. આવરો, ૫. ખાતાવહી, ૬. વ્યાજવહી એવા છ ચોપડા રાખે છે. (ભાગ બીજો જુઓ.)

રોજમેળ લખવાની પદ્ધતિ.

૭. રોજમેળનો ઉપયોગ:—આપણી પાસે સિલક કેટલી, અને કયા આશામી તરફથી કેટલી રકમ મળી, અને શા માટે મળી; તથા આપણે બીજાને કેટલી રકમ આપી, ને તે શા વાસ્તે; એ રોજમેળપરથી વિગતવાર સમજાય છે.

૮. જમા અને ખર્ચ:—બીજા માણસ પાસેથી રોકડ અથવા બીજી રીતે જે પૈસા આપણી પાસે આવે તેનું નામ જમા, અને આપણી પાસેથી રોકડ અથવા બીજી રીતે જે પૈસા બીજા પાસે જાય તેનું નામ ખર્ચ. (ખર્ચ તરફની રકમને ખાતે, નામે અથવા ઉધાર પણ કહે છે.)

૯. જમાખર્ચ લખવાની બાબત:—રોજમેળના પાનાના ઉભા બે ભાગ કરી તેમાંથી ડાબી બાજુના ભાગમાં સિલક નીચે જમા, અને જમણી બાજુએ ખર્ચ ઉધાર લખાય છે.^૧

૧૦. દેવીલેણી રકમો:—જમા રકમોને દેવી, ને ઉધાર રકમોને લેણી રકમો કહે છે.

૧૧. નવા વર્ષ માટે રોજમેળ શરૂ કરવાનો વખત:—નવા વર્ષ માટે રોજમેળ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ થી શરૂ કરી આસો વદ ૦)) સુધી વર્ષ ગણે છે.^૨

૧૨. રોજમેળનો આરંભ કરવાની રીત:—રોજમેળનો આરંભ કર્યા પહેલાં મથાળે તે કોનો છે ને કઈ સાલનો છે તે લખવું. એવી રીતે હરેક ચોપડાને મથાળે લખવું, પછી નીચે લીટી દોરીને તે કયા દિવસનો

૧. ગુજરાતના બૂજ ભાગમાં એથી ઉલટી રીતે લખવાનો ચાલ છે, એટલે ડાબી બાજુએ ઉધાર અને જમણી બાજુએ જમા લખે છે.

૨. હાલાર પ્રાંતમાં અષાઢ શુદ્ધ ૧ થી નવું વર્ષ ગણવાનો રિવાજ છે. હાલમાં સરકારી સંબંધતાના કેટલાક જન્યુઆરિની શરૂઆતથી ડીસેમ્બરની આખર સુધી વર્ષ ગણે છે.

મેળ છે તે મિતિ (સંવત, માસ, તિથિ, વાર^૧) લખી, ડાબી બાજુના અર્ધ ભાગ પર લીટી દોરી તેને આરંભે જ (જમા), અને જમણી બાજુએ તેવી જ લીટી દોરી તેને આરંભે ઉ (ઉધાર) લખવું, પછી નીચે જમા પાસે આગલા દિવસની સિલક (જણુસ)^૨ હોય તે લખવી. જે સિલક ન હોય તો વેપારી લોકો સિલકમાં ૦) ૧ દોકડો લખે છે, શુન્ય મૂલતા નથી; કેમકે શુન્યને અપશુકનની નિશાની ગણે છે. સિલક કાઢતી વખતે ૦) ૧ દોકડાને જમાના સરવાળામાં ગણુતા નથી, તેથી સિલક કાઢવામાં ભૂલ આવતી નથી. (શિક્ષકે મેળ દોરતાં શીખવવો.)

૧૩. ચોપડાના સળનો ઉપયોગ:—ચોપડાના આઠ સળ હોય છે, તેમાં ચાર સળ જમા બાજુ માટે ને ચાર સળ ઉધાર બાજુ માટે હોય છે. જમાઉધાર બાજુના ચાર સળમાંનો પહેલો સળ ખાતાદારની રકમો માથે ભરવા માટે રાખવો, ને બીજો સળ પેટામાં રકમો ભરવા માટે રાખવો. જ્યારે પેટામાં ઘણી રકમો હોય ત્યારે પેટાના બધા આંકડા ખુલા દેખાય માટે જમાઉધારનો બીજો સળ પેટાના આંકડા ભરવામાં જ વાપરવો. પણ જ્યારે પેટામાં એક રકમ હોય ત્યારે પેટાનો બીજો સળ પ્રથમ, આંકડા માટે રાખી વિગત માટે બીજી લીટી દોરીએ ત્યારે તે સળ તેમાં લખ લેવો. કારણ પેટામાં સરવાળો કરવાનો નથી. સરકારી રીત એક રકમ માટે પેટું પાડવાની નથી. હાલમાં તેના સંબંધથી કેટલાક તેમ કરતાં શીખ્યા છે.

છ સળ હોય તો જમા ઉધારની બાજુમાં અકેક સળ આંકડા માટે રાખવો, તેમાં અર્ધો સળ ખાતાદારને મથાળે આંકડા ભરવા સાડ રાખવો, ને અર્ધો સળ જે બાકી રહે તે પેટામાં આંકડા ભરવા સાડ રાખવો.

૧૪. જમાઉધાર લખવામાં વિગત લખવા વિષે:—જેને ખાતે રકમ જમા કરવી હોય તેની પ્રથમ અટક, નામ, જમા બાજુએ લખીને લખાય છે કે “ને ખાતે જમા.” પરગામનો વતની હોય તો અટક પહેલાં તેના ગામનું નામ લખાય છે, તેમજ જેને ખાતે રકમ ઉધારવી હોય તેને માટે ઉધાર બાજુએ તેની અટક, નામ, હામ લખી “ને ખાતે ઉધાર” એમ લખાય છે. પછી પેટામાં રૂપિયાનો આંકડો ભરી તેની તપસીલ તેની સામે લખવી. તે એવી રીતે કે—

૧. હિંદુ મિતિ સાથે ઇંગ્લેજ તારીખ, માસ, સન છેડે લખવાનો રિવાજ હાખલ કરવાની હાલમાં જરૂર છે, કેમકે કોર્ટમાં ઘણી વખત તેની જરૂર પડે છે. કેટલાકે તે રીત હાખલ પણ કરી છે.

૨. વેપારી લોકો આગલા દિવસની સિલકને “શ્રી પુરાંત બાકી” કહે છે.

કા. રોકડ હોય ત્યારે, “ નગદ^૧ રોકડા મુંબઇગરા^૨ ” એમ લખીને જે કારણથી આવ્યા હોય કે આપ્યા હોય તે કારણ જણાવવું. પછી જેના હસ્તે આપણે થઇ હોય તેનું નામ હા. (હસ્તે) કરીને લખવું. પછી આપી ગયો કે લઇ આવ્યો, અથવા લઇ ગયો કે આપી આવ્યો, આમાંથી જે જરૂરનું હોય તે લખવું.

સ્થ. માલની લેવડદેવડ થઇ હોય તો, માલનું નામ લખી તે સાથે તોલ કે માપ લખીને બાવ દર્શાવવો. લેવડદેવડનું કારણ તથા હસ્તે ઉપર મુજબ લખવાં.

ગ. પેટા રકમો લખી રહ્યા પછી નીચે એકવડી લીટીથી સરવાળો મૂકવો. એ સરવાળો ખાતાદારને માથે ચડાવવો. પછી સરવાળા નીચે બેવડી લીટી દોરી ખા. (ખાતાવહી) પા. (પાનું) કરવું. જ્યારે આ રકમ ખતવાશે, ત્યારે ખાતાવહીના પાનાનો આંકડો ત્યાં થશે, એટલે તે પરથી તે રકમ ખાતાવહીમાંથી ઝટ માલમ પડશે.

૧૫. રોજમેળમાં કંઈ રકમ ખતવાતી નથી?— સિલકની રકમ. તે માટે તેને ખાતાવહી પાનું કરવું નહિ.

રકમો.

૧૬. જમાખર્ચની રકમોની જાત:—જમાખર્ચની રકમો બે પ્રકારની છે. ૧. રોકડી, ૨. જમાખર્ચી. શિક્ષકે વિદ્યાર્થીને આ બે જાતની રકમોનો ભેદ બરાબર સમજાવવો, કેમકે તે પર નામું ખર્ચોટું થવાનો આધાર છે.

૧૭. રોકડી રકમ:—જે રકમનો અવેજ સિલકમાં પ્રત્યક્ષ આવીને મળે, અગર સિલકમાંથી પ્રત્યક્ષ કમી થાય; એટલે રૂપિયા, પૈસા કે નોટો આવવાથી સિલકમાં વધારો થાય, કે જવાથી ઘટાડો થાય; તેવી રકમને રોકડી રકમ કહે છે.

૧૮. જમાખર્ચી રકમ:—જે રકમના અવેજમાં સિલક વધતી ઓછી થતી નથી, તથાપિ તે રકમવડે લેવડદેવડ જુદે જુદે ખાતે થઇ શકે છે, તેને જમાખર્ચી રકમ કહે છે. તમામ પ્રકારની ઉધાર લેવડદેવડ તથા કમ્પુતાત જમાખર્ચી રકમો છે. ઉદાહરણ—(૧) મોદી. પોપટ વહાલજીને ત્યાંથી ઉધારે ૧૦ મણ ગોળ લાવ્યા (૨) રઘનાથ ચાંદાને ઉધારે ૫ શેર ગોળ આપ્યો,

૧. નગદ=રૂપાનાણું. તાંબાનાણું નગદમાં ગણાવું નથી.

૨. સિક્કાની જાત જણાવવી, જેમકે મુંબઇગરા, બાબારાહી, શકાઈ, ઇ૦.

(૩) વ્યાસ. કાળિદાસ પિતાંબરને ૩. ૫૦) વેરા. હીરાચંદ વખતચંદને ત્યાંથી અપાવ્યા. આ બધી જમાખર્ચી રકમો છે, કેમકે તેથી સિલકમાં કાંઈ વધારાદરારો થતો નથી.

૧૯. નામું લખવાની દેશી રીત:—જમા ઉધાર લખવામાં દેશી રીત રૂપિયા સાથે આના, અગર રૂપિયા સાથે દોકડા લખવાની છે; માટે જ્યારે દોકડામાંથી આના બરાબર નીકળી શકતા ન હોય, ત્યારે રૂપિયા સાથે દોકડા લખવાનો રિવાજ રાખવો. જેમ ૩. પાાાાા, ૫) ૧૪ાાા દોકડા. તેમાં એક અપવાદ છે. એક આના કરતાં એકાદી કિમ્મતનો આનો હોય, ત્યારે આના ન લખતાં દોકડા લખવાનો રિવાજ છે. સખખ ૦, ૦ા, ૦ાા આનો કે દોકડો હોય તે કેમ ઓળખાય? માટે તેવે પ્રસંગે આના હોય તો દોકડા કરી લેવા. જેમ, ૩. પા ૦ આનો લખવો હોય તો ૩. પાાા લખવો, ઇ. આના પાઈના દોકડા કરવામાં બે અઢી બદામ સુધી મૂકી દેવામાં આવે છે, અને તેથી વધારે બદામ હોય, તો ૦ા દોકડો ગણી લેવામાં આવે છે. જેમ, ૩. ૪-૧-૮=૩. ૪) ૧૦ા. રૂપિયાનો પૂર્ણ આંકડો હોય, તો અળાયો કરવો.

રોજમેળના પ્રકાર.

૨૦. રોજમેળના પ્રકાર:—રોજમેળ લખવામાં બે પ્રકાર છે, તે પરથી તેનાં બે નામ પાડેલાં છે. ૧. રોજમેળ, ૨. બેઠા મેળ.

૨૧. રોજમેળ:—મોટા વેપારી જે ચોપડામાં રોજનેરોજ દરરોજનો જમાખર્ચ લખીને સિલક કાઢે છે તે. (મનોયત્ન ૧ થી ૪ જુઓ.)

૨૨. બેઠામેળ:—નાના વેપારી જે ચોપડામાં આઠઆઠ, પંદરપંદર દિવસ કે માસમાસનો જમાખર્ચ લખીને પછી સિલક કાઢે છે તે. બેઠામેળમાં મેળને મથાળે મિતિ ન લખતાં માસનું નામ લખે છે, ને મિતિ (તિથિ વાર) દરેક ખાતાદારના નામને છેડે જણાવે છે. (મનોયત્ન ૫ થી જુઓ.)

૨૩. ટાંચણ કે ટિપ્પણ:—નાના વેપારીઓ દિવસે જે લેવડદેવડ થાય, તે કલાઈના પતરા પર કે ખડી ચોપડેલી પાટી પર લખી રાખે છે, તેને ટાંચણ કે ટિપ્પણ કહે છે, તે પરથી રાતે રોજમેળ બનાવે છે.

૨૪. સૂડીઉં:—(ધડીઉં, દનીઉં):—મોટા વેપારીઓ દિવસે જે લેવડદેવડ થાય છે, તે કાગળની ચોપડીમાં લખી રાખે છે, તેને સૂડીઉં (ધડીઉં, દનીઉં) કહે છે. તે પરથી રોજમેળ બનાવવામાં આવે છે. (ભાગ બીજો જુઓ.)

સૂચના:—ટાંચણ કે સૂડીઆ પરથી નામું લખનાર વેપારીએ એક ખાતું એક દિવસના મેળમાં જમા કે ઉધાર બાજુએ એકથી વધારે વાર પાડવું નહિ. એક ખાતાની એક કરતાં વધારે વાર રકમો આવે, તો તે સધળી રકમો પેટામાં

લખી તેનો સરવાળો માથે ભરવો. આ સૂચના વિદ્યાર્થીઓએ ખાસ યાદ રાખવી, કેમકે તેમને આપેલી રકમો પરથી જ નામું લખવાનું છે. જે વેપારી ટાંચણ કે સૂડીક ન રાખતાં ફક્ત રોજમેળ રાખે છે, તેને એ રીતે પાલવે નહિ; કેમકે તરત નામું માંડવું જોઈએ. વળી આગળથી એમ કેમ માલમ પડે, કે ફરીથી રકમો એક ખાતાની આવશે.

રોજમેળમાં સિલક કાઢવા વિષે.

૨૫. સિલક કાઢવાની રીત:—જમા ઉધાર આજીએ રકમો લખાઈ રહ્યા પછી જમા આજીની રકમોનો જમા તરફ, ને ઉધાર આજીની રકમોનો ઉધાર તરફ સરવાળો કરવો, પછી જમા તરફના સરવાળામાંથી ઉધાર તરફનો સરવાળો બાદ કરવો, બાકી રહે તે સિલક જાણવી. પછી તેટલી સિલક કોથળામાં તપાસી જોવી, જે તે બરોબર મળી રહે તો લખેલું નામું ખર્ચ જાણવું. વેપારી લોકો તેને મેળ મળ્યો કહે છે. મેળ મળ્યા પછી આવતા દિવસ માટે રહેલી સિલક ઉધાર આજીએ મૂકેલા સરવાળા નીચે, એક લીટી દ્વારા “શ્રી જણસે” એમ લખી ટાંકી ફરીથી સરવાળો લેવો, એટલે જમા ને ઉધાર તરફનો સરવાળો બરાબર થશે. દિવસની આખરે ઉધાર તરફ સિલક કાઢીએ, તેના પેટામાં જીદીજીદી જાતનું નાણું, નોટો, પૈસા હોય તે બતાવવું. વળી સિલક જીદીજીદી માણસ પાસે રહેતી હોય, તો કોની પાસે કેટલી તે પણ જણાવવું.

૨૬. રોજમેળ બંધ કરવા વિષે:—રાત્રે જ્યારે લેવડદેવડ બંધ થાય છે, ત્યારે વેપારી લોકો ટાંચણ પરથી નામું રોજમેળમાં નાંખી સિલક કાઢે છે; તેને રોજમેળ બંધ કરવો કહે છે. અને સિલક કાઢી જમા ઉધાર આજીના સરવાળા સરખા કર્યા, તેને રોજમેળ બંધ કર્યો કહે છે.

૨૭. રોજમેળ બંધ રહેવા વિષે:—જે દિવસે રોજમેળમાં એક પણ રકમ જમાઉધાર કરવાની હોય નહિ, તે દિવસે રોજમેળ બંધ રહ્યો કહેવાય છે. મેળ બંધ રહ્યો હોય, તે દિવસનો મેળ દ્વારા સિલક ખેંચતા નથી, પણ જે દિવસે ફરી મેળ શરૂ થાય, તે દિવસનો મેળ દ્વારા પાછલા મેળની આખર સિલક ખેંચે છે. આ ઉપરથી વચલા દિવસનો મેળ બંધ રહ્યો એમ સમજાય છે.

રકમો જમાઉધાર કરવાની રીત.

૨૮. રકમો જમાઉધાર કરવાની રીત:—પાછળ ૧૬ થી ૧૮ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ રકમો બે જાતની છે. ૧. રોકડી, ૨. જમાખર્ચી. રોકડી રકમોનું જમાઉધાર નાંખવું સરલ છે, કેમકે ફક્ત એકજ તરફ લખાય છે; પણ જમાખર્ચી રકમોનું જમાઉધાર નાંખવું મુશ્કેલ છે, કેમકે તે બે તરફ લખાય છે; માટે શિક્ષકે પ્રથમ રોકડી રકમનું જમાઉધાર નાંખતાં શીખવવું.

રોકડી રકમોનું જમાઉધાર.

૨૯. રોકડી રકમોનું જમાઉધાર કરવાની રીત:—પાછળ ૧૨ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ મેળ દોર્યા પછી સિલક નીચે બેવડી લીટી દોરવી. પછી કોઇની રોકડી રકમ આવેલી હોય તો જમા, અને કોઇને રોકડી રકમ આપેલી હોય તો ઉધાર બાબતે લખવી. રોકડી રકમો જમાઉધાર કરતાં પેટામાં વિગત પાછળ ૧૪ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ લખવી.

૩૦. મુડી કચે ખાતે જમા થાય ? :—વેપાર અગર ખીજ કોઇ પણ કામને માટે જુદા કાઢેલા પૈસા જે ખાતે જમા કરવામાં આવે છે, તે ખાતાને ભ'ડોળ ખાતું કહે છે. કેટલાક વેપારી ભ'ડોળ ખાતે જમા ન કરતાં પોતાને નામે, અગર દુકાન ખાતે જમા કરે છે. નાણાવટીને ઘેરથી ઉપાડી વેપાર શરૂ કરે, તો નાણાવટીને ખાતે જમા કરે છે. પંત્યાળો વેપાર શરૂ કરે, તો સઘળા ભાગીદારોની મુડી જેની તેને ખાતે જમા કરે છે. (મનોયત્ન ૧ લાની ૧ લી રકમ જુઓ.)

૩૧. નવું નામું શરૂ કરવાની રીતિ:—નવું નામું લખવું શરૂ કરીએ, ત્યારે પોતાની પાસે રોકડ નાણું હોય તે + દાગીના વગેરેની સ્થાવર જંગમ મિલકતની રકમ+લે'ણી રકમ, એ ત્રણના સરવાળા જેટલું પોતાને નામે અગર દુકાન ખાતે પહેલા મેળમાં પ્રથમ જમા કરી, દાગીના વગેરે સ્થાવર જંગમ મિલકતને તે જણસો ખાતે, અને લે'ણી રકમ હેબુદાર આશામીઓને ખાતે ઉધારવી; તેમજ દેવું હોય તે લે'ણુદારને ખાતે જમા કરી, તે પોતાને નામે અગર દુકાન ખાતે ઉધારવું. પછી ચાલતું જમાખર્ચ નાખવું. નામું શરૂ કર્યા પછી વચમાં કોઇ આશામીનું દેવુંલે'ણું માલમ પડે, તો તેનું જમાખર્ચ પણ ઉપર બતાવ્યા મુજબ નાખવું. જેને પાછલા વખતનો હિસાબ ન હોય, તેને આમ કરવાની જરૂર પડે છે. પરીક્ષામાં ઘણી વખત આવી રકમો આપે છે. આમાં રોકડી અને જમાખર્ચી રકમો આવી જાય છે, માટે શિક્ષકે પુનરાવર્તન કરાવતી વખતે આ બાબત શીખવવી. (પરીક્ષા માટેનું મનોયત્ન ૧ હું જુઓ.)

૩૨. ખાતાદાર સાથેના વ્યવહારના જમા ખર્ચ વિષે:—ક. જે આશામીની સાથે લેવડદેવડનો વ્યવહાર બાંધ્યો હોય તે આશામી ખાતાદાર કહેવાય છે. ખાતાદારને ત્યાંથી રોકડી રકમ આવે, તે તેને ખાતે જમા કરવી; અને આપણે ખાતાદારને રોકડી રકમ આપીએ, તે તેને ખાતે ઉધારવી. ઉદાહરણ, વેરા. હીરાચંદ વખતચંદને ત્યાંથી રૂ. ૫૦૦) આવ્યા, તો તે તેમને ખાતે જમા કરવા, અને આપણે શાહ મનસુખ સુરચંદને

૩. ૨૦૦) આપ્યા, તો તે તેમને ખાતે ઉધારવા. (મનોયત્ન ૧ ની રકમ ૨ ૭ જુઓ.)

જા. ખાતાદાર પોતાની વતી આપણને બીજા કોઈ આશામી પાસેથી રોકડી રકમ અપાવે, તોપણ તે રકમ ખાતાદારને ખાતે જ જમા થાય છે, ને વિગતમાં લખાય છે કે “તમારી વતી ફલાણાએ ભર્યા.” તેમજ આપણે ખાતાદારના કહેવાથી રોકડી રકમ તેની વતી બીજા કોઈ આશામીને ત્યાં ભરીએ, તોપણ તે રકમ ખાતાદારને ખાતે જ ઉધરાય છે, ને વિગતમાં લખાય છે કે “તમારા વતી ફલાણાને ત્યાં ભર્યા.” ઉદાહરણ—પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસની વતી શાહ મનોરદાસ કસળચંદે આપણે ત્યાં રૂ. ૨૦૦) ભર્યા, તો તે શાહ મનોરદાસ કસળચંદને ખાતે જમા કરવાને બદલે પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસને ખાતે જમા થાય, પેટામાં લખાય કે તમારી વતી શાહ મનોરદાસ કસળચંદે ભર્યા. તેમજ પરી. ગિરધર દેવચંદના કહેવાથી આપણે શાહ મનસુખ જેચંદને રૂ. ૧૦૦) આપ્યા, તો તે શાહ મનસુખ જેચંદને ખાતે ઉધારવાને બદલે પરી. ગિરધર દેવચંદને ખાતે ઉધરાય છે, ને પેટામાં લખાય કે તમારી વતી શાહ. મનસુખ જેચંદને ત્યાં ભર્યા. (મનોયત્ન ૧ લાની ૩ ૭ રકમ જુઓ.)

૩૩. ઊબળેક રકમ:—આપણે કોઈને ઉછીના રૂપિયા આપીએ, તો જેને આપીએ તેને ખાતે ઉધારવા; અને આવે ત્યારે તેને ખાતે જમા કરવા. તેમજ ઉછીના લાવીએ, તો જેના લાવીએ, તેને ખાતે જમા કરવા; અને પાછા આપીએ, ત્યારે તેને ખાતે ઉધારવા. આવી રકમોને કેટલાક વેપારી ખતવતી વખતે ખાતાવહીમાં ન ખતવતાં ઊબળેક મૂકે છે, એટલે જમાઉધારમાં આવી રકમના મથાળાના આંકડા નીચે ઊ (ઊબળેક) લખે છે. સિલક કાઢતી વખત જમાઉધારના સરવાળામાં તો તે ગણવામાં આવે છે. (મં ૧-૪, મં ૨-૧.)

૩૪. ઉપર ટપકે આપેલી રકમ:—થોડા વખતને માટે ઉછીની આપેલી રકમ, મેળ બંધ કરતાં સુધીમાં ન આવે; તોપણ લઈ જનાર આશામીને નામે ન લખતાં, સિલકના પેટામાં જણાવવામાં આવે છે, કે આટલા પૈસા ફલાણા પાસે ઉપર ટપકે લે'ણા. (મં ૧-૫). જે બીજે દિવસે આ રકમ આવી ન જાય, તોપછી ઉપર ટપકે ન રાખતાં, મેળમાં તેને નામે ઊબળેક રકમની માફક ઉધારવામાં આવે છે, દુકાનનો માલિક દરકાંઈ કામ પ્રસંગે થોડા વખતને માટે પરગામ સિલકમાંથી પૈસા લઈ જાય, તો તે પણ સિલક કાઢતી વખત ઉપર ટપકે લખાય છે. લાંબા વખતને માટે લઈ જાય, તો તે હથુખાતે લખવામાં આવે છે. (૬૯ મી કલમ જુઓ.) ઘણુંકરીને

કાંઈ પણ રકમ ઉપર ટપકે જમા રાખવામાં આવતી નથી, પણ તેવી રકમ બિનલેક રકમ તરીકે જમા કરાય છે.

૩૫. ખરીદવકરાખાતું:—વેપાર માટે જે માલ રોકડેથી લાવીએ, તે માલની કિંમત ઉધાર બાબતે ખરીદખાતે લખાય છે; અને તે માલનું વેચાણ રોકડેથી થાય, તે વકરાખાતે* જમા થાય છે. રેન્જમેળમાં જમા બાબતે વકરાખાતું, અને ઉધાર બાબતે ખરીદખાતું લખાય છે; પણ ખાતાવહીમાં તેનું એકઠું ખાતું પાડવામાં આવે છે, તેનું નામ **ખરીદવકરાખાતું**. ખાતાવહીમાં ખરીદવકરાખાતામાં જમા બાબતે વકરાખાતાની, ને ઉધાર બાબતે ખરીદખાતાની રકમો ખતવવી. (મં ૨-૨.) માલનો અદ્દોઅદ્દો કરવામાં આવે, તો વેચેલા માલની કિંમત વકરાખાતે, અને ખરીદેલા માલની કિંમત ખરીદખાતે લખાય છે.

ટીકા:—વેપારી લોકો જે જે જાતનો વેપાર કરતા હોય, તે દરેક જાતમાં વર્ષ આખરે નંદા કે ખોટ શી જાય છે; તે તેમને જાણવું હોય, તો ખરીદવકરાખાતું નહિ રાખતાં દરેક વસ્તુનાં જાતવાર ખાતાં જુદાંજુદાં રાખે છે; પણ આવી રીત અમુક જાતનો મોટો વેપાર કરનાર, જેવા કે અમુક જાતનું કાપડ જથ્થાબંધ વેચનાર કાપડીઆ, જથ્થાબંધ દાણા વેચનાર ફડિયા, જથ્થાબંધ વાસણો વેચનાર કંસારા, ઇત્યાદિને રાખી પાલવે. પરચૂરણ સઘળી જાતનો ધંધો કરનારને પાલવે નહિ. આ પુસ્તકમાં અને રીતિઓનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૩૬. માલ લાવતાં થયેલો ખર્ચ:—માલ લાવતાં કે મંગાવતાં બાકું, જકાત, દલાલી, એ વગેરે જેજે ખર્ચ થાય તે સઘળો ખરીદખાતામાં જ લખવામાં આવે છે. માલની મૂળ કિંમત તથા ખર્ચ વિગતવાર જણાવવાને દેશાવરવાળા આડતીઆ, જે કાગળ લખે છે તેને **ભરતિયું** કહે છે. (પૃષ્ઠ ૪૫ માં નમુનો જુઓ.), (મં ૨-૩).

૩૭. માલ વેચતાં થયેલો ખર્ચ:—માલ વેચતાં બાકું, દલાલી, જકાત, એ વગેરે જેજે ખર્ચ થાય; તે સઘળો ઉપજેલી કિંમતમાંથી બાદ કરી બાકીની રકમ વકરાખાતે જમા થાય છે. તે પેટામાં એ સઘળી વિગત બતાવાય છે. (મં ૨-૪.)

૩૮. રોકડેથી વેચેલો માલ પાછો આવે તે વિષય:—રોકડેથી વેચેલો માલ પાછો આવે, ત્યારે કિંમત ખરીદખાતે ઉધારી તે પૈસા લાવનાર માણસને પાછા આપવા. કારણ, તે પૈસા પ્રથમ આપણે વકરાખાતે જ

* પાછળ ૧૪મી કલમની જો પેટાકલમમાં બતાવ્યા મુજબ વકરાખાતામાં વેપારીઓ બની રોકડા સુધી વિગત લખે છે. આવી રીત મોટા વેપારીઓને રાખી પાલવે, પણ પરચૂરણ વેપારીઓને પાલવે નહિ; તે લોકો તો સાંજે ગણામાં આવેલી રોકડ ગણી વકરાખાતે જમા કરે છે.

જમા કરેલા છે. (મં ૨-૫.) નામું લખતાં પહેલાં માલ પાછો ફરે, તો તેનું જમાખર્ચ નાંખવા જરૂર નથી. માલ લઈ, લીધેલા પૈસા પાછા આપવા.

૩૬. ખર્ચખાતું:—ઘરમાં વાપરવા સાડ જે જે વસ્તુઓ લાવીએ, તેની કિંમત ખર્ચખાતે લખાય છે. ખર્ચ કઈ બાબતમાં કેટલો થાય છે તે જાણવું હોય, તો બાબતવાર ખર્ચખાતાં જીદાં પાડવાં જોઈએ. જેમકે, દાણા ખર્ચખાતું, ધી ખર્ચખાતું, તેલ ખર્ચખાતું, દીવેલ ખર્ચખાતું, કાપડ ખર્ચખાતું, દૂધ ખર્ચખાતું, શાક ખર્ચખાતું, પરચૂરણ (મશાલો, ઘોખી, હજમ) ખર્ચખાતું, સરપણ (કાડી) ખર્ચખાતું, ઇં. જેમને બાબતવાર ખર્ચખાતાં જીદાં રાખવાં ન હોય, તેમણે પણ ચાંદાખાતું, દાગીનાખાતું, ઇમારતખાતું, ખેતરખાતું, ધર્માદાખાતું, એ તો અવશ્ય જીદાં રાખવાં જોઈએ. (મં ૩-૧.)

૪૦. ચાંદાખાતું:—શુભાશુભ પ્રસંગે એક બીજને ચાંદો કરવાનો રિવાજ છે, તેથી આ રીત અમુક મુદત સુધી ઉછીની રકમ આપ્યા જેવું થાય છે, માટે આપણે ત્યાં આવેલો ચાંદો બીજને ત્યાં અવસર આવે પાછો વાળવો જોઈએ. તે વખતે આપણને મળેલો ચાંદો જોવા સુગમ પડે, માટે ચાંદાખાતું જીદું રાખવાની જરૂર છે. વહેવાઈને ત્યાંથી મળેલી રકમ વઢાવખાતે જમા થાય છે, અને વહેવાઈને આપેલી રકમ ખર્ચખાતે લખાય છે. (મં ૩-૨.), (મં ૫-૨.)

૪૧. દાગીનાખાતું:—હિંદુ લોકોમાં ઘરેણાં ધણવાનો રિવાજ બહુ છે, માટે પોતાને ત્યાં કયા કયા દાગીના કેટકેટલી કિંમતના છે, તે જાણવા સાડ આ ખાતું નોખું રાખવું જોઈએ. દાગીના વેચતાં ઉપજેલા પૈસા દાગીના ખાતે જમા કરવા. દીકરીને કરિયાવરમાં ઘરેણું કરાવી આપીએ, તેનો ખર્ચ તો ખર્ચખાતે જ લખાય છે. (મં ૩-૩.)

૪૨. ઇમારતખાતું:—ઇમારત બંધાવતાં કે વેચાતી ક્ષેત્રો જે ખર્ચ થાય, તે ઇમારતખાતે લખાય છે. ઇમારત વેચતાં ઉપજેલા પૈસા ઇમારત-ખાતે જમા કરવા. (મં ૩-૪.) તેવી જ રીતે ખેતર વેચાણ રાખતાં તેના પૈસા ખેતરખાતે ઉધારીને આપવા, અને વેચતાં ઉપજેલા પૈસા ખેતરખાતે જ જમા કરવા.

૪૩. ધર્માદાખાતું:—કોઈ પણ તરેહથી ધર્માર્થ જે પૈસા ખર્ચવામાં આવે છે, તે ધર્માદાખાતે લખવામાં આવે છે. ઘણા લોકોમાં પોતાની કમાણીનો અમુક ભાગ ધર્માદાખાતે કાઢવાનો રિવાજ છે. એવા લોકોએ સાલ આખરે થયેલો નફો નક્કી કરી તે પરથી ધર્માદાના પૈસા નક્કી કરી ધર્માદા-ખાતે જમા કરી લેવા; અને જ્યારે તે પૈસા વાપરવામાં આવે, ત્યારે આ ખાતે ઉધારીને આપવા. ધર્માદાનું દેવું પૂરું થાય નહિ, ત્યાંસુધી આ ખાતું માંડી વાળવું નહિ. (મં ૩-૫.)

ટીકા:—પ્રપંચમાં કિંવા ખીજ એવા જ કામ તરફ જે પૈસા ખર્ચ થાય, તે વિગતવાર ખર્ચખાતે લખવાનો રિવાજ નથી, વરો, લગ્ન, ઇત્યાદિ એવા પ્રસંગે ખર્ચખાતું જીવું પાડે છે.

૪૪. ખર્ચ ખાતે જમા ક્યારે થાય તે વિષય:—પૈસા ખર્ચખાતે લખાઈ ગયા પછી તેમાંના કાંઈ પૈસા પાછા આવે, તો તે ખર્ચખાતે જમા કરવામાં આવે છે. જેમકે ધરમાં વાપરવા સાડ ચાર સાક્ષા લાવ્યા, તેમાં એક પસંદ ન પડવાથી વેચી નાંખ્યો. (મં ૩-૬.)

૪૫. પેદાશનો જમાખર્ચ નાખવા વિષય:—મુતીમ, ગુમાસ્તા, વગેરેને વાર્ષિક રકમ આપવી ઠરાવી રાખવામાં આવે છે. તેવા લોકો પોતાને મળેલી રકમ ગુમાસ્તી ખાતે જમા કરે છે, અને તેઓને રાખનાર શેઠ તે રકમ દુકાનખર્ચખાતે ઉધારે છે. નોકર, ચાકર, રસોઈઆ, વગેરેને માસિક રકમ આપવા ઠરાવી રાખવામાં આવે છે. તેવા લોકો પોતાને મળેલી રકમ પગારખાતે જમા કરે છે, અને તેઓને રાખનાર તે રકમ ખર્ચખાતે ઉધારે છે. કડીઆ, સુથાર, મજૂર, વગેરેને રોજ ઠરાવી રાખવામાં આવે છે. તેવા લોકો પોતાને મળેલી રકમ રોજખાતે જમા કરે છે, અને તેઓને રાખનાર તે રકમ ખર્ચખાતે ઉધારે છે. દરજી શીવડામણખાતે, ધોખી ધોવરામણખાતે, એમ સર્વ લોકો પોતાની કમાઈ જેમાંથી થતી હોય, તે ખાતે જમા કરે છે. (મં ૪-૧.)

ગુમાસ્તા, નોકર, ચાકર, વગેરેને તેમની નોકરી પેટે અગાઉથી કાંઈ રકમ આપવામાં આવે, તો તેમને જ ખાતે ઉધારીને આપવામાં આવે છે. પછી જ્યારે તેમની ચઢેલી નોકરીના પગારનો હિસાબ થાય, ત્યારે તેમને ખાતે તેમનો ચઢેલો પગાર જમા કરી ખર્ચખાતે ઉધારવામાં આવે છે, પછી રકમ આપવી બાકી રહેલી હોય, તો તેમને ખાતે ઉધારીને આપવામાં આવે છે. (પરીક્ષા માટેનું મનોચત્તન ૨-૪ હુ પૃષ્ઠ ૧૦૬ જીઓ.)

ખેડૂત લોકો ખેતરની પેદાશ ખેતરની ઉપજખાતે જમા કરે છે, અને ખેતી દરતાં દોરઢાંક, ખી, મજૂરી, વીઘોટી વગેરેનો ખર્ચ થાય તે ખેતર-ખર્ચખાતે ઉધારે છે. ખાતાવહીમાં ઉપજખર્ચનું એકઠું ખાતું પાડવામાં આવે છે, તેનું નામ 'ખેતરનું ઉપજખર્ચખાતું'. એ ખાતામાં જમા બાજુએ ખેતરની ઉપજ ખાતાની, ને ઉધાર બાજુએ ખેતરની ખર્ચખાતાની રકમો ખતવવામાં આવે છે. આ પરથી વર્ષ આખરે શેા નફો કે ખોટ રહી, તે ઝટ માલમ પડે છે. ગણોતે આપેલાં ખેતરોની ઉપજ ગણોતખાતે જમા કરે છે, અને એ ખેતરોમાં વીઘોટી વગેરેનો જે ખર્ચ થાય, તે ગણોતખાતે જ ઉધારે છે. (ભાગ ૨ જે-મેહી ખાતાવહી પૃષ્ઠ ૧૧૫ મે જીઓ.)

દુકાન, ઘર વગેરેના ભાડાની રકમ આવે, તે ભાડા ખાતે જમા કરે છે, ને ભાડે રાખનાર તે રકમ ભાડાખર્ચખાતે ઉધારીને આપે છે.

વેપારી કોફે વેપારમાં જે નફો થાય, તે વટાવખાતે જમા કરે છે.

૪૬. વટાવખાતું:—કોઈ પણ જાણુસના વેપારમાં નફો થાય, તો તે જે ખાતે જમા; અને તોટો જય, અથવા આવવાના રૂપિયા રૂલે તો તે જે ખાતે નામે લખાય છે; તેને વટાવખાતું કહે છે. જુદાજુદા વેપારમાં વટાવ શો મળે છે, તે જાણુવા માટે જુદાં જુદાં ખાતાં રાખે છે. જેમકે ખરીદવસ્તુ-રાખાતું, વ્યાજખાતું, હુંડીઆમણુખાતું, ઇ.વ. પરચૂરણુ વટાવની લેઆપ તેતો વટાવખાતામાંજ જમાઉધાર કરે છે. જેમકે સિકાની અદલાબદલીનો વટાવ, કમિશન, આડત, દલાલી, કોઈનો હિસાબ કરી આપ્યા બદલ મળેલી પાઘડી કે સુખડી, અરજી કે ખતની લખામણી, સોનુંરૂપું પરખામણી, બથ્યું, દેવા પેટે મૂકાવેલી છૂટ, વગેરે પેદાશ વટાવખાતે જમા થાય છે; તેમજ વેપારમાં આવેલી ખોટ, લે'ણુપેટે મૂકેલી છૂટ, ગુમાસ્તાને આપેલી સુખડી કે ઇનામ, વગેરે વટાવખાતે ઉધારાય છે.

ક. અમુક મુંબઈગરા રૂપિયાના પૈસા વટાવીએ, તો જેટલા પૈસા ૬૪ના ભાવથી વધારે મળે અથવા ઓછા આવે તેટલા પૈસા વટાવખાતે જમા અગર ઉધાર કરવા. (મં ૪-૨.)

લ. રૂપિયાની અદલાબદલી કરતાં આપણી પાસે જે સિકાના રૂપિયા હોય, તે કરતાં ખીજ સિકાના જેટલા રૂપિયા વધારે યા ઓછા આવે તેટલા રૂપિયા વટાવખાતે જમા યા ઉધારવા. જેમકે, રૂ. ૧૦૦) બાબાશાહી, રૂ. ૮૪) મુંબઈગરા આપી લીધા, તો રૂ. ૧૬) વધારે આવ્યા તે વટાવખાતે જમા કરવા જોઈએ; તેમજ રૂ. ૧૦૦) બાબાશાહી આપી રૂ. ૮૪) મુંબઈગરા લીધા તો રૂ. ૧૫) ઓછા આવ્યા તે વટાવખાતે ઉધારવા જોઈએ. (કારણ, એમ થાય તો જ સિલકમાં નંગ ગરાબર મળે.) (મં ૪-૩.)

મ. જે માલનું કમિશન નિયમિત હોય છે એવો કાંઈ માલ ખરીદ કર્યો; તો ખરીદતાં લાગેલી કિંમત કમિશન સુદ્ધાં ખરીદખાતે લખવી, ને કમિશન મળ્યું હોય તેટલી રકમ વટાવખાતે જમા કરવી. ધારો કે રૂ. ૫૦) ની ચોપડી ખરીદી, તેમાં સેંકડે ૨૦ ટકા કમિશન મળ્યું; તો રૂ. ૫૦) ખરીદખાતે લખી, રૂ. ૧૦) વટાવ ખાતે જમા કરવા, અગર કમિશન કાપીને બાકીની રકમ ખરીદખાતે ઉધારવી. ઉપલા ઉદાહરણમાં રૂ. ૪૦) ખરીદ ખાતે ઉધારાય. (મં ૪-૪.)

ઘ. કમિશન આપીને વેચેલા માલનું જમાઉધાર તેથી ઉલટી રીતે નંખાય. એટલે કમિશન સાથેની રકમ વટાવખાતે જમા કરવી, ને કમિશન

વટાવ ખાતે ઉધારવું; અગર કમિશન કાપીનેજ બાકીની રકમ વકરાખાતે જમા કરવી. ધારો કે રૂ. ૩૦) ની ચોપડીઓ સેંકડે ૧૦ ટકા કમિશન આપીને વેચી, તો રૂ. ૩૦) વકરાખાતે જમા કરી, રૂ. ૩) વટાવખાતે ઉધારવા; અગર રૂ. ૨૭) વકરાખાતે જમા કરવા. (મં ૪-૫.)

૪૦. દલાલ લેનારેનાર વચ્ચે સાદું કરાવી આપે છે. આપણે કોઇને માલ અપાવીએ, તેમાં દલાલી મળે, તો વટાવખાતે જમા કરવી; અને માલ ખરીદતાં આપવી પડે, તો માલની ખરીદીખાતે જ ઉધારવી. ખર્ચખાતે વાપરવાના માલની આપેલી દલાલી ખર્ચખાતે લખાય છે. (મં ૪-૬.)

૪૧. લોનખાતું:—સરકારી લોન ખરીદીએ, ત્યારે લોનના બાવ પ્રમાણે ખેડેલા પૈસા, તથા ખરીદતાં ખેડેલી દલાલી, તે લોનખાતે લખીને આપવી. લોન ખરીદતાં ચઢેલું બ્યાજ આપવું પડે, તો તે બ્યાજખાતે લખી આપવું. જેમજેમ બ્યાજ મળતું જાય, તેમતેમ બ્યાજખાતે જમા કરવું. જ્યારે લોન વેચીએ ત્યારે તેના જે પૈસા ઉપજે; તે લોનખાતે જમા કરવા. વેચતાં દલાલી આપવી પડી હોય, તો તે ઉપજેલી રકમમાંથી બાદ કરી, બાકીની રકમ લોનખાતાને માથે ચઢાવવી; વેચતી વખત જે બ્યાજ ચઢેલું મળે, તે બ્યાજખાતે જમા કરવું. લોનખાતા પરથી માલમ પડશે, કે લોનમાં નફો રહ્યો કે ખોટ ગઈ. (મં ૫-૧, ૩.)

૪૨. વીમાખાતું:—દરિયા ઇત્યાદિ માર્ગે માલ મોકલવામાં તથા મંગાવવામાં આવે છે, ત્યારે જેખમને લીધે તેનો વીમો ઉતરાવવામાં આવે છે. વીમા માટે ખર્ચેલા પૈસા માલની ખરીદી ખાતે લખવામાં આવે છે. વીમાવાળા તે પૈસા વીમાખાતે જમા કરે છે; અને જેખમ થવાથી તે માલની કિંમત ભરી આપવી પડે, તો વીમાખાતે ઉધારીને આપે છે.

૪૩. શાહખાતું—વેપારીઓ, કોઇ માણસ સાથે ગુપ્ત ધીરધાર કરવી હોય, એટલે તેનું નામ પ્રસિદ્ધ કરવું ન હોય; ત્યારે શાહખાતું, શ્રીખાતું, વગેરે નામ આપી તે ખાતે જમાઉધાર નાંખે છે.

જમાખર્ચી રકમોનું જમાઉધાર.

૫૦. જમાખર્ચી રકમોનું જમાઉધાર:—પાછળ ૧૮ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ તમામ પ્રકારની ઉધાર લેવડેવડ જમાખર્ચી રકમો છે, માટે તે રકમોનું જમાઉધાર બંને બાજુએ લખાય છે. કેમકે તે વડે એક આશામીને આપવું થાય, તે ખીજને ખાતે જમા; અને લેવું થાય, તે ખીજને ખાતે નામે ચઢે છે. જેમકે, આપણે તેલના વેપાર સારૂ ધાંચીને ઘેરથી પાંચ મણ તેલ ઉધારે લાવ્યા, તો તેલની કિંમત ધાંચીને ખાતે જમા કરવી

જોધએ; પણ તે રકમ તેલને ખાતે આપણી લે'ણી થઈ, માટે તે રકમ તેલની ખરીદીખાતે ઉધારવી જોધએ. આવી રકમોને લીધે સિલકમાં કાંઈ વધઘટ થતી નથી, કેમકે એકનીએક રકમ બંને તરફ આવે. આવી રકમોના જમાખર્ચે લખતાં પેટામાં વિગત પાછળ ૧૪ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ લખી, તેને છેડે “અમુક ખાતે ઉધારીને” અથવા “અમુક ખાતે જમા કરીને” એમ લખવું.

૫૧. વિગતખાતું:—જ્યારે જુદાજુદા ખાતાની જમાખર્ચી રકમો, એકજ ઘણીને ખાતે જમા અથવા ઉધાર કરીને જુદેજુદે ખાતે તે રકમો ઉધાર અથવા જમા કરવી હોય છે; ત્યારે વિગતખાતું પાડીને, તેના પેટામાં તે રકમો જુદેજુદે ખાતે લખાય છે. આથી જગ્યા ને વખતનો બચાવ થાય છે, કેમકે પેટામાં લખેલાં સઘળાં ખાતાંને છેડે “અમુક ખાતે ઉધારીને” કે “અમુક ખાતે જમા કરીને” એમ વારેવારે લખવું પડતું નથી; પણ પેટા રકમોના સરવાળા નીચે એકવાર લખ્યાથી ચાલે છે. આથી કરીને જ ખાતાવહીમાં વિગતખાતું પાડવું પડતું નથી. વિગતખાતાની રકમ પેટામાં બતાવેલે જુદેજુદે ખાતે જુદીજુદી ખતવાય છે. (મં ૧૦-૩.)

૫૨. કચુલાતનું નામું:—ક. આપણે કોઇને બીજા પાસે રૂપિયા કચુલાવીએ (અપાવીએ); તો જેની પાસેથી અપાવીએ તેને ખાતે જમા કરવા; અને જેને અપાવીએ, તેને ખાતે ઉધારવા. ઉદાહરણ—આપણે ૫ગી. મેઘજી ભલાને રૂ. ૪) શાહ. નથુ હરખચંદને ત્યાંથી અપાવ્યા; તો તે રૂ. ૪) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે જમા કરી, ૫ગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધારવા (મં ૬-૧.)

જ. આપણને કોઇ બીજા માણસ પાસે રૂપિયા કચુલાવે; તો તે રૂપિયા તે આશામીને ખાતે જમા કરીને, કચુલનાર માણસને ખાતે ઉધારવા. ઉદાહરણ—૫ગી મેઘજી ભલાએ રૂ. ૪) શાહ. મનસુખ સુરચંદને કચુલાવ્યા; તો રૂ. ૪) ૫ગી. મેઘજી ભલાને ખાતે જમા કરી, શાહ. મનસુખ સુરચંદને ખાતે ઉધારવા. (મં ૬-૨.)

૫૩. હવાલાનું જમાખર્ચું:—કોઇ ખાતાદાર પોતાના ખાતાનું દેવું બીજાને કચુલાવે; ત્યારે તેણે હવાલો આપ્યો, અને લે'ણુદારે હવાલો લીધો; એમ પણ કહેવાય છે. હવાલાનું જમાખર્ચું નાંખતી વખતે જે માણસે હવાલો આપ્યો, તેને ખાતે જમા; અને જે હવાલાની રકમ આપવા કચુલ થયો છે, તેને ખાતે ઉધારવી. એક દેણુદારના ખાતામાં બીજાનાં નામ ઉમેરવા હોય, ત્યારે મૂળ દેવાદારના ખાતામાં લે'ણી રકમનો હવાલો જમા

કરી, મૂળના અને નવા થનાર દેણદારના ખાતામાં તે હવાલો ઉધારાય છે. ઉદાહરણ—પરી. ગિરધર દેવચંદ ૩. ૧૦૦) નો હવાલો વેરા. હીરાચંદ વખતચંદ પરનો આપ્યો, તો તે પરી. ગિરધર દેવચંદને ખાતે જમા કરી, વેરા. હીરાચંદ વખતચંદને ખાતે ઉધારવો. (મં ૬-૩.)

૫૪. ઉધારમાલનું જમાખર્ચ:—કોઇને ત્યાંથી ઉધારમાલ લાવ્યા, તો તેને ખાતે માલની કિંમત જમા કરીને ખરીદખાતે ઉધારવી; અને કોઇને ઉધારમાલ આપ્યો હોય, તો તેને ખાતે માલની કિંમત ઉધારી, વકરાખાતે તે કિંમત જમા કરવી. (મં ૬-૪.)

૫૫. આપણા ધરાકને કોઇને ત્યાંથી ઉધારમાલ અપાવવા વિષે:—આપણા ધરાકને આપણે કોઇને ત્યાંથી ઉધારમાલ અપાવીએ; તો જેને ઘેરથી માલ અપાવીએ, તેને ખાતે તે માલ જમા કરવો; અને આપણા ધરાકને ખાતે તે માલ ઉધારવો. એમાં ખરીદવકરા ખાતાનો ઉપયોગ કરવો નહિ. આવા વેપારમાં આપણે આપણા ધરાક પાસેથી માલની એકેલી કિંમત ઉપરાંત વટાવ લીધો હોય; તો વટાવખાતે જમા કરી લેવો, અને ખોટ ગણ હોય તો વટાવખાતે ઉધારવી; એટલે મેળ મેળવવાને હરકત નહિ આવે. (મં ૬-૫.)

૫૬. ઉધાર વેચેલોમાલ પાછો આવે તે વિષે:—ઉધાર વેચેલો માલ પાછો આવે, તો લાવનારને નામે માલની કિંમત જમા કરીને ખરીદખાતે ઉધારવી. (મં ૬-૬.) નામું લખતાં પહેલાં પાછો ફરે તો નામું માંડવાનું હોય નહિ.

૫૭. વેપારના માલમાંથી કેટલોક માલ બીજા કામમાં લીધો તેનું જમાખર્ચ:—વેપારના માલમાંથી કેટલોક માલ ધર ખર્ચે વપરાય; તો તેની કિંમત ખર્ચખાતે ઉધારી, વકરા ખાતે જમા કરવી. ઉદા. દુકાનમાંથી ખાવા સાફ ધી, ગોળ, દાણા ઘેર લઈ ગયા. તેમજ ધર્માદાખાતે માલ વાપર્યો હોય; તેની કિંમત ધર્માદાખાતે ઉધારી, વકરા ખાતે જમા કરવી. (મં ૭-૧.)

૫૮. ધરખર્ચે ઉધારે આણેલા માલનું જમાખર્ચ:—જેને ઘેરથી માલ લાવ્યા હોય, તેને ખાતે જમા કરી તે રકમ ખર્ચખાતે ઉધારવી. (મં ૭-૨.)

૫૯. ધરખર્ચે જુદા કાઢેલો માલ વેપારમાં વપરાય તે વિષે:—ધરખર્ચના માલમાંથી કાંઈ માલ વેપારમાં વપરાય; તો તેની કિંમત ખર્ચખાતે જમા કરી, ખરીદખાતે ઉધારવી. જેમકે ખર્ચખાતે ૩. ૩)નું ૦૧ મણુ તેલ લાવેલા, તેમાંથી ૦૧ મણુ તેલ દુકાને વેચવા સાફ લઈ ગયા; તો ૩. ૧૧૧- ખર્ચખાતે જમા કરી, ખરીદખાતે ઉધારવો. (મં ૭-૩.)

૬૦. ધરખર્ચનો માલ ઉધારે વેચી નાંખવા વિષે:—લઘુ જનાર માણસને ખાતે તેની કિંમત ઉધારી, ખર્ચખાતે જમા કરવી. (મં ૭-૪.)

૬૧. વ્યાજખાતું:—ખીજ પાસે વ્યાજના જેટલા રૂપિયા લે'ણી નીકળતા હોય, તેટલા તેને ખાતે ઉધારી વ્યાજખાતે જમા કરવા; અને કોઈના ખાતામાં આપણે વ્યાજ દેવું નીકળે, તો તે વ્યાજ તેને ખાતે જમા કરી વ્યાજ ખાતે ઉધારવું. કેટલાંક ખાતામાં વ્યાજ કાઢ્યા પછી અમુક રકમ છૂટ મૂકાય છે; એવે પ્રસંગે વ્યાજ ખરેખર નીકળતું હોય, તેટલું ખાતાદારના પેટામાં જમા યા ઉધાર કરી, પછી પેટામાં છૂટ બાદ મૂકી બાકી રહે તેટલી રકમ ખાતાદારને માથે ચડાવવામાં આવે છે. એજ માથે ચડાવેલી રકમ વ્યાજખાતે ઉધાર યા જમા કરવામાં આવે છે. (મં ૧૪ ની ૧ લી કલમની રકમો પૃષ્ઠ ૭૯ મે જુઓ.)

૬૨. આડત:—આડતીઆ પરદેશમાં એક ખીજને માલ વેચી આપે છે, અગર લઘુ આપે છે, તે પર સેંકડે અમુક ટકા આડત લે છે. આનો હિસાબ ઘણુંકરી વર્ષ આખરે સમજે છે. હિસાબ સમજતાં આડત દેવી નીકળે, તો આડતીઆને ખાતે જમા કરી વટાવખાતે ઉધારવી; અને લે'ણી નીકળે, તો આડતીઆને ખાતે ઉધારી વટાવખાતે જમા કરવી. (મં ૧૪-ની ખીજ કલમની રકમો પૃષ્ઠ ૭૯ મે જુઓ.)

રોકડી અને જમાખર્ચી મિશ્ર રકમોનું જમાઉધાર.

૬૩. ઉધારે લાવેલા માલમાં થોડા પૈસા આપ્યા હોય તેનું જમાખર્ચ:—ક. માલની કિંમત આશામીને ખાતે જમા કરી, ખરીદખાતે ઉધારવી. (રકમ જમાખર્ચી છે માટે.)

ख. માલની કિંમત પેટે આપેલા પૈસા આશામીને ખાતે ઉધારવા. (રકમ રોકડી છે માટે.)

ग. વળી એવી પણ રીત છે કે એવા વેપારમાં આપણે જેટલા પૈસાનો માલ આણ્યો હોય; તેટલા પૈસા તે આશામીને ખાતે જમા કરી, તેના પેટામાં આપેલા પૈસા બાદ કરી, બાકી રહે તેટલા ખાતાદારને માથે ચડાવવા; ને ખરીદખાતે તો માલની કુલ કિંમત લખવી.

ઉદાહરણ. પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ત્યાંથી બાજી ૧૦૦) દા. રૂ. ૩૫) ને ભાવે ખરીદ્યા, તેમાં રૂ. ૧૦૦) રોકડા આપ્યા; તો પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે રૂ. ૩૫૦૦) જમા કરી, ખરીદખાતે ઉધારી, રૂ. ૧૦૦) પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને નામે લખવા; અથવા પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે રૂ. ૩૪૦૦) જમા કરી, રૂ. ૩૫૦૦) ખરીદખાતે લખવા. (મં ૮-૧.)

૬૪. ઉધારે વેચેલા માલમાં થોડા પૈસા આવ્યા હોય, તેનું જમાખર્ચ:—

ક. માલની કિંમત આશામીને ખાતે ઉધારી, વકરા ખાતે જમા કરવી.
(રકમ જમાખર્ચી છે માટે.)

જ. માલની કિંમત પેટે આવેલા પૈસા આશામીને ખાતે જમે કરવા.
(રકમ રોકડી છે માટે.)

ગ. વળી એવી પણ રીત છે કે ઉધારે આપેલા માલમાં જેટલા પૈસા આપણને મળ્યા હોય, તે માલ નામે લખતી વખત પેટામાં બાદ કરી, બાકી રહે તે રકમ માથે ચડાવવી; ને વકરાખાતે તો માલની કુલ કિંમત જમા કરવી.

ઉદાહરણ—પગી. મેઘજી ભલાને ૧) મણુ ધી રૂ. ૧૮) લેખે આપ્યું, તેમાં રૂ. ૫) રોકડા આવ્યા; તો પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે રૂ. ૧૮) ઉધારી, વકરાખાતે જમા કરી, રૂ. ૫) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે જમા કરવા; અથવા પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે રૂ. ૧૩) લખી, વકરા ખાતે રૂ. ૧૮) જમા કરવા. (મં ૮-૨.)

૬૫. મંડામણી:—સાહુકાર પાસેથી કરજે રૂપિયા લેતી વખત તેમાંથી તે કરજે કાઢનારની સાહુકારી પ્રમાણે સેંકડે અમુક ટકા કાપી લે છે, તેને મંડામણી અથવા કોથળી છોડામણીના રૂપિયા કહે છે. આવી વખતે ધરાકને નામે જેટલા રૂપિયા ધીર્યા હોય તેટલા રૂપિયા લખવા ને પેટામાં બતાવવું કે આટલા રોકડા, ને આટલા મંડામણીના; એ મંડામણીના પૈસા વ્યાજખાતે જમા કરવા.

૬૬. કાંધું માંડવા વિષે:—સાહુકાર પાસેથી ગરીબ લોક કરજે નાણું લઈ, તેના હમ્મા માંડી આપે છે. દેણદાર દરેક હપ્તે ઠરાવ મુજબ રૂપિયા ભરે છે. ઠરાવ મુજબ ઠરાવેલે દિવસે હપ્તો ન ભરે તો તેનું વ્યાજ ઠરાવેલા દર પ્રમાણે આપે છે. સાહુકાર આના બદલામાં ધીરેલા રૂપિયાનું વ્યાજ, તથા કોથળી છોડામણીના રૂપિયા પ્રથમ સેંકડે યા વીસ રૂપિયા પર ઠરાવેલા દર મુજબ કાપી લે છે; આ રીતે કરજે નાણું લેવાની રીતને કાંધું માંડવું કહે છે. સાહુકારે કાપી લીધેલી રકમ મંડામણી તરીકે ગણાય છે. આવી રીતે કાંધું માંડેલા રૂપિયા ઉધારતી વખત તેનો ઠરાવ બધો લખવો, તથા પેટામાં રોકડા કેટલા, ને મંડામણી કેટલી, તે પણ જણાવવું. મંડામણી વ્યાજ ખાતે જમા કરવી. (મં ૮-૩.)

૬૭. આડતીઓ પૈસા મોકલી માલ મંગાવે, તેનું જમા ખર્ચ:—કોઈ માણસ આપણા પર રૂપિયા મોકલી માલ મંગાવે તો આવેલા રૂપિયા તેને ખાતે જમા કરવા; પછી તે માલ આપણે આપણી દુકાનમાંથી મોકલીએ, તો માલની કિંમત મંગાવનાર માણસને ખાતે ઉધારી તે પૈસા વકરાખાતે જમા કરવા. (મં ૯-૧.) જો તે માલ આપણે આપણી

હુકાનમાં ન હોય, ને બનરમાંથી રોકડેથી ખરીદીને મોકલીએ; તો ખરીદેલા માલના રૂપિયા ખરાબત સાથે આડતીઆને ખાતે ઉધારવા. જે બનરમાંથી ઉધારે લાવીને મોકલીએ; તો જેને ત્યાંથી લાવીએ તેને ખાતે જમા કરી, આડતીઆને ખાતે ઉધારવા. (કલમ ૫૫ મી જુઓ.)

૬૮. સાટાં:—ક. આપણે કોઇની સાથે કાંઇ પણ માલ વાયદેલેવાનો ઠરાવ કરી અમુક રૂપિયા બાનામાં આપીએ, તો પ્રથમ જે રૂપિયા બાનામાં આપ્યા હોય, તે તેને ખાતે ઉધારવા; અને તેમાં સઘળો ઠરાવ નોંધવો. મુદત થયે માલ જેણી લાવી તેને ખાતે જમા કરવો, ને તે ખરીદ ખાતે ઉધારવો. (મં ૯-૨.)

જ. મુદત થયે માલ ન આપે, ને તે કરાર તોડે; તો એ કરાર તોડ્યાના બદલામાં જે રૂપિયા લેવાનો ઠરાવ થાય, તે લઇ વટાવખાતે જમા કરવા. આપણે કરાર તોડીએ, ને તે બદલ ખોટ આપીએ; તો તે વટાવખાતે ઉધારીને આપવી. (મં ૯-૩.)

ગ. જે આપણે માલ આપવો સહી કરી બાનામાં પૈસા લીધા હોય, તો ઉપરની રીતથી ઉલટી રીતે નામું લખવાનું થાય છે. (મં ૯-૪.)

ઘ. કેટલાક ભાગમાં હારજીતનાં સાટાં થાય છે. તેનું નામું પ્રથમ રોજમેળમાં લખાય નહિ. એ સાટાં કરવાની રીત એવી છે, કે અમુક મુદતે, અમુક ભાવે, અમુક માલ આપવાલેવાનાં સાટાં થાય છે. મુદત થયે સઘળા સાટાં કરનારા ભેગા થઇ ભાવ ખડે છે. એ ખડેલા ભાવ પ્રમાણે હિસાબ ચૂકવતાં જે લે'ણુંદેણું નીકળે તે, રોજમેળમાં વાયદાની મુદતના જમાઉધાર થાય છે. આનું નામું પ્રથમ લખી રાખવાની જે ચોપડી હોય છે, તેને કબાલાવહી કહે છે. (તેનું વર્ણન આગળ બીજા ભાગમાં કરવામાં આવશે.)

૬૯. હથુખાતું:—ક. પરદેશમાં કોઇ માણસનું દેવું હોય, તેને આપણે કોઇની સાથે રૂપિયા મોકલીએ; તે રૂપિયા પહોંચ્યાનો જવાબ આવે નહિ, ત્યાં સુધી મોકલેલા રૂપિયા લઇ જનાર માણસના હથુ (હસ્તે) ખાતે લખી રાખવામાં આવે છે. જવાબ આવેથી હથુખાતે જમા કરી, જેને રૂપિયા મોકલ્યા હોય, તેને ખાતે ઉધારવામાં આવે છે. હથુખાતાનો ઉપયોગ ઘણા કામમાં કરવામાં આવે છે. માલ લેવા રૂપિયા મોકલ્યા, તે જ્યાં સુધી માલિકે માલ ખરીદો નથી, કે તેને (જતે ન ગયો તો) માલ પહોંચ્યો નથી, ત્યાં સુધી હથુ ખાતે રાખવામાં આવે છે. (મં ૧૦-૧.)

જ. આપણા આડતીઆ પર માલ વેચવા મોકલીએ, તો તે આપણી કિંમત મુજબ આડતીઆના હથુખાતે લખી મોકલવો, ને તે કિંમત વકરાખાતે જમા કરવી; ભરતિયું વેચાણનું આવેથી આડતીઆને ખાતે તે

પૈસા ઉધારી, આડતીઆના હથુખાતે જમા કરવા. મિતિ ભરતિયામાં હોય તે લખવી, વાયદે વેચાણ થયેલું હોય, તો તે વાયદાની મુદત તેમાં બતાવવી. આટલું કર્યા પછી મૂળનું આડતીઆનું હથુખાતું સરભર કરવું. હથુખાતામાં રૂપિયા દેવા નીકળે, તો હથુખાતે ઉધારી વકરા ખાતે જમા કરવા, અને લે'ણી નીકળે, તો હથુખાતે જમા કરી ખરીદખાતે ઉધારવા. (મં ૧૦-૨.)

હથુખાતાની રીત બહુ લાભકારી છે. ધારો કે એક વેપારીએ કેટલાક રૂપિયા એક માણસ સાથે પરગામ મોકલ્યા, પછી તે રૂપિયા લઈ જનારને રસ્તામાં ચોરોએ લુંટી લઈ મારી નાંખ્યો; તે ખબર રૂપિયા મોકલનારને માલમ પડી, એટલે તે તરત હથુખાતે ઉધારેલા રૂપિયા હથુખાતે જમા કરી, વટાવખાતે ઉધારી વાળશે.

૭૦. છૂટ:—લે'ણદાર કને લે'ણી રકમ વસુલ કરતાં જેટલી મૂકી દેવામાં આવે છે, તેને છૂટ મૂકી કહે છે. લે'ણદાર કને છૂટ મૂકેલી રકમ તેને ખાતે જમા કરી, વટાવખાતે ઉધારવી; આપણા દેવા પેટે મૂકાવેલી છૂટનું નામું એથી ઉઘડી રીતે નાંખાય, એટલે આપણા લે'ણદારને ખાતે છૂટ મૂકેલી રકમ ઉધારી, વટાવખાતે જમા કરવી.

૭૧. ખાતું માંડીવાળા નવું ખાતું પાડવા વિષે:—કોઈ ખાતાનો હિસાબ કરી વ્યાજ લેણું નીકળતું હોય, તો તેને ખાતે ઉધારી વ્યાજ ખાતે જમા કરવું. પછી તે રોકડ રકમ, બળદ, ગાય, ભેંસ વગેરે ઠાર, તથા દાણો વગેરે કાંઈ પણ ચીજ આપે, તે તેને ખાતે જમા કરી, જમાખર્ચી રકમ ઉધાર બાબતુએ ખરીદખાતે યા જુદે જુદે ખાતે ઉધારવી. નવી બાકી જેટલા રૂપિયાની કાઢવી હોય, તેટલા રૂપિયા પણ તેને ખાતે જમા કરી, ઉધાર બાબતુએ તેને ખાતે ઉધારવા; તે ત્યાં આ સધળો નવો ઠરાવ નોંધવો. કાંઈ રકમ છૂટ મૂકી હોય, તો તે પણ તેને ખાતે જમા કરી વટાવખાતે ઉધારવી. (મં ૧૦-૩.)

રોજમેળમાં થતી ભૂલો ને તે સુધારવાના ઉપાય.

૭૨. જમાઉધાર રકમ લખવી રહી ગયાના ઉપાય:—કોઈને ખાતે રોકડ જમા કરવી ભૂલી ગયા, તેથી સિલક કાઢતાં રૂપિયા વધે, ને ભૂલ યાદ ન આવે તો તે રૂપિયા સિલકની વધઘટ ખાતે જમા કરવા; એમજ ઘટે તો સિલકની વધઘટ ખાતે ઉધારવા. જ્યારે ભૂલ પકડાય ત્યારે સિલકની વધઘટખાતે જમા થયેલી રકમ સિલકની વધઘટખાતે ઉધારી, જેના હોય તેના ખાતે મળ મિતિના જમા કરવા; સિલકની વધઘટ ખાતે ઉધારેલી રકમને માટે એથી ઉલટું કરવું. વિગતમાં ભૂલનું કારણ જણાવવું. ખાતાવહીમાં સિલકનું વધઘટખાતું પાડવું જોઈએ. (મં ૧૧-૧.)

કેટલાક વેપારી સિલકની વધધટખાતે જમાઉધાર ન કરતાં, શાહ-ખાતે જમા ઉધાર કરે છે; અને શાહ-ખાતાની રકમ ખતવાતા પહેલાં નામ જણાય, તો શાહ-ખાતામાં વચમાં રહેલી પોલી જગ્યામાં નામ નોંધી લે છે. કેટલાક સિલકમાં રહેલ વધારો, થોડો વખત શ્રી જણસેના પેટામાં ઉપર ટપકે ખેંચે છે.

૭૩. જમા અથવા ઉધારને બદલે, ઉધાર અથવા જમા કર્યાનાં ઉપાય:—એકાદ ખાતાની રોકડ રકમ જમા કરવાને બદલે ઉધારી ગયા, અથવા ઉધાર્યાને બદલે જમા કરી ગયા; તો તે બૂલ સાંજે સિલક મેળવતી વખતે પકડાશે. બૂલ સુધારવા માટે જમા બદલે ઉધાર થયેલી રકમ ખેવડી જમા કરવી, અથવા ઉધાર બદલે જમા થયેલી રકમ ખેવડી ઉધાર કરવી, તથા બૂલ થઇ છે એમ તપસીલમાં લખવું. (મં ૧૧-૨.)

૭૪. એકને બદલે બીજાને નામે, જમાઉધાર કર્યાના ઉપાય:—એકાદને બદલે બીજા ખાતે રકમ લખી ગયા, તો તે બૂલ સિલક કાઢતાં પકડાય નહિ; એવી બૂલ તો ખાતાદાર સાથે હિસાબ કરતી વખતે પકડાય. જ્યારે બૂલ પકડાય, ત્યારે જેને ખાતે જમા અથવા ઉધાર થયું છે; તેને ખાતે ઉધાર અથવા જમા કરી, ખરા માલિકને નામે જમા અથવા ઉધાર કરવું. વિગતમાં બૂલ થવાનું કારણ જણાવવું.

હુંડી.

૭૫. હુંડીની વ્યાખ્યા:—જે કોઇ સાહુકાર, બીજા માણસને બીજે ઠેકાણે, પૈસા આપવા માટે પોતાના આડતીયા પર જે પત્ર આપે છે; તેને હુંડી કહે છે. હુંડીને કુડકો પણ કહે છે. ખાસ અંગતું માણસ પરદેશ જાય, ત્યારે આડતીઆ પર પૈસા આપવા જે પત્ર લખી આપવામાં આવે છે; તેને ચિટ્ટી કહે છે. ગામમાં ને ગામમાં ખાતાદારને કોઇને સાંથી રૂપિયા અપાવવા જે પત્ર લખી આપવામાં આવે છે તેને રૂકકો કહે છે. ચિટ્ટી કે રૂકકો લખનાર, રૂપિયા આપનારને ખાતે જમા કરે છે; ને રૂપિયા આપનાર ચિટ્ટી કે રૂકકો લખનારને ખાતે ઉધારે છે. આ પૈસા ખાતાદારને અપાવેલા હોય, તો તેને ખાતે ઉધારે છે. (જુઓ નમુના પૃષ્ઠ ૪૬ મે.)

૭૬. હુંડીની જાત:—હુંડી ત્રણ પ્રકારની છે. ૧. શાહજોગી, ૨. નામ જોગી, ૩. ઘણી જોગી.

૭૭. (૧) શાહજોગીહુંડી:—જે હુંડીના રૂપિયા હુંડી લાવનાર કોઇ પણ લાયક માણસને, ખોળાધર (જમીન) આપવાથી અગર શાહજોગ મળે છે; તેને શાહજોગી હુંડી કહે છે. એ હુંડી વેચવી હોય તો વેચાય, વેચતી વખતે હુંડીના મથાળા પર એવી રીતે લખે છે કે લીં ફલાણા. જત આ હુંડી મેં ફલાણા સાહુકારને વેચી છે, આમ ન લખે તોપણ ચાલે. ઘણા લખતા પણ નથી, કેમકે નાણાં સાહુકારજોગ આપવા લેવાનાં છે. આ હુંડીનું જોખમ નાણાં આપનારને માથે છે. (જુઓ નમુનો પૃષ્ઠ ૪૬ મે.)

૭૮. (૨) નામજોગી હુંડી:—જે હુંડીના રૂપિયા હુંડીમાં જે મનુષ્યને આપવા લખેલું હોય, તેનેજ તે મળે છે; જીભ કોઈને મળતા નથી, તે નામજોગી હુંડી કહેવાય છે. આવી હુંડી હાલ બહુ લખાતી નથી, કેમકે સરકારે કરેલા મનીઓર્ડર, વરાત, એક તેની ગરજ સારે છે. નામજોગી હુંડીનાં નાણાં આપતી વખતે પણ જોળાધર લેવાનો ચાલ છે. આ હુંડીનું જોખમ પણ નાણાં આપનારને માથે છે. (જુઓ નમુનો પૃષ્ઠ ૪૭ મે.)

૭૯. (૩) ધણીજોગી હુંડી:—જે માણસે રૂપિયા આપીને હુંડી લીધી તેનેજ રૂપિયા મળે છે, જીભ કોઈને મળતા નથી, આવી હુંડીને ધણીજોગી હુંડી કહે છે. આવી હુંડીની ગરજ હાલમાં સરકારી ચલણી નોટો વાળે છે. આ હુંડી હાલમાં બહુ લખાતી નથી, અસલ બહુ ચાલતી. હુંડી લેનાર ધણીને આવી હુંડી લઈ દૂરદેશાવર જવું હોય, ત્યારે આડતીઆ પર નાણાવટી હુંડી શિકારી આપવા બાબત જે કાગળ લખે છે, તેમાં તેના શરીર પરની નિશાની તલ વગેરે જે કાંઈ હોય તે લખે છે. આ હુંડી શિકારી આપ્યાનું જોખમ લખનારને માથે છે, કેમકે આડતીઆ તો નિશાની જોઈ રૂપિયા આપે. (જુઓ નમુનો પૃષ્ઠ ૪૮ મે.)

૮૦. ગેરવલ્લે ગયેલી હુંડીના ઉપાય:—હુંડી ગેરવલ્લે પડે તો પેઠ, પેઠ ગેરવલ્લે પડે તો પરપેઠ, અને પરપેઠ ગેરવલ્લે પડે તો કાગળ લખી આપે છે. કાગળ ગેરવલ્લે જાય તો નાણાં પરત મળે. (જુઓ નમુનો પૃષ્ઠ ૪૬ તથા ૪૭ મે.)

 હુંડીઓનું નામું શીખવતાં પહેલાં તે લખતાં શીખવવી.

૮૧. હુંડી ખરી લખાયેલી છે તેની ખાત્રી:—હંમેશ હુંડી લખનાર નાણાવટી, હુંડી લખ્યા પછી તે શિકારી આપવા બાબત આડતીઆ પર કાગળ લખે છે, એમાં બંને પક્ષ સમજી શકે એવી ખાત્રી નિશાનીઓની વિગત આપે છે. હુંડી ધણીજોગી હોય, તો ઉપર કહ્યા પ્રમાણે શરીરની નિશાનીઓ આપે છે. આવો કાગળ પહોંચ્યા વગર આડતીઆ નાણાં આપતો નથી.

ત્રણ જાતની હુંડીનાં વિશેષ નામો.

૮૨. (૧) જવાબી હુંડી:—સાહુકારને ત્યાં રૂપિયા જમા કરાવીને એ રૂપિયા અમુક માણસને પહોંચાડી તેનો જવાબ આણી આપવા માટે સાહુકારને કહ્યું; એટલે સાહુકાર રૂપિયા પહોંચાડ્યાનો જવાબ આણી આપે છે. રૂપિયા ભરનારને હુંડીનો કાગળ લેવાની જરૂર રહેતી નથી, એવી હુંડીને જવાબી હુંડી કહે છે.

૮૩. (૨) લેણી હુંડી:—સાહુકારને જે શહેરમાં પોતાની આડત નથી, તે શહેરમાં હુંડી કરવી પડે; અથવા જે સાહુકાર ત્યાં પોતાનું ખાનું નથી,

તેના પર હુંડી લખવી પડે; તો હુંડી આપીને તરતજ હુંડીનો અવેજ, અગર તેટલા અવેજની ખીજ સાહુકાર ઉપરની હુંડી મોકલે છે; તેવી હુંડીને **લે'ણી હુંડી** કહે છે.

૮૪. (૩) કોરેપૂઠેની હુંડી:—એટલે નહિ શિકારવાલી હુંડી. આડતીએ હુંડી ન શિકારવાથી રાખ્યાવાળા ધણીને પાછી લાવવી પડે તેને, અથવા આડતીએ હુંડી ન શિકારવાથી રાખ્યાવાળા ધણીને ખીજ માણસ પાસેથી રૂપિયા અપાવી તેની માર્ફત પાછી મંગાવેલી હુંડીને, **કોરેપૂઠેની હુંડી** કહે છે. રાખ્યાવાળા ધણીને હુંડી પાછી લાવવી પડે તો કલમ ૯૦ માં જતાવ્યા મુજબ નુકસાની ભરી આપવી પડે; અને ખીજ માણસ પાસેથી રૂપિયા અપાવી હુંડી પાછી મંગાવી હોય તો રાખ્યાવાળાને નાણાં મોડાં મળ્યા બદલ વ્યાજખાધ ભરી આપવી પડે.

૮૫. (૪) શાખૈા હુંડી:—એટલે દેવા પેટે મોકલેલી હુંડી. પરદેશનું દેવું વાળવાને આપણે હુંડી લખાવીને, કે બજારમાંથી તૈયાર હુંડી વેચાતી લઈ મોકલેલી હુંડીને, **શાખૈા હુંડી** કહે છે. કેટલીક વખત પોતે લે'ણુદાર પર ત્રીજ આશામી પરની બલામણુ લખી મોકલી તેને રૂપિયા અપાવે છે.

૮૬. (૫) તરત મુદતની હુંડી:—જે હુંડી સાહુકારની દુકાને જતા-વતાંજ પૈસા મળે, એવી હુંડીને **તરત મુદતની હુંડી** કહે છે. એને રોકડી અથવા દર્શની પણ કહે છે.

૮૭. (૬) મુદતની હુંડી:—જે હુંડીમાં દેખાડ્યા પછી અમુક મુદતે પૈસા આપવા, એવી બાબત હોય છે તેને **મુદતની હુંડી** કહે છે. એ પ્રકારની હુંડી સાહુકાર પાસે લઈ જઈએ ત્યારે તે હુંડી નોંધી લઈ તેના પર મિતિ નાંખી આપે છે; તેને “**દેખાડ ઘાલી આપ્યો**” કહે છે. પછી મુદત પાકે પૈસા આપે છે. કારણપરત્વે મુદતની વાટ જોવાને સવડ ન હોય, તો મુદતના દહાડા બદલ વેપારીની રીતે મુદત (વ્યાજ) કાપી લઈ, પૈસા આપવાનો સરાફેમાં વહીવટ છે.

૮૮. હુંડીમાં લખેલી મુદતો, અને તેનો અમલ:—

ક. તરત મુદતની—હુંડી દેખતાંજ નાણાં મળે છે.

ઘ. દિન વળતાની—હુંડી દેખાડ્યા પછી ખીજે દિવસે નાણાં મળે.

ગ. મુદતવાર ભોમની—હુંડી દેખાડ્યા પછી ચોથે દિવસે નાણાં મળે.

ઘ. મુદત દિન ચારચારની—હુંડી દેખાડ્યા પછી ૯, ૧૩ કે ૧૫ મે દિવસે નાણાં મળે. (જે તે ગામના રિવાજ પ્રમાણે.)

ઙ. ખાંધી મુદતની—હુંડીમાં લખેલી તારીખે અથવા ત્યારપછી

નાણાં મળે એવી, સધળી જાતની મુદતની હુંડીઓને પણ ખાંધી મુદતની હુંડીઓ કહે છે.

૮૯. ભખખાધઃ—મક્ષ=ખાતું, તે પરથી ભખખાધ=નાણાવડી હુંડીનાં નાણાં ખાંધેલી મુદત ઉપરાંત મોડાં શિકારી ખોદું વ્યાજ ખાધ જાય છે તે દિવસો. એવી હુંડીમાં મુદતના આંકડા પછી “ પછી ” શબ્દ લગાડેલો હોય છે. જેમ, મુદત દિન ‘ ચચચાર પછીની ’ એનાં નાણાં ૯ મે દિવસે ન આપતાં ૧૩ મે દિવસે આપે છે. એ ચાર દિવસને ભખખાધના દિવસ કહે છે. મુદત ‘ દિન ૧૫ પછીની ’ એમાં ૧૫ મે દિવસે નાણાં ન મળે.

૯૦. હુંડી બાખત સાહુકારના કેટલાક દસ્તુરઃ—

ક. જેના પર હુંડી લખી હોય તે ખુશીથી શિકારે નહિ, તો હુંડી લેનાર ધણીને અમદાવાદ, સુરત વગેરે ઠેકાણે સેંકડે ૧ ટકા લેખે વ્યાજ, ને સેંકડે એક ટકા ખેપ, નકરામણ (ન શિકારી તેનો) વગેરે બાખતનો મળે. મહિનાથી ઓછા દિવસ હુંડી લખી આપ્યાને થયા હોય, તો આખા મહિનાનું વ્યાજ મળે. મહિના કરતાં વધારે મુદત થઈ ગઈ હોય તો જેટલી મુદત થઈ હોય તેટલી મુદતનું જ ઉપર પ્રમાણે વ્યાજ મળે. આ બાખત જુદાજુદા શહેરમાં જુદીજુદી રીત છે.

ચ. જેના પર હુંડી લખી હોય, તે જો હુંડી પહેંચ્યા અગાઉ દેવાળું કાઢે; તો લખનાર ધણી ખેપ, નકરામણ તથા વ્યાજ આપે નહિ.

ગ. હુંડી શકરાયા પહેંચ્યાં હુંડી લખનાર માણસ દેવાળું કાઢે, તો હુંડી લેનાર ધણીના રૂપિયા જાય; અને હુંડી શકરાયા પછી લખનાર ધણી દેવાળું કાઢે, તો આડતીઆના રૂપિયા જાય. માટે હુંડી લેનારે ખાસ લખનાર ધણીની સાહુકારીનો વિચાર કરવો જોઈએ.

૯૧. લીધેલી હુંડીનો ખપ ન હોય તે વિષેઃ—હુંડી લીધા પછી તેનો ખપ ન હોય. ને પાછી આપવી હોય; તો રાખ્યાવાળાને તેનાં નાણાં લખનાર ધણી, અગર ખીજે સાહુકાર, ભાવ પ્રમાણે આપે; હુંડીમાં લખેલાં નહિ.

૯૨. ભરપાઈ, ખોખુઃ—હુંડી ઇત્યાદિના ઉપર રૂપિયા ભરીપૂરીને પામ્યો, એવા જે લેખ લખી આપે છે; અને તેને ભરપાઈ કહે છે. હુંડી ભરપાઈ થઈ, એટલે તે હુંડી ખોખું કહેવાય છે. એ ખોખું આડતીઓ હુંડી લખનાર ધણી પર મોકલે છે.

૯૩. સાહુકારને ત્યાં ભરેલા રૂપિયાનો દિવસ નોંધવા વિષેઃ—સાહુકારને ત્યાં રૂપિયા ભરવા હોય, તો કેટલેક ઠેકાણે દસ્તુર છે કે સાંજ સુધી રૂપિયા આપે, તો તે તારીખના જ જમા કરે. અમદાવાદ વગેરેમાં દિવસના બાર વાગ્યા સુધી આપે, તો તે તારીખના જ જમા કરે ને બાર વાગ્યા પછી આપે, તો ખીજી તારીખના જ જમા કરે. વડોદરામાં

બપોરના બાર પર ત્રણ વાગ્યા સુધી તેજ દિવસના જમા કરે, ને ત્યારપછી બીજો દિવસ નાંખે.

હુંડી બાબત જુદો કાગળ લખે છે તેમાંના શબ્દાર્થ.

૯૪. હુંડીઓના જમાખર્ચમાં અમારી વતીને ખાતે, કે તમારી-વતીને ખાતે, એ શબ્દો લખાય છે તેના અર્થ:—

ક. નાણાવટીઓ દેશાવરમાં પરસ્પર આડત રાખી એક બીજા પર હુંડીઓ લખે છે. જ્યારે પોતાની ખુશીથી એક બીજા પર હુંડી લખે, તે લખનારને ત્યાં **અમારીવતીની** હુંડી કહેવાય છે. એમાં હુંડી લખતાં હુંડીઆમણમાં નફો આવે, ખોટ જાય, યા સરમર થાય, તેનો ધણી લખનાર પોતે છે; અને સામા માણસને ફક્ત દરાવેલા દર મુજબ આડત મળે છે.

જ. જ્યારે આડતીઆના મંગાવ્યાથી પોતે તેના પર હુંડી મોકલે, તે મોકલનારને ત્યાં **તમારીવતીની** હુંડી કહેવાય છે. તમારીવતીની હુંડી એ ખરેખરી કમુલાવ્યાની ચિહ્ન છે. આપણે તમારાવતીની હુંડી મોકલીએ, તેમાં નફો યા નુકસાન આપણને થતું નથી. જેના પર મોકલીએ તે માણસ નફા-ખોટનો ધણી છે. મતલબ કે આપણને એટલા પૈસા-લખનાર ધણીએ દેવાળું કાઢવાથી ન શિકરાય તોપણ-મળેછે. એમાં આપણને ફક્ત આડતનોજનફો છે.

૯૫. મોકલેલી હુંડીઓ કેને ખાતે છે, તે બાબતની રીત:—
પોતે લખેલી કે વેચાણ લઈ મોકલેલી હુંડી મોકલ્યા બાબત નિશાની વગેરેનો જુદો કાગળ લખાય છે, તેમાં તે અમારીવતીને ખાતે કે તમારીવતીને ખાતે જમા યા ઉધાર કરજો; એ ખાસ લખવું જોઈએ.

જ્યારે તમારીવતીની હુંડી ના લખાવે, ત્યારે અમારીવતીની સમજની. શિક્ષકે અમારીવતીની ને તમારીવતીની હુંડીનો ભેદ બરાબર સમજવો. કેમકે હરેક હુંડીનું જમાખર્ચ નાંખતાં ખાતાદારના નામને છેડે તે અમારી-વતીની છે, કે તમારીવતીની એ ખાસ લખવું પડે છે. આપણે આડતીઆને અમારીવતીને ખાતે હુંડી લખીએ, કે તેની પાસેથી અમારીવતીને ખાતે મંગાવીએ, તે આડતીઆને ત્યાં આપણે નામે તમારીવતીને ખાતે લખાય; અને આડતીઓ આપણા પર અમારીવતીને ખાતે હુંડી લખે, કે આપણી પાસેથી અમારીવતીને ખાતે મંગાવે, તે આપણે ત્યાં આડતીઆને નામે તમારીવતીને ખાતે લખાય. અમારીવતીની=આપણી પોતાનીવતીની, અને તમારીવ-તીની=સામા ધણીવતીની. આ પહેલા, બીજા પુરપના સર્વનામ જેવું છે.

૯૬. અમારીવતીની હુંડીમાં નફો નુકસાન:—અમારીવતીને ખાતે હુંડી હોય, ત્યારે લખનાર ધણી રોજમેળમાં પોલી તારીખ રાખે, ને બોખું પાછું આવે, ત્યારે તેમાં ભરપાકની તારીખ હોય, તે તારીખ રોજમેળમાં

લખે. એમાં વચના દિવસનો વ્યાજનો નફો લખનારને મળે છે, અને એમ થાય તે વાજખી છે; કેમકે આની હુંડીનું જોખમ* લખનારને માથે છે. ખીજની લખેલી હુંડી વેચાણ લખને મોકલે, તો હુંડીનાં નાણાં જેને હુંડી મોકલી હોય, તેને મળે તે તિથિથી મોકલનારને વ્યાજ મળે.

૯૭. તમારીવતીની હુંડીમાં નફો નુકસાન:—તમારીવતીને ખાતે હોય; તો જે તારીખે લખી આપે, અથવા ખીજની લખેલી મોકલે; તે તારીખની જમાઉધાર કરે. એવી હુંડીનું જોખમ જેના ઉપર લખે છે તેને માથે છે, ને વેચાણ લીધી હોય, તો મંગાવનારને માથે છે.

હુંડીઓ સંબંધી જમાખર્ચ નાંખવા વિષે.

૯૮. હુંડીઓ સંબંધી જુદાજુદા આશામીના ચોપડા:—હુંડીઓના સંબંધે જુદાજુદા ચાર આશામીના ચોપડામાં જમાખર્ચ પડે.

૧. રાખ્યાવાળા (હુંડી લખાવનાર) નો ચોપડો.

૨. હુંડી લખનારનો ચોપડો.

૩. આવી તૈયાર હુંડીઓ વચ્ચેથી વેચાણ લેનારનેનારનો ચોપડો.

૪. છેવટે જેના પરની હુંડી હોય તે શિકારનાર આશામીનો ચોપડો.

૯૯. જમાખર્ચની હુંડીઓની જાત:—રકમોની માફક જમાખર્ચની હુંડીઓ બે જાતની છે. ૧. રોકડી. જમાખર્ચી.

૧૦૦. રોકડી હુંડીની વ્યાખ્યા:—રોકડે રૂપિયેથી લખાવેલી, લખી આપેલી, વેચાણ લાવેલી કે દીવેલી, અને શિકારેલી હુંડીઓને રોકડી હુંડીઓ કહે છે. તેનું જમાખર્ચ રોકડી રકમની માફક એક તરફ લખાય છે.

૧૦૧. જમાખર્ચી હુંડીની વ્યાખ્યા:—ઉધારે લખાવેલી, લખી આપેલી, વેચાણ લાવેલી કે દીવેલી, અને શિકારેલી હુંડીઓને જમાખર્ચી હુંડીઓ કહે છે. તેનું જમાખર્ચ જમાખર્ચી રકમની માફક બે તરફ લખાય છે.

૧૦૨. હુંડીની વિગતમાં શું લખવું તે વિષે:—હુંડીની વિગત લખવામાં અનુક્રમે નીચેની વિગતે ધ્યાન આપવું.

ક. પ્રથમ કેટલાની, તે લખ્યા પછી—

ખ. કયા ગામના કયા સાહુકાર પરની છે, તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત લખતી વખતે પોતાનું નામ ન લખતાં “અમારા ઉપરની” લખશે.

* જેના પર હુંડી લખી હોય, તે ધણી હુંડી શિકારે નહિ; તો હુંડીનું વ્યાજ, ખેપ, નફામણ જે થાય તે.

ગ. કયા ગામનો કોણ લખનાર. તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત લખતી વખતે પોતાનું નામ ન લખતાં “ લખી અત્રેથી અમારી ” એમ લખશે.

ઘ. રાખ્યા કયા ગામના કોના. તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત લખતી વખતે “ રાખ્યા અમારીવતી ” એમ કરશે.

હરકોઇ ચોપડામાં ઉપરની વિગતે ત્રણ નામ લખવામાં જ્યાં સર્વનામનો ઉપયોગ થાય તે કરવો.

હ. કઈ જાતની, ઘ. કઈ મુદતની, છ. કઈ મિતિની લખેલી.

જ. હુંડીનાં નાણાં રાખ્યાવાળા ધણીને કે હરકોઇ માણસને આપ્યાં હોય, તેનું નામ હસ્તેમાં લખી લખવું કે શાહજોગ નાણાં આપ્યાં છે. ખોળાધર જોગ આપ્યાં હોય, તો ખોળાધરનું નામ હસ્તે લખ્યા પછી લખવું. શાહજોગ નાણાં આપવાથી નાણાંનું જોખમ લેનારને માથે રહે છે, ને ખોળાધર જોગ આપવાથી ખોળાધરને માથે રહે છે.

૧૦૩. હુંડીઆમણુ ખાતું:—હુંડીના વટાવને હુંડીઆમણુ કહે છે. તેનું જમાખર્ચ હુંડીઆમણુ ખાતે નખાય છે, વળી હુંડીઓ ન શિકારવાથી વ્યાજ, ખેપ, નકરામણુ વગેરે ખામતનો થયેલો ખર્ચ પણ હુંડીઆમણુ ખાતે લખવામાં આવે છે.

હુંડીનો ભાવ સેંકડા પર ગણાય છે, જ્યારે બજારમાં નાણાંની છત હોય છે, ત્યારે હુંડીનો ભાવ સોની ઉપર હોય છે; અને જ્યારે બજારમાં નાણાંની ભીડ હોય છે, ત્યારે હુંડીનો ભાવ સોની અંદર હોય છે; કોઇ વખત હુંડીઆમણુ ઉઘડ દરાવવામાં આવે છે. (હુંડીનાં લેખાં ગણતાં શીખવાં.)

મૂલ્યના:—હુંડીઓના વેપારાર્થે જ હુંડીઓ આપવા લેવામાં આવે તો તેના વટાવનું જમાખર્ચ હુંડીઆમણુ ખાતે નાંખવું. બીજા કારણસર હુંડીઓ આપવા લેવામાં આવે, તો જે કારણસર તે આપી લીધી હોય, તે ખાતે હુંડીઆમણુનું જમાખર્ચ નાંખવું. દુકાનના માલની ખરીદી કરવામાં વાપરી હોય, તો હુંડીઆમણુનું જમાખર્ચ ખરીદી વકરા ખાતે નાંખવું. ખર્ચખાતે વાપરી હોય; તો ખર્ચખાતે નાંખવું. ઉદા. ખાવા સાજંગધર તુળશીગરે તેમના ગુમાસ્તા ગણેશને, ર. ૧૦૦૦) ની હુંડી રૂ. ૧૦૦૧ ને ભાવે લઈ, મુંબઈ કાપડ ખરીદવા મોકલ્યો; તો હુંડીઆમણુના રૂ. ૨૦૦ ખરીદખાતે ઉધારશે, ને રૂ. ૧૦૦૦)ની હુંડી પાછળ કલમ ૬૬ માં બતાવ્યા મુજબ ગુમાસ્તા ગણેશના હથુખાતે ઉધારી, માલ આવેથી ગુમાસ્તા ગણેશના હથુખાતે જમા કરી, ભરતિયા મુજબ કાપડની ખરીદી ખાતે ઉધારશે.

૧. રાખ્યાવાળાનો ચોપડો,

અથવા

લખાવેલી હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે.

૧૦૪. રોકડી હુંડીનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—ક. રોકડા રૂપિયા આપીને ખીજ વેપારી કનેથી લખાવેલી હુંડી, જે આશામી પર ખીડી હોય; તે આશામીને ખાતે હુંડીમાં લખેલો આંકડો ઉધારવો, અને હુંડી લખાવતાં વટાવ મળ્યો હોય, તો હુંડીઆમણખાતે જમા, અને આપ્યો હોય, તો હુંડીઆમણખાતે ઉધારવો. એટલે સિદ્ધકમાંથી વધેલાવટલા રૂપિયાનો મેળ મળી રહેશે. તિથિ આડતીઆને નાણાં મળ્યાની નાંખવી. (મં ૧૨-૧.)

જ. જે ગામની હુંડી હોય, તે ગામ પર ન ખીડતાં ખીજ ગામ પર ખીડીએ; તો ત્યાં આડતીઆને વટાવતાં ખોટ જાય, અથવા નફો થાય, તો તેનો ધણી તે પોતે નથી, પણ આપણે છીએ; કેમકે તે અમારીવતીની હુંડી છે. માટે આડતીઆનો જવાબ આવેની વટાવ મળ્યો હોય, તો આડતીઆને ખાતે ઉધારી હુંડીઆમણ ખાતે જમા; અને ખોટ ગણ હોય, તો આડતીઆને ખાતે જમા કરી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવી. (જમાખર્ચી રકમ છે માટે.)

ગ. રોકડેથી લખાવેલી હુંડી તમારીવતીને ખાતે આડતીઆ પર ખીડી હોય, મતલબ કે તેની ગરજે તેણે મંગાવી હોય; તો આપણે બેઠેલા પૈસા તેને ખાતે ઉધારવા, ને તિથિ પણ આપણે જે દિવસે રવાના કરીએ, તે દિવસની મજરે આપે.

૧૦૫. જમાખર્ચી હુંડીનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—ક. ખાતે લખાવીને જેની પાસેથી જેટલાની હુંડી લઈએ, તેને ખાતે એ હુંડીની ભાવ પ્રમાણે કિંમત થાય, તે જમા કરવી. પણ હુંડીમાં લખેલો આંકડો જે આશામી પર તે ખીડી હોય, તે આશામીને ખાતે ઉધારવો; ને વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે જમા, અને આપ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવો. આડતીઆને ખાતે મિતિ ભરપાઈની નાંખવી. (મં ૧૨-૨.)

જ. ૧૦૪ થી કલમની પેટા કલમ જ ની સૂચના, આમાં પણ લાગુ સમજવી.

ગ. ખાતે લખાવીને લીધેલી હુંડી, આડતીઆ પર તમારીવતીને ખાતે ખીડીએ; તો એ હુંડીની ભાવ પ્રમાણે કિંમત થાય, તે જેને ત્યાંથી હુંડી લીધી હોય; તેને ખાતે જમા કરી, આડતીઆને ખાતે તેજ કિંમત ઉધારવી. (મં ૧૨-૩.)

જે જમાખર્ચા હુંડીમાં આપણે પ્રથમ થોડી રકમ આપી હોય, તો લખી આપનાર આશામીને ખાતે તેટલી રકમ પ્રથમ ઉધારી, પછી ઉપર બતાવ્યા મુજબ જમાખર્ચા નાંખવું.

૧૦૬. હુંડીના ખરીદવકરાખાતાનો ઉપયોગ કરવા વિષે:—
ખબરમાં હુંડીના ભાવ ઘટ્યા હોય છે, ત્યારે વેપારીઓ નફાની લાલચે દેશાવરની હુંડીઓ લખાવી રાખે છે, અગર વેચાણ લે છે; અને પછી જેમ-જેમ સગવડ આવે, તેમતેમ દેશાવરના આડતીઆ પર રવાના કરે છે. જ્યારે હુંડીમાં રોકાયેલાં નાણાંની વ્યાજખાધ લાગે, તે કરતાં હુંડીઆમણમાં નફા વધારે હોય છે; ત્યારેજ આવો વેપાર કરે છે. આવી હુંડીઓ લખાવતી વખતે કે ખરીદતી વખતે કયા આડતીઆને ખીડવી છે, તેનો નિશ્ચય હોતો નથી; માટે તેનું જમાખર્ચા નીચે મુજબ પડે છે.

ક. હુંડીના ભાવ પ્રમાણે ખેડેલી કિંમત, હુંડીની ખરીદીખાતે ઉધારવી. જે ખાતે લીધી હોય, તો લખનારને ખાતે જમા કરી હુંડીની ખરીદીખાતે ઉધારવી; એમાં હુંડીઆમણ ખાતાનો ઉપયોગ કરવો નહિ.

જ. અમુક મુદત પછી એ હુંડી આડતીઆ પર ખીડવામાં આવે, ત્યારે હુંડીમાં લખેલી રકમ તેને ખાતે ઉધારી, હુંડીના વકરાખાતે જમા કરવી, આડતીઆને ખાતે મિતિ ભરપાછની નાંખવી.

૨. હુંડી લખનારનો ચોપડો,

અથવા

લખી આપેલી હુંડીઓનું જમાખર્ચા નાંખવા વિષે.

૧૦૭. રોકડી હુંડીનું જમાખર્ચા નાંખવા વિષે:—રાખ્યાવાળા ધણીને, જેટલા રૂપિયાની હુંડી આડતીઆ પર લખી આપીએ; તેટલા રૂપિયા આડતીઆને ખાતે જમા કરવા, ને તિથિ પોલી રાખવી; ખોખું આવેથી ભરપાછની મિતિ તે વખતે નાંખવી. હુંડી લખતાં વટાવ મળ્યો હોય,

રાખ્યાવાળાનું આપણે ત્યાં ખાતું હોય, તો રોકડેથી આપેલી હુંડી જમાખર્ચા હુંડી તરીકે ગણી, હુંડીના ભાવ પ્રમાણે લીધેલી કિંમત રાખ્યાવાળાને ખાતે જમા કરી, તેટલીજ રકમની હુંડી તેને ખાતે ઉધારી, આડતીઆને ખાતે હુંડીમાં લખેલો આંકડો જમા કરવો, ને હુંડીઆમણની લેવડદેવડ હુંડીઆમણ ખાતે નાંખવી. દક્ષિણમાં હુંડીનું ખોખું આવતાં સુધી આડતીઆને ખાતે જમા ન કરતાં હુંડીખાતે જમા રાખે છે, ને ખોખું આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારી આડતીઆને ખાતે જમા કરે છે.

તો હુંડીઆમણુખાતે જમા; ને ખોટ ગઇ હોય, તો હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારની; એટલે સિલકમાં વધેલા ઘટેલા રૂપિયાનો મેળ મળી રહેશે. (મં ૧૨-૪.)

૧૦૮. જમાખર્ચી હુંડીનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—જો કોઇને નામે હુંડી લખી આપીએ; તો તેને ખાતે હુંડીની કિમ્મત બાવ પ્રમાણે થાય તેટલી ઉધારી, આડતીઆને ખાતે જેટલાની હુંડી હોય તેટલા જમા કરવા. વટાવના પૈસા મળ્યા હોય તો હુંડીઆમણુ ખાતે જમા, ને આપ્યા હોય તો હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારવા. (મં ૧૨-૫.)

જો જમાખર્ચી હુંડીમાં આપણને પ્રથમ થોડી રકમ મળી હોય; તો રાખ્યાવાળા ધણીને ખાતે તેટલી રકમ પ્રથમ જમા કરી, પછી ઉપર બતાવ્યા મુજબ જમાખર્ચ નાંખવું.

૧૦૯. તમારીવતીના ખાતામાં લખી આપેલો હુંડીનું જમાખર્ચ:—આડતીઆ પર તમારીવતીને ખાતે રોકડેથી હુંડી લખી આપીએ, તેમાં નફાખોટના ધણી આપણે નથી, પણ આડતીઓ છે. આવી હુંડી લખી આપીએ; ત્યારે હુંડીના જે પૈસા મળ્યા હોય, તે આડતીઆને ખાતે જમા કરવા, અને તિથિ પણ આપણે જે દિવસે લખી આપીએ તેજ નાંખવી. ઉધારે હુંડી લખી આપી હોય; તો જેને લખી આપી હોય, તેને ખાતે તેની કિમ્મત ઉધારી, આડતીઆને ખાતે જમા કરવી. (મં ૧૨-૬.)

૩. તૈયાર હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે,

અથવા

વેચાણુ હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે.

લખાવેલી હુંડીઓ માફક, વેચાણુ રાખેલી હુંડીઓનો ઉપયોગ થઇ શકે છે; માટે ખરીદેલી હુંડી જે ગામની હોય તે ગામના આડતીઆ પર, અગર બીજે ગામ, અગર તમારીવતીને ખાતે ખીડીએ; તેમનું જમાખર્ચ કલમ ૧૦૪-૧૦૫-૧૦૬ માં બતાવ્યા મુજબ નાંખાય છે.

૧૧૦. રોકડી હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—ક. રોકડેથી ખરીદેલી હુંડીનો તરત ઉપયોગ કરવાનો હોય; તો તે જેના પર ખીડવાની હોય, તેને ખાતે હુંડીમાં લખેલો આંકડો ઉધારવો, અને પેટામાં વિગત બરાબર લખવી. હુંડીમાં વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણુ ખાતે જમા અને આપ્યો હોય તો હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારવો; એટલે સિલકમાં વધેલાઘટેલા રૂપિયાનો મેળ મળી રહેશે. (મં ૧૩-૧.)

જ. રોકડેથી ખરીદેલી હુંડી, હુંડીઆમણુના ફાયદાની લાભચે લીધી

હોય, તો કલમ ૧૦૬ માં બતાવ્યા મુજબ હુંડી ખરીદતાં જોડલા પૈસા બેસે, તે હુંડીના ખરીદખાતે ઉધારવા. પછી જ્યારે તે આપણી દુકાને રોકડેથી જોડીએ; ત્યારે જે પૈસા ઉપજે તે હુંડીના વકરા ખાતે જમા કરવા. આમાં હુંડીઆમણ ખાતાનો ઉપયોગ કરવો નહિ.

૧૧૧. જમાખર્ચી હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—ઉધારે વેચાણ રાખેલી હુંડીની ભાવ પ્રમાણે કિમ્મત થાય, તેટલી વેચાણ આપનારને નામે જમા કર્યા પછી ઉપર પ્રમાણે જમાખર્ચ નાંખવું. જે વેચાણ લીધેલી હુંડી અમુક મુદત પછી ઉધારે વેચવામાં આવે; તો તેને ખાતે તેની કિમ્મત ઉધારી, હુંડીના વકરાખાતે જમા કરવી. (મં ૧૩-૨.)

 જે જમાખર્ચી હુંડીમાં વેચાણ લેતાંદેતાં થોડી રકમ આપી લીધી હોય, તો તે આશામીને ખાતે પ્રથમ ઉધાર યા જમા કર્યા પછી ઉપર બતાવ્યા મુજબ જમાખર્ચ નાંખવું.

૧૧૨. તમારીવતીના ખાતાની વેચાણ હુંડીઓનું જમાખર્ચ:—આડતીઆના મંગાવવાથી હુંડીઓ વેચાણ લેવામાં આવે, તો તેની ખેડેલી કિમ્મત તેને ખાતે ઉધારવી. આડતીઓ તેનાથકી હુંડીઓ વેચવા મોકલે, તો તેની ઉપજેલી કિમ્મત તેને ખાતે જમા કરવી. સખખ આ તમારીવતીની હુંડીઓ થઈ. (મં ૧૩-૩.)

૪. હુંડીઓ શિકારનારનો ચોપડો,

અથવા

શિકારેલી હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે.

૧૧૩. રોકડી હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—જે માણસ તે હુંડી લઈ આવે, તેને હુંડીમાં લખેલાં નાણાં આડતીઆને ખાતે લખી આપવાં. મિતિ નાણાં પાક્યાની નાખવી. (મં ૧૩-૪.)

૧૧૪. જમાખર્ચી હુંડીઓનું જમાખર્ચ નાંખવા વિષે:—જે માણસ તે હુંડી લઈ આવે, તેને ખાતે જમા રૂપિયા રાખવા હોય; તો હુંડીમાં લખેલાં નાણાં લાવનાર માણસને ખાતે જમા કરી, આડતીઆને ખાતે ઉધારવાં.

 જે જમાખર્ચી હુંડીઓ શિકારતાં થોડી રકમ આપી હોય; તો તે આશામીને ખાતે પ્રથમ ઉધારી, પછી ઉપર બતાવ્યા મુજબ જમાખર્ચ નાખવું.

૧૧૫. મુદત પહેલાં શિકારેલી હુંડીઓ વિષે:—કારણપરતે હુંડી લાવનાર રાખ્ખને મુદત પહેલાં હુંડીના નાણાં જોડતાં હોય, તો પાછળ ૮૭ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ આપીને મુદત બદલ કાપેલી રકમ હું-

હીઆમણુ ખાતે જમા કરવી. કેટલાક વ્યાજ અગર વટાવ ખાતે જમા કરે. છે (મં ૧૩-૪.)

૧૧૬. તમારીવતીના ખાતાની શિકારેલી હુંડીનું જમાખર્ચ:—આપણા લખવાથી આડતીઆએ આપણા પર હુંડી લખી હોય; તો તે તેને તમારીવતીની હુંડી થઇ, એમાં તે હુંડીના જેટલા પૈસા આડતીઆને મળ્યા હોય તેટલા તેને ખાતે ઉધારવા, ને મિતિ જે તિથિની હુંડી લખેલી હોય તે નાખવી. હુંડી લાવનાર શખ્સને તો હુંડી જેટલાની હોય, તેટલા પૈસા ગણી આપવા. આમાં આપણને વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણુ ખાતે જમા, અને ખોટ ગઇ હોય તો હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારવી. (મં ૧૩-૫.)

૧૧૭. હુંડી શિકરાયા વગર પાછી આવે તેનું જમાખર્ચ:—હુંડી શિકરાયા વગર પાછી આવે, તો પ્રથમ તે હુંડીનાં નાણાં જે ખાતે જમા થયાં હોય; તે ખાતે ઉધારી તે હુંડી પાછી લાવનાર શખ્સને પાછાં આપવાં, તે ઉપરાંત વ્યાજ તથા ખેપ નકરામણુના પૈસા ધારા મુજબ હુંડી-આમણુ ખાતે ઉધારીને આપવા; તેમાં વિગત બરાબર જણાવવી.

૧૧૮. ભલામણુપત્ર:—અહુ નિકટનો સંગ્રહ ધરાવનારા ખાતેદારને અમુક મુદતમાં અમુક રૂપિયા સુધી આપવા, એવો જે સાહુકાર ઉપર પત્ર આપવામાં આવે છે; તેનું નામ ભલામણુપત્ર. (પૃષ્ઠ ૪૮ મે નમુનો જુઓ.) ભલામણુપત્ર પરથી જેટલા રૂપિયા લઈએ, તે જેણે ભલામણુપત્ર આપ્યો હોય તેને ખાતે જમા કરવા. રૂપિયા આપનાર ભલામણુ લખનારને ખાતે ઉધારશે, અને ભલામણુ લખનાર જેણે રૂપિયા આપ્યા, તેને ખાતે જમા કરી લેનારને ખાતે ઉધારશે. (મં ૧૩-૬.)

હુંડી વિષે મનોયત્ન.

૧૧૯. સવાલ:—અમદાવાદવાળા પરી. કસગચંદ વછરાજનો લખવાથી, વઢવાણવાળા શાહ. માણેકચંદ કેશવજીએ, રાજકોટના વોરા. હીરાચંદ વખતચંદની દુકાનેથી, રૂ. ૫૦૦)ની હુંડી રૂ. ૧૦૨)ને ભાવે મુંગઈના શેઠ. ઠાકરશી મૂળજી પરતી ઉધારે લખાવીને, મુંગઈવાળા. ઠા. અમરશી કચરા પર ખીડી. તેનાં નાણાં ઠા. અમરશી કચરાએ હુંડી શિકરાવી રોકડાં લીધાં, તો એ પાંચે સાહુકાર પોતાના રાજમેળમાં નામું કેમ લખશે ?

ઉત્તર.

(૧) અમદાવાદવાળા પરી. કસગચંદ વછરાજનો ચોપડો:—એમના લખવાથી વઢવાણવાળાએ રૂ. ૫૦૦) ની હુંડી લખાવી મુંગઈ ખીડી છે, તેથી તેમને અમારીવતીની જમાખર્ચી હુંડી થઇ. માટે રૂ. ૫૦૫)

વઢવાણુવાળાને ભાવ પ્રમાણે બેઠેલા છે, તે તેના ખાતામાં જમા કરશે, અને રૂ. ૫૦૦) મુંબઈવાળા ઠા. અમરશી કચરાને ખાતે, ને રૂ. ૫) હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારશે. (કલમ ૧૧૧ જુઓ.)

(૨) વઢવાણુવાળા શાહુ માણુકચંદ્ર કેશવજીના ચોપડા:— આ તેમને તમારીવતીની જમાખર્ચા હુંડી થઈ, માટે બેઠેલી રકમ મળે. એટલે રૂ. ૫૦૫) રાજકોટવાળાના જમા કરશે, ને અમદાવાદવાળાને ખાતે ઉધારશે. અને રકમોમાં તિથિ હુંડી લીધાની તારીખની મળશે. આવી હુંડી-ઓમાં માત્ર આડતજ મળે. (કલમ ૧૦૫ ન જુઓ.)

(૩) રાજકોટવાળા વોરા હીરાચંદ વખતચંદના ચોપડા:— આ શખ્સ અમારીવતીની જમાખર્ચા હુંડી લખે છે, માટે રૂ. ૫૦૫) હુંડી લખી તેજ દિવસના વઢવાણુવાળાને ખાતે ઉધારશે; અને રૂ. ૫૦૦) મુંબઈના શેઠ. ઠાકરશી મૂળજીના જમા કરશે, ને રૂ. ૫) હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરશે. તિથિ ભરપાઈની નાંખશે. (કલમ ૧૦૮ જુઓ.)

(૪) મુંબઈવાળા ઠા. અમરશી કચરાના ચોપડા:—અમદાવાદ-વાળાનીવતી વઢવાણુવાળાએ તેમના પર હુંડી ખીડી છે, માટે તેમને ત્યાં આ તમારીવતીની હુંડી થઈ, એટલે તે વટાવતાં રૂ. ૫૦૦) મળ્યા તે અમદાવાદવાળાને ખાતે જમા કરશે, તિથિ નાણાં મળ્યાની નાંખશે. (રેકડી રકમ છે.) (ક. ૧૧૨ જુઓ.)

(૫) મુંબઈના શેઠ. ઠાકરશી મૂળજીના ચોપડા:—એમના પર રાજકોટવાળે રૂ. ૫૦૦)ની અમારીવતીની હુંડી લખી છે, માટે રૂ. ૫૦૦) રાજકોટવાળાને ખાતે ઉધારીને આપશે. (રેકડી રકમ છે.) તિથિ ભરપાઈની નાંખશે. (કલમ ૧૧૩ જુઓ.)

ખાતાવહી.

૧૨૦. ખાતાવહીની વ્યાખ્યા:—રોજમેળમાં જે રકમો જુદેજુદે ખાતે વારંવાર જમા અગર ખર્ચ લખાય છે, તે સર્વે રકમો જેને નામે દાખલ કરવાની, તે રોજમેળનાં પાનાં પ્રમાણે યાદી કરેલી, તેને ખાતાવહી કહે છે.

૧૨૧. ખાતાવહીના ઉપયોગ:—એ છે કે અમુક આશામી પાસે લે'ણુંદેણું કેટલું છે, તે એક ઠેકાણેથી સમજાય છે. જમા કરતાં ઉધાર જેટલું વધારે તેટલું લે'ણું, અને ઉધાર કરતાં જમા જેટલું વધારે તેટલું દેવું સમજવું.

૧૨૨. ખાતાની વ્યાખ્યા ને તે ન રાખ્યાના ગેરફાયદા:— અમુક આશામીનું અગર ખાતતનું લે'ણુંદેણું સમજવાને માટે તેને નામે જે એક ઠેકાણે જમાખર્ચ રખાય છે, તેને 'ખાતું' કહે છે. તે ન રાખીએ તો કોઈ પણ આશામીનું અગર ખાતતનું લે'ણુંદેણું એક ઠેકાણેથી સમજશે નહિ.

૧૨૩. ખાતાં પાડવાની રીત:—ખાતાવહીના પાનામાં અમુક આ-
શામીનું અગર ખાખતનું ખાતું પાડવું હોય, તેનું પ્રથમ નામ લખીને પછી
“ નું ખાતું ” લખી છેડે તે કંઈ સાલનું છે તે લખવું. તેની નીચે રોજમેળ
પ્રમાણે જમાખર્ચની નિશાનીવાળી લીટીઓ કાઢવી, એ પ્રમાણે રોજમેળમાં
જેટલાં ખાતાં આવેલાં હોય, તેટલાં ખાતાં ખાતાવહીમાં પાડવાં જોઈએ. એ
બધાં ખાતાં એકદમ પાડતા નથી, પણ રોજમેળ ખતવતાં જેમજેમ જરૂર
પડતી જાય છે, તેમતેમ પાડતા જાય છે. ગુદસ્ત સાલનાં દેવાલેખાનાં ખાતાં
તે પ્રથમ પાડી, દેવુંલેખું લખી લેવામાં આવે છે; અને તે ઉતારતી વખત
જૂની સાલની ખાતાવહીના ખાતામાં નવી સાલની ખાતાવહીમાં જે પાને તે
ખાતું પાડવું હોય, તે અંક તથા ચોપડો કયો તે લખવામાં આવે છે. નવી સાલની
ખાતાવહીમાં જૂની સાલની ખાતાવહીના પાનાનો અંક તથા ચોપડો કયો તે
નોંધવામાં આવે છે. એમ આમનસામન કરવાથી ખાતું જોવું સહેલ પડે છે.

૧૨૪. રોજમેળ ખતવવાની રીત:—ક. રોજમેળની રકમો ખાતા-
વહીમાં ખતવતી વખતે ખાતાવહીમાં જેની તેના ખાતામાં જમાની જમા
તરફ, ને ઉધારની ઉધાર તરફ લખી, તેની આગળ રો. પા. (રોજમેળપાતું)
કરી, રોજમેળના જે પાના પર તે રકમ હોય તે પાનાનો અંક ભરી, તેની
પાસે મિતિ (મહિનો, તિથિ વાર) લખવામાં આવે છે. રોજમેળમાં રકમ
નીચે જેવડી લીટી દોરી ખા. પા. લખી રાખેલું હોય છે, ત્યાં રોજમેળની
રકમ ખાતાવહીના જે પાને ખતવી, તે પાનાનો અંક ભરી દેવામાં આવે છે.
એથી તે રકમ ખાતાવહીમાં ખતવી ગયેલી છે તે, તથા કયે પાને એ મા-
લમ પડે છે, વળી તે ખતવી ગયેલી છે તેના વધારે પૂરાવા સાડ રકમનો સર-
વાળો માથે ભરેલો છે, તેની નીચે શુન્ય મૂકે છે; અથવા આવી (૧) ઉભી
પાણી કરવામાં આવે છે, તેને ફાંટું માર્યું કહે છે. આ પ્રમાણે સઘળી રકમો
અનુક્રમે ખતવવામાં આવે છે. શિક્ષકે આ પ્રમાણે કરાવવું.

ख. ધણી વેપારીઓ જણસવાર ખાતાં ખતવવામાં તેની વિગત લખે
છે, કે જેથી તે કેટલા મણ યા નંગ સિલકે છે; તે ખાતાવહી પરથી ઝટ
માલમ પડે છે. અમે નમુનામાં તેમ પણ રાખેલું છે. આવી રીતે કરવાથી
જણસવહીનો ચોપડો રાખવાની જરૂર રહેતી નથી.

૧૨૫. ખાતાવહીનું સાંકળિયું, ને તેના ફાયદા:—ખાતાવહીમાં
ખાતું એકદમ ઝટ જડે, તેને સાડ ખાતાવહીને પહેલે પાને સાંકળિયું કર-
વામાં આવે છે. એટલે ખાતાવહીનાં ખાતાંનાં નામ, અક્ષર અનુક્રમે લખી
તેની આગળ ખાતાવહીના પાનાનો અંક લખે છે. તે જોવાથી ક્યું ખાતું
ક્યા પાનામાં છે તે ઝટ સમજાય છે, ને ખાતું જેવડાં નથી. સાંકળિયું

કરવાની પદ્ધતિ એક નથી, કેટલાક ગામવાર ખાતાં નોખાં રાખી દરેક ગામ-માં જતવાર યા મહોલાવાર ખાતાં ખાતાવહીમાં પાડે છે, તે સુજ્ય સાંકળિયું લખે છે, અને તેમાં કોનું ખાતું કયે પાને છે એ લખી રાખે છે.

૧૨૬. ખાતાતું સાંધણું:—દરેક ખાતામાં જગ્યા તેની સાથે લેવડ-દેવડના પ્રમાણમાં ખાર માસમાં કેટલી જોઈશે, તેનો વિચાર કરી રાખવી, છતાં ખાતું ભરાઈ જાય તો ખાતાતું સાંધણું ખીજે પાને કરવું; પછી મૂળ ખાતામાં જમાઉધારની રકમોનો આખર સુધી સરવાળો કરી તે સરવાળો સાંધણુંખાતામાં જેનો તેના તરફ લખી, પાછળ પાને ( ) મેથી ચોપડે આણે એમ લખવું; તથા મૂળ ખાતામાં નીચે સાંધણું પાને ( ) મે, ચોપડે આણે એમ લખવું.

૧૨૭. ખાતાંની સંખ્યા:—ખાતાવહીમાં અમુકજ ખાતાં હોય, એનો કાંઈ મેળ નથી. રોજમેળમાં જેટલા નામથી રકમો જમાખર્ચ થયેલી હોય છે, તેટલાં ખાતાં ખાતાવહીમાં હોય છે. એક આશામીતું એક જ ખાતું પડે એવો પણ મેળ નથી. એક માણસની ગુદેગુદે ઠેકાણે દુકાન ચાલતી હોય, તો દુકાનવાર ખાતું ગુદું ગુદું રાખવામાં આવે છે. કેટલીક વખત ખાનગી ઉપાડ અને દુકાનનાં ખાતાં પણ નોખાં રાખવામાં આવે છે.

૧૨૮. ખાતાંના પ્રકાર અને વ્યાખ્યા:—ખાતાવહીનાં સવળાં ખાતાં મે પ્રકારનાં છે. ૧. પાકાં ખાતાં. ૨. કાચાં ખાતાં.

પાકાં ખાતાં એટલે જે ખાતાંમાં રકમો એકવાર જમા યા ખર્ચ લખાઈ, તે ફરીથી ખીજે ખાતે જમા યા ખર્ચ થતી નથી તે ખાતાં. દુકા-માં જેનું દેવુંકે'ણું આવતી સાલમાં આપવાતું છે તેવાં ખાતાં. ઉદાહરણ, આશામીઓનાં ખાતાં, અગર તેવાંજ ખીજાં ખાતાં.

કાચાં ખાતાં એટલે જે ખાતાંમાં રકમો એકવાર જમા યા ખર્ચ લખાઈ, તે વર્ષ આખરે હિસાબ માંડી વાળવાને, ફરીથી જમાખર્ચ કરીને પાકાં ખાતાંમાં લઈ જવી પડે છે, તેવાં ખાતાં. દુકામાં જેનું દેવુંકે'ણું આવતી સાલમાં આપવાતું નથી એવાં ખાતાં. ઉદાહરણ—ખરીદવકરાખાતું. જણસવાર પાડેલાં ખાતાં, વ્યાજ ખાતું, ઇ. જ્યારે કોઈ આશામીતું લે'ણું આવે એવું ન હોય, ત્યારે વેપારીઓ એવાં ખાતાં પણ માંડી વાળે છે.

રોજમેળ ખાતાવહી વિષે પરચૂરણ સવાલો.

૧૨૯. ખરીદખાતું ને ખર્ચખાતાનો મુકાબલો કરો. ખરીદખાતે ખર્ચેલાં નાણાં પાછાં મળવાનાં છે, પણ ખર્ચખાતે ખર્ચેલાં નાણાં પાછાં મળવાનાં નથી.

૧૩૦. રોજમેળમાં રકમ ખર્ચ થઈ ન હોય, છતાં ઉધાર ખાતુએ લખાય એવી રકમ કઈ ?—અંતે સિલક કાઢે છે તે.

૧૩૧. અનેક જાણસોની ખરીદી તથા વેચાણ ખરીદવકરાખાતે કયું, પછી બાબતવાર દરેક જાણસ ખાતે નફો યા ખોટ શી થઈ, તે જાણવું હોય તો કેમ કરવું ? જુદીજુદી જાણસોના જેટલાજેટલા પૈસા ખરીદખાતે લખેલા હોય, તેટલાતેટલા પૈસા વકરાખાતે જમા કરી જાણસવાર ઉધારવા, પછી જુદી જુદી જાણસોના જેટલા જેટલા પૈસા વકરાખાતે જમા થયેલા, તેટલા ખરીદખાતે ઉધારી જાણસવાર જમા કરવા; પછી નીચે પ્રમાણે તપાસ કરવી.

સિલકે માલ હોય, તેની કિંમત પડતર બાવે ગણી, તેમાં વકરાખાતે જમા થયેલ રકમ ઉમેરો; તેમાંથી ખરીદ ખાતે ઉધારેલી રકમ બાદ કરો; બાકી વધે તે નફો જાણવો, અને ઘટે તો તેટલી ખોટ સમજવી.

૧૩૨. રોજમેળ અને ખાતાવહી એમાં વિશેષ યોગ્યતાનો દસ્તાવેજ કયો ?—રોજમેળ એ વધારે યોગ્યતાનો છે, કારણ કે તેમાં પ્રત્યેક રકમની સંપૂર્ણ તપસીલ અને સિલક માલમ પડે છે, અને તે ઉપરથીજ ખાતાવહી કરવાતું બની આવે છે.

૧૩૩. રોજમેળ ખાતાવહીમાં મળતાપણું કેવું છે ?—સિલક સિવાય બીજી વાતે મળતાપણું છે.

૧૩૪. કોઈ માણસ પાસે લેણુદેણું કેટલું છે, તે શા પરથી સમજાય ? ખાતાવહી પરથી.

વ્યાજવહી.

૧૩૫. વ્યાજવહીની વ્યાખ્યા:—ખાતાવહીમાંથી આશામીવાર પાડેલાં ખાતામાંથી જે વ્યાજખાતાં હોય, તેનો વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો.

૧૩૬. વ્યાજખાતાનો હિસાબ કરવાનો વખત:—સાલ આખરે વ્યાજખાતાનો હિસાબ કરી, તેનું જમાખર્ચ કલમ ૬૧ માં લખ્યા મુજબ નાંખે છે. કેટલાક દર વર્ષે વ્યાજખાતાનો હિસાબ કરતા નથી; તેવા લોકો જ્યારે હિસાબ સમજે, ત્યારે વ્યાજ નીકળ્યા પ્રમાણે તેનું જમાખર્ચ નાંખે છે. વળી કેટલાક વેપારીઓ સાલ આખરે વ્યાજ કાઢવાને બદલે, વર્ષના અમુક ભાગમાં હિસાબ સમજી વ્યાજ જમાઉધાર નાંખે છે. આવી રીતે વ્યાજ કાઢવાનો વખત જુદો જુદો છે.

૧૩૭. અચડ રકમ, શુધાવહી:—ખાતાવહી પરથી રકમો લઈ વ્યાજવહીમાં વ્યાજ કાઢતાં પહેલાં અસ્પર્સ ખાતું મેળવી જુએ છે, કે રકમ લખવી રહી ગઈ હોય તો માલમ પડે, રહી ગયેલી રકમને અચડ (ખાતે નહિ ચડેલી, નહિ નોંધાયેલી) રકમ કહે છે. અચડ રકમોનું જમાખર્ચ છેલ્લા મેળમાં નાંખી (મિતિ મૂળની હોય તે પેટામાં લખે છે) ખાતાવહીમાં ખતવે છે, તે પછી વ્યાજ કાઢવું શરૂ કરે છે. જે લોકોને અચડ રકમો ઘણી રહી ગઈ હોય, નામું ધરાવર ચોકખું હોય નહિ, તે શખ્સ ખાતું મેળવતી

વખતે વ્યાજવહીમાં સમગ્ર ખાતું પ્રથમ ઉતારી લે છે; તેને શુધાવહી કહે છે, શુધાવહી નીચે વ્યાજ કાઢવામાં આવે છે.

૧૩૮. વ્યાજની જાત અને વ્યાજ્યા:—વ્યાજ એ જાતનાં છે.

૧. સાદું, ૨. દીવાળીખાકી અથવા ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ.

સાદું વ્યાજ:—મુદત રૂપિયાનું કહેલી મુદત સુત્રીનું સામદું વ્યાજ ગણવું, તેને સાદું વ્યાજ કહે છે. સાનનાં કંઈ જલુસ મૂડી રૂપિયા ઉપાડે, ને દિવાળીખાકી વ્યાજ ગણવાની બોલી કરી ન હોય, તો સાદું વ્યાજ ગણવાનો ચાલ છે.

દીવાળી ખાકી વ્યાજ:—મુદત રૂપિયા નેટલી મુદત રહે, તેટલી મુદતનું સામદું વ્યાજ ન ગણતાં, દીવાળીએ દીવાળીએ ફરી ફરી વ્યાજ કાઢે, તે વ્યાજને દીવાળીખાકી વ્યાજ કહે છે. કેટલેક ઠેકાણે દીવાળીએ દીવાળીએ ફરી વ્યાજ ન કાઢતાં, ખાતું જે દિવસેથી શરૂ થયેલું હોય, તે દિવસથી બાર બાર માસે ફરીફરી વ્યાજ કાઢે છે. અંકગણિતમાં આવા વ્યાજને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ કહે છે; કેમતે તે ચક્ર એટલે પૈડાની માફક ફરી ફરીને આંટા મારે, એટલે વ્યાજનું વ્યાજ ગણાય.

૧૩૯. વ્યાજ ગણવાની રીતો:—વ્યાજ ગણવાની ત્રણ રીતો છે.

૧. સળંગ, ૨. કાપી, ૩. વારોવારીઉં.

સળંગ વ્યાજ:—સળંગ વ્યાજ કહેવાનું કારણ એ કે, તેમાં માસ સળંગ ગણાય છે, એ વ્યાજ ગણવાની રીત બહુ સરલ છે, પણ તેમાં માસ તથા સરના આંકડા બહુ મોટા આવે છે.

કાપી વ્યાજ:—કાપી વ્યાજ કહેવાનું કારણ એ કે, ખાતામાં આવેલી રકમો એક બીજાના પેટામાં કપાય છે.

વારોવારીઉં વ્યાજ:—વારોવારીઉં વ્યાજ કહેવાનું કારણ એ છે કે, તેમાં મુદત વાર પ્રમાણે ગણાય છે.

સળંગ વ્યાજ ગણવાની રીત.

૧૪૦. ખોખું બનાવવાની રીત—પ્રથમ મથાળે ક્યા ખાતાનું ક્યાં સુધીનું વ્યાજ, તથા ખાતાવહી પાતું લખવું. તેની નીચે જમા ઉધાર કરી જમાની સધળી રકમો જમા તરફ ને ઉધારની ઉધાર તરફ ખાતામાંથી લખવી. ફેર માત્ર એટલેજ કે ખાતામાં માયે આંકડો ભરાય છે, તેમ વ્યાજવહીમાં ન ભરતાં લીટીને આરંભે ૩. કરીને રકમ લખી દહાડોવાર લખવો. મતલબ કે પહેલો સળ, સર ભરવા માટે રાખવો.

૧૪૧. મુદત ગણવાની રીત:—જમાઉધારની દરેક રકમના તેની તિથિથી વ્યાજ ગણવાની મુદત સુધી તિથિ પ્રમાણે મહિના તથા દિવસ નક્કી કરવા, અને દરેક રકમ નીચે પેગમાં ભરવા. એ ગણતરીમાં પહેલી

તથા છેલ્લી બે તિથિઓમાં ગમે તે એક દિવસ ગણત્રીમાં લેવો. અધિક માસના વર્ષમાં, વર્ષના ૧૩ માસ ગણાય છે.

૧૪૨. સર ગણવાની રીત:—રૂપિયા અને મહીનાનો ગુણાકાર તે સર કહેવાય, અને રૂપિયા ને દિવસના ગુણાકારને ત્રીસે ભાગતાં આવે તે સર કહેવાય. ત્રીસે ભાગવાની સહેલી રીત સાડાસાતનો પા, એ ધાત ગણવાની છે. ભાગાકારમાં ૩૦ કે તેથી ઓછા વધે તો મૂકી દેવા ને વધારે વધે તો ૦૧ ગણી લેવો. આ પ્રમાણે દરેક રકમનો સર ગણી તેને માથે ચડાવવો. પછી જમાઉધારના સરનો જુદોજુદો સરવાળો લેવો, ને મોટા સરવાળામાંથી નાનો સરવાળો બાદ કરવો, બાકી સર રહે તેમાંથી ૦૧ દિવસનો સર બાદ કરવો. એ ગણવાની સહેલી રીત એ છે, કે બાકી રહેલા સરનો ૬૦ મો ભાગ તેમાંથી બાદ કરવો. (આમ કરવાનું કારણ વારો-વારીઆ વ્યાજમાં બતાવ્યું છે.)

૧૪૩. તારીજ કરવાની રીત:—તારીજ શબ્દ પ્રથમ લખી લાંબી લીટી દોરવી, ને તે લીટીમાં જે દિવસ સુધી વ્યાજ કાઢયું હોય તે દિવસ લખવો. તેની નીચે જમાઉધારની લીટીઓ દોરવી. પછી ખાતાવહી પરથી નક્કી કરી બે રૂપિયા દેવા હોય તો જમા તરફ, ને લે'ણા રહેતા હોય તો ઉધાર તરફ લખવા. વ્યાજનો સર લે'ણો નીકળતો હોય તો ઉધાર તરફ, ને દેવો રહેતો હોય તો જમા તરફ માંડવો. ટકાની તેરીખ હોય તો સર જેટલા દોકડા વ્યાજ ગણવું, અર્ધા ટકાની હોય તો અર્ધા દોકડા સમજવા, આનાની તેરીખ હોય તો જેટલા આનાની તેરીખ હોય, તેટલાએ સરને ગુણતાં આવે તેટલી બદામ વ્યાજ સમજવું.

તારીજમાં મુદ્દલ રૂપિયા ને વ્યાજ લે'ણું નીકળતું હોય તો તે બંનેનો તેની નીચે સરવાળો કરી, તે રકમ તારીજમાં જમા તરફ બાકી લે'ણી બતાવવી. બે મુદ્દલ રૂપિયા ને વ્યાજ દેવું નીકળતું હોય તો તે બંનેનો તેની નીચે સરવાળો કરી, તે રકમ તારીજમાં ઉધાર તરફ બાકી દેવી બતાવવી.

કદાચ મુદ્દલ રૂપિયા લે'ણા ને વ્યાજ દેવું નીકળતું હોય; અગર મુદ્દલ

૧. સરકારો નોકરીના પગારમાં પહેલો તથા છેલ્લો બંને દિવસ ગણત્રીમાં લેવાય છે, કેમકે બંને દિવસ નોકરી કરેલી હોય છે; પણ મુક્ત ગણવામાં તો વ્યાજ બપોરથી કાલ બપોરે એક દિવસ પૂરો થયો ગણાય.

૨. કાઠિયાવાડ વગેરે કેટલેક ઠેકાણે ૬૦ મો ભાગ બાદ ન કરતાં વ્યાજની રકમમાંથી સેંકડે ટકા દોઢ ટકા લેખે છૂટ મૂકવાનો ચાલ છે. કેટલેક ઠેકાણે પંચો તરી એટલે સેંકડે પાંચનો સર કપાય છે. એટલે બાકી રહેલા સરનો ૨૦ મો ભાગ બાદ કરાય છે.

રૂપિયા દેવા, ને વ્યાજ લે'ણું નીકળતું હોય; તો તે બંનેની બાદબાકી કરી છેવટે દેવુંલે'ણું રહે, તે ઉપર મુજબ બતાવી તારીખમાં જમાઉધારનો સરવાળો લેવાથી બંને તરફના સરવાળા સરખા થશે. બાકી સામે તિથિ અને ધણી હથુ સામસામા સમજીને હિસાબ નક્કી કર્યો એમ પણ લખવું.

૧૪૪. વ્યાજ ખતવવા વિષે:—વ્યાજવહીતું વ્યાજ રોજમેળમાં કલમ ૬૧ મુજબ નાંખતી વખતે તેના પેટામાં વ્યા. પા. નાંખવું; અને વ્યાજવહીમાં રો. પા. નાંખવું; કે જ્યારે તપસીલ જોવી હોય ત્યારે માલમ પડે.

જ્યારે જમાઉધાર એક જ તેરીખ હોય, ત્યારે જ આ રીતે વ્યાજ કાઢી શકાય. આ વ્યાજ માટે વ્યાજવહીના ચોપડામાં ૧ લો નમુનો પૃષ્ઠ ૯૭ મે જુઓ.

કાપી વ્યાજ ગણવાની રીત.

૧૪૫. બોખું બનાવવાની રીત:—પ્રથમ મથાળે કયા ખાતાનું કઈ સાલનું વ્યાજ તે લખી બા. પા. લખવું. તેની નીચે જમાઉધાર દોરવું; પછી ખાતાવહી પરથી જમા કે ઉધારની પહેલી રકમમાંથી જે રકમ મોટી હોય, તે વ્યાજવહીમાં જે બાજુની હોય તે જ બાજુએ લેવી. કાપી વ્યાજમાં રકમો લખવાની રીત ઉપરના વ્યાજ જેવી છે. ધારો કે જમામાં પહેલી રકમ મોટી છે, માટે આપણે જમામાં તે રકમ લીધી. પછી ઉધારની બાજુની પ્રથમ રકમથી જેટલી રકમો તેમાં બાદ જતી હોય, તેટલી ઉધાર બાજુએ લેવી. ધારો કે તેવી બે રકમો બાદ જાય છે, માટે બે લીધી. તે રકમો જમા બાજુમાંની પહેલી રકમમાંથી બાદ કરવી. બાદ કરવાને તે રકમો પેટામાં લખવી, પણ તેની સાથે દહાડો વાર ન લખવો. બાકી જે રહે તે ઉધારની ત્રીજી રકમ લઈ તેમાંથી બાદ કરવી. બાકી સાથે જમાની બીજી રકમથી જેટલી રકમો બાદ જતી હોય તેટલી લેવી, ન જતી હોય તો બાકી બાદ કરવી. ઉધારમાં જે બાકી રહે તે જમાની રકમમાંથી બાદ કરવી. આમ છેવટે બધી રકમો વ્યાજવહીમાં આવી રહે ત્યાંસુધી કરવું.

છેવટે જેટલા રૂપિયા ખાતાવહીમાં દેવા કે લે'ણા રહેતા હોય, તેટલા જ રૂપિયા વ્યાજવહીમાં દેવા કે લે'ણા નીકળે; તો બોખું ખરું બન્યું સમજવું. જુલ જણાય તો ફરી તપાસી ખરું કરવું, બોખામાં દેવી રહેલી રકમો ઉધાર તરફ, અગર લે'ણી રહેલી રકમો જમા તરફ છેવટે બતાવવી; ને તે કઈ મુદત સુધી રહી છે તે પણ બતાવવું.

૧૪૬. મુદત ગણવાની રીત:—પેટા રકમની તિથિ જે મુખ્ય રકમના પેટામાં તે હોય તે મુખ્ય રકમની તિથિ તે જ ગણાય છે. કારણકે

પેટા રકમને જુદી તિથિ ચડાવતા નથી. પ્રથમ ખોખામાં જમા ઉધાર રકમ-
માંથી જે રકમ પહેલી તિથિની હોય, તે દિવસથી તેને સરખી રકમવાળી
બીજી તિથિ સુધી તિથિ પ્રમાણે માસ તથા દિવસ નક્કી કરવા, ને તે પહેલી
તિથિની રકમ આગળ માંડવા; ને સામી બાજુએ તે રકમ પર દિવસ
જમાને માટે “ દિ. જ.” અને દિવસ ઉધારને માટે “ દિ. ઉ. ” એમ લખવું.

૧૪૭. સર ગણવાની તથા તારીજ કરવાની રીત:—સર ગણ-
વાની રીત સળંગ વ્યાજના જેવી જ છે. જેને રકમ આગળ “દિ. જ.” કે
“દિ. ઉ.” એમ લખ્યું હોય, તે રકમોના સરમાં શુન્ય મૂકવું. પેટા રકમો-
ના સરનો સરવાળો મુખ્ય રકમને માથે ચઢાવવો. પછી જમા બાજુના
સરનો સરવાળો જમા તરફ, ને ઉધાર બાજુના સરનો સરવાળો ઉધાર તરફ
લખવો. આ પછીની સઘળી રીતને જમા ઉધારની એક તેરીખ હોય,
તો સળંગ વ્યાજના જેવીજ છે.

 કાપી વ્યાજ માટે વ્યાજવહીના ચોપડામાં ૨ જો નમુનો
પૃષ્ઠ ૯૭ મે જુઓ.

જમાઉધાર જુદી તેરીખનું વ્યાજ કાઢવાની રીત.

૧૪૮. કાપી વ્યાજની રીતે વ્યાજ કાઢી, જમાઉધાર સરના જુદાજુદા
સરવાળા કરી, તે દરેકમાંથી બા દિવસનો સર બાદ કરી, બાકી રહે તે
તારીજમાં જમાનો સર જમા બાજુએ, ને ઉધારનો સર ઉધાર બાજુએ
લખી, જમા ઉધારની તેરીખ મુજબ વ્યાજ ગણવું. આવા ખાતાનું વ્યાજ
જમા ઉધાર રકમોનું જ્યાંસુધી વ્યાજ ગણવું હોય, ત્યાં સુધી માસ જુદા
ગણી કઢાય નહિ. ધારો કે આપણે લીધેલી રકમનું વ્યાજ બા ટકા લેખે, ને
આપણે ભરેલી રકમનું વ્યાજ બા ટકા લેખે છે. હવે આપણે રૂ. ૧૦૦)
આણ્યઃ. જે માસ પછી રૂ. ૫૦) ભર્યા, તો ચાર માસને અંતે વ્યાજ શું
થાય ? રૂ. ૧૦૦) પ્રથમ આપણે જે માસ રાખ્યા, માટે તેનું વ્યાજ રૂ. ૧૧
થયો, જે માસ પછી રૂ. ૫૦) ભર્યા માટે રૂ. ૫૦) બાકી રહ્યા. તે જે માસ
રહ્યા, માટે તેનું વ્યાજ રૂ. બા મળી કુલ રૂ. ૨૧ વ્યાજના થાય. સળંગ
રીતે ગણતાં રૂ. ૧૦૦) નું ૪ માસનું વ્યાજ રૂ. ૩), તેમાંથી રૂ. ૫૦)નું જે
માસનું વ્યાજ રૂ. બા જતાં રૂ. ૨૧ નીકળે, માટે સળંગ વ્યાજ ગણવાની
રીતે ન ગણાય.

 આવા વ્યાજ માટે વ્યાજવહીના ચોપડામાં ૩ જો નમુનો
પૃષ્ઠ ૯૯ મે જુઓ.

વારોવારીઉં વ્યાજ ગણવાની રીત.

૧૪૯. રીત:—આ વ્યાજ કાઢવાની રીત કાપી વ્યાજના જેવીજ છે. ફેર માત્ર મુદત ગણવાની રીતમાં છે તે નીચે મુજબ—

૧૫૦. વાર પ્રમાણે દિવસ ગણવાની ૧ લી રીત:—પ્રથમ તિથિ પ્રમાણે માસ ગણી નક્કી કરવા, તેમાંથી દર મહિને ૦૧ દિવસ કાઢી ગણતાં જેટલા દિવસ આવે, તેટલા દિવસ આવેલી મુદતમાંથી બાદ કરવા, બાકી જેટલી મુદત રહે, તેટલી વાર પ્રમાણે ગણતાં આવવી જોઈએ; એમ અડસદો જાણવો, તે નક્કી કરવા માટે—

અડસદે રહેલી મુદતમાં જેટલા માસ હોય, તેનાં પખવાડિયાં કરવાં. એ પખવાડિયાં જેટલા દિવસ^૧ પહેલી તિથિના વારથી તે વારને મૂકીને ગણવા, ગણતાં છેલ્લો વાર આવે, તે દિવસે છેલ્લું પખવાડિયું પૂરું થયું એમ સમજવું. પછી તેની જોડેના વારથી છેલ્લી તિથિના વાર સુધી વાર ગણવા, તેમાં છેલ્લો વાર ગણવો, તે એટલે સુધી ગણવા કે મહિના ઉપર દિવસનો અડસદો નક્કી કર્યો છે, તેની લગભગ આવી રહે. ઉદાહરણ—ધારો કે પોષ શુદ્ધ ૭ ને શનિવારથી આવતા પોષ શુદ્ધ ૭ ને પુષ્યવાર સુધી વાર પ્રમાણે મુદત ગણવી છે; તો પ્રથમ તિથિ પ્રમાણે ગણતાં ૧૨ માસ થયા, તેમાંથી ૦૧ દિવસ પ્રમાણે ૬ દિવસ જતાં ૧૧૧ માસ અને ૯ દિવસનો અડસદો આવ્યો; હવે ૧૧૧ માસનાં ૨૩ પખવાડિયાં થયાં, તેટલા દિવસ પહેલી તિથિનો શનિવાર છે, ત્યાંથી મૂકીને ગણતાં છેલ્લો સોમવાર આવ્યો, એટલે ૨૩ મું પખવાડિયું સોમવારે પૂરું થયું; પછી સોમવારથી છેલ્લી તિથિના પુષ્યવાર સુધી ગણતાં બે દિવસ આવ્યા, પણ લગભગ ૯ દિવસ આવવા જોઈએ; માટે બે દિવસવાળો પુષ્યવાર નહિ, પણ તેની પછીનો પુષ્યવાર હોવો જોઈએ; માટે એક અઠવાડિયું વધારે ગણવું, તેથી ૨૫=૯ દિવસ થયા, તે ઉપરના દિવસ સાથે મળી રહે છે. જ્યારે આવી રીતે ગણતાં ૬, ૭ કે ૮ દિવસનો ફેર રહે, ત્યારે ૭ દિવસ ઉમેરી લેવા.

૧૫૧. વાર પ્રમાણે દિવસ ગણવાની બીજી રીત:—તિથિ પ્રમાણે ગણતાં જે માસ થાય, તેમાંથી મહિને ૦૧ દિવસ પ્રમાણે બાદ કરતાં જે માસ રહે; તેનાં પખવાડિયાં કરી તેમાં ઉપર જેટલા દિવસ હોય

૧ પખવાડિયાં જેટલા દિવસ પહેલી તિથિના વારથી ગણવાનું કારણ—મહિનાના વાર ૩૦ તે પહેલી તિથિના વારથી તેને પડતો મૂકી ગણીએ, તો બીજો માસ પહેલા વારથી બે દિવસ મોડો બેસે (કેમકે પહેલો વાર પડતો મૂક્યો જ્યાં ૭ મો, ૧૪ મો, ૨૧ મો, ને ૨૮ મો વાર તે ને તે આવે); માટે માસે ૨ દિવસ, ને પખવાડિયે ૧ દિવસ ગણીએ છએ.

તે મેળવવા. પછી પહેલી તિથિના વારથી, તે દિવસ જેટલા વાર પહેલો વાર પડતો મૂકી ગણવા, છેલ્લો વાર આવે તે બીજી તિથિનો વાર હોય, તો જાણવું કે અર્ધા દિવસ લેખે બાદ કરતાં જે મુદત આવી છે તે ખરી છે; પણ જો વાર વધી જાય તો જેટલા દિવસ વધ્યા છે તેટલા ઓછા કરવા, અને જો ઓછાદ ખે દિવસ ઘટતા હોય તો તેટલા ઉમેરવા. ઉદાહરણ—અષાઢ શુદ્ધ ૧ ને સોમવારથી આસો વદ ૦)) ને શુક્રવાર સુધી માસ ગણવા છે, તો તિથિ પ્રમાણે ગણતાં ૩૧ માસ ૧૪ દિવસ આવ્યા; તેમાંથી અર્ધા દિવસ લેખે બાદ કરતાં ૩૧ માસ ને ૧૨ દિવસ રહ્યા, હવે ૩૧ માસનાં ૭ પખવાડિયાં; તેમાં ઉપરના ૧૨ દિવસ મેળવતાં ૧૯ દિવસ થયા, તેટલા વાર પહેલી તિથિનો સોમવાર પડતો મૂકી ગણતાં છેલ્લો વાર શનિ ગાળ્યો, પણ બીજી તિથિનો વાર શુક્ર છે તેથી ૧ દિવસ વધી જાય છે તે બાદ કરતાં ૩૧ માસ ૧૧ દિવસ ખરા જાણવા.

૧૫૨. તિથિ કરતાં વાર પ્રમાણે ગણતાં માસે ૦૧ દિવસ ઓછા આવે છે તેનું કારણ:—તિથિ પ્રમાણે માસ ગણાય છે તે ચાંદ્ર માસ છે. એ ૨૯.૫ દિવસનો છે, એટલે એટલા દિવસમાં ચંદ્ર પૃથ્વીની આસપાસ ફરી મૂળની સ્થિતિમાં આવે. વાર પ્રમાણે માસ (સૌર્ય) ના ૩૦ દિવસ પૂરેપૂરા ગણાય છે, માટે ચાંદ્રમાસ સૌર્યમાસ કરતાં મહિને અરધા અરધા દિવસનો ઓછો ગણાયેલો છે તેથી વધારે માસ થયેલા છે, તેમાંથી મહિને ૦.૫ દિવસ લેખે બાદ કરેથી સૌર્યમાસ થઈ રહે છે.

 વારોવારીઆ વ્યાજ માટે વ્યાજવહીના ચોપડામાં ૩ જો નમુનો પૃષ્ઠ ૯૮ મે જુઓ.

૧૫૩. વાયદાની રકમોનું વ્યાજ ગણવાની રીત:—કેટલોક માલ તેની કિંમત, અમુક મુદત પછી લેવાનો ઠરાવ કરી વેચવામાં આવે છે, એવી રકમોની મિતિ વ્યાજવહીમાં તેનો વાયદો જે દિવસે પૂરો થતો હોય, તે લખાય છે. (વ્યાજવહીના ચોપડામાં ૩ જ નમુનામાં જમાની પહેલી રકમ જુઓ.)

કાંધાનું વ્યાજ ગણવાની રીત.

૧૫૪. કાંધાનું વ્યાજ ગણવાની રીત બીજાં વ્યાજ ગણવાની રીતના જેવી છે. ફેર માત્ર એટલો જ છે કે જેટલા રૂપિયાનું કાંધું લખ્યું હોય, તેટલા બધા રૂપિયા વ્યાજવહીમાં ઉધાર બાજુએ સામટા ન લેતાં, દરેક હપ્તો જુદોજુદો લેવામાં આવે છે; ને તેની મિતિ હપ્તો ભરવાનો જે દિવસ હોય તે લખાય છે.

 કાંધાના વ્યાજ માટે વ્યાજવહીના ચોપડામાં નમુનો ૪ થી પૃષ્ઠ ૧૦૦ મે જુઓ.

૧૫૫. વ્યાજવહીમાં નવું ખાતું પાડવા વિષે:—જ્યારે વ્યાજવહીમાં ખાતાદારની સહી લેવી હોય છે, ત્યારે હિસાબ સમજ્યા પછી આવેલી

રકમ તારીજમાં જમા કરી, બાકીલે'ણા નક્કી કરી, તારીજ નીચે નવું ખાતું પાડી, ત્યાં સહી લેવામાં આવે છે. વળી વ્યાજ તથા આવેલી રકમ રોજમેળમાં જમાખર્ચ કરી, ખાતાવહીમાં ખતવી પછી ૭૧ મી કલમમાં બતાવ્યા મુજબ ખાતાવહીમાં ખાતું માંડીવાળી, નવું ખાતું પાડે છે. (વ્યાજવહીના ચોપડામાં નમુનો ૪ થો પૃષ્ઠ ૧૦૦ મે જુઓ.)

અચડમેળ. (જમાખર્ચી મેળ.)

૧૫૬. સાલ આખરે વેપારમાં નફોતોટો નક્કી કરવા વિષે:— એને માટે રોજમેળમાં આસો વદ ૦)) ના મેળ પછી અચડમેળ દોરવામાં આવે છે. તે બતાવવામાં નીચેની ત્રણ બાબત પર અતુકમે લક્ષ રાખવું.

ક. વ્યાજખાતાનું વ્યાજ આસો વદ ૦)) સુધી કાઢી, તેનું જમાખર્ચ કલમ ૬૧ તથા ૧૪૪ માં બતાવ્યા મુજબ નાંખવું.

જ. આડતદલાલીનો જમાખર્ચ કલમ ૬૨ માં લખ્યા મુજબ નાંખવો. હુંડીનાં નાણાં નાણાવટીઓ શિકારી શિકરાવી આપ્યા બાબત એક બીજા પાસે આડત લે છે. આડત કેટલી લેવી, યા કયે પ્રસંગે લેવી, એ વગેરે બાબતના ઠરાવ પ્રથમથી કરી રાખેલા હોય છે. અરસપરસ આડત સરખી જ લે એવો કાંઈ મેળ નથી. રાજકોટના નાણાવટી અમદાવાદવાળા પાસે સે'કડે દોઢ આના મુજબ આડત લે છે, ને તેમને બે આના મુજબ આપે છે. અમારીવતીની હુંડીઓમાં હુંડી લખનાર અને ખરીદેલી મોકલવાની હુંડીમાં ખરીદનાર આડત ભરે છે. તમારીવતીની હુંડીઓમાં હુંડી મંગાવનાર ઠરાવ મુજબ આડત ભરે છે.

ગ. નફો અથવા તુકસાન સાલ આખરે શું રહ્યું; તે નક્કી કરવા માટે જેજે ખાતે છેવટે દેવુંલે'ણું રહેલું હોય, તે દેવુંલે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું યા લેવાનું ન હોય, એવાં કાચાં ખાતાં વટાવખાતામાં લઈ જવાં. જેમકે, ખરીદવકરાખાતું, જણસવાર પાડેલાં ખાતાં, વ્યાજખાતું, હુંડીઆમણખાતું, ખર્ચખાતું, ભાડાખાતું, ધર્માદાખાતું (લે'ણું હોય તો), ઇત્યાદિ. આ ખાતે નફો થાય તો એ ખાતે ઉધારી વટાવખાતે જમા કરવો, અને તોટો આવે તો એ ખાતે જમા કરી વટાવખાતે ઉધારવો, એટલે દરેક ખાતાં સરભર થશે.

૧૫૭. ધર્માદાખાતે દેવું હોય તો આવતી સાલમાં વાળવું જોઈએ, માટે તેવે પ્રસંગે તે માંડીવાળવામાં ન આવે. ચાંદલાખાતું માંડીવાળવામાં ન આવે, કેમકે તેમાં લે'ણુંદેણું હશે, તે પ્રસંગ આવે આપવાલેવાનું છે.

૧૫૮. જણસવાર પાડેલાં ખાતાં, ખરીદવકરાખાતું, ઠોરખાતું, એ વગેરે ખાતે સાલ આખરે નફો યા ખોટ છે; તે નક્કી કરવા માટે પ્રથમ તે ખાતે સાલ આખરે વધેલો માલ કેટલો છે, તેની તપસીલ કરી તેનો ભાવ સરવાયું કાઢતી વખતે જે ઉપજી શકે તે લખવો. પછી પ્રત્યેક ખાતે

જેટલી કિંમતનો માલ જાણુએ થાય, તેટલી કિંમત પ્રત્યેક ખાતે ખાતા-વહીમાં જમા કરીને વિગતમાં જણાવવું, કે શ્રી વર્ષ આખરે માલ બાકી રહ્યો. માલની વિગત ખાતામાં જણાવવાની જરૂર નથી, કેમકે જુદા ચોપડા (જાણસવહી)માં એ તપસીલ નોંધે છે, તેથી એ પાતું ત્યાં ટાંકે છે. ત્યાર-પછી તે ખાતાના જમાઉધારના સરવાળા કરી નફો યા તોટો રહે, તે ૧૫૬ મી કલમની ૪ રકમમાં બતાવ્યા મુજબ અચક્રમેળમાં નાંખી વટાવ-ખાતામાં લઈ જવો.

૧૫૯. છેવટે વટાવખાતાના જમાઉધારના સરવાળા કરી બાદબાકી કરવી. જે જમાનો સરવાળો મોટો હોય, તો બાદબાકી જેટલો નફો જાણવો, નહિતો તોટો જાણવો.

૧૬૦. વટાવખાતું માંડી વાળવા વિષે:—સાલ આખરે વટાવ ખાતામાં નફોતોટો નક્કી કર્યા પછી, તે ખાતું પોતાને નામે અગર દુકાન ખાતે માંડીવાળવાનો રિવાજ છે. એવી રીતે કે વટાવખાતામાં નફો હોય, તો તે ખાતે ઉધારી પોતાને નામે અગર દુકાનખાતે જમા; ને ખોટ હોય, તો વટાવખાતે જમા કરી પોતાને નામે અગર દુકાનખાતે ઉધારાય છે; એટલે વટાવખાતું સરભર થશે.

સરવાયું.

૧૬૧. સરવાયાની વ્યાખ્યા:—સાલ આખરે* દેવુંલે'ણું કેટકેટલું કોનીકોની પાસે છે, તે જાણવા માટે જે તારીજ કરવામાં આવે છે, તેને સરવાયું કહે છે.

૧૬૨. સરવાયું લખવાનો ચોપડો:—સરવાયું ખાતાવહી પરથી, અને તેને છેલ્લે પાને કરવામાં આવે છે. કેટલાક વેપારી સરવાયાનો ચોપડો જુદો જ રાખે છે, કેમકે તે પરથી નાણા સંબંધી તમામ સ્થિતિ જાણાય છે; તે મુનીમ વગેરે માણસા જાણે, તો નાણાં સંબંધી ભરમ ખુલ્લો થાય.

૧૬૩. ક્યાં ખાતાં સરવાયામાં આવે:—જે જે ખાતાનું દેવુંલે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું યા લેવાનું હોય છે, તેવાં સઘળાં ખાતાં એટલે પાકા ખાતા સરવાયામાં આવે છે.

૧૬૪. પાકાં ખાતા સરભર કરવા વિષે:—સરવાયું કાઢવા માટે પ્રથમ સઘળાં પાકાં ખાતાં સરભર કરી જવાં. ખાતાં સરભર કરવાં એટલે સઘળાં ખાતાંના જમાઉધારના સરવાળા કરી, જમાનો સરવાળો મોટો હોય તો તેમાંથી ઉધારનો સરવાળો બાદ કરી, બાકી રહે તે ઉધાર તરફ લખી ત્યાં બાકી દેવા એમ લખવું. જે ઉધારનો સરવાળો મોટો હોય તો

* સહીયારો વેપાર વહેંચવો હોય, ત્યારે વર્ષની વચ્ચે ગમે તે વખતે સરવાયું કાઢવામાં આવે છે.

તેમાંથી જમાનો સરવાળો બાદ કરી, બાકી રહે તે જમા તરફ લખી ત્યાં બાકી લે'ણા એમ લખવું. પછી સરવાળો કરેથી બંને તરફના સરવાળા સરખા થઈ જશે. પછી જમા ને ઉધાર તરફ ખાતું ખીડી દેવા માટે આંકડા બાંકી દે એ પ્રમાણે એવડી લીટી દોરવી. ત્યારપછી દેવા રૂપિયા જમા તરફ, ને લે'ણા ઉધાર તરફ લખી, તે કંઈ મિતિના લે'ણા રચ્યા તે લખવું.

૧૬૫. સરવાયામાં લખવાની બાબતો:—

ક. મથાળે સરવાયું કંઈ સાલનું છે, તે લખી જમાઉધારની નીચે લીટીઓ દોરવી.

ख. ખાતાવહીમાં દરેક ખાતાં તપાસી દેવા રૂપિયા હોય તે જમા તરફ, ને લે'ણા રૂપિયા હોય તે ઉધાર તરફ લખી, તેની સામે તે ખાતાદારનાં નામ તથા ખા. પા. લખવું; કે હિસાબ જેવો હોય તો સુગમ પડે. સિલકમાં માલ હોય તો કિંમત સાથે ઉધાર બાજુ લખાય છે. કેટલાક માલની વિગત ત્યાં નથી લખતા.

ग. પછી જમાઉધારનો સરવાળો કરી ઉધારના સરવાળામાં સાલ આખરે રહેલી સિલક મેળવવી, તેથી જો બંને સરવાળા મળી રહે તો સરવાયું ખરું જાણવું.

૧૬૬. સરવાયાનો તાળો મળી રહે છે તેનું કારણ:—

પાછલી સાલનું દેવું=પાછલી સાલનું લેણું+રોકડ સિલક.

ચાલતી સાલમાં દેવું થાય=ચાલતી સાલમાં લેણું થાય+ખા-પાછલી સાલની સિલકમાં આ સાલ જેટલો વધારો થયો હોય તે રોકડ સિલક, અથવા પાછલી સાલની સિલકમાં આ સાલ જેટલો ઘટાડો થયો તે રોકડ સિલક. એટલે કુલ દેવા=કુલ લેણું+ચાલતી સાલ આખરની રોકડ સિલક.

 સરવાયામાં જમામાં સાલની શરૂઆતની સિલક લેવાય નહિ.

૧૬૭. સાહુકાર લોકો સરવાયું રોજમેળમાં કેમ નાંખતા નથી?:—સાહુકાર લોકો સરવાયું બનાવે છે, તે રોજમેળમાં નાંખી ખાતાવહીમાં લેતા નથી. ખાતાવહીમાં અગર જુદા ચોપડામાં બનાવે છે, કેમકે રોજમેળમાં નાંખવાથી પોતાની ચોક્કસ થાપણ બીજાના જાણવામાં આવે. આજ હેતુથી પોતાની ખાતાવહી બીજાને જોવા આપતા નથી, પોતાના ગુમાસ્તા વડીકને પણ ભરોસો પડ્યા વગર સોંપતા નથી. રજીસ્ટર થયેલી કંપનીઓ તથા એકાંતે પોતાનાં સરવાયાં નિયામત વખતે પ્રકટ કરવાનું કાયદાથી ફરજિયાત છે.

૧૬૮. ખાતાંવાર માસિક તારીખ:—રોજમેળમાંની સઘળી રકમો ખાતાવહીમાં ખતવાઈ છે કે નહિ, તે જાણવા માટે કેટલાક દેશી વેપારીઓ રોજમેળમાં માસ આખરે ખાતાંવાર માસિક તારીખ કરે છે. તે કરવા માટે જે માસની તારીખ કરવી હોય, તે માસનું દરેક ખાતાવાર જમા કેટલું ને ખર્ચ કેટલું; તે ખાતાદારના નામની સામે જમાનું જમા

તરફ, ને ઉધારનું ઉધાર તરફ લખવું. પછી જમા તથા ઉધાર બાબતો જુદો જુદો સરવાળો કરવો. જમાના સરવાળામાં માસની શરૂઆતની અને ઉધારના સરવાળામાં માસ આખરની સિલક મેળવવી; તેથી અને તરફના સરવાળા મળી રહે, તો ખાતાવહી ખરી ખતવેલી છે એમ સમજવું. જો એકાદ રકમ રહી ગઈ હશે, તો તે સરવાળા નહિ મળે. (નમુનો પરીક્ષા માટે મનોચત્ર ૩ જાનો સવાલ ૪૧ મો પૃષ્ઠ ૧૧૪ મે જુઓ.)

૧૬૯. ખાતાંવાર માસિક તારીજના લાભ:—(૧) ગુમાસ્તો કાઢને ખાતે ખોટી રકમ ઉધારી ખાતાવહીમાં ખતવે નહિ, તો આ તારીજ મળે નહિ; તેથી એનું કપટ પકડાય. જો તે રકમ ખતવે, તો તે કપટ પકડાય નહિ એવું કપટ તો હિસાબ કરતાંજ પકડાય. (૨) ગુમાસ્તો રૂપિયા લાવી ખાતાવહીમાં બારોબાર ખતવી દે, તો તે ભૂલ પણ પકડાય. એકેમાં જમા ન કરે, ત્યારે તો હિસાબ કરતાં પકડાય.

નમુના.

ભરતિયું.

સ્વસ્તિ શ્રી રાજકોટ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે અનેક સર્વે શુભોપમા જોગ શા. શ્રી પંચ મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ. જોગ શ્રી અમદાવાદથી લી. પરી. કસળચંદ વહરાજના જોગોપાળ વાંચજો. જત અત્રેથી તમારીવતી રેશમી ઘોતીજોડા નં. ૨૦ ખરીદ કરીને તેની ગાંસડી નં. ૧ રેલવે રસ્તે આજરોજ રવાના કરી છે. તેનું ભરાતયું આ કાગળ મધ્યે ઉતારી મોકલ્યું છે. તે સાથે રેલવે રસીદ પણ ખીડી છે.

ઉ

૧૨૯) રેશમી ઘોતી જોડા નં. ૨૦

૧૪૦) રેશમી ઘોતીજોડા નં. ૨૦, લાંબા હાથ ૧૦ તથા પતો ગ. ૨ નો પ્રત ૩. ૭) લેખે.

૧૪) ટકા દશ લેખે વળતરના.

૧૨૬) ખરી કિંમતના.

૩) ખરાજતના.

૧) ખાદી હાથ ૮ બાંધણુ સાઈ.

૦૧ રેલવે પર લઈ જવાની મજૂરી.

૨) રાજકોટ સુધી રેલવે ભાડાના.

જુલમે ૩. ૧૨૯

એણી રીતે ભરતિયું ઉતારી મોકલ્યું છે. તે પહોંચેથી તપાસી જમાખર્ચ કરીને જવાબ લખજો. સંવત ૧૯૪૧ ના પ્રથમ જોડ વદ ૨ વાર શનેક. આ ભરતિયું મનોચત્ર ૮ માની છઠી રકમનું છે.

રક્કાનો નમુનો.

શેઠ ગિરધર દેવચંદ.

જત અમારે ખાતે માંડી શા. ઉમેદચંદ કમળશીને રૂ. ૨૦) વીશ આપજો. સંવત ૧૯૪૧ ના શ્રાવણ શુદ્ધ ૧૫ વાર ભોમ.

શાહ છગનલાલ હરિભાઈ.

ચિટ્ટીનો નમુનો.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે પરી. શ્રી ૫ પરી. કસળચંદ વછરાજ. એતાન શ્રી રાજકોટથી લી. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધન દાસના જેગોપાળ વાંચજો. જત અમારીવતી ચિ. બહેચરલાલને રૂ. ૫૦) પચાસ આપજો, અને અમારે ખાતે ઉધારજો. સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા શુદ્ધ ૫ વાર સ્વેક. દા. પોતે.

શાહજેગી હુંડીનો નમુનો.

લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદ.

જત આ હુંડીનાં નાણાં શિકારી આપજો. દા. પોતે.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે પરી. શ્રી ૫. પરી. કસળચંદ વછરાજ. એતાન શ્રી રાજકોટથી લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદના જેગોપાળ વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ પાસેથી રૂ. ૧૫૦) અંકે દોઢસો પૂરા લીધા છે, તેની મુદત હુંડી પહોંચ્યા પછી તરતની, નામે શાહ વેપારી જોગ, રૂપિયા હુંડીની રીતના, અથ ઠામઠેકાણું ચોક્કસ કરીને આપજો, નિશાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું. સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા શુદ્ધ ૧ વાર ખુધે. દા. અમૃતલાલ કરસનજીના જેગોપાળ વાંચજો.

નીમે રૂપિયા પોણોસોથી બમણા

રૂ. ૧૫૦)

પૂરા દોઢસો કરી આપજો.

પેઠનો નમુનો.

લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદ.

જત આ પેઠ લખ્યા પ્રમાણે શિકારી નાણાં આપજો દા. પોતે.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે પરી. શ્રી ૫. પરી. કસળચંદ વછરાજ. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદના જેગોપાળ વાંચજો. જત હુંડી ૧ રૂ. ૧૫૦) અંકે દોઢસોની તમારા ઉપરની, લખી અત્રે થકી અમારીના રાખ્યા મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધન પાસેથી, મુદત હુંડી પહોંચ્યા પછી તરતની, નામે શાહ વેપારી જોગ, રૂપિયા હુંડીની રીતના, અથ ઠામઠેકાણું ચોક્કસ કરીને આપજો. નિશાની એજે કાગળ મધ્યે લખીશું. લખી ભાદરવા શુદ્ધ ૧ વાર ખુધેની લખી આપેલી છે. તે રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુંડી ગેરવલ્લે પડી છે, માટે આ પેઠ લખી આપી છે, માટે

તમે તમારો આવરો, રોજમેળ, ખાતાવહી, નોંધ સર્વે જોઈ તપાસી હુંડી શિકારી નાણાં ન આપ્યાં હોય તો આ પેંઠ શિકારી નાણાં આપજો. કદાપિ હુંડી શિકારી નાણાં આપ્યાં હોય તો આ પેંઠ રદ છે, વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમો તમોને સનદો બે થઈને વાર એક મંજરે આપીશું, તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૧ ના બાદરવા શુદ્ધ ૪ વાર શનેકે. દા. અમૃતલાલ કરસનજીના જોગોપાળ વાંચજો.

નીમે નીમે રૂપિયા સાડીસાડત્રીશ થકી

ઝોગણા, રૂપિયા દોઢસો પૂરા કરી આપજો.

પરપેંઠનો નમુનો.

લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદ.

જત આ પરપેંઠ લખ્યા પ્રમાણે શિકારી નાણાં આપજો. દા. પોતે.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે પરી. શ્રી પ. પરી. કસળચંદ વઘરાજ. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદના જોગોપાળ વાંચજો. જત પ્રથમ હુંડી ૧ રૂ. ૧૫૦) અંકે દોઢસોની તમારા ઉપરની, લખી અત્રે થકી અમારીના રાખ્યા મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ પાસેથી, મુદત હુંડી પહોંચ્યા પછી તરતની, નામે શાહ વેપારી જોગ, રૂપિયા હુંડીની રીતના, ગ્રથ ઠામકેદાણું ચોકસ કરીને આપજો. નિશાની એ જ કાગળ મધ્યે લખીશું. લખી બાદરવા શુદ્ધ ૧ વાર યુધેની; ત્યારપછી બાદરવા શુદ્ધ ૪ વાર શનેકેએ પેંઠ લખી છે. તે રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુંડી તથા પેંઠ સનદો બે ગેરવલ્લે પડી છે, માટે આ પરપેંઠ લખી આપી છે; તેથી તમ તમારો આવરો, રોજમેળ, ખાતાવહી, નોંધ સર્વે જોઈ તપાસી હુંડી તથા પેંઠ સનદો બે મધ્યે શિકારી નાણાં ન આપ્યાં હોય તો આ પરપેંઠ શિકારી નાણાં આપજો. કદાચ હુંડી તથા પેંઠ સનદ બે મધ્યે શિકારી નાણાં આપ્યાં હોય તો આ પરપેંઠ રદ છે, વાંચીને ફાડી નાંખજો, અમો તમોને સનદો ત્રણ થઈને વાર એક મંજરે આપીશું, તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૧ ના બાદરવા શુદ્ધ ૮ વાર યુધે. દા. અમૃતલાલ કરસનજીના જોગોપાળ વાંચજો.

નીમે નીમે નીમે રૂપિયા પોણી ઝોગણીશ થકી

આઠગણા, રૂપિયા દોઢસો પૂરા કરી આપજો.

કાગળનો નમુનો.

પેંઠ ઉપરથી જેવી રીતે પરપેંઠ લખી છે, તેવીજ રીતે પરપેંઠ પરથી કાગળ લખાય છે.

નામજોગી હુંડીનો નમુનો.

નામજોગી હુંડી શાહજોગ હુંડી માફક લખાય છે. ફેર માત્ર નાણાં શાહજોગ આપવા લખે છે, ત્યાં જેને અપાવવાં હોય તેનું નામ લખે છે.

ધણીજેગી હુંડીનો નમુનો.

લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદ.

જત આ હુંડીનાં નાણાં શિકારી આપજો, દા. પોતે.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે, પરી. શ્રી પ. પરી. કસળચંદ વછરાજ. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. પરી. કરસનજી મૂળચંદના જેગોપાળ વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા ભટ. ગિરધરલાલ વિદુલજી પાસેથી રૂ. ૫૦) અંકે પચાસ પૂરા લીધા છે. તેની મુદત હુંડી પહેંચ્યા પછી તરતની, નામે રાખ્યાવાળા ધણીજેગ આપજો. નિશાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું. રાખ્યાવાળા ધણીના ખોળાધર માગશે નહિ. તેની નિશાની એ જે ધણીની જમણી કૂખે લાલ લાખું છે, તે જોઈને રૂ. આપજો. સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા વદ ૧૧ વાર રવેઉ. દા. અમૃતલાલ કરસનજીના જેગોપાળ વાંચજો.

નીમે રૂપિયા પચીસ થકી બમણા

રૂ. ૫૦)

પૂરા પચાસ કરી આપજો.

ભલામણનો નમુનો.

સ્વસ્તિ શ્રી રાજકોટ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે શા. શ્રી પ. મોદી ડો. સાભાઇ ગોરધનદાસ, એતાનશ્રી અમદાવાદથી લી. પરી. કસળચંદ વછરાજના જેગોપાળ વાંચજો. જત અત્રેથી શા. કાળિદાસ છગનલાલ રાજકોટ આવ્યા છે, તે ધણીને ખપ પડે તો રૂ. ૨૦૦) અંકે બસેં સુધી આપજો, ને તેની પહેંચ અમારા પર લખાવીને ખીડજો. તેની બંધી આ ભલામણ લખ્યાથી દિવસ પંદરની અંદર લેવા આવે તો આપજો, ત્યારબાદ આવે તો અમારો જવાબ મંગાવીને આપજો. કામકાજ લખજો. સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૮ વાર શનેઉ. દા. પોતે.

ભલામણના રૂ. લીધાની પહેંચનો નમુનો.

સ્વસ્તિ શ્રી અમદાવાદ મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે પરી. શ્રી પ. પરી. કસળચંદ વછરાજ. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. શા. કાળિદાસ છગનલાલના જેગોપાળ વાંચજો. જત તમોએ ભલામણ ૧ એક રૂ. ૨૦૦) અંકે બસેંની અત્રેના મોદી ડો. સાભાઇ ગોરધનદાસ ઉપરની, લખી અમદાવાદથી તમારી, નામે અમારા જેગની, મુદત ભલામણ લખ્યા પછી દિવસ પંદર સુધીની, લખી આસો વદ ૮ વાર શનેઉ, તે ભલામણના રૂ. ૨૦૦) અંકે બસેં અત્રેના મોદી. ડો. સાભાઇ ગોરધનદાસ પાસેથી રોકડા લીધા છે તેની આ પહેંચ લખી આપી છે, તે અમારે ખાતે ઉધારીને એ ધણીને મજરે આપજો. કામકાજ લખજો. સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૧૧ ભોમે. દા. પોતે.

રો. પા. ૧.

રોજમેળ.

શહેર રોજકોટના રહીશ મોદી. ડોસાભાઇ ગોરધનદાસનો સંવત ૧૯૪૧-ની સાલનો રોજમેળ.

મનોચત્ન ૧ હું. કાર્તિક શુદ્ધ ૧ વાર રવેડિ. તા. ૧૯-૧૦-૮૪ નો રોજમેળ.

(૧) મોદી. ડોસાભાઇ ગોરધનદાસે ધરમાંથી રૂ. ૫૦૦) કાઢી વેપાર શરૂ કર્યો. (જુઓ કલમ ૩૦ મીમાં ખુલાસો છે.)

(૨) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને ત્યાંથી રૂ. ૫૦૦) લાવ્યા, અને શાહ. મનસુખ સુરચંદને રૂ. ૨૦૦) આપ્યા. (કલમ ૩૨ ક જુઓ.)

(૩) પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસની વતી શાહ. મનોરદાસ કસળચંદે આપણે ત્યાં રૂ. ૨૦૦) ભર્યા, અને આપણે પરી. ગિરધર દેવચંદની વતી શાહ. મનસુખ જયંદને રૂ. ૧૦૦) આપ્યા. (કલમ ૩૨ ર જુઓ.)

(૪) પા. મીઠાભાઇ કુંગરદાસને રૂ. ૨૫) ઉછીના આપ્યા. (કલમ ૩૩ જુઓ.)

(૫) શાહ. મોતીચંદ પાનાચંદને રૂ. ૫) ઉપરટપકે આપ્યા. (કલમ ૩૪ જુઓ.)

સંવત ૧૯૪૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ વાર રવેડિ. તા. ૧૯-૧૦-૮૪ નો મેળ.

જ	ઉ
<p>૦) ૧ા શ્રીગણેશાય નમઃ ૨૦૦) શાહ. મનસુખ સુરચંદને ખાતે ઉધાર.</p> <p>૫૦૦) મોદી. ડોસાભાઇ ગોરધનદાસને ખાતે જમા.</p> <p>૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગિરા ધરમાંના, વેપાર સાડ કાઢ્યા તે.</p>	<p>૨૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગિરા વેરામાં ભરવા હા. છગન લઈ ગયો છે.</p>
ખા. પા. ૨.	ખા. પા. ૨.
<p>૫૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને ખાતે જમા.</p> <p>૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગિરા હા. બહેચર લઈ આવ્યો છે.</p>	<p>૧૦૦) પરી. ગિરધર દેવચંદને ખાતે ઉધાર.</p> <p>૧૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગિરા તમારી વતી શાહ. મનસુખ જયંદને ત્યાં ભર્યા. હા. બહેચર આપી આવ્યો છે.</p>
ખા. પા. ૨.	ખા. પા. ૩.
<p>૨૦૦) પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસને ખાતે જમા.</p> <p>૨૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગિરા તમારી વતી શાહ. મ-</p>	<p>૨૫) પા. મીઠાભાઇ કુંગરદાસને</p>

રે. પા. ૨.

નોરદાસ કસળચંદ્રે ભર્યા.

ભી.

ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૨.

૧૨૦૦)

૨૫) નગદ રોકડા મુંબઇગરા
તમેને ઉછીના આપ્યા તે.

ખા. પા.

૩૨૫)

૮૭૫) શ્રી જલુસે.

૮૭૦) નગદ રોકડા મુંબઇગરા.

૫) શાહ. મોતીચંદ પાના-
ચંદ પાસે ઉપરટપકે
લે'લા.

૮૭૫)

૧૨૦૦)

મનોયત્ન ૨ જી. માગશર શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે. તા. ૧૮-૧૧-૮૪ નો
રોજમેળ.(૧) પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસ ૩. ૨૫) ઉછીના લીધેલા ભરી ગયા.
(કલમ ૩૩.)(૨) વેપાર સાડ કળશી ૫) ધર્જી દર ૩. ૪૦) લેખે પા. ભૂલા પૂજના,
તથા ધી મળ ૧૦) દર ૩. ૧૫૫- લેખે શાહ. નથુ હરખચંદનું રોકડેથી
લીધું; અને ધી મળ ૨) પા. ભીખા હરિભાઇને દા. ૩. ૧૬) લેખે રોકડેથી
આપ્યું. (કલમ ૩૫.)(૩) વેપાર સાડ બાજરો કળશી ૧૦) દા. ૩. ૪૧૧ લેખે રોકડેથી
લીધો, ગામડેથી લાવતાં ભાડાના દર કળશીએ ૩. ૧૧, દલાલી દર કળશીએ
૩. ૦૧, અને જકાત સેંકડે ટકા ૧) લેખે બેઠી. (કલમ ૩૬.)(૪) બાજરો કળશી ૧૦) દા. ૩. ૪૫) લેખે રોકડેથી વેચ્યો, તેમાં
દલાલી દર કળશીએ ટકા ૦૧ લેખે બેઠી. (કલમ ૩૭.)(૫) ધી શેર ૧૦) પા. ભીખા હરિભાઇ વધવાથી પાછું આપી ગયા.
(કલમ ૩૮.)

સંવત ૧૯૦૧ ના માગશર શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે. ૧૮-૧૧-૮૪ નો મેળ.

જ

ઉ

૮૭૫) શ્રી પુરાંત આકી.

૨૦૦) શ્રી ધર્જીની ખરીદી ખાતે ઉ.

૨૫) પા મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને

૨૦૦) ધર્જી કળશી ૫) દા.

 નામું લખનારે ત્રણ સૂત્રો યાદ રાખવાં. ૧. આપડો પોતાનો છે, એમ ધારી નામું માંડવું. ૨. જેને ખાતે રકમ ઉધાર કે જમા કરવી છે, તે બીજા પુરુષમાં ગણાય છે કેદા. પા. મીઠાભાઇ ડુંગરદાસને ખાતે ૩. ૨૫) ઉધાર્યા છે, તેના ખાતામાં 'તમેને' એ સર્વનામ પા મીઠાભાઇને ઠેકાણે છે. ૩. આપણે ત્યાં જને ખાતે રકમ જમા કે ઉધાર થાય, તે તેને ત્યાં આપણે ખાતે ઉધાર કે જમા થાય.

રો. પા. ૩.

૭. ખાતે જમા.

૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
તમને કિછીના આપેલા તે
તમો ભરી ગયા.

ખા. પા.

૩૨) શ્રી ધીના વકરાખાતે જમા.
૩૨) ધી મણુ ૨) દા. ૩. ૧૬)
લેખે પા. ભીખા હરિભાઈને
રોકડેથી આપ્યું તેના.

ખા. પા. ૭.

૪૪૭૭૧ શ્રીઆજરાના વકરા ખાતે જમા
૪૫૦) આજરો કળશી ૧૦)
દા. ૩. ૪૫) લેખે રો-
કડેથી શાહ. લલ્લુ
હરિભાઈને.

૫.

૨૧૧ દલાલી દા. કળશીએ
ટકા ના લેખે.

૪૪૭૭૧

ખા. પા. ૮.

૧૩૭૯૧૧

૩. ૪૦) લેખે લીધા તેના પા.
ભૂત પૂજાને રોકડા.

ખા. પા. ૮.

૧૫૫૧૧ શ્રી ધીની ખરીદી ખાતે ઉ.

૧૫૫૧૧ ધી મણુ ૧૦) દા.

૩. ૧૫૧૧ લેખે લીધું તેના
શાહ. નથુ હરખચંદને.

ખા. પા. ૭.

૪૩૧૧૧ શ્રીઆજરાની ખરીદી ખાતે ઉ.

૪૧૨૧૧ આજરો કળશી ૧૦)

દા. ૩. ૪૧૧ લેખે
રોકડેથી.

૧૨૧૧ ભાડાના દર કળ-
શીએ ૩. ૧૧ લેખે.

૨૧૧ દલાલી દા. કળશીએ
ટકા ના લેખે.

૪) જગત સેંકડે ટકા
૧ લેખે.

૪૩૧૧૧

ખા. પા. ૮.

૪) શ્રી ધીની ખરીદી ખાતે ઉ.

૪) ધી શેર ૧૦) દા. ૩. ૧૬)

લેખે પા. ભીખા હરિભાઈને
મણુ ૨) આપેલું, તેમાંથી
વધવાથી પાછું આવતાં
આપ્યા. હા. પોતે.

ખા. પા. ૭.

૭૯૧૧

૫૮૮૧ શ્રી જલુસે.

૫૮૮) નગદ રોકડા મું-
બઈગરા.

૦૧ છૂટા પૈસા નં. ૧૬.

૫૮૮૧

૧૩૭૯૧૧

રો. પા. ૪.

મનોચત્ન ૩ જી. પોષ શુદ્ધ ૧ વાર ગરેઉ. તા. ૧૮-૧૨-૮૪ નો રોજમેળ.

(૧) મોદી. પોષ્ટ વહાલજીને ત્યાંથી રૂ. ૧) નો ગોળ શેર ૧૧), તથા રૂ. ૦૧૧૮ નું દીવેલ શેર ૫) રોકડેથી લીધું. બાવા સાળંગગર તુળશીગરને ત્યાંથી રૂ. પાત્ર ના સાક્ષા નં. ૪ રોકડેથી લીધા, અને ગૌલી કરીમને માગશર માસનો દૂધનો રૂ. ૦૧૧ રોકડો આપ્યો. (કલમ ૩૯.)

(૨) ભાધ ધનજીનો દીકરો પરણ્યો તેને રૂ. ૨) ચાંદલો (વધાવો) કર્યો, તથા ભાધ કુમેરની દીકરી રંબાને રૂ. ૦૧ આણ્યામાં આપ્યો. (કલમ ૪૦.)

(૩) પારેખ નીમચંદ નાનજીને ત્યાંથી હેમ ગ. ૨) દા. રૂ. ૧૧૧૧- લેખે રોકડેથી લઘ વીંટી નં. ૧ કરાવી, તેની મજુરી સોની ગિરધરને રૂ. ૦૧ આપી. (કલમ ૪૧.)

(૪) શાહ. સુંદરજી કરસનજીની દુકાન નં. ૧ રૂ. ૪૯૦)ની રોકડેથી લીધી, ને તેનો લેખ કરાવતાં રૂ. ૫) ખર્ચ થયું. (કલમ ૪૨.)

(૫) રૂ. ૦૧ આંધળાં લંગડાંને આપ્યો, રૂ. ૦) દેરાસરમાં મૂક્યો. (કલમ ૪૩.)

(૬) સાલ્લા નં. ૪ ધરખર્ચ સાડ લાવેલા, તેમાંથી નં. ૧ પસંદ ન પડવાથી રૂ. ૧૧૧ લઘ વેચી નાંખ્યો. (કલમ ૪૪.)

સંવત ૧૯૪૧ ના પોષ શુદ્ધ ૧ વાર ગરેઉ. તા. ૧૮-૧૨-૮૪ નો મેળ.

જ

ઉ

૫૮૮૧ શ્રી પુરાંત બાકી.

૧૧૧ શ્રી ખર્ચ ખાતે જમા.

૧૧૧ સાલ્લો નં. ૧ રોકડેથી વેચી નાંખ્યો તેનો.

ખા. પા. ૮.

૫૮૯૧૧

૮) શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર,
૧) ગોળ શેર ૧૧)નો મોદી.
પોષ્ટને રોકડો.

૦૧૧૮ દીવેલ શેર ૫)નો મોદી.
પોષ્ટને રોકડો.

પાત્રસાક્ષા નં. ૪ ના બાવા
સાળંગગર તુળશીગરને
રોકડો.

૦૧૧ માગશર માસનો દૂધનો
ગૌલી કરીમને.

૮)~

ખા. પા. ૮.

૨૧૧ શ્રી ચાંદલો ખાતે ઉધાર.

રો. પા. ૫.

૨) ભાંધ ધનજીનો દીકરો
પરણ્યો તેને ચાલ્યો.

૦૥ ભાંધ કુબેરની દીકરી
બેન રંભાને આણ્યામાં.

૨૥

ખા. પા. ૩.

૨૩૥શ્રી દાગીના ખાતે ઉધાર.

૨૩) નહેમ ગ. ૨) દા. ૩.

૧૧૥-લેખે પારેખ ની-
મચંદ નાનજીને ત્યાંથી
વીંટી કરાવવા લીધું

તેના રોકડા.

૦૥ વીંટીની મજૂરીનો સોની
ગિરધરને.

૨૩૥

ખા. પા. ૩.

૪૦૫) શ્રી ઇમારત ખાતે ઉધાર.

૪૦૦) દુકાન નં. ૧ શાહ
સુંદરજી કરસનજીની
રોકડેથી.

૫) દુકાનનો લેખ કરાવતાં
રૂપ વગેરેનો ખર્ચ.

૪૦૫

ખા. પા. ૩.

૦૥ શ્રી ધર્માદા ખાતે ઉધાર.

૦૥ આંધળાં લંગડાંને.

૦) નેરાસરમાં મૂક્યો.

૦૥

ખા. પા. ૬.

૪૩૬૥૥

૧૫૦) શ્રી જળસે.

૧૫૦) નગદ રોકડા મુંબઇ-
ગરા.

૫૮૬૥૥

મનોચત્ન ૪ થું. માહ શુદ્ધ ૧ વાર શનેકિ. તા. ૧૭-૧-૮૫-
નો રોજમેળ.

(૧) ભાઈ બહેચરના અકંટોબર, નવેબર અને ડીસેબર માસના
પગારના રૂ. ૪૫) આવ્યા. (કલમ ૪૫.)

(૨) રૂ. ૭) ના પૈસા ૬૫ લેખે લીધા, ને તેમાંથી રૂ. ૩) ના
૬૩ લેખે તથા રૂ. ૪) ના ૬૪૧૧ લેખે આવ્યા. (૪૬ કા.)

(૩) રૂ. ૧૦૦) બાબાશાહી રૂ. ૮૪) મુંબઈગરા આપી લીધા, ને
રૂ. ૮૪૧ મુંબઈગરા લાઇ આપી લીધા. (કલમ ૪૬ જ્ઞ.)

(૪) સિકંદરનામાની ચોપડી નં. ૪૦ દા. રૂ. ૧૧ લેખે મોદી ચુ-
નીલાલ આપુજી પાસેથી રોકડેથી લીધી, તેમાં સેંકડે ૨૦ ટકા કમિશન
મળ્યું. (કલમ ૪૬ ગ.)

(૫) સિકંદરનામાની ચોપડી નં. ૨૪ દા. રૂ. ૧૧ લેખે વેચી, તેમાં
સેંકડે ૧૦ ટકા કમિશન આપ્યું. (કલમ ૪૬ ઘ.)

(૬) વઢવાણવાળા શાહ. માણેકચંદ કેશવજીને રૂ. ખાંડી ૨૦) દા.
રૂ. ૧૭૫) ને ભાવે શા. પ્રભુદાસ હરજીવનદાસની દુકાનેથી અપાવ્યું. તેમાં
દલાલીનો સેંકડે ૦૧ ટકો મળ્યો. (કલમ ૪૬ ઙ.)

સંવત ૧૯૪૧ ના માહ શુદ્ધ ૧ વાર શનેકિ. તા. ૧૭-૧-૮૫ નો મેળ.

જ

ઉ

૧૫૦) શ્રી પુરાંત આકી.

૪૫) શ્રી પગાર ખાતે જમા.

૪૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
ભાઈ બહેચરના માહે અકંટો-
બર, નવેબર ને ડીસેબરના
પગારના.

ખા. પા. ૯.

૨૪૧૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

૦)૧૧૧૧ રૂ. ૭) મુંબઈગરાના
છૂટા ૬૫ લેખે લીધા
તેનો વટાવ.

૦)૧૧૧૧ રૂ. ૩) મુંબઈગરાના
છૂટા ૬૩ લેખે વેચ્યા
તેનો વટાવ.

૧૫૧૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.

૦)૧૧૧ રૂ. ૪) મુંબઈગરાના
છૂટા ૬૪૧૧ લેખે આવ્યા
તેની ખોટનો.

૧૫૧૧૧ રૂ. ૧૦૦) બાબાશાહી
દા. રૂ. ૮૪૧૧ લેખે
વટાવ્યા તેના વટાવના.

૧૫૧૧૧૧

ખા. પા. ૯.

૪૦) શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૫૦) સિકંદરનામાની ચોપડી
નં. ૪૦ દા. રૂ. ૧૧ લેખે
મોદી ચુનીલાલ આપુ-
જી પાસેથી.

રો. પા. ૭.

૧૬) રૂ. ૧૦૦) બાબાશાહી દા.
રૂ. ૮૪) લેખે મુંબઈગરા
આપી લીધા તેનો વટાવ.

૮૧૧ રૂ. ખાંડી ૨૦) દા. રૂ. ૧૭૫)
લેખે વઢવાણવાળા શાહ
માણેકચંદ કેશવજીને શાહ
પ્રભુદાસ હરજીવનદાસની
દુકાનેથી અપાવ્યું તેની દ-
લાલી સેંકડે ટકા ૦૧ લખે.

૨૪૧૧૧૧૧

ખા. પા. ૯.

૨૭) શ્રી વકરા ખાતે જમા
૩૦ સિંકદરનામાની ચોપડી
નં. ૨૪ દા. રૂ. ૧૧
લેખે.

૫

૩) કમિશન સેંકડે ૧૦ ટકા
લેખે આપ્યું તેના.

૨૭) બાકી નક્કી.

ખા. પા. ૯.

૨૪૬૧૧૧૧

૫

૧૦) કમિશન સેંકડે ટકા
૨૦ લેખે.

૪૦ બાકી નક્કી.

ખા. પા. ૯.

૫૫૧૧૧૧

૧૮૧૧ શ્રી જલુસે.

૧૮૧) નગદ રોકડા મુંબઈ-
ગરા.

૦૧ ફૂટા પૈસા નં. ૧૬

૧૮૧૧

૨૪૬૧૧૧૧

મનોચત્તન પ મું. ફાગણ માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર સોમે. વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને ત્યાંથી રૂ. ૧૫૦૦)
રોકડા લાવ્યા. (ક. ૩૨ ક); તેજ દિવસે રૂ. ૧૦૦૦)ની લોન નં. ૧૬૦૧૮૨
ની ચાર ટકા બ્યાજની, દા. રૂ. ૯૯) લેખે ઠા. અમરશી કચરા મારફત લીધી,
દલાલી સેંકડે રૂ. ૦)ના બેઠી. (ક. ૪૭.)

(૨) વદ ૪ વાર ગરેડ. વોરા તુરભાઈ આદમજીને હિસાબ કરી
આપ્યો, તેમાં રૂ. ૫) પાછડીના મળ્યા. (ક. ૪૬), રૂ. ૪) ભાઈ મગનને
તેને સાસરેથી મળ્યા. (ક. ૪૦.)

(૩) વદ ૧૧ વાર ગરેડ. રૂ. ૧૦૦૦)ની ચાર ટકા બ્યાજની લોન
શાહ. લલ્લુ કાળિદાસને દા. રૂ. ૯૯૧૧૧ ને ભાવે રોકડેથી આપી, તેમાં
દલાલી સેંકડે રૂ. ૦) ને વેચતાં બેઠી. (કલમ ૪૭.)

રો. પા. ૮.

(૪) વદ ૧૩ ને વાર શનેઉ. પગી રધનાથ ચાંદાને રૂ. ૫૦) માસ ૧
એકે રૂ. ૧) એકે બે પૈસા લેખે વ્યાજે ધીર્યા. (કલમ ૩૨ ક.)
સંવત ૧૯૪૧ ના ફાગણ શુદ્ધ ૧ થી ફાગણ વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

ઉ

૧૯૪૧ શ્રી પુરાંત બાકી.

૧૫૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા. શુદ્ધ ૧ સોમે.૧૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
હા. બહેચર લખ આવ્યા છે.

ખા. પા. ર.

૯) શ્રી વટાવખાતે જમા. વદ
૪ ગરેઉ.૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
વોરા. નુરબાઇ આદમજી-
ને હિસાબ કરી આપ્યો
તેમાં પાઘડીના મળ્યા.૪) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
બાઇ મગનને સાસરેથી
તેને મળ્યા.

૯)

ખા. પા. ૯.

૯૯પાાન્શ્રી લોનના વકરા ખાતે જમા.
વદ ૧૧ ગરેઉ.૯૯૬૧ રૂ. ૧૦૦૦) ની લોન
નં. ૧૬૦૧૯૨ ની, ૪ ટકા
વ્યાજની, દા. રૂ. ૯૯૧૧
ને ભાવે શાહ. લક્ષુ કાળિ-
દાસને રોકડેથી આપી.

૯

૦૧૧૬લાલી સેંકડે રૂ. ૦)-
લેખે.

૯૯પાાન્ બાકી નક્ક.

ખા. પા. ૧૦.

૨૬૬પાાન્

૯૯૨૧ના શ્રી લોનની ખરીદી ખાતે
ઉધાર. શુદ્ધ ૧ સોમે.૯૯૦) રૂ. ૧૦૦૦) ની લોન
નં. ૧૬૦૧૯૨ ની,
રૂ. ૯૯)ના ભાવે દા.
અમરશી કચરા મા-
રફત રોકડેથી.

૨૧ના દલાલી સેંકડે

રૂ. ૦)ના લેખે.

૯૯૨૧ના

ખા. પા. ૧૦.

૫૦) પગી. રધનાથ ચાંદાને ખાતે
ઉધાર. વદ ૧૩ શનેઉ.
૫૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
માસ ૧ એકે રૂ. ૧) એકે બે
પૈસા લેખે વ્યાજે ધીર્યા, હા.
પોતે.

ખા. પા. ૩.

૧૦૪૨૧ના

૧૬૫૩૩૩ શ્રી જલુસે.

૧૬૫૩) નગદ રોકડા મું-
બઈગરા.

૦૧૧ પાવલાં નં. ૨

૦) ૩ છૂટા પૈસા નં. ૨.

૧૬૫૩૩૩

૨૬૬પાાન્

રો. પા. ૯.

મનોચત્ન ૬ ટું. ચૈત્ર માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે. ૩. ૪) પગી. મેઘજી ભલાને શાહ. નથુ હરખચંદને ત્યાંથી અપાવ્યા. (કલમ પર ક.)

(૨) શુદ્ધ ૯ વાર બુધે. ૩. ૪) પગી. મેઘજી ભલાએ શાહ. મનસુખ સુરચંદને કબુલાવ્યા. (કલમ પર જ.)

(૩) શુદ્ધ ૧૫ વાર સોમે. પરી. ગિરધર દેવચંદ ૩. ૧૦૦)નો હવાલો વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ પર આપ્યો, અને આપણે પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસને ૩. ૨૦૦) નો હવાલો વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ પર આપ્યો. (કલમ પ૩.)

(૪) વદ ૪ વાર શુક્રે. ઘઉં કળશી ૫૦) દા. ૩. ૪૨) ને ભાવે પા. બૂલા પૂજના ઉધારે લીધા, ને ધી મણુ ૫) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને દા. ૩. ૧૬૮ ને ભાવે ઉધારે આપ્યું. (કલમ ૫૪.)

(૫) વદ ૮ વાર બુધે. પગી. રઘનાથ ચંદને શાહ. નથુ હરખચંદને ત્યાંથી ઉધારે ગોળ મણુ ૧) અપાવ્યો. આપણે ૩. ૩૩ ને ભાવે લીધો છે, ને ૩. ૫) ને ભાવે આપ્યો છે. (કલમ ૫૫.)

(૬) વદ ૧૪ ને વાર ભોમે. વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને ત્યાંથી, ધી મણુ ૫) આપેલું તેમાંથી, મણુ ૧) પાછું આવ્યું. (કલમ ૫૬.)

સંવત ૧૯૪૧ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ થી ચૈત્ર વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ	ઉ	
૧૬૫૩૩૩ શ્રી પુરાંત આકી.		૪) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે
૪) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે		ઉધાર. શુદ્ધ ૧ ભોમે.
જમા. શુદ્ધ ૧ ભોમે.		૪) નગદ રોકડા મુંબઈગરા શાહ.
૪) નગદ રોકડા મુંબઈગરા, પગી.		નથુ હરખચંદને ત્યાંથી અ-
મેઘજી ભલાને અપાવ્યા તે		પાવ્યા તે તેમને ખાતે જમા
તેને ખાતે ઉધારીને.		કરીને.
ખા. પા. ૪.		ખા. પા. ૪.
૪) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે		૪) શાહ. મનસુખ સુરચંદને ખાતે
જમા. શુદ્ધ ૯ બુધે.		ઉધાર. શુદ્ધ ૯ બુધે.
૪) શાહ. મનસુખ સુરચંદને		૪) પગી. મેઘજી ભલાએ
કબુલાવ્યા તે તેમને ખાતે		કબુલાવ્યા તે તેને ખાતે
ઉધારીને.		જમા કરીને.
ખા. પા. ૪.		ખા. પા. ૨.
૧૦૦) પરી. ગિરધર દેવચંદને ખાતે		૧૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને

રો. પા. ૧૦.

જમા. શુદ્ધ ૧૫ સોમે.
૧૦૦) હવાલો નં. ૧ વોરા.
હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૩.

૨૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા. શુદ્ધ ૧૫ સોમે.
૨૦૦) હવાલો નં. ૧ પરી.
પાનાચંદ કુમેરદાસને
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨.

૨૧૦૦) પા. ભૂલા પૂજને ખાતે જ-
મા. વદ ૪ શુક્રે.
૨૧૦૦) ઘઉં કળશી ૫૦) દા.
૩.૪૨) લેખે હા. પોતા-
હથુતે શ્રી ઘઉંની ખરીદી
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫.

૮૧૧૧૧ શ્રી ધીના વકરા ખાતે જમા.
વદ ૪ શુક્રે.
૮૧૧૧૧ શ્રી મણુ ૫) દા. ૩.
૧૬૧ લેખે, વોરા.
હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭.

૩૧ શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
જમા. વદ ૮ બુધે.
૩૧ ગોળ મણુ ૧ પગી. ૨-
ધનાથ ચાંદને અપાબો
તે તેને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪.

૧૧ શ્રી વટાવખાતે જમા. વદ ૮
બુધે.
૧૧ ગોળ મણુ ૧ પગી.
રધનાથ ચાંદને શાહ. નથુ
હરખચંદને ત્યાંથી અપાબો,

ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧૫ સોમે.
૧૦૦) હવાલો નં. ૧ પરી.
ગિરધર દેવચંદને ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૨૦૦) પરી. પાનાચંદ કુમેરદાસને
ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧૫ સોમે.
૨૦૦) હવાલો નં. ૧ વોરા.
હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૨૧૦૦) શ્રી ઘઉંની ખરીદી ખાતે ઉ-
ધાર. વદ ૪ શુક્રે.
૨૧૦૦) ઘઉં કળશી ૫૦)
દર ૩. ૪૨) લેખે
પા. ભૂલા પૂજને ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૮.

૮૧૧૧૧ વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે ઉધાર. વદ ૪ શુક્રે.
૮૧૧૧૧ શ્રી મણુ ૫) દર ૩.
૧૬૧ લેખે. હા. પોતા.
તે શ્રી ધાના વકરા
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૫) પગી. રધનાથ ચાંદને ખાતે
ઉધાર. વદ ૮ બુધે.
૫) ગોળ મણુ ૧) શાહ.
નથુ હરખચંદને ત્યાંથી
અપાબો તે તેમને ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૩.

૧૬૧ શ્રી ધીની ખરીદી ખાતે ઉધાર.
વદ ૧૪ સોમે.
૧૬૧ શ્રી મણુ ૧) વોરા. હી-
રાચંદ વખતચંદને ખાતે

રો. પા. ૧૧.

તેમાં વટાવ.

આ. પા. ૯.
૧૬૧ વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા. વદ ૧૪ ભોમે.
૧૬૧ ધી મણુ ૧) વધવાથી
પાછું આવતાં શ્રી ધીની
ખરીદી ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૨.

૪૧૬૪૧૧૩

જમા કરીને.

આ. પા. ૭.

૨૫૧૧૧

૧૬૫૩૩૩ શ્રી જણસે.

૧૬૫૩) નગરોકકા મુંબઇગરા.

૦૧ પાવલાં નં. ૨.

૦) ૩ છૂટા પૈસા નં. ૨.

૧૬૫૩૩૩

૪૧૬૪૧૧૩

મનોચત્ન ૭ મું. વૈશાખ માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર ગરેઉ. દુકાનમાંથી ઘઉં કળશી ૧) દા. રૂ. ૪૨)
ને ભાવે ખાવા સાડ ઘેર લઇ ગયા, તથા ધી શેર ૫) દા. રૂ. ૧૬) ને ભાવે
દેરાસરમાં દીવો કરવા સાડ મોકલ્યું. (કલમ ૫૭.)

(૨) શુદ્ધ ૫ વાર રવેઉ. ધાંચી કરીમ મહમદને ત્યાંથી તેલ મણુ ૦૧
દર રૂ. ૬૧ ને ભાવે ઉધારે ધરખર્ચ સાડ લાવ્યા. (કલમ ૫૮.)

(૩) શુદ્ધ ૧૧ વાર શનેઉ. ખર્ચખાતે રૂ. ૩) નું તેલ મણુ ૦૧
લાવેલા; તેમાંથી મણુ ૦૧ દુકાને વેચવા સાડ લઇ ગયા. (કલમ ૫૯.)

(૪) વદ ૭ વાર બુધે. ધરખર્ચ સાડ લાવેલા તેલમાંથી શેર ૨૧
શાહ. મનસુખ સુરચંદને દા. રૂ. ૭) લેખે ઉધારે આપ્યું. (કલમ ૬૦.)

સંવત ૧૯૬૧ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧ થી વૈશાખ વદ ૦) સુધીનો મેળ.

જ ઉ

૧૬૫૩૩૩ શ્રી પુરાંત આકી.

૪૨) શ્રી ઘઉંના વકરા ખાતે જમા.

શુદ્ધ ૧ ગરેઉ.

૪૨) ઘઉં કળશી ૧) ખાવા
સાડ ઘેર લઇ ગયા, તે શ્રી
ખર્ચ ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૮.

૨) શ્રી ધીના વકરા ખાતે જમા.

શુદ્ધ ૧ ગરેઉ.

૨) ધી શેર ૫) દા. રૂ. ૧૬)

લેખે દેરાસરમાં દીવો કરવા

સાડ મોકલ્યું, તે ધર્માદા

૪૨) શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ

૧ ગરેઉ.

૪૨) ઘઉં કળશી ૧) દુકાન-

માંથી ખાવા સાડ ઘેર

લઇ ગયા તે શ્રી ઘઉંના

વકરાખાતે જમા કરીને.

આ. પા. ૮.

૨) શ્રી ધર્માદા ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ

૧ ગરેઉ.

૨) ધી શેર ૫) દા. રૂ. ૧૬)

લેખે દુકાનમાંથી દેરાસરમાં

દીવો કરવા સાડ મોકલ્યું તે

રો. પા. ૧૨.

ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭.

૩) નિધાંત્રી કરીમ મહમદને ખાતે જમા. શુદ્ધ ૫ રવેઉ.

૩) નિ તેલ મણુ ૦૧ દા. ૩. ૬૧
લેખે તે શ્રી ખર્યખાતે ઉ-
ધારીને.

ખા. પા. ૫.

૧૧ નિ શ્રી ખર્યખાતે જમા. શુદ્ધ
૧૧ શનેઉ.૧૧ નિ તેલ મણુ ૦૧ દુકાને વેચ-
વા સાડ લઈ ગયા માટે
શ્રી ખરીદખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૮.

૦૮ નિ શ્રી ખર્યખાતે જમા. વદ ૭
બુધે.૦૮ નિ તેલ શેર ૨૧ દા. ૩. ૭)
લેખે ધરમાંથી શાહ. મન-
સુખ સુરચંદને આપ્યું તે
તેમને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૮.

૧૭૦૨૧૧

શ્રી ધીના વકરાખાતે જમા
કરીને.

ખા. પા. ૯.

૩) નિ શ્રી ખર્યખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૫
રવેઉ.૩) નિ તેલ મણુ ૦૧ ધાંત્રી.
કરીમ મહમદને ખાતે જમા
કરીને.

ખા. પા. ૮.

૧૧ નિ શ્રી ખરીદખાતે ઉધાર શુદ્ધ
૧૧ ને શનેઉ.૧૧ નિ તેલ મણુ ૦૧ શ્રી ખર્ય
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૯.

૦૮ નિ શાહ. મનસુખ સુરચંદને
ખાતે ઉધાર. વદ ૭ બુધે.૦૮ નિ તેલ શેર ૨૧ દા. ૩. ૭)
લેખે તે શ્રી ખર્ય ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૪૯) નિ

૧૬૫૩૧૩ શ્રી જલસે.

૧૬૫૩) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.

૦૧ પાવલાં નં. ૨.

૦)૩ છટા પૈસા નં. ૨.

૧૬૫૩૧૩

૧૭૦૨૧૧

મનોચત્ર ૮ મું. પ્રથમ જોઈ માસનો જોઈ મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર શુકરે. શા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ત્યાંથી બાજરો
કળશી ૧૦૦) દા. ૩. ૩૫)ને ભાવે લીધો, તેમાં ૩. ૧૦૦) રોકડા આપ્યા.
(કલમ ૬૩.)(૨) શુદ્ધ ૮ વાર ગરેઉ. પગી. મેઘજી ભલાને ધી મણુ ૧) દા. ૩. ૧૮)
લેખે આપ્યું, તેમાં ૩. ૫) રોકડા આપ્યા. (કલમ ૬૪.)

(૩) શુદ્ધ ૧૫ વાર ગરેઉ. પગી. મેઘજી ભલા પાસે ૩. ૧૩) લે'ણા હ-

રો. પા. ૧૩.

તા, ને બીજા ૩. ૩૨) રોકડા આપ્યા, અને ૩. ૫) મંડામણીના કરીને ૩. ૫૦) તું કાંધું માંડયું, તેમાં ઠરાવ એવો કર્યો કે દર માસે ૩. ૧૦) ભરવા. કાંધું ખરે ૧૧૧ દોકડા લેખે વાજ લેવા ઠરાવ કર્યો છે. (કલમ ૬૬.)

(૪) વદ ૫ વાર ગુરે. પા. ભૂલા પૂજાને ૩. ૧૦૦૦) રોકડા આપ્યા ને ૩. ૧૧૦૦)નો હવાલો વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ પર આપ્યો. (ક. ૩૨ ક, ૫૩.)

(૫) વદ ૭ વાર ગુરે. શા. મનસુખ સુરચંદને ધડે કળશી ૫૦) દા. ૩. ૪૪) લેખે આપ્યા, તેમાં ૩. ૧૦૦૦) રોકડા આપ્યા. (કલમ ૬૪.)

(૬) વદ ૧૧ વાર ભોમે. અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વઘરાજે રેશમી ઘોતી નોડા નં. ૨૦ મોકલ્યા, તેનું ભરતિયું વદ ૨ શનેઉનું ૩. ૧૨૯૫ તું આપ્યું. રેલવે પરથી લાવતાં ૩. ૦) = મળુરી આપણને બેઠી. (ક. ૫૪, ૩૬.)

(૭) વદ ૦)) વાર ગુરે. તેલ શેર ૧૦) દા. ૩. ૭) લેખે રોકડેથી વેચ્યું. (ક. ૩૬.) તથા ધાંચી. કરીમ મહમદને ૩. ૩) = રોકડા આપ્યા. (ક. ૩૨ ક.)

સંવત ૧૯૪૧ ના પ્રથમ જોડ શુદ ૧ થી વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

ઉ

૧૬૫૩૩૩ શ્રી પુરાંત બાકી.

૩૫૦૦) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને
આતે જમા. શુદ ૧ ગુરે.
૩૫૦૦) બાજરો કળશી ૧૦૦)
દા. ૩. ૩૫) લેખે તે શ્રી
બાજરાની ખરીદી આતે
ઉધારીને. હા. પોતા
હથ્થુ.

ખા. પા. ૫.

૧૮) શ્રી ધીના વકરા આતે જમા.
શુદ ૮ ગરેડ.

૧૮) ધી મણુ ૧) પગી. મેઘજી
ભલાને આતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭.

૫) પગી. મેઘજી ભલાને આતે
જમા. શુદ ૮ ગરેડ.

૫) નગદરોડકડા મુંઝગરા ધીના
લે'ણા પેટે આપ્યા. હા. પોતે.

ખા. પા. ૪.

૩૫૦૦) શ્રી બાજરાની ખરીદી આતે
ઉધાર. શુદ ૧ ગુરે.

૩૫૦૦) બાજરો કળશી ૧૦૦)
પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને
આતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૮.

૧૦૦) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને
આતે ઉધાર. શુદ ૧ ગુરે.
૧૦૦) નગદરોડકડા મુંઝગરા
બાજરાના દેવા પેટે. હા.
પોતે.

ખા. પા. ૫.

૧૮) પગી. મેઘજી ભલાને આતે
ઉધાર. શુદ ૮ ગરેડ.

૧૮) ધી મણુ ૧) તે શ્રી
ધીના વકરા આતે જમા
કરીને. હા. પોતે.

ખા. પા. ૪.

૩૭) પગી. મેઘજી ભલાને આતે

રે. પા. ૧૪.

૫) શ્રી વ્યાજખાતે જમા. શુદ્ધ
૧૫ ગરેઉ.

૫) કાંધાની મંડામણીના પગી.
મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૧૦.

૧૧૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા. વદ ૫ ખુધે.

૧૧૦૦) હવાલો નં. ૧) પા.
ભૂલા પૂજને ખાતે
ઉધારીને.

ખા. પા. ૨.

૨૨૦૦) શ્રી ઘઉંના વકરાખાતે જમા.
વદ ૭ શુકરે.

૨૨૦૦) ઘઉં કળશી ૫૦) દા.
૩. ૪૪) લેખે શાહ.
મનસુખ સુરચંદને
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૮.

૧૦૦૦) શાહ. મનસુખ સુરચંદને
ખાતે જમા. વદ ૭ શુકરે.

૧૦૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈ-
ગરા. ઘઉંના લે'ણાપેટે
આવ્યા. હા. પોતે.

ખા. પા. ૨.

૧૨૯૫ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વઘરાજને ખાતે જ-
મા. વદ ૨ શનેઉ.

૧૨૯૫ રેશમી ધોતીજોડા નં.
૨૦ ના, નીચે મુજબ.
૧૨૬) રેશમી ધોતીજો.
ડા નં. ૨૦ દા. ૩. ૭)
લેખે ૩. ૧૪૦) થાય,
આદટકા ૧૦ વળતે ૩.
૧૪) જતાં ૩. ૧૨૬)
ખરી કિંમતના.

ઉધાર. શુદ્ધ ૧૫ ગરેઉ.

૩૨) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.

૫) કાંધાની મંડામણીના તે
વ્યાજ ખાતે જમા.

૩૭)

તે સિવાય ૩. ૧૩) ખાતાના
બાકી હતા, જુમલે ૩. ૫૦) નું
કાંઈ માંડયું. તેનાં ઠરાવ એ-
વો કે માસ ૧) એકે ૩. ૧૦)
ભરવા, ન ભરે તો માસ ૧)
એકે ૩. ૧) એકે દોકડા ૧૧ લે.
ખે વ્યાજ ચડે. હા. પોતા હથ્થુ.

ખા. પા. ૪.

૨૧૦૦) પા. ભૂલા પૂજને ખાતે ઉધાર.
વદ ૫ ખુધે.

૧૦૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.

૧૧૦૦) હવાલો નં. ૧ વોરા.
હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા કરીને.

૨૧૦૦) હા. પોતે.

ખા. પા. ૫.

૨૨૦૦) શાહ. મનસુખ સુરચંદને ખાતે
ઉધાર. વદ ૭ શુકરે.

૨૨૦૦) ઘઉં કળશી ૫૦) દા.
૩. ૪૪) લેખે તે શ્રી ઘ-
ઉંના વકરાખાતે જમા
કરીને. હા. પોતે.

ખા. પા. ૨.

૧૨૯૫ શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર. વદ
૨ શનેઉ.

૧૨૯૫ રેશમી ધોતીજોડા નં.
૨૦) શ્રી અમદાવાદના
પરી. કસળચંદ વઘરાજ-
ને ખા. જ. કરીને.

૦) રેલવેપરથી લાવવાની

રો. પા. ૬૫.

૩) ખરાબતના.

૧) ખાદી હાથ ૮

ખાંધણુ સાં.

૦) રેલવે પર લઈ જ-
વાની મળુરી.૨) રાજકોટ સુધીના
રેલવે ભાડાના.

૩)

૧૨૯

તમારા ભરતિયા મુજબ શ્રી
ખરીદખાતે ઉધારીને. તેના
વાયદો માસ ૨) નો કર્યો છે.

ખા. પા. ૬.

૧૧૧ શ્રી વકરાખાતે જમા. વદ ૦))

શુકરે.

૧૧૧ તેલ શેર ૧૦) દા. ૩.

૭) લેખે રોકડેથી વેચ્યું તેના.

ખા. પા. ૯.

૯૬૧૨૧૩.

મળુરીના.

૧૨૯

ખા. પા. ૯.

૩) ત્રાંચી. કરીમ મહમદને ખાતે

ઉધાર. વદ ૦)) શુકરે.

૩) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.

હા. પોતે.

ખા. પા. ૫.

૮૦૮૭૧

૧૫૨૫) ૩ શ્રી જણસે.

૧૫૨૫) નગદ રોકડા મુંબ-
ઈગરા.

૦) ૩ છૂટા પૈસા નં. ૨.

૧૫૨૫) ૩

૯૬૧૨૧૩

મનોચત્ન ૯ મું. ખીજા જોડ માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉ. વદવાણના શા. માણેકચંદ કેશવજીએ તેમ-
ના ગુમાસ્તા મગન હરિભાઈ સાથે રૂ. ૨૫૦૦) મોકલી ખાજરો કળશી ૧૦૦)
મંગાવ્યો. તે આપણે દુકાનમાંથી દા. રૂ. ૩. ૩૭ ને ભાવે ભરાવ્યો. (ક. ૬૭.)(૨) શુદ્ધ ૩ વાર સોમે. શાહ નથુ હરખચંદને ધી મણુ ૫૦) દા. રૂ.
૧૭૧ ને ભાવે વદ ૩ એ તોળી લેવાનો ઠરાવ કરી ખાનામાં રૂ. ૨૫) આ-
પ્યા. (ક. ૬૮ ક.)(૩) વર ૩ વાર ભોમે. શાહ. નથુ હરખચંદના સહી કરેલા ધીનો
વાયદો થવાથી રૂ. ૧૯) ને ભાવે ખંડી વાળ્યું. (ક. ૬૮ જ.)(૪) વદ ૪ વાર ખુધે. પા. ભૂલા પૂજને તલ મણુ ૫૦) રૂ. ૩૧
ને ભાવે દિ. ૧૦ ને વાયદો આપવા સહી કરી ખાનામાં રૂ. ૧૫) લીધા.
મુદત થયે તલ ન આપતાં રૂ. ૪) ના ભાવે ખંડી વાળ્યા. (ક. ૬૮ ગ.)

(૫) વદ ૦)) વાર રવેઉ. પગી. મેઘજી ભૂલા કાંધાના રૂ. ૧૦) ભરી

રો. પા. ૧૬.

ગયો, શાહ. મનસુખ સુરચંદના રૂ. ૭૦૦) આબ્યા, તથા પા. મીઠાભાઈ
કુંગરદાસને રૂ. ૭૪૦૦) રોકડા આપ્યા. (ક. ૩૨ ક.)

સંવત ૧૯૪૧ ના ખીજા જેઠ શુદ્ધ ૧ થી જેઠ વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

ઉ

૧૫૨૫)૩ શ્રી પુરાંત આકી.

૨૫૦૦) શ્રી વઢવાણવાળા શાહ. મા-
ણેકચંદ કેશવજીને ખાતે જ-
મા. શુદ્ધ ૧ શનેઉ.

૨૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈ-
ગરા આજરો લેવા સાડ
તમારા ગુમાસ્તા મગન
હરિભાઈ હસ્તુઆબ્યા તે.

ખા. પા. ૬.

૩૭૨૫) શ્રી આજરાના વકરા ખાતે
જમા. શુદ્ધ ૧ શનેઉ.

૩૭૨૫) આજરો કળશી
૧૦૦) દા.રૂ. ૩૭ લેખે
શ્રી વઢવાણવાળા શાહ.
માણેકચંદ કેશવજીને ખા-
તે ઉધારીને.

ખા. પા. ૮.

૭૫) શ્રી વટાવખાતે જમા. વદ
૩ ભોમે.

૭૫) ધી મણુ ૫૦) દા. રૂ.
૧૭૧ ને ભાવે સહી કરેલું
ન આપતાં દા. રૂ. ૧૯)ને
ભાવે ભાવ ખંડી વાળ્યો તેના
નફાના શાહ. નથુ હરખચંદ-
ને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૯.

૧૫) પા. ભૂલા પૂઝને ખાતે જ-
મા. વદ ૪ બુધે.

૧૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
તલ મણુ ૫૦) દા.રૂ.૩૧ લે-
ખે તમને વદ ૧૪ આપવાનો
ઠરાવ કર્યો તે પેટે તમેએ

૩૭૨૫)શ્રી વઢવાણવાળા શાહ. મા-
ણેકચંદ કેશવજીને ખાતે ઉ-
ધાર. શુદ્ધ ૧ શનેઉ.

૩૭૨૫) આજરો ક. ૧૦૦)
દા. રૂ. ૩૭ લેખે તમારા
ગુમાસ્તા મગન હરિભા-
ઈને ભરાબ્યો તેના શ્રી
આજરાના વકરા ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૬.

૨૫) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
ઉધાર. શુદ્ધ ૩ ભોમે.

૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
હા. પોતાને ધી મણુ ૫૦)
દા. રૂ. ૧૭૧ લેખે જેઠવદ
૩ ના વાયદાનું લેવાનું સહી
કર્યું તેના આનામાં આપ્યા.

ખા. પા. ૪.

૭૫) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
ઉધાર. વદ ૩ ભોમે.

૭૫) ધી મણુ ૫૦) દા. રૂ.
૧૭૧ લેખે આજની તેરી-
ખનું અમેએ લેવું સહી ક-
રેલું તે તમેએ ન આપતાં
દા. રૂ. ૧૯)ને ભાવે ભાવ
ખંડી વાળ્યો તેના નફાના
દરમણે રૂ. ૧૧ લેખે તે વ-
ટાવ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪.

૨૫) શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર. વદ
૧૪ શનેઉ.

૨૫) તલ મણુ ૫૦) દા. રૂ. ૩૧
લેખે આપવા સહી કરેલા

રો. પા. ૧૭.

ખાનામાં આપ્યા તે.

ખા. પા. ૫.

૨૫) પા. ભૂલા પૂજને ખાતે જ.
મા. વદ ૧૪ શનેઉ.૨૫) તલ મણ ૫૦) દા. ૩.
૩૥ લેખે આજની તેરી-
ખના તમોને આપવા સ-
હી કરેલા તે ન આપતાં
૩. ૪) લેખે ભાવ ખંડી
વાળ્યા તેની ખોટના દર
મણે ૩. ૦૥ લેખે, તે
વટાવ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫.

૧૦) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે
જમા. વદ ૦)) રવેઉ.૧૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
કાંધાના ભરી ગયા, દા.
પોતે.

ખા. પા. ૪.

૭૦૦) શાહ. મનસુખ સુરચંદને ખાતે
જમા. વદ ૦)) રવેઉ.૭૦૦) નગદરોકડા મુંબઈગરા.
હા. પોતે ભરી ગયા છે.

ખા. પા. ૨.

(૧૭૫) ૩

મનોયતન ૧૦ મું. અષાઢ માસનો ખેડામેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર સોમે. શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વઘરાજને
૩. ૧૨૫) પા. રણુછોડ નારણભાઈ સાથે મોકલ્યા, નાણાં પહોંચ્યાનો જવાબ
શુદ્ધ ૫ ગુરૂવારે આવ્યો કે તમારે ખાતે શુદ્ધ ૨ ભોમવારના ૩. ૧૨૫) જમા
કર્યા છે. (ક. ૬૯ ક.)(૨) શુદ્ધ ૧૦ વાર ભોમે. શ્રી વઢવાણના આડતીઆ શાહ. માણેકચંદ
કેશવજી પર ધી મણ ૩) ૫ દા. ૩. ૧૭૥ લેખે મેમણ. અલી ઉમર સાથે
વેચવા મોકલ્યું, તે ત્યાં દા. ૩. ૧૭)ને ભાવે વેચાવાથી ૩. ૫૩) ઉપજ્યા,
તેમાંથી ૩. ૧) રાજકોટથી વઢવાણ સુધી ભાડાનો આપેલો તથા દલાલીન આપતાં દા. ૩. ૪) લેખે
ભાવ ખંડી વાળ્યો તેની ખો-
ટના પા. ભૂલા પૂજને ખાતે
જમા.

ખા. પા. ૯.

૩૪૦૦) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને
ખાતે ઉધાર. વદ ૦)) રવેઉ.
૩૪૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈ-
ગરા હા. પોતાને
આપ્યા છે.

ખા. પા. ૫.

(૭૨૫૦)

૧૩૨૫) ૩ શ્રી જણસે.

૧૩૨૫) નગદરોકડા મુંબઈગરા.

૦) ૩ છૂટા પૈસા. નં. ૨.

૧૩૨૫) ૩

(૮૫૭૫) ૩

રો. પા. ૧૮.

સેંકડે ટકા લેખે ગણતાં ૩. ગાઝ થઈ તે કાપતાં ૩. ૫૧૧ના નું ભરતિયું
વદ ૨ ગરેડની તારીખનું આવ્યું. (ક. ૬૯ ચ્વ.)

(૩) વદ ૧૨ વાર શનેક. પગી. રધનાથ ચાંદાના ખાતાનો હિસાબ
કર્યો તો તેની પાસે વ્યાજના ૩. ૮૩૩૩ મળી ૩. ૬૩૩૩ લેણા નીકળ્યા. તે
પેટે ૩. ૩૦) ની ડાંગર કમોદ કળશી ૧, ૩. ૧૧)ની ગાય ૧, ને ૩. ૧૦) ની
પાડી લીધી, ૩. ૧૧) નવે ખાતે બાકી મૂક્યા; ને ૩. ૧૩૩૩ છૂટ મૂકી.
ડાંગર ઘરમાં ખાવા સાર રાખી ને ગાય તથા પાડી ૩. ૨૦) માટે રોકડેથી
વેચી નાંખી. (કલમ ૭૧, ૫૧.)

(૪) વદ ૧૪ વાર રવેક. પગી. મેઘજી ભલા કાંધાના ૩. ૧૦) ભરી
ગયો. (ક. ૩૨ ક.)

(૫) વદ ૦)) વાર સોમે. રેશમી ઘોતીજોડા નં. ૧૫, અઢાર આની
કરી ખાવા. સાળંગગર તુળશીગરને રોકડેથી આપ્યા. (કલમ ૩૫.)

સંવત ૧૯૪૧ ના અષાઢ શુદ્ધ ૧ થી અષાઢ વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

ઉ

૧૩૨૫) ૩ શ્રી પરાંત બાકી.

૧૨૫) પા. રણછોડ નારણભાઈના
હથુખાતે જમા. શુદ્ધ ૨ ભોમે.

૧૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈ-
ગરા. શ્રી અમદાવાદના
પરી. કસળચંદ વઘરા-
જનો જવાબ આવતાં
તેમને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫.

૫૪૧૩ શ્રી ધીના વઘરાખાતે જમા.
શુદ્ધ ૧૦ ભોમે.

૫૪૧૩ ધી મણુ ૩) ૫ દા.
૩. ૧૭૧ લેખે શ્રી વદ-
વાણવાળા શા. માણે-
કચંદ કેશવજીના હથુ
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૮.

૧૨૫) પા. રણછોડ નારણભાઈના
હથુખાતે ઉ. શુદ્ધ ૧ સોમે.

૧૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
શ્રી અમદાવાદના પરી.
કસળચંદ વઘરાજને ત્યાં
ભરવા સાર તમારી
સાથે મોકલ્યા તે.

ખા. પા. ૫.

૧૨૫) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વઘરાજને ખાતે ઉ-
ધાર. શુદ્ધ ૨ ભોમે.

૧૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈગ-
રા. હા. પા. રણછોડ
નારણભાઈ સાથે મોક-
લેલા તે તમારે જવાબ
આવતાં તેમના હથુ-
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬.

૫૪૧૩ શ્રી ગામ વદવાણવાળા શાહ.

૫૪૧૩ શ્રી ગામ વદવાણવાળા શાહ.

રો. પા. ૧૯.

માણેકચંદ કેશવજીના હથુ
ખાતે જમા. વદ ૨ ગરેઉ.
૫૧૧ાના થી મણુ ૩) ૫ ના
તમારા ભરતિયા મુ-
જ્ય તમારે ખાતે
ઉધારીને.

૩)ના ખોટના શ્રી ધીની
ખરીદી ખાતે ઉ.

૫૪૧ા

ખા. પા. ૭.

૮૧૧ા શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા. વદ
૧૩ શનેઉ.

૮૧૧ા વ્યાજના પગી. રધ-
નાથ ચાંદને ખાતે ઉ-
ધારીને.

ખા. પા. ૧૦.

૬૩૧ા પગી. રધનાથ ચાંદને ખાતે
જમા. વદ ૧૩ શનેઉ.

૫૧) દાણા તથા દોર ખંડી
લીધાં તેના, શ્રી વિગત
ખાતે ઉધારીને.

૩૦) ડાંગરકમેદ ૬. ૧)

૧૧) ગાય ૧.

૧૦) પાડી ૧.

૫૧)

૧૧) બાકી લેણા મૂક્યા તે
નવે ખાતે ઉધારીને.

૧૧૧ા છૂટના શ્રી વટાવ ખાતે
ઉધારીને.

૬૩૧ા

ખા. પા. ૩.

૨૦) શ્રી દોરના વકરા ખાતે જમા.
વદ ૧૩ શનેઉ.

માણેકચંદ કેશવજીના હથુ
ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧૦ ભોમે.
૫૪૧ાથી મણુ ૩) ૫ દા.
૩. ૧૭ા લેખે મેમણુ
અલી ઉમર સાથે વે-
ચવા મોકલ્યું તેના.

ખા. પા. ૭.

૫૧૧ાના શ્રી ગામ વઢવાણના શાહ.
માણેકચંદ કેશવજીને ખાતે
ઉધાર. વદ ૨ ગરેઉ.

૫૩)થી મણુ ૩) ૫ દા.
૩. ૧૭)લેખે વેચ્યું તેના.

૭

૧) રાજકોટથી વઢવાણ
સુધીના ભાડાનો મેમ-
ણુ અલી ઉમરને ત-
મોએ આપ્યો તેનો.

૦૧૩ દલાલી સેંકડે ટકા
લેખે.

૫૧૧ાના તમારા ભરતિયા મુ-
જ્ય તમારા હથુ ખા-
તે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬.

૩)ના શ્રી ધીની ખરીદી ખાતે
ઉધાર. વદ ૨ ગરેઉ.

૩)ના થી મણુ ૩) ૫ ની ખો-
ટના. શ્રી ગામ વ-
ઢવાણવાળા શાહ.
માણેકચંદ કેશવ-
જીના હથુ ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૭.

૮૧૧ા પગી. રધનાથ ચાંદને ખાતે
ઉધાર. વદ ૧૩ શનેઉ.

૮૧૧ા વ્યાજના. તે શ્રી

રો. પા. ૨૦.

૨૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
પગી. નાથા બહેચરને ગાય
૧ તથા પાડી ૧ વેચાણુ
આપી તેના આવ્યા.

ખા. પા. ૧૦.

૧૦) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે
જમા. વદ ૧૪ રવેકે.

૧૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
કાંધાના ભરી ગયા. હા. પોતે.

ખા. પા. ૪.

૧૦૯) ના શ્રી વકરા ખાતે જમા. વદ
૦)) સોમે.

૧૦૯) ના રેશમી ઘોતીજોડા
નંગ ૧૫ અઢાર આની
કરી બાવા સાળંગર
તુળશીગરને રોકડેથી
આપ્યા તેના આવ્યા.

ખા. પા. ૯.

૧૭૭૦૧

બ્યાજ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૩.

૫૧) શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર. વદ
૧૩ વાર શનેકે.

૩૦) શ્રી અર્ચ ખાતે ઉધાર.

૩૦) ડાંગર કમોદ ક. ૧)

ખા. પા. ૮.

૨૧) શ્રી દોરની ખરીદી
ખાતે ઉધાર.

૧૧) ગાય ૧.

૧૦) પાડી ૧.

૨૧) ખા. પા. ૧૦.

૫૧) એણી રીતે પગી. ૨-
ધનાથ ચાંદાને ખાતે જમા.

૧૧) પગી. રધનાથ ચાંદાને ખા-
તે ઉધાર. વદ ૧૩ શનેકે.

૧૧) હિસાબ કરી નવે ખા-
તે બાકી મૂંચા તે તમારે
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪.

૧૧) શ્રી વટાવખાતે ઉધાર. વદ
૧૩ શનેકે.

૧૧) છટના પગી. રધનાથ
ચાંદાને ખાતે જમા
કરીને.

ખા. પા. ૯.

૪૩૧૮

૧૩૩૯) શ્રી જલસે.

૧૩૩૯) નગદ રોકડા મું-
બઈગરા.

૦) છટા પૈસા નં. ૧૨

૧૩૩૯)

૧૭૭૦૧

મનોયત્ન ૧૧ મું. શ્રાવણ માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ સોમે. પગી રધનાથ ચાંદાને ૩. ૨) આપ્યા, પણ

રો. પ્રા. ૨૧.

લખવા બૂલી ગયા; સાંજે સિલક તપાસતાં ૩. ૨) ઘટમા, પણ આપેલા યાદદાસ્તમાં આવ્યા નહિ. શુદ્ધ ૫ શનેઉએ યાદ આવ્યા. (કલમ ૭૨.)

(૨) શુદ્ધ ૧૫ વાર ભોમે. પગી. મેઘજી ભલા ૩. ૫) કાંધા પેટે આપી ગયો, પણ જમા કરવાને બદલે ઉધારી ગયા; બૂલ સાંજે પકડાઈ. (કલમ ૭૩.)

(૩) વદ ૪ વાર શનેઉ. પા. બૂલા પૂજાને ૩. ૪૦) આપ્યા, ને શાહ નથુ હરખચંદના ૩. ૯૨૧ આવ્યા. (કલમ ૭૪ ક.)

(૪) વદ ૭ વાર ભોમે. ચાકર ભીમા રણુછોડને ત્રણ માસના ચડેલા પગારના ૩. ૬) રોકડા આપ્યા, પણ તેનું ખાતું* રાખવું છે. (કલમ ૪૫.) સંવત ૧૯૪૧ ના આવણ શુદ્ધ ૧ થી તે આવણ વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

ઉ

૧૩૩૯) શ્રી પુરાંત ખાકી.

૨) શ્રી સિલકની વધઘટ ખાતે જમા. શુદ્ધ ૫ શનેઉ.

૨) નગદરોકડા મુંબઈગરા શુદ્ધ ૧ ખૂટેલા, તે પગી. રધનાથ ચાંદાને આપેલા યાદ આવતાં તેને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭.

૧૦) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે જમા. શુદ્ધ ૧૫ ભોમે.

૧૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા. તમોએ ૩. ૫) રોકડા આપેલા તેને બદલે બૂલથી ઉધારી ગયા તેના.

ખા. પા. ૪.

૨) શ્રી સિલકની વધઘટ ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧ ભોમે.

૨) સિલક તપાસતાં ખૂટ્યા. ખા. પા. ૭.

૨) પગી. રધનાથ ચાંદાને ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧ ભોમે.

૨) નગદ રોકડા મુંબઈગરા શુદ્ધ ૧ આપેલા તે સરત ચૂકથી માંડવા રહી ગયેલા તે યાદ આવતાં સિલકની વધઘટ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪.

૫) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે જમા. શુદ્ધ ૧૫ ભોમે.

૫) નગદરોકડા મુંબઈગરા હા.

* જેની સાથે લેવડદેવડ જમાખર્ચી રકમની ધણી થતી હોય, તેવા ખાતાદાર સાથે રોકડેથી થયેલી લેવડદેવડ પણ જમાખર્ચી રકમ તરીકે નંખાય છે. આ ઉદાહરણમાં ચાકરના પગારના ૩. ૬) તેને ખાતે જમા કરી ખર્ચ ખાતે ઉધારી, તે ચાકરને નામે રોકડા આપેલા ૩. ૬) ઉધારવા.

રો. પા. ૨૨.

૯૨૧૧ શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે

જમા. વદ ૪ શનેઉ.

૯૨૧૧ નગદ રોકડા મુંબઇગરા

હા. પોતે ભરી ગયા છે.

ખા. પા. ૪.

૬) ચાકર ભીમા રણછોડને ખાતે
જમા. વદ ૭ ભોમે.૬) પ્રથમદ્વિતીય જેઠ તથા
અષાઢ માસના પગારના તે
શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫.

૧૪૪૯૧૧

પોતે ભરી ગયા.

ખા. પા. ૪.

૪૦) પા. ભૂલા પૂજને ખાતે
ઉધાર. વદ ૪ શનેઉ.૪૦) નગદ રોકડા મુંબઇગરા
હા. પોતે લઇ ગયા છે.

ખા. પા. ૫.

૬) શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર. વદ
૭ ભોમે.૬) ચાકરના પગારના ચાકર
ભીમા રણછોડને ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૮.

૬) ચાકર ભીમા રણછોડને ખાતે
ઉધાર. વદ ૭ ભોમે.૬) નગદ રોકડા મુંબઇગરા
હા. પોતે.

ખા. પા. ૫.

૬૧)

૧૩૮૮૧૧ શ્રી જણસે.

૧૩૮૮) નગદ રોકડા મુંબઇગરા.

૧૧ પાવલાં નં. ૨.

૦) રૂપા પૈસા નં. ૧૨.

૧૩૮૮૧૧

૧૪૪૯૧૧

મનોપાત્ર ૧૨ મું. બાદરવા માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર બુધે. આપણે રૂ. ૧૫૦)ની હુડી દા. રૂ. ૯૯૧૧ ને
ભાવે રોકડેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વજરાજપરની તરત મુદતની શાહજોગી લઇ શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદ
પર ખીડી. તેનાં નાણાં તેમને શુદ્ધ ૪ શનેઉએ મળ્યાં. (કલમ ૧૦૪ ક.)

(૨) શુદ્ધ ૩ શુકરે. આપણે શાહ નથુ હરખચંદ પાસેથી રૂ. ૧૦૦)ની
હુડી નામે લખાવી સરખર ભાવે મુંબઇના શેઠ લક્ષ્મણસ ખીમજી
પરની શાહજોગી, મુદત વાર ભોમની લઇ અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ

રો. પા. ૨૩.

પાનાચંદને ખીડી; તે તેમણે શુદ્ધ ૧૦ વાર શુક્રે વટાવી તેમાં ૩. ગાત્ર વટાવ મળ્યો. (ક. ૧૦૫ ક, જ્ઞ.)

(૩) શુદ્ધ ૮ વાર બુધે. અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદના મંગાવવાથી ૩. ૫૦૦) ની હુંડી દા. ૩. ૯૯૧૧૧૧ને ભાવે પરી. કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી શાહજોગી, મુદત દિન વળતાની, અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ પરની આપણે ખાતે લખ ખીડી. (કલમ ૧૦૫ ગ.)

(૪) શુદ્ધ ૧૦ શુક્રે. ૩. ૫૦૦) ની હુંડી શાહ. નીમચંદ નાનજીને દા. ૩. ૧૦૦૧૧ ને ભાવે રોકડેથી મુંગધના ઠા. અમરશી કચરા પર શાહજોગી મુદત દિન ચાર ચારની લખી આપી, ભરપાઈ થઈ આસો શુદ્ધ ૪ વાર સોમે. (ક. ૧૦૭.)

(૫) શુદ્ધ ૧૦ વાર શુક્રે. વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને ૩.૧૫૦૦) ની હુંડી ખાતે માંડી સરખર ભાવે અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ પરની શાહજોગી, મુદતવાર ભોમની લખી આપી. ભરપાઈ થઈ વડ ૧૦ જીનેઉ. (ક. ૧૦૮.)

(૬) વડ ૧૧ વાર રવેક. મુંગધના ઠાકર. અમરશી કચરાએ ૩. ૫૦૦) ની હુંડી અમારીવતીની* મંગાવવાથી દા. ૩. ૯૯૧૧૧ ને ભાવે રોકડેથી શાહ. મનસુખ જયંદને શાહ જોગી તરત મુદતની લખી આપી. (ક. ૧૦૯.) સંવત ૧૯૪૧ ના બાદરવા શુદ્ધ ૧ થી તે બાદરવા વડ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ ૧૩૮૮૧૧૧ શ્રી પુરાંત બાકી.
ગાત્ર શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા
શુદ્ધ ૧ બુધે.
ગાત્રહુંડી નં. ૧ રા. ૧૫૦)
ની દા. ૯૯૧૧૧ લેખે, અમદાવાદની, પરી. કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી લખ અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદ પર ખીડી તેનો વટાવ.

ખા. પા. ૧૦.

ઉ

૧૫૦) શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર. અમારી વતી. શુદ્ધ ૧ બુધે. પાકી શુદ્ધ ૪ જીનેઉ.
૧૫૦)હુંડી નં. ૧ રા. ૧૫૦)
ની શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદ, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, તરત

રો. પા. ૨૪.

૧૦૦) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
જમા. શુદ્ધ ૩ શુકરે.

૧૦૦) હુડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦)
ની મુંબઈના શેઠ લક્ષ્મ-
દાસ ખીમજી ઉપરની, લ-
ખી અત્રેથી તમારી, રા-
ખ્યા અમારી પાસેથી,
શાહ જોગી, મુદતવાર ભો-
મની, લખી બાદરવા શુદ્ધ
૩ શુકરેની. સરખર બાવે
અમારે ખાતે લખાવી
લીધાથી તમારા જમા
કરી અમદાવાદના શેઠ વા-
ડીલાલ પાનાચંદર ખી-
ડવાથી તેમને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૪.

૪૯૯૯૯૯૯૯૯૯. કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે જમા. શુદ્ધ ૮ બુધે.

૪૯૯૯૯૯૯૯૯૯ હુડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની દા. રૂ. ૯૯૯૯૯૯ લેખે
અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વઘરાજ ઉપરની,
લખી અત્રેથી તમારી,
રાખ્યા અમારી પાસેથી,
શાહજોગી, મુદત દિન
વળતાની, લખી બાદરવા
શુદ્ધ ૮ બુધેની, અમારે
ખાતે લખાવી લીધાથી
તમારા જમે કરી અમ-
દાવાદના શેઠ વાડીલાલ
પાનાચંદને ખીડવાથી
તેમને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૫.

ગાંધી હુડીઆમણુ ખાતે જમા.
શુદ્ધ ૧૦ શુકરે.

ગાંધી હુડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦)
ની મુંબઈના શેઠ. લ-

મુદતની, લખી બાદરવા શુદ્ધ
૧ બુધેની તમને ખીડી તેના.
૧૪૯૯૯૯૯૯ હુડી નં. ૧ રૂ. ૧૫૦)
ની દા. ૯૯૯૯૯ લેખે.

ગાંધીઆમણુ ખાતે જમા.
૧૫૦) નક્કીની હુડી ખીડી છે.

ખા. પા. ૬.

૧૦૦) શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડી-
લાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર.
અમારી વતી. શુદ્ધ ૩ શુકરે.
પાકી શુદ્ધ ૧૦ શુકરે.

૧૦૦) હુડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦)
ની મુંબઈના શેઠ લાક્ષ્મ-
દાસ ખીમજી ઉપરની, લ-
ખી અત્રેથી શાહ. નથુ
હરખચંદની, રાખ્યા અ-
મારી પાસેથી, શાહજોગી,
મુદત વાર ભોમની, લખી
બાદરવા શુદ્ધ ૩ શુકરેની
તમારા પર ખાતે લખ
ખીડવાથી શાહ. નથુ
હરખચંદને ખાતે જમા
કરીને.

ખા. પા. ૬.

૪૯૯૯૯૯૯૯૯૯ શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વાડી-
લાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર.
તમારી વતી. શુદ્ધ ૮ બુધે.
૪૯૯૯૯૯૯૯ હુડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની દા. રૂ. ૯૯૯૯૯૯ લેખે
અમદાવાદના પરી. ક-
સળચંદ વઘરાજ ઉપરની,
લખી અત્રેથી પરીખ
કરસનજી મૂળચંદની,
રાખ્યા અમારી પાસે-
થી, શાહજોગી, મુદત
દિન વળતાની, લખી
બાદરવા શુદ્ધ ૮ ને બુ-

રો. પા. ૨૫.

ક્ષિમદાસ ખીમજી પરની અ-
મદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પા-
નાચંદને અમારી વતી ખીડ
વાથી વટાવતાં વટાવ મળ્યો
તે તેમને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૧૦.

૫૦૦) શ્રી મુંબઈના દક્કર અમરશી
કચરાને ખાતે જમા. અમા-
રીવતી. શુદ્ધ ૧૦ શુકરે. પાકી
આસો શુદ્ધ ૪ સોમે.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની તમારા ઉપરની, લખી
અત્રેથી અમારી, રાખ્યા
શાહ. નીમચંદ નાનજી પા-
પાસેથી, શાહજોગી, મુદત
દિન ચાર ચારની, લખી
બાદરવા શુદ્ધ ૧૦ શુકરે,
રોકડે આપી છે.
૫૦૨૧૧ હુંડી નં. ૧૩. ૫૦૦)
ની દા. ૦૧.

૨૧૧ હુંડીઆમણ ખાતેજમા.

૫૦૦) નક્કીની હુંડી નં. ૧
જમા.

ખા. પા. ૭.

૨૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.
શુદ્ધ ૧૦ શુકરે.

૨૧૧ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)ની
મુંબઈની દા. રૂ. ૦૧
લેખે શાહ. નીમચંદ ના-
નજીને આપી તેના.

ખા. પા. ૧૦.

૧૫૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વહરાજને ખાતે જમા.
અમારી વતી. શુદ્ધ ૧૦ શુકરે.
પાકી વદ ૧૦ ને સનેહ.
૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧૩. ૧૫૦૦)
ની તમારા ઉપરની,

ધેની, તેતમારામંગાવવાથી ખાતે
લદ્ધ ખીડવાથી પરીખ કરસનજી
મૂળચંદ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬.

૧૧૨ શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વાડી-
લાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર.
શુદ્ધ ૧૦ શુકરે.

૦૧૧૨ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦)
ની મુંબઈના શેઠ. લક્ષ્મિ-
દાસ ખીમજી પરની અ-
મારીવતીને ખાતે ખીડે-
લી, તે વટાવતાં વટાવ
મળ્યો તેનો તમારો જ-
વાબ આવેથી હુંડીઆ-
મણખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬.

૧૫૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧૦ શુકરે.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧૩ ૧૫૦૦)
ની અમદાવાદના પરી.

કસળચંદ વહરાજ ઉપ-
રની, લખી અત્રેથી
અમારી, રાખ્યા તમારી
પાસેથી, શાહજોગી, મુ-
દતવાર ભોમની, લખી
બાદરવા શુદ્ધ ૧૦ શુક-
રેની, સરખર ભાવે ત-
મને ખાતે લખી આપી
તેના પરી. કસળચંદ વહ-
રાજને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૨૨૫૦)

૨૨૪૦૧ શ્રી જણસે.

૨૨૪૦) નગદ. રોકડા મુંબઈમજા.

૦૧ પાવલી નં. ૧.

૦) નક્કી પૈસા નં. ૪.

૨૨૪૦૧

૪૪૬૦૧

રો. પા. ૨૬.

લખી અત્રેથી અમારી,
રાખ્યા વોરા. હીરાચંદ
વખતચંદ પાસેથી, શા-
હજોગી, મુદતવાર ભો-
મની, લખી બાદરવા
શુદ્ધ ૧૦ શુકરેની, સર-
બરભાવે ખાતે માંડી રા-
ખ્યાવાળાને આપવાથી
તેમને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૬.

૪૯૮૧૧ શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે જમા. તમારી
વતી. વદ ૧૧ રવેક.

૪૯૮૧૧ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની ઠા. રૂ. ૯૯૧૧ લેખે
તમારા ઉપરની, લખી
અત્રેથી અમારી, રાખ્યા
શાહ. મનસુખ જ્યેષ્ઠ
પાસેથી, શાહજોગી, ત-
રતમુદતની, લખી બાદ-
રવા વદ ૧૧ રવેકની,
તમારા મંગાવવાથી ત-
મારા પર લખી તેના.

ખા. પા. ૭.

૪૪૯૦૧~

મનોચત્ર ૧૩ મું. આસો માસનો બેઠો મેળ.

(૧) શુદ્ધ ૧ વાર શુકરે. રૂ. ૪૦૦) ની હુંડી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વજરાજ પરની, લખી કપડવણ્જીની પરી. અમથાભાઈ મોહનલાલની,
રાખ્યા શાહ. મનસુખ સુરચંદ પાસેથી, શાહજોગી, તરત મુદતની, લખી
બાદરવા વદ ૧૦ શનેકિની, એવી વિગતની હુંડી રાખ્યાવાળા ધણી પાસેથી
રોકડેથી ઠા. રૂ. ૯૯૧૧ ને ભાવે શાહજોગ લઈ, અમદાવાદ જેની તેના પર
તરત બીડી. જમા ઉધાર થઈ આસો શુદ્ધ ૩ રવેક. (ક. ૧૧૦ ક.)

(૨) શુદ્ધ ૨ વાર શનેક. રૂ. ૫૦૦) ની હુંડી શાહ. મનસુખ સુરચંદ
પાસેથી કપડવણ્જીના પરી. અમથાભાઈ મોહનલાલ ઉપરની, લખી અમદા-
વાદના પરી. જમનાદાસ દયાળદાસની, રાખ્યા શાહ. પ્રેમચંદ કેવળદાસ પાસેથી,
શાહજોગી, બાંધી મુદત આસો શુદ્ધ ૧૫ વાર શુકરેની, લખી બાદરવા વદ
૧૦ વાર શનેકિની, એવી વિગતની હુંડી ઠા. રૂ. ૧૦૦) ને ભાવે ઉધાર
વેચાણુ લીધી, ને શુદ્ધ ૩ વાર રવેકએ બાવા. સાળંગમર તુળસીમરને ઠા.

રૈ. પા. ૨૭.

૩. ૧૦૦૧ ને ભાવે રાકડેથી વેચાણુ આપી. (કલમ ૧૧૧.)

(ક) શુદ્ધ ૬ વાર ખુધે. વઢવાણુના શાહ. માણેકચંદ કેશવજીએ આપણા પર ૩. ૧૦૦૦)ની હુંડી મુખમના રોઠ. દામોદર ઠાકરશી ઉપરની, લખી વઢવાણુના શાહ કુંવરજી નાથાની, રાખ્યા તેમની પાસેથી, શાહજીગી તરત મુદતની, લખી આસો શુદ્ધ ૪ સોમેની લખ ખીડી, ને તેનાં નાણાં વટાવી જમા કરવા લખ્યું. આપણે પરી. કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી દા. ૩. ૯૯૧૧૨ ને ભાવે વોરા હીરાચંદ વખતચંદને ખોળાધર આપી નાણાં લખ જમા કર્યા. (કલમ ૧૧૨.)

(૪) આસો વદ ૨ વાર રવેક. અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજે આપણા પર ૩. ૪૦૦)ની હુંડી શાહ. હડીસંગ જ્યેંદને આસો શુદ્ધ ૧૩ વાર ખુધે મુદત દિન ચારચારની લખી આપેલી, તે હુંડી લખ શાહ ઉમેદચંદ કમળશી આવ્યાથી ખોળાધર શાહ. મોતીચંદ પાનાચંદને લખ મુદત બદલ સેંકડે ત્રણ આના કાપી લખ નાણાં આપ્યાં. (કલમ ૧૧૩ ને ૧૧૫.)

(૫) આસો વદ ૯ વાર રવેક. આપણા લખવાથી મુખમના ઠા. અમરશી કચરાએ લખેલી ૩. ૧૦૦૦)ની હુંડી તરત મુદતની, લખી આસો વદ ૩ વાર સોમની લખ શાહ. જગનલાલ હરિભાઈ રાખ્યાવાળા આવ્યા. એ હુંડી ઠા. અમરશી કચરાએ દા. ૩. ૯૯૧૧૨ લેખે લખી આપી હતી, તેનાં નાણાં રોકડાં આપ્યાં. (ક. ૧૧૬.)

(૬) આસો વદ ૧૧ વાર ભોમે. અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજે શાહ. કાળિદાસ જગનલાલને ૩. ૨૦૦) સુધી આપવાની ભલામણુ લખી આપેલી તે લખાવનાર ધણી લાવવાથી ૩. ૨૦૦) ગણી આપ્યા. તેની પાવતી તથા ભલામણુ, ભલામણુ લખનાર ધણી પર ખીડી દીધાં છે. (કલમ ૧૧૮.)

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો શુદ્ધ ૧ થી આસો વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

ઉ

૨૨૪૦૧- શ્રી પુરાંત ખાકી.

૧) શ્રી હુંડી આમણુખાતે જમા.

શુદ્ધ ૧ શુકરે.

૧) હુંડી નં. ૧૩. ૪૦૦)ની

અમદાવાદની, શાહ. મન.

સુખ સુરચંદ પાસેથી દા.

૩. ૯૯૧૧૧ નેભાવે વેચાતી

લીધી તેના વટાવનો.

૪૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજને ખાતે ઉધાર. શુદ્ધ ૧ શુકરે. પાકી શુદ્ધ ૩ રવેક.

૪૦૦) હુંડી નં. ૧૩. ૪૦૦)

ની તમારા ઉપરની, લખી

કપડવણુજથી પરી. અ.

મથાભાઈ મોહનલાલની,

 ખા. પા. ૧૦.

૫૦૦૧૧ શાહ. મનસુખ સુરચંદને
ખાતે જમા. શુદ્ધ ૨ શનેઉ.

૫૦૦૧૨ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની દા. રૂ. ૧૦૦) = લેખે
શ્રી કપડવણુંજના પરી.
અમથાભાઈ મોહનલાલ
ઉપરની, લખી અમદાવા-
દથી પરી. જમનાદાસ
દયાળદાસની, રાખ્યા શા-
હ. પ્રેમચંદ કેવળદાસ
પાસેથી, શાહજેગી. બાં-
ધી મુદત આસો શુદ્ધ ૧૫
શુકરેની, લખી ભાદરવા
વદ ૧૦ શનેઉની, તે ત-
મારી પાસેથી ખાતે લ-
ખાવી શાહજેગ ખરીદ
કરી તેના, શ્રી હુંડીની ખ-
રીદી ખાતે ઉધારીને.

 ખા. પા. ૨.

૫૦૨૧૧ શ્રી હુંડીના વકરાખાતે જમા.
શુદ્ધ ૩ રવેઉ.

૫૦૨૧૨ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)ની
કપડવણુંજના પરી. અમ-
થાભાઈ મોહનલાલ ઉપ-
રની, લખી અમદાવાદથી
પરી. જમનાદાસ દયાળ-
દાસની, રાખ્યા શાહ. પ્રે-
મચંદ કેવળદાસ પાસેથી,
શાહજેગી, બાંધી મુદત
આસો શુદ્ધ ૧૫ શુક-
રેની, લખી ભાદરવા વદ
૧૦ શનેઉની, બાવા સા-
ળંગર તુળશીગરને દા.
રૂ. ૧૦૦૧૧ લેખે રોક-
ડેથી વેચી તેના.

 ખા. પા. ૧૧.

રાખ્યા શાહ. મનસુખ સુ-
રચંદ પાસેથી, શાહજે-
ગી, તરત મુદતની, લખી
ભાદરવા વદ ૧૦ વાર શ-
નેઉની, રાખ્યાવાળા ધણી
પાસેથી રોકડેથી લઈ
શાહજેગ નાણાં આપી
તમારા પર ખીડી તેના.
૩૯૯) હુંડી નં. ૧ રૂ. ૪૦૦)
ની દા. રૂ. ૯૯૧૧૧
લેખે.

૧) હુંડીઆમણ ખાતે
જમા.

---

 ૪૦૦) નક્કીની હુંડી.
ખીડી છે.

 ખા. પા. ૬.

૫૦૦૧૧ શ્રી હુંડીની ખરીદી ખાતે
ઉધાર. શુદ્ધ ૨ શનેઉ.

૫૦૦૧૨ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની દા. રૂ. ૧૦૦) = લેખે
શ્રી કપડવણુંજના પરી.
અમથાભાઈ મોહનલાલ
ઉપરની, લખી અમદાવા-
દથી પરી. જમનાદાસ
દયાળદાસની, રાખ્યા શા-
હ. પ્રેમચંદ કેવળદાસ
પાસેથી, શાહજેગી, બાં-
ધી મુદત આસો શુદ્ધ ૧૫
શુકરેની, લખી ભાદરવા
વદ ૧૦ શનેઉની, તે શાહ.
મનસુખ સુરચંદ પાસેથી
ઉધારે ખરીદવાથી તેમને
ખાતે જમા.

 ખા. પા. ૧૧.

રો. પા. ૨૯.

૯૯૮૧૧ શ્રી વઢવાણના શાહ. માણે-
કચંદ કેશવજીને ખાતે જમા.
તમારીવતી. શુદ્ધ ૬ વાર બુધે.
૯૯૮૧૧ હુડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦૦)

ની મુંબઈના શેઠ દામોદ-
રદાસ ઠાકરશી ઉપરની,
લખી વઢવાણના શાહ.
કુંવરજી નાથાની, રાખ્યા
તમારી પાસેથી, શાહ-
જોગી, તરત મુદતની,
લખી આસો શુદ્ધ ૪
સોમેની, તેનાં નાણાં
પરી. કરસનજી મૂળચં-
દની દુકાનેથી દા. રૂ.
૯૯૮૧૧ ને ભાવે ખોળા-
ધર વોરા. હીરાચંદ વખ-
તચંદને આપી લીધાં
તેના.

ખા. પા. ૬.

---

૦૧૧ શ્રી હુડીઆમણ ખાતે જમા.
વદ ૨ રવેડ.

૦૧૧ હુડી નં. ૧ રૂ. ૪૦૦)ની
અમદાવાદની લઈ શાહ. ઉ-
મેદચંદ કમળશી આવવાથી
મુદત પહેલાં શિકારી આપ-
વાની કસરના સેંકડે રૂ.
૦) મુજબ.

ખા. પા. ૧૦.

૪૨૪૩૧૧

૪૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વહરાજને ખાતે ઉધાર.
તમારીવતી. વદ ૨ રવેડ. પાકી
વદ ૦)) શુકરે.

૪૦૦) હુડી નં. ૧ રૂ. ૪૦૦) ની
અમારા ઉપરની, લખી
તમારી, રાખ્યા શાહ.
હડીસંમ જ્યેંદ પાસેથી,
શાહજોગી મુદત દિન
ચારચારની, લખો આસો
શુદ્ધ ૧૩ બુધેની. આ હુડી
લઈ શાહ. ઉમેદચંદ કમ-
ળશી આમ્યાથી ખોળાધર
શાહ. મોતીચંદ પાનાચંદ-
ને લઈ નીચેની વિગતે
નાણાં આપ્યાં તેના.

૩૯૯૧ રોકડા.

૦૧૧ હુડીઆમણ ખાતે
જમા, બાબતે હું.
ડીની મુદત પાક્યા
અગાઉ સેંકડે ત્રણ
આના મુજબ ક-
સર કાપી નાણાં
આપ્યાં તેના.

૪૦૦) નક્કીની હુડી નં. ૧
શિકારી છે.

ખા. પા. ૬.

૯૯૮૧૧ શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે ઉધાર. અ-
મારી વતી. વદ ૬ રવેડ.

આજ ગણવાની મુદત વદ
૩ સોમે.

૯૯૮૧૧૧ હુંડી નં. ૧ રૂ.
૧૦૦૦) ની અમારા
ઉપરની, લખી તમારી,
રાખ્યા શાહ. છગન-
લાલ હરિભાઈ પાસે-
થી, શાહજોગી, તરત
મુદતની, લખી આસો
વદ ૩ સોમેની. આ
હુંડી લખ રાખ્યાવાળા
ધણી આવ્યાથી શાહ-
જોગ નાણાં નીચેની
વિગતે આપ્યાં.

૧૦૦૦) રોકડા.

૫

૧૧ હુંડીઆમણ
ખાતે ઉધાર. ખા-
ખતે આ અમારી
વતી હુંડી દા. રૂ.
૯૯૧૧૧૧ લખાયલી
છે માટે.

૯૯૮૧૧૧

ખા. પા. ૧૦.

૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધાર
વદ ૯ રવેઉ.

૧૧ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦૦)ની
દા. રૂ. ૯૯૧૧૧૧ લેખે અ-
મારી વતીની હુંડી મુંગઘ-
વાળે લખી તેની ખોટનો.

ખા. પા. ૭.

૨૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી.કસ-
ળચંદ વઘરાજને ખાતે ઉધાર.

રો. પા. ૩૧.

તમારીવતી, વદ ૧૧ ભોમે.
૨૦૦) બલામણુ નં. ૧ તમો-
એ શાહ. કાળિદાસ છગ-
નલાલને ૩. ૨૦૦) સુધી
આપવાની અમારાપરની
લખી આપેલી, તે લખા-
વનાર ધણી લાવવાથી
શાહજોગ ૩. આપી
તમને બલામણુ તથા
પાવતી ખીડ્યાં છે.

ખા. પા. ૬.

૨૫૦૦૧૧

૧૭૪૩૮ શ્રી જણુસે.

૧૭૪૩) નગદ રોકડા મુંખ-
ધગરા.

૦૧ પાવતી નંગ ૧.

૦) છૂટા પૈસા નં. ૪

૧૭૪૩૮

૪૨૪૩૧૧

મનોચત્ન ૧૪ મું. અચડમેળ.

(૧) વ્યાજ—વેરા. હીરાચંદ વખતચંદ, શાહ નથુ હરખચંદ, પરી.
કરસનજી મૂળચંદ, શ્રી વઢવાણના શાહ. માણેકચંદ કેશવજી, શ્રી અમદાવાદના
શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદ, અને મુંખધના ઠા. અમરશી કચરાના ખાતાનું ૮
આના; શાહ. મનસુખ સુરચંદના ખાતાનું ૧૦ આના; શ્રી અમદાવાદના
પરી. કસળચંદ વછગજીના ખાતાનું જમા તરફ ૮ આના ને ઉધાર તરફ ૬
આના; અને પગી મેઘજી ભટ્ટાના ખાતાનું ૧૧૧ દોકડા લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે.

(૨) આડત—શ્રી વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજી, શ્રી અમદા-
વાદના પરી. કસળચંદ વછરાજી તથા શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદ, અને મુંખ-
ધના ઠા. અમરશી કચરાની સાથે હુંડીઓ તથા બલામણુમાં આડત સેંકડે
બે આના લેખે લેવાદેવાનો ઠરાવ છે.

(૩) પુરાંત માલના ભાવ—વડે કળશી દા. ૩. ૪૫) ને ભાવે
તથા ખરીદખાતાની રકમ પડતર ભાવે ખંડી વાળવાની છે.

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) વાર શુકર પછીનો અવધાન.

જ

ઉ

૧૭૪૪- શ્રી પુગંત બાકી.

૧૨૯૧ ૧૧૧ શ્રી વિગત ખાતે જમા.

૧૧૫૧૧૧૧૧ વોરા હીરાચંદ

વખતચંદને ખાતે જમા.

બ્યા. પા. ૨. બ્યાજસર

૨૩૧૬૯૯ ટકા ૦૧ લેખે.

ખા. પા. ૨.

૬૧૦૧ શ્રી અમદાવાદના પરી.

કસળચંદ વછરાજને ખાતે

જમા. બ્યા. પા. ૩.

૬૧૨૩૧૧ જમાના

બ્યાજ સર ૧૭૪૭૧

ટકા ૦૧ લેખે.

ક

૦)૨૩૧ હિધારના બ્યાજ

સર૬૨૧૧ ટકા ૦૨ લેખે.

૬૧૦૧ નક્કી.

ખા. પા. ૬.

૦)૬૧૧ શાહ. નથુ હરખચંદ-

ને ખાતે જમા. બ્યા. પા. ૪.

ખા. પા. ૪.

૪૦૧૧ પરી. કસનજી મૂળ-

ચંદને ખાતે જમા. બ્યા.

પા. ૪.

ખા. પા. ૫.

૨૧૧૧૧૧ શ્રી મુંગધના ઠા. અ-

મરશી કચરાને ખાતે

જમા. બ્યા. પા. ૪.

ખા. પા. ૭.

૧૨૯૧૧૧૧ શ્રી બ્યાજ ખાતે હિધાર.

વિગત જમા તર્ફ છે.

૧૧૫૧૧૧૧૧ વોરા. હીરાચંદ

વખતચંદને ખા. જ.

૬૧૦૧શ્રીઅમદાવાદના પરી.

કસળચંદ વછરાજને

ખા. જ.

૦)૬૧૧ શાહ નથુ હરખ-

ચંદને ખા. જ.

૪૦૧૧ પરી કરસનજી મૂળ-

જચંદને ખાતે જ.

૨૧૧૧૧૧ શ્રી મુંગધના ઠા.

અમરશી કચરાને

ખાતે જમા.

૧૨૯૧૧૧૧

ખા. પા. ૧૦.

૬૮૧૧૧૧૧ શ્રી વિગત ખાતે હિધાર.

૩૪૧૧૧૧૧ શાહ. મનસુખ

સુરચંદને ખા. ઉ.

બ્યા. પા. ૧. બ્યાજ

સર ૫૫૮૪૧૧૧ ટકા.

૦૧૨ લેખે.

ખા. પા. ૨.

૦૧૧ પગી. મેધજી ભલાને

ખાતે ઉ. બ્યા. પા. ૪.

૦૧૧૧૧ બ્યાજસર

૪૨૧ ટકા ૧૧૧ લેખે.

ક

૦)૧૮૧ છૂટના.

૦૧૧ નક્કી.

ખા. પા. ૪.

શ્રી. પા. ૩૩.

૧૨૯૧૧૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે
ઉધારીને.

૬૮૧૧૨૧૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

વિગત ઉધાર તરફ છે.

૩૪૧૧૧૧૧૧ શાહ. મનમુખ

સુરચંદને ખા. ઉ.

૦૧ પગી. મેઘજી ભલાને
ખા. ઉ.

૨૬૧૧૧૧૦૧ શ્રી વડવાણના

શાહ. માણેકચંદ કેશવ.

જીને ખાતે ઉ.

૬૧૨૦૧૧ શ્રી અમદાવાદના

શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદને

ખાતે ઉ.

૬૮૧ ૨૧૧૧

ખા. પા. ૧૦.

૨૧ શ્રી વિગત ખાતે જમા.

૧) શ્રી અમદાવાદના પરી.

કસળચંદ વછરાજને ખાતે

જમા. ખા. અમારી વતીની

હુંડી રૂ. ૧૫૦૦) માંથી તમારી

વતીની હુંડીઓ રૂ. ૬૦૦) ની

જતાં રૂ. ૮૦૦) ની આડત

દેવી નીકળી તેના દા. ૦) મુજબ.

ખા. પા. ૬.

૧૧ શ્રી મુખમળના ઠા. અમરશી

કચરાને ખાતે જમા. ખા. અ-

મારી વતીની હુંડીઓ રૂ.

૧૫૦૦) માંથી તમારી વતીની

હુંડી રૂ. ૫૦૦) ની જતાં રૂ.

૧૦૦૦) ની આડત દેવી નીક-

ળી તેના દા. ૦) મુજબ.

ખા. પા. ૭.

૨૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધારીને.

૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા. વિગત.

૨૬૧૧૧૦૧ શ્રી વડવાણના શાહ.

માણેકચંદ કેશવજીને

ખાતે ઉ. વ્યા. પા. ૪.

ખા. પા. ૬.

૬૧૨૦૧૧ શ્રી અમદાવાદના શેઠ

વાડીલાલ પાનાચંદને

ખા. ઉ.

વ્યા. પા. ૪.

ખા. પા. ૬.

૬૮૧૧૨૧૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે

જમા કરીને.

૨૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર. વિ-

ગત જમા તરફ છે.

૧) શ્રી અમદાવાદના પરી.

કસળચંદ વછરાજને

ખા. જમા.

૧૧ શ્રી મુખમળના ઠા. અ-

મરશી કચરાને ખાતે

જમા.

૨૧

ખા. પા. ૮.

૧૧ શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર.

૧ શ્રી વડવાણના શાહ. મા-

ણેકચંદ કેશવજીને ખાતે

ઉધાર. ખા. તમારી વતી-

ની હુંડી રૂ. ૧૦૦૦) ની

શિકરાવી આપી તેની આ-

ડતના.

દા. ૦) મુજબ.

ખા. પા. ૬.

૦૧ શ્રી અમદાવાદના શેઠ.

વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે

ઉધાર. ખા. તમારી વ-

તીની હુંડી રૂ. ૫૦૦)-

શ્રે. પા. ૩૪.

ઉધાર તરફ છે.

૧૧ શ્રી વઢવાણના શાહ. મા-

ભુક્ત્યંદ કેશવજીને ખા. ઉ.

૦૮ શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વા-

ડીલાલ પાનાચંદને ખા. ઉ.

૧૧૮

ખા. પા. ૯.

૧૩૬૧૧૭૧૧ શ્રી વિગત ખાતે જમા.

આજતે નીચેનાં ખાતાં સરભર

કરવા સાડ.

૮પાત્રશ્રી અર્ચ ખાતે જમા.

ખા. પા. ૮.

૨૧૮૮૧૧૧ શ્રી ધર્માદા ખાતે જમા.

ખા. પા. ૯.

૪૭૧૧૭૧૧ શ્રી વ્યાજખાતે જ.

ખા. પા. ૧૦.

૧) શ્રી દેર ખાતે જમા.

ખા. પા. ૧૦.

૧૩૬૧૧૭૧૧ શ્રી વટાવ ખા. ઉ.

૪૪૧૧૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.ખા.

ખતે નીચેનાં ખાતાં સરભર

કરવા સાડ નીચેને ખાતે

ઉધારીને.

૮૧૧૧ શ્રી ધી ખાતે ઉધાર.

૨૪૦૧૧૧૧ શ્રી આજરા ખાતે ઉ.

૧૨૨) શ્રી ઘઉં ખાતે ઉ.

૪૫) શ્રી પગાર ખાતે ઉ.

૧૫૮ શ્રી ખરીદ ખાતે ઉ.

૩૩૩ શ્રી ક્ષેત્ર ખાતે ઉ.

૧૧૧૧ શ્રી હુડીની ખરીદી

વકરા ખાતે ઉ.

૪) શ્રી હુડીઆમણ ખા. ઉ.

૪૪૧૧૧૧

ખા. પા. ૯.

૩૭૨૧૧૧૧૧૧૧. ડોસાભા.મ ગૌરધન

દાસને ખાતે જમા.

માંથી અમારી વતીની

હુડીઓ રૂ. ૨૫૦) ની

જતાં રૂ. ૨૫૦)ની આડત

ક્ષેત્રીની કળી તેનાદા.૦) ન

ક્ષેત્રે.

ખા. પા. ૬.

૧૧૮ શ્રી વટાવ ખાતે જમા

કરીને.

૧૩૬૧૧૭૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.

આજતે નીચેનાં ખાતાં

સરભર કરવા સાડનીચેને

ખાતે જમા કરીને.

૮પાત્રશ્રી અર્ચખાતે જમા.

૨૧૮૮૧૧૧ શ્રી ધર્માદાખાતે જમા.

૪૭૧૧૭૧૧ શ્રી વ્યાજખાતે જ.

૧) શ્રી દેર ખાતે જમા.

૧૩૬૧૧૭૧૧

ખા. પા. ૯.

૪૪૧૧૧૧૧ શ્રી વિગતખાતે ઉધાર.ખા.

ખતે નીચેનાં ખાતાં સરભર

કરવાને સાડ.

૮૧૧૧ શ્રી ધી ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૮.

૨૪૦૧૧૧૧ શ્રી આજરા ખા.ઉ.

ખા. પા. ૮.

૧૨૨) શ્રી ઘઉં ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૮.

૪૫) શ્રી પગાર ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૯.

૧૫૮ શ્રી ખરીદ ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૯.

૩૩૩ શ્રી ક્ષેત્ર ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૧૦.

૧૧૧૧ શ્રી હુડીની ખરીદી

વકરા ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૧૧.

રો. પા. ૩૫.

૩૭૨૧૧૦૧ ચાલુ સાલમાં
નફો થયો તે શ્રીવટાવખાતે
ઉધારીને.

ખા. પા. ૨.

૨૮૯૬૧૧ ૧૭૧૧

૪) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉ.

ખા. પા. ૧૦.

૪૪૧૧૧૧~ શ્રી વટાવખાતે
જમા કરીને.

૩૭૨૧૧૦૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.

૩૭૨૧૧૦૧ ચાલુ સાલમાં
નફો થયો તે દુકા.
નના માલક મોદી.
ડોસાભાઈ ગોરધન-
દાસને ખાતે જમા
કરીને.

ખા. પા. ૯.

૧૧૫૩૧૧૧૧

૧૭૪૩૧~ શ્રી જલુસે.

૧૭૪૩) નગદ રોકડા મુંખ-
ધગરા.

૦૧ પાવલી નં. ૧.

૦૧)~ છૂટા પૈસા નં. ૪

૧૭૪૩૧~

૨૮૯૬૧૧ ૧૭૧૧

ખા. પા. ૧.

ખાતાવહીનો ચોપડો.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી. ડોસાભાઇ ગોરધનદાસનો ખાતાવહીનો
ચોપડો. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનો.

ખાતાવહીનું સાંકળિયું.

પાકાં ખાતાં.

ખાતાદારનું નામ.	પૃષ્ઠ.	ખાતાદારનું નામ.	પૃષ્ઠ.
અ. શ્રી મુંબઈના ડા. અમરશી કચરા.....	૭	પા. બૂલા પૂજા.....	૫
ફ. શ્રી ઇમારત ખાતું.....	૩	મ. શાહ. મનમુખ સુરચંદ.....	૨
ક. પરી. કરસનજી મૂળચંદ.....	૫	શ્રી વઢવાણના શાહ. માણે- કચંદ કેશવજી.....	૬
ધાંચી. કરીમ મહમદ.....	૫	શ્રી વઢવાણના શાહ. માણે- કચંદ કેશવજીનું હથુ ખાતું.	૭
શ્રી અમદાવાદના પરી. ક- સળચંદ વછરાજ.....	૬	પા. મીડાભાઇ ડુંગરદાસ.....	૫
ગ. પરી. ગિરધર દેવચંદ.....	૩	પગી. મેઘજી ભલા.....	૪
ચ. શ્રી ચાંદા ખાતું.....	૩	ર. પગી. રઘનાથ ચાંદા.....	૩
ઢ. મોદી. ડોસાભાઇ ગોવરધન- દાસ.	૨	પા. રણછોડ નારણભાઈનું હથુ ખાતું.....	૫
ઢ. શ્રી દાગીના ખાતું.....	૩	વ. શ્રી અમદાવાદના શેડ. વા- ડીલાલ પાનાચંદ.....	૬
ન. શાહ. નથુ હરખચંદ.....	૪	સ. શ્રી સિલકતી વધવટ ખાતું...	૭
પ. પરી. પાનાચંદ કુખેરદાસ.....	૨	હ. વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ.....	૨
મ. ચાકર. ભીમા રણછોડ.....	૫		

કાચાં ખાતાં.

જ. શ્રી ખર્ચ ખાતું.....	૮	ઘ. શ્રી બાજરા ખાતું.....	૮
શ્રી ખરીદવકરા ખાતું.....	૯	લ. શ્રી લોન ખાતું.....	૧૦
ચ. શ્રી ધઉ ખાતું.....	૮	વ. શ્રી વટાવખાતું.....	૯
શ્રી ધી ખાતું.....	૭	શ્રી બ્યાજ ખાતું.....	૧૦
ઢ. શ્રી ઢોર ખાતું.....	૧૦	ઢ. શ્રી હુંડીનું ખરીદવકરા ખાતું.	૧૧
ધ. શ્રી ધર્માદાખાતું.....	૯	શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું.....	૧૦
પ. શ્રી પગાર ખાતું.....	૯		

* ચોપડીઓ, કાપડ, અને તેલ ખરીદવકરા ખાતામાં રાખેલ છે, બાકી જણ-
સવાર ખાતાં બહાં પાક્યાં છે.

ખા. પા. ૨.

મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૫૦૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ રવેકે.

૮૭૨૧૧૦૧ બાકી દેવા.

૩૭૨૧૧૦૧ રો. પા. ૩૪ નક્કાના.

૮૭૨૧૧૦૧

૮૭૨૧૧૦૧

૮૭૨૧૧૦૧ બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૧

ના આસો વદ ૦)) શુકરે.

નવી ખા. પા. ૧.

વોરા. હીરાચંદ વખતચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૫૦૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ રવેકે.

૧૦૦) રો. પા. ૯ ચદશુદ્ધ ૧૫ સોમે.

૧૫૦૦) રો. પા. ૮ કાગણુ શુદ્ધ ૧ સોમે.

૮૧૧૧૧૦૧ રો. પા. ૧૦ ચૈત્રવદ ૪ શુકરે.

૨૦૦) રો. પા. ૧૦ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫ સોમે.

૧૫૦૦) રો. પા. ૨૫ ભાદ. શુ. ૧૦ શુકરે.

૧૬૧૧૦) રો. પા. ૧૧ ચૈત્ર વદ ૧૪ ભોમે.

૧૬૮૧૧૧૧

૧૧૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્ર.જેઠ વદ ૫ બુધે.

૧૭૫૦૧૦૧ બાકી દેવા.

૩૩૧૬૧

૩૪૩૨)૨૨

૧૧૫૧૧૧૦૧ રો. પા. ૩૨ વ્યાજના.

૩૪૩૨)૨૨

૧૭૫૦૧૦૧ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧

ના આસો વદ ૦)) શુકરે.

નવી ખા. પા. ૧.

પરી. પાનાચંદ કુમેરદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૨૦૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ રવેકે.

૨૦૦) રો. પા. ૧૦ ચૈત્રશુદ્ધ ૧૫ સોમે.

૨૦૦)

૨૦૦)

શાહ. મનસુખ સુરચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૧૦૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્ર.જેઠ વદ ૭ શુ.

૨૦૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ રવેકે.

૭૦૦) રો. પા. ૧૭ ખી. જેઠ વદ ૦))

૪) રો. પા. ૯ ચૈત્ર શુદ્ધ ૯ બુધે.

રવેકે.

૦૩ રો. પા. ૧૨ વૈશાખ વદ ૭ બુધે.

૫૦૦૧૧૦૧ રો. પા. ૨૮ આસો શુદ્ધ ૨ શ.

૨૨૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્ર.જેઠ વદ ૭ શુકરે.

૨૨૦૦૧૧

૨૪૦૪૧

૨૩૮૧૧૧૦૧ બાકી લેંધા.

૩૪૧૧૧૦૧ રો. પા. ૩૨. વ્યાજના.

૨૪૩૮૧૦૧

૨૪૩૮૧૦૧

ખા. પા. ૩.

૨૩૮૧૨૧૧૧૧ આકી લે'ણા સંવત ૧૯૪૧

ના આસો વદ ૦)) શુકરે.

નવી ખા. પા. ૧.

પરી. ગિરધર દેવચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૧૦૦) રો. પા. ૯ ચૈત્રશુદ્ધ ૧૫ સોમે.

૧૦૦)

ઉ

૧૦૦) રો. પા. ૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ રવેઉ.

૧૦૦)

શ્રી ચાંદલા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૨૧૧ આકી લે'ણા.

૨૧૧

ઉ

૨૧૧ રો. પા. ૪ પોષ શુદ્ધ ૧ ગરેઉ.

૨૧૧

૨૧૧ આકી લે'ણા સંવત ૧૯૪૧ ના

આસો વદ ૦)) શુકરે. નવી

ખા. પા. ૧.

શ્રી દાગીના ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૨૩૧૧ આકી લે'ણા.

૨૩૧૧

ઉ

૨૩૧૧ રો. પા. ૫ પોષ શુદ્ધ ૧ ગરેઉ.

૨૩૧૧

૨૩૧૧ આકી લે'ણા. સં. ૧૯૪૧ ના

આસો વદ ૦)) શુકરે. નવી

ખા. પા. ૧.

શ્રી ધર્મારત ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૪૦૫) આકી લે'ણા

૪૦૫)

ઉ

૪૦૫) રો. પા. ૫. પોષ શુદ્ધ ૧ ગરેઉ.

૪૦૫)

૪૦૫) આકી લે'ણા. સં. ૧૯૪૧ ના

આસો વદ ૦)) શુકરે. નવી

ખા. પા. ૧.

પગી. રવનાથ ચાંદાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૬૩૩૧૧ રો. પા. ૧૯. અષાઢ વદ ૧૩

શનેઉ.

૬૩૩૧૧

ઉ

૫૦) રો. પા. ૮ ફાગણ વદ ૧૩ શનેઉ.

૫) રો. પા. ૧૦ ચૈત્ર વદ ૮ બુધે.

૮ ૩૧૧ રો. પા. ૧૯ અષાઢ વદ ૧૩ શનેઉ.

૬૩૩૧૧

૧૩) આકી લે'ણા.

આ. પા. ૪.

૧૦)

આહ. નથુ હરખચંદનું ખાતું.

જ

૪) રો. પા. ૯ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ ભોમે.

૩૩ રો. પા. ૧૦ ચૈત્ર વદ ૮ ખુધે.

૯૨૩ રો. પા. ૨૨ શ્રાવણ વદ ૪ શને.

૧૦૦) રો. પા. ૨૪ ભાદ. શુદ્ધ ૩ શુકરે.

૨૦૦)

૦) કાલા રો. પા. ૩૨ વ્યાજના.

૨૦૦) કાલા

૧૦૦) કાલા આકી દેવા સં. ૧૯૪૧ ના

આસો વદ ૦)) શુકરે.

નવી આ. પા. ૧.

પગી. મેઘજી ભલાનું ખાતું.

જ

૪) રો. પા. ૯ ચૈત્ર શુદ્ધ ૯ ખુધે.

૫) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જોડ શુદ્ધ ૮

ગરેક.

૯)

૫૦) આકી લેંણા.

૫૯)

૧૦) રો. પા. ૧૭ ખીજા જોડ વદ

૦)) રવેક.

૧૦) રો. પા. ૨૦ અષાઢ વદ ૧૪

રવેક.

૧૦) રો. પા. ૨૧ શ્રાવણ શુદ્ધ ૧૫

ભોમે.

૩૦)

૨૫૫ આકી લેંણા.

૫૫૫

૧૧) રો. પા. ૨૦ અષાઢ વદ ૧૩
શનેક.

૨) રો. પા. ૨૧ શ્રાવણ શુદ્ધ ૧ ભોમે.

૧૩)

૧૩) આકી લેંણા. નવી આ. પા. ૧.

સંવત ૧૯૪૧.

ઉ

૨૫) રો. પા. ૧૬ ખીજા જોડ શુદ્ધ

૩ સોમ.

૭૫) રો. પા. ૧૬ ખીજા જોડ વદ

૩ ભોમે.

૧૦૦)

૧૦૦) કાલા આકી દેવા.

૨૦૦) કાલા

સંવત ૧૯૪૧.

ઉ

૪) રો. પા. ૯ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ ભોમે.

૧૮) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જોડ શુદ્ધ ૮ ગ.

૪૭) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જોડ શુદ્ધ ૧૫

ગરેક.

૫૯)

૫૦) આકી લેંણા સંવત ૧૯૪૧ ના પ્ર.

જોડ શુદ્ધ ૧૫ ગરેક, તેનાં કાંધાં

નં. ૫ માંડયાં છે.

૫) રો. પા. ૨૧ શ્રાવણ શુદ્ધ ૧૫ ભો.

૫૫)

૦૧ રો. પા. ૩૨ વ્યાજનો.

૫૫૫

૨૫૫ આકી લેંણા. સં. ૧૯૪૧ ના

આસો વદ ૦)) શુકરે. નવી

આ. પા. ૨,

ખા. પા. ૫.

પા. ભૂલા પૂજાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ	ઉ
૨૧૦૦) રો. પા. ૧૦ ચેત્ર વદ ૪ શુકરે.	૨૧૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્ર. જોડ વદ ૫ બુધે.
૧૫) રો. પા. ૧૬ ખીજા જોડ વદ ૪ બુધે.	૪૦) રો. પા. ૨૨ આવણ વદ ૪ શનેકે.
૨૫) રો. પા. ૧૭ ખીજા જોડ વદ ૧૪ શનેકે.	૨૧૪૦)
૨૧૪૦)	

ધાંચી. કરીમ મહમદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ	ઉ
૩) રો. પા. ૧૨ વૈશાખ શુદ્ધ ૫ રવેકે.	૩) રો. પા. ૧૫ પ્ર. જોડ વદ ૦) શુકરે.
૩) =	૩) =

પા. મીઠાભાઈ હુંગરદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ	ઉ
૩૫૦૦) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જોડ શુદ્ધ ૧ શુકરે.	૧૦૦) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જોડ શુદ્ધ ૧ શુકરે.
૩૫૦૦)	૩૪૦૦) રો. પા. ૧૭ ખીજા જોડ વદ ૦) રવેકે.
	૩૫૦૦)

પા. રણછોડભાઈ નારણભાઈનું હથુ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ	ઉ
૧૨૫) રો. પા. ૧૮ અષાઢ શુદ્ધ ૨ ભો.	૧૨૫) રો. પા. ૧૮ અષાઢ શુદ્ધ ૧ ભો.
૧૨૫)	૧૨૫)

ચાકર. બીમા રણછોડનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ	ઉ
૬) રો. પા. ૨૨ આવણ વદ ૭ ભોમે.	૬) રો. પા. ૨૨ આવણ વદ ૭ ભોમે.
૬)	૬)
પરીખ. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું.	સંવત ૧૯૪૧.

જ	ઉ
૪૯૯૮) રો. પા. ૨૪ ભાદ. શુદ્ધ ૮ બુધે.	૫૦૩૧૧૩ બાકી દેવા.
૪૯૯૮	

જાગા રો. પા. ૩૨ વ્યાજના.

૫૦૩૧૧૩

આ. પા. ૬.

૫૦૩૥ ૧૩

૫૦૩૥ ૧૩ આકી દેવા. સં. ૧૯૪૧ના
આસો વદ ૦)) શુકરે.
નવી આ. પા. ૨.

શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વઢરાજનું આતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૧૨૯૫ રો. પા. ૧૪ પ્ર. જોડ વદ ૨ શને.
૧૫૦૦) રો. પા. ૨૫ ભા. વ. ૧૦ શ.

૧૬૨૯

૬૧૧૦૧ રો. પા. ૩૨ વ્યાજના.

૧) = રો. પા. ૩૩ હૂડીની આડતના.

૧૬૩૬૧૧૧૨૧૧

૫૧૧૧૧૧૨૧૧૧ આકી દેવા સં. ૧૯૪૧
ના આસો વદ ૦)) શુકરે.
નવી આ. પા. ૨.

ઉ

૧૨૫) રો. પા. ૧૮ અષાઢ શુદ્ધ ૨ ભો.
૪૦૦) રો. પા. ૨૭ આસો શુદ્ધ ૩૨ વિ.
૪૦૦) રો. પા. ૨૯ આસો વદ ૦)) શુ.
૨૦૦) રો. પા. ૩૦ આસો વદ ૧૧ ભો.

૧૧૨૫)

૫૧૧૧૧૧૨૧૧૧ આકી દેવા.

૧૬૩૬૧૧૧૨૧૧

શ્રી અમદાવાદના શેડ. વાડીનાલ પાનાચંદનું આતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૭૫૬૧૧ ૨ આકી લે'ણા.

૭૫૬૧૧ ૨

ઉ

૧૫૦) રો. પા. ૨૩ ભા. શુ. ૪ શનેઉ.
૧૦૦) રો. પા. ૨૪ ભા. શુ. ૧૦ શુકરે.
૪૯૯૯૯ રો. પા. ૨૪ ભા. શુ. ૮ બુધે.
૦૧૧ રો. પા. ૨૫ ભા. શુ. ૧૦ શુકરે.

૭૫૦)

૬૧૨૦૧૧ રો. પા. ૩૩ વ્યાજના.

૦૧ રો. પા. ૩૩ હૂડીની આડત.

૭૫૬૧૧૨

૭૫૬૧૧૨ આકી લે'ણા સં. ૧૯૪૧ ના
આસો વદ ૦)) શુકરે. નવી
આ. પા. ૨.

શ્રી વઢવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીનું આતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૨૫૦૦) રો. પા. ૧૬ બી. જોડ શુ. ૧ શનેઉ.
૯૯૯૯૯ રો. પા. ૨૯ આસો શુદ્ધ ૬ બુધે.

૩૪૯૯૯

૩૦૫૧૧૨૦ આકી લે'ણા.

૩૮૦૪૧૨૦

ઉ

૩૭૨૫) રો. પા. ૧૬ બી. જોડ શુ. ૧ શનેઉ.
૫૧૧૧૧૧ રો. પા. ૧૯ અષાઢ વદ ૨ ગરેઉ.

૩૭૭૬૧૧૧૧

૨૬૧૧૧૧૦૧ રો. પા. ૩૩ વ્યાજના.

૧૧ રો. પા. ૩૩ હૂડીની આડત.

૩૮૦૪૧૨૦

૩૦૫૧૧૨૦ બાકી લેખા સં. ૧૯૪૧
ના આસો વદ ૦)) શુકરે.
નવી ખા. પા. ૨

શ્રી વઢવાણના શાહ. માણેકચંદ કેશવજીનું હત્યુ ખાતું. સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૫૪૧૧૨૦. પા. ૧૮ અષાઢ વદ ૨ ગરેક.

૫૪૧૧૨૦. પા. ૧૮ અષાઢ શુ. ૧૦ ભોમે.

૫૪૧૧૨

૫૪૧૧૨

શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી કચરાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૫૦૦) રો. પા. ૨૫ આસો શુદ્ધ ૪ સોમે.

૯૯૮૧૧૨૦. પા. ૨૯ આસો વદ ૩ સોમે.

૪૯૮૧૧૨૦. રો. પા. ૨૬ ભાદરવા વદ ૧૧

૯૯૮૧૧

રવેક.

૪) ૧૯૧૧ બાકી દેવા.

૯૯૮૧૧

૧૦૦૨૧૧૧૧૧

૨૧૧૧૧૧૨૦. રો. પા. ૩૨ વ્યાજના.

૧૧ રો. પા. ૩૩ હુંડીની આડત.

૧૦૦૨૧૧૧૧૧

૪) ૧૯૧૧ બાકી દેવા. સં. ૧૯૪૧ ના

આસો વદ ૦)) શુકરે. નવી

ખા. પા. ૨

શ્રી સિલકની વધવટ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૨) રો. પા. ૨૧ શ્રાવણ શુદ્ધ ૫ શતેક.

૨) રો. પા. ૨૧ શ્રાવણ શુ. ૧ ભોમે.

૨)

૨)

શ્રી ધીનું ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૩૨) રો. પા. ૩ માગ. શુ. ૧ ભોમે.

૧૫૫૧૧૨૦. પા. ૩ માગશર શુદ્ધ ૧

મ. ૨)

ભોમે. મ. ૧૦)

૮૧૧૧૧૨૦. પા. ૧૦ ચૈત્ર વદ ૪ શુકરે.

૪) રો. પા. ૩ માગશર શુદ્ધ ૧

મ. ૫)

ભોમે. મ. ૦૧

૨) રો. પા. ૧૧ વૈશાખ શુદ્ધ ૧

૧૬૧૧૨૦. રો. પા. ૧૦ ચૈત્ર વદ ૧૪

ગરેક. મ. ૦) ૫

ભોમે. મ. ૧)

૧૮) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જેઠ શુદ્ધ ૮

૩) ૧૧૧૨૦. રો. પા. ૧૯ અષાઢ વદ ૨

ગરેક. મ. ૧)

ગરેક. ખોટ.

ખા. પા. ૮,

૫૪૧૧૩ રો. પા. ૧૮ અષાઢ શુદ્ધ ૧૦
ભો. મ. ૩૫.
૧૮૮૧૧ મ. ૧૧૧.

૧૭૯) ના મ. ૧૧૧.
૯૧૧૧૧ રો. પા. ૩૪ વટાવ ખા. જ.
મા કરીને.
૧૮૮૧૧ મ. ૧૧૧.

શ્રી આજરાનું ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૪૪૭૧૧ રો. પા. ૩ માગ. શુદ્ધ ૧ ભો.
મે. ક. ૧૦)
૩૭૨૫) રો. પા. ૧૬ ખી. જેઠ શુદ્ધ
૧ શનેઉ. ક. ૧૦૦)
૪૧૭૨૧ ક. ૧૧૦)

ઉ ૪૩૧૧૧ રો. પા. ૩ માગ. શુદ્ધ ૧
ભોમે. ક. ૧૦)
૩૫૦૦) રો. પા. ૧૩ પ્ર. જેઠ શુદ્ધ
૧ શુકરે. ક. ૧૦૦)
૩૯૩૧૧૧ ક. ૧૧૦)
૨૪૦૧૧૧ રો. પા. ૩૪ વટાવ ખાતે
જમા કરીને.
૪૧૭૨૧ ક. ૧૧૦)
સંવત ૧૯૪૧.

શ્રી ધવંતું ખરીદવકરા ખાતું.

જ ૪૨) રો. પા. ૧૧ વૈશાખ શુદ્ધ
૧ ગરેક. ક. ૧)
૨૨૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્ર. જેઠ વદ
૭ શુકરે. ક. ૫૦)
૨૨૪૨) ક. ૫૧)
૧૮૦) બાકી લે'ણા. ધઉ ક. ૪) દા. ર.
૪૫) લેખે પુરાંત રચા તેના.
૨૪૨૨) ક. ૫૫)

ઉ ૨૦૦) રો. પા. ૨ માગ. શુ. ૧ ભોમે.
ક. ૫)
૨૧૦૦) રો. પા. ૧૦ ચૈત્ર વ. ૪ શુ.
કરે. ક. ૫૦)
૨૩૦૦) ક. ૫૫)
૧૨૨) રો. પા. ૩૪ વટાવ ખા. જ. કરીને.
૨૪૨૨) ક. ૫૫)
૧૮૦) બાકી લે'ણા. ધઉ ક. ૪) દા.
૩. ૪૫) લેખે પુરાંત રચા
તેના. સંવત ૧૯૪૧ ના આસો
વદ ૦)) શુકરે. નવી ખા. પા. ૨

શ્રી ખર્ચ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૧૧૧ રો. પા. ૪ પોષ શુદ્ધ ૧ ગરેક.
૧૧૧-રો. પા. ૧૨ વૈશાખ શુ. ૧૧ શનેઉ.
૦૧૨-રો. પા. ૧૨ વૈશાખ વદ ૭ યુધે.
૩૧
૮૫૧૧૧ રો. પા. ૩૪ વટાવ ખાતે
ઉધારીને.

ઉ ૮) રો. પા. ૪ પોષ શુદ્ધ ૧ ગરેક.
૪૨) રો. પા. ૧૧ વૈશાખ શુ. ૧ ગરેક.
૩) રો. પા. ૧૨ વૈશાખ શુ. ૫ રવેક.
૩૦) રો. પા. ૨૦ અષાઢ વ. ૧૩ શનેઉ.
૬) રો. પા. ૨૨ શ્રાવણ વદ ૭ ભોમે.
૮૯) ૩

શ્રી ધર્માદા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૨૧૧- રો. પા. ૩૪ વટાવખાતે ઉધારીને.
 ૨૧૧

ઉ ૦૧૧- રો. પા. ૫ પોષ શુ. ૧ ગરેક.
 ૨) રો. પા. ૧૧ વૈશાખ શુ. ૧ ગરેક.
 ૨૧૧

શ્રી પગાર ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૪૫) રો. પા. ૬ માહ શુદ્ધ ૧ શનેક.
 ૪૫)

ઉ ૪૫) રો. પા. ૪૪ વટાવખા. જા. કરીને.
 ૪૫)

શ્રી વટાવ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૨૪૧૧૧૧૧ રો. પા. ૬ માહ શુદ્ધ ૧ શનેક.
 ૯) રો. પા. ૮ ફાગણ વદ ૪ ગરેક.
 ૧૧૧ રો. પા. ૧૦ ચૈત્ર વદ ૮ બુધે.
 ૭૫) રો. પા. ૧૬ બી. જોઈ વદ ૩ બુધે.
 ૧૧૦૧૧૧૧
 ૧૧૧૧ રો. પા. ૩૩ હુડીની આડતના.
 ૪૪૧૧૧૧૧ રો. પા. ૩૪ પરચૂરણ રકમોએ.
 ૫૫૩૧૧૧૩

ઉ ૧૫૧૧૧૧૧ રો. પા. ૬ માહ શુદ્ધ ૧ શનેક.
 ૨૫) રો. પા. ૧૬ બી. જોઈ વદ ૧૪ શ.
 ૧૧૧૧૧ રો. પા. ૨૦ અષાઢ વદ ૧૩ શ.
 ૪૨) =
 ૨૧૧ રો. પા. ૩૩ હુડીની આડતના.
 ૧૩૬૧૧૧૧૧૧ રો. પા. ૩૪ પરચૂરણ રકમોએ
 ૧૮૧) ૧૧૧૧
 ૩૭૨૧૧૧૧૧ રો. પા. ૩૫. માલિકને
 ખાતે જમા કરીને.
 ૫૫૩૧૧૧૩

શ્રી ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૨૭) રો. પા. ૭ માહ શુદ્ધ ૧ શનેક.
 ૧૧૧૧ રો. પા. ૧૫ પ્ર. જોઈ વ. ૦)) શુ.
 ૧૦૯) ૧૧૧૧૧ રો. પા. ૨૦ અષાઢ વ. ૦)) સો.
 ૧૩૭૧૧૧૧૧૧
 ૪૮૧૧૧૧ આકી લેણા માલ પુરાંતના.
 ૧૮૬૧

ઉ ૪૦) રો. પા. ૬ માહ શુદ્ધ ૧ શનેક.
 ૧૧૧૧ રો. પા. ૧૨ વૈશાખ શુદ્ધ ૧૧
 શનેક.
 ૧૨૬૧૧૧૧ રો. પા. ૧૪ પ્ર. જોઈ વદ ૨ શ.
 ૧૭૦૧૧૧૧૧
 ૧૫૧૧૧ રો. પા. ૩૪ વટાવખા. જમા કરી.
 ૧૮૬૧

૪૮૧૧૧૧ આકી લેણા માલ પુરાંતના
 સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ
 ૦)) શુકરે. નવી. ખા. પા. ૨

ખા. પા. ૧૦.

શ્રી લોન ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૯૯૫ાા રો. પા. ૮ ફાગણ વદ ૧૧
ગરેહ.
૯૯૫ાા

૯૯૨ાના રો. પા. ૮ ફાગણ શુ. ૧ સો.
૯૯૨ાના
૩૩ રો. પા. ૩૪ વટાવ ખા. જ. કરી.
૯૯૫ાા

શ્રી બ્યાજ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૫) રો. પા. ૧૪ પ્ર. જોડ શુદ્ધ ૧૫ ગરેહ.
૮ાા રો. પા. ૧૯ અ. વદ ૧૩ શનેહ.
૧૩ાા

૧૨૯ાા૧૧ા રો. પા. ૩૨ પરચૂરણ
રકમોએ.
૧૨૯ાા૧૧ા

૬૮ા ૨૧ાા રો. પા. ૩૩ પરચૂરણ
રકમોએ.
૮૨)ા

૪૭ ૧૭ાા રો. પા. ૩૪ વટાવ ખાતે
ઉધારીને.
૧૨૯ાા૧૧ા

શ્રી ઢોર ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૨૦) રો. પા. ૧૯ અષાઢ વદ ૧૩ શને.
૨૦)
૧) રો. પા. ૩૪ વટાવ ખાતે ઉધારીને.
૨૧)

૨૧) રો. પા. ૨૦ અષાઢ વદ ૧૩ શ.
૨૧)

શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

ઉ

૦ા રો. પા. ૨૩ ભાદ. શુ. ૧ ખુધે.
૦ા રો. પા. ૨૪ ભાદ. શુ. ૧૦
શુકરે.

૧ા રો. પા. ૩૦ આસો વદ ૯ રવેહ.
૧ા
૪) રો. પા. ૩૫ વટાવ ખા. જ. કરીને.
૫ા

૨ા રો. પા. ૨૫ ભા. શુ. ૧૦ શુકરે.
૧) રો. પા. ૨૭ આસો શુદ્ધ ૧ શુકરે.
૦ા રો. પા. ૨૯ આસો વદ ૨ રવેહ.
૫ા

ખા. પા. ૧૧.

શ્રી હંડીનું ખરીદવકરા ખાતું

સંવત ૧૯૪૧.

જ ૫૦૨૧૧૦. પા. ૨૮ આસો શુ. ૩ રવેલ.
 ૫૦૨૧૧

ઉ ૫૦૦૧૧૨૦. પા. ૨૮ આસો શુ. ૨ શ.
 ૫૦૦૧૧૨
 ૧૧૧૧૨૦. પા. ૩૪ વટાવ ખા.જ.કરીને.
 ૫૦૨૧૧

સરવૈયું સંવત ૧૯૪૨ ની સાલનું.

જ ૮૭૨૧ ૧૦૧ મોદી ડોસાભાઈ ગોર.
 ધનદાસ. ખા. પા. ૨.
 ૧૭૫૦૧ ૯૧૧ વોરા. હીરાચંદ વખત.
 ચંદ ખા. પા. ૨.
 ૧૦૦) ૬૧૧ શાહ. નથુ હરખચંદ.
 ખા. પા. ૪.
 ૫૦૩૧ ૧૩ પરી. કરસનજી મૂળચંદ.
 ખા. પા. ૬.
 ૫૧૧૧૧૧૨૧૧ શ્રી અમદાવાદના પરી.
 કસળચંદ વજરાજ. ખા.
 પા. ૬.
 ૪) ૧૯૧ શ્રી મુંબઈના દા. અમર
 શી કચરા ખા. પા. ૭.
 ૩૭૪૨૧૨૨

ઉ ૨૩૮૧૨૧૧૧ શાહ. મનસુખ સુરચંદ.
 ખા. પા. ૩.
 ૨૧૧ શ્રી ચાંદલા ખાતું. ખા.
 પા. ૩.
 ૨૩૧૧ શ્રી દાગીના ખાતું. ખા.
 પા. ૩.
 ૪૦૫) શ્રી હંમરત ખાતું. ખા. પા. ૩.
 ૧૩) પગી રઘનાથ ચાંદા. ખા.
 પા. ૪.
 ૨૫૧૧ પગી. મેઘજી બલા. ખા.
 પા. ૪.
 ૭૫૬૧૧૨ શ્રી અમદાવાદના શેઠ.
 વાડીલાલ પાનાચંદ. ખા.
 પા. ૬.
 ૩૦૫૧૧૨૦ શ્રી વઢવાણના શાહ. મા.
 ભુકચંદ કેશવજી. ખા. પા. ૭.
 ૧૮૦) શ્રી ધર્મ ખાતે ક. ૪) દા.
 ૩. ૪૫) લેખે. ખા. પા. ૮.
 ૪૮૧-૧૧ શ્રી ખરીદ ખાતે. ખા. પા. ૯.
 ૧૬) સિદ્ધરનામાં નં.
 ૧૬.
 ૩૨૧-૧૧ રેશમી ધોતી જો.
 ૩૧ નં. ૫.
 ૪૮૧-૧૧

૧૭૪૩૧- શ્રી જલસો.

૩૭૪૨૧૨૨

ખા. પા. ૧.

(નવી) ખાતાવહી સંવત ૧૯૪૨ ની સાક્ષીની.

મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૮૭૨૧૧૦૧ ખાકીદેવા. જૂની ખા. પા. ૨.

સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

વોરા. હીરાચંદ વખતચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૧૭૫૦૮૧૧ ખાકીદેવા. જૂની ખા. પા. ૨.

સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શાહ. મનસુખ સુરચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૨૩૮૧૨૧૧૧ ખાકી લે'ણા. જૂની ખા.

પા. ૩. સં. ૧૯૪૧ આસો

વદ ૦)) શુકરે.

શ્રી ચાંદલા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૨૧૧ ખાકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૩.

સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી દાગીના ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૨૩૦૫ ખાકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૩.

સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી ઇમારત ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૪૦૫) ખાકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૩.

સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

પગી. રંધનાથ ચાંદાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૧૩) ખાકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૪.

શાહ. નથુ હરખચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૧૦૦) ૬૧૧૧ ખાકીદેવા. જૂની ખા. પા. ૪.

સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

ખા. પા. ૨.

૫૩ી. મેધજી બલાતું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૨૫૫ આકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૪.
સંવત ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

૫૪ી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૫૦૩૫૧૩ આકીદેવા. જૂની ખા. પા. ૬.
સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી અમદાવાદના ૫૪ી. કસળચંદ વજરાજનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

૫૧૧૫૫૧૨૫૫આકીદેવા. જૂની ખા. પા. ૬.
સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૭૫૬૫૫૨ આકીલે'ણા. જૂની ખા. પા. ૬.
સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી વઢવાણના શાહ. માણેકચંદ કેશવજીનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૩૦૫૫૫૨૦આકીલે'ણા. જૂની ખા. પા. ૭.
સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી કચરાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૪)૧૯૫ આકી દેવા. જૂની ખા. પા. ૭.
સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

શ્રી બલનું ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૧૮૦) આકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૮.
ક. ૪) દા. ૩. ૪૫) સંવત
૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુકરે.

શ્રી ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૨.

જ

ઉ

૪૮૫ આકી લે'ણા. જૂની ખા. પા. ૯.
સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુ.

વ્યા. પા. ૧.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનો વ્યાજવહીનો ચોપડો. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનો.

નમુનો ૧ લો. સળંગ વ્યાજ.

શાહ મનસુખ સુરચંદના ખાતાનું વ્યાજ. સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) સુધીનું. ખા. પા. ૨ જેથી.

જ	ક
૫૨૬૬૧૧૩ રૂ. ૧૦૦૦) પ્ર. જેઠ વદ ૭ મા. ૫) ૮	૨૫૯૩૩ રૂ. ૨૦૦) કાર્તિક શુદ્ધ ૧ મા. ૧૨૧૧૪
૨૮૦૦ રૂ. ૭૦૦) બી. જેઠ વદ ૦)) મા. ૪)	૩૦૧૧ રૂ. ૪) ચૈત્ર શુ. ૯ મા. જાદ ૨૧૧૩ રૂ. ૦૮૮ વૈશાખ વદ ૭ મા. ૬) ૮
૪૬૭૩ રૂ. ૫૦૦૧૮ આસો શુદ્ધ ૨ મા. ૦૧ ૧૩	૧૧૫૮૬૧૧૩ રૂ. ૨૨૦૦) પ્ર. જે. વ. ૭ મા. ૫) ૮ ૧૪૨૧૩૧
૮૫૩૪	૮૫૩૪ જમાનો સર.

૫૬૭૨૧

૯૪૧૧ દિ. ૦૧ નો સર.

૫૫૮૨૧૧

તારીજ સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))

જ	ક
૨૩૮૧૨૧૧૧ બાકી લે'ણા. સં. ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) ૨૩૮૧૨૧૧૧	૨૦૩૧૧૧ મુદત બાકી લે'ણા. ૩૪૧૧૧૧૧ વ્યાજ સર. ૫૫૮૪૧૧૧ દા. ૦૧૮ રો. પા. ૩૨ મે. ૨૩૮૧૨૧૧૧

નમુનો ૨ જો. કાપી વ્યાજ.

તોરા હીરાચંદ વખતચંદના ખાતાનું વ્યાજ. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું. ખા. પા. ૨ જેથી.

જ	ક
૪૬૦૦) રૂ. ૫૦૦) કાર્તિક શુદ્ધ ૧ ૫૪૬૧૧૧ રૂ. ૧૦૦) મા. ૫) ૧૪	૦ રૂ. ૧૦૦) ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫ દિ. જ. ૦ રૂ. ૮૧૧૧૧૧ ચૈત્ર વદ ૪ દિ. જ.

વ્યા. પા. ૨.

૪૫૮૧૧ રૂ. ૮૧૧૧૧ = મા. પા ૩	૦ રૂ. ૧૫૦૦) બાદરવા શુદ્ધ ૧૦
૩૫૮૪૧૧૧ રૂ. ૩૧૮) = મા. ૧૧) ૯	૦ રૂ. ૩૧૮) = દિ. જ.
૧૧૪૮૦) રૂ. ૧૫૦૦) ફાગણ શુદ્ધ ૧	૦ રૂ. ૧૧૮૧૧૧ =
૮૬૨૭૧ રૂ. ૧૧૮૧૧૧ = મા.	દિ. જ.
૭) ૯	૦ રૂ. ૧૬૩૪૧ મુદ્દલ બાકી દેવા.
૨૮૫૨૧ રૂ. ૩૧૮) = મા.	સંવત ૧૯૪૧ આસો વદ ૦))
૮૧૧૪	૦ રૂ. ૩૧૮) = દિ. જ.
૧૫૦૦ રૂ. ૨૦૦) ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫ મા. ૭૧	૦ રૂ. ૨૦૦) દિ. જ.
૧૧૫૧ રૂ. ૧૬૧ = ચત્ર વદ ૧૪ મા. ૭) ૧	૦ રૂ. ૧૬૧ = દિ. જ.
૫૮૬૬૧૧૧ રૂ. ૧૧૦૦) પ્ર. જોડ વ. ૫ મા.	૦ રૂ. ૧૦૦૦) દિ. જ.
૫) ૧૦	

૨૩૫૬૨

૫

૩૯૨૧૧ દિ. ૦૧ નો સર.

૨૩૧૬૯

તારીજ સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))

જ

ઉ

૧૬૩૪૧ મુદ્દલ બાકી દેવા.

૧૭૫૦૧૧૧ બાકી દેવા. સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))

૧૧૫૧૧૧૧૧ વ્યાજસર. ૨૩૧૬૯૧૧૧. ૦૧

રૂ. પા. ૩૨ મે.

૧૭૫૦૧૧૧

૧૭૫૦૧૧૧

ખોખાની સમજૂતી:—પ્રથમ આપણે જમાની મોટી રકમ રૂ. ૫૦૦) ની છે તે લીધી, ને તેમાંથી ઉધારની રૂ. ૧૦૦) ની તથા રૂ. ૮૧૧૧૧ ની રકમ બાદ જાય છે તે બાદ કરી તો રૂ. ૩૧૮) = દેવા રહ્યા, તે એકલા ઉધારની ત્રીજી રકમ રૂ. ૧૫૦૦) માંથી બાદ જાય છે, તે બાદ કર્યા તો રૂ. ૧૧૮૧૧૧૧ ની લેણું રહ્યા. હવે ઉધારમાં બીજી રકમો નથી માટે ફક્ત આ રૂ. ૧૧૮૧૧૧૧ ની લેણું રકમ જમાની બીજી રકમ રૂ. ૧૫૦૦) માંથી બાદ કરી તો રૂ. ૩૧૮) = દેવા રહ્યા, ને હવે જમાની બાકીની રકમો રૂ. ૨૦૦) ની, રૂ. ૧૬૧ ની, ને રૂ. ૧૧૦૦) ની છે તે પણ લીધી. તેથી કુલ દેવા રૂ. ૮૧૮) = ૨૦૦ + ૧૬૧ + ૧૧૦૦ = ૧૬૩૪૧ થયા તે ઉધારમાં બતાવી તેના પેટામાં તે ચાર કડકે થયા છે, તે બતાવ્યા.

માસ ભરવાની સમજૂતી:—પ્રથમ આપણે રૂ. ૫. ૦) કાર્તિક શુદ્ધ ૧ લાવ્યા. તે ત્રણ કડકે આપ્યા માટે ત્રણ કડકાનું વ્યાજ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ થી ગણાય. પહેલો કડકો રૂ. ૧૦૦) નો ચૈત્ર શુદ્ધ ૫ આપ્યો, માટે તેના કાર્તિક શુદ્ધ ૧ થી માસ ૫) ૧૪ થયા, તે જમામાં ભરી ઉધાર તરફ દિ. જ. (દિવસ જમા) લખ્યું. બીજો કડકો રૂ. ૮૧૧૧૧ નો ચૈત્ર વદ ૪ આપ્યો માટે તેના કાર્તિક શુદ્ધ ૧ થી

વ્યા. પા. ૩.

મા. પા.૩ થયા તે જમામાં ભરી ઉધાર તરફ દિ. જ. લખ્યું. ત્રીજો કકડો
રૂ. ૩૧૮) નો દેવો રહ્યો તે બદલે રૂ. ૧૫૦૦) આપ્યા, માટે ત્યાં સુધી રહ્યો
ગણાય, તેથી તેના કાર્તિક શુદ્ધ ૧ થી ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ સુધી મા. ૧૧) ૯
થયા તે જમામાં ભરી ઉધાર તરફ દિ. જ. લખ્યું.

રૂ. ૩૧૮) નો દેવો બદલે આપણે રૂ. ૧૫૦૦) ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ મે
આપ્યા, માટે રૂ. ૧૧૮૧૧૧૧ નો ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ ના આપણા લેણા રહ્યા;
પણ તેને બદલે આપણને રૂ. ૧૫૦૦) ફાગણ શુદ્ધ ૧ મળેલા છે તેથી
રૂ. ૧૧૮૧૧૧૧ નું આપણને વ્યાજ મળે નહિ પણ ઉલટું આપણે આપવું જોઈએ.
માટે ફાગણ શુદ્ધ ૧ થી ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ સુધી મા. ૭) ૯ થયા તે જમામાં
ભરી ઉધાર તરફ દિ. જ. લખ્યા. તે આપણે દેવો રૂ. ૩૧૮) નો ફાગણ શુદ્ધ ૧
થી આસો વદ ૦)) સુધી રહ્યા માટે તેના મા. ૮૧ ૧૪ જમામાં ભરી
ઉધારમાં દિ. જ. લખ્યા. તેમજ ૨૦૦) ની, રૂ. ૧૬૧ ની અને રૂ. ૧૧૦૦)
ની દેવી રકમો માટે પણ સમજવું.

નમુનો ૩ જો. વારોવારિયું વ્યાજ.

અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વજરાજના ખાતાનું વ્યાજ.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું. ખા. પા. ૬ થી.

જ	ઉ
૧૦૧૧ રૂ. ૧૨૯૫ અપાડ વદ ૨ બુધે.	૬૨૧૧ રૂ. ૧૨૫) અપાડ શુદ્ધ ૨
૦ રૂ. ૧૨૫) દિ. ઉ.	લોમે. મા. ૦૧
૧૦૧૧ રૂ. ૪૧ મા. ૨) ૧૪.	૦ રૂ. ૪૦૦) આસો શુ. ૩ રવેકે.
૧૩૩૭ રૂ. ૧૫૦૦) ભાદરવા વદ ૧૦	૦ રૂ. ૪૧ દિ. જ.
શનેકે.	૦ રૂ. ૩૯૫૧૧ દિ. જ.
૧૦૫૧ રૂ. ૩૯૫૧૧ મા. ૦) ૮	૦ રૂ. ૨૦૦) આસો વદ ૧૧
૨૦૬૧૧ રૂ. ૨૦૦) મા. ૧) ૧	લોમે દિ. જ.
૪૫૩૧ રૂ. ૪૦૦) મા. ૧) ૪	૦ રૂ. ૪૦૦) આસો વદ ૦))
૫૭૧૧ રૂ. ૫૦૪૧ મા. ૧) ૪	શુકરે. દિ. જ.
૧૩૪૭૧	૦ રૂ. ૫૦૪૧ મુદત બાકી દેવા.
	સં ૧૯૪૧ આસો વદ ૦))
	૬૨૧૧ શુકરે દિ. જ.

તારીજ સં. ૧૯૪૧ આસો વદ ૦)) શુકરે.

જ	ઉ
૫૦૪૧ મુદત બાકી દેવા.	૦) ૨૩૧ વ્યાજસર. ૬૨૧૧ દા. ૦ ન
૬૧૨૩૧ વ્યાજસર. ૧૩૪૭૧ દા.	રો. પા. ૩૨ મે.
૦૧ રો. પા. ૩૨ મે.	૦) ૨૩૧
૫૧૦૧૧૨૩૧	૫૧૦૧૧૦૧ બાકી દેવા સં. ૧૯૪૧ ના

(૧૦૦)

બ્યા. પા. ૪.

આસો વદ ૦)) શુક્રે.

૫૧૦૧૧૨૩૧૧

નમુનો ૪ થા. કાંધાનું બ્યાજ.

પગી. મેઘશ્ર ભલના ખાતાનું બ્યાજ. સં. ૧૯૪૧ ની સાલનું.

ખા. પા. ૪ થી.

જ

- ૦ ર. ૧૦) બી. જોડ વદ ૦))
દિ. ૬.
- ૦ ર. ૧૦) અપાડ વદ ૧૪ દિ.
૩.
- ૦ ર. ૫) શ્રાવણ શુક્ર ૧૫ દિ. ૩.
- ૦ ર. ૨૫ મુદલ ખાકી લે'લા.
સં. ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))
- ૦ ર. ૫)
- ૦ ર. ૧૦)
- ૦ ર. ૧૦)

ઉ

- ૫ ર. ૧૦) બીજા જોડ શુક્ર ૧૫
૫ ર. ૧૦) મા. ૦૧
૦ ર. ૦)
- ૪૧૧ ર. ૧૦) અપાડ શુક્ર ૧૫
૪૧૧ ર. ૧૦) મા. ૦) ૧૪
૦ ર. ૦).
- ૧૨૧ ર. ૧૦) શ્રાવણ શુક્ર ૧૫
૦ ર. ૫)
૧૨૧ ર. ૫) મા. ૦૧
- ૧૫ ર. ૧૦) ભાદરવા શુ ૧૫ મા. ૧૧
- ૫ ર. ૧૦) આસો શુક્ર ૧૫
મા. ૦૧

૪૨૧

તારીજ સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))

જ

- ૨૫૧ ખાકી લે'લા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વદ ૦))
- ૨૫૧

ઉ

- ૨૫) મુદલ ખાકી લે'લા.
- ૦૧ બ્યાજનો નીચે મુજબ.
- ૦૧૧૩ બ્યાજ સર. ૪૨૧ દા.
૧૧ લેખે.

"

- ૦)૧૩ ફરના
- ૦૧ નક્કી.
- રો. પા. ૩૨ મે.
- ૨૫૧

પગી. મેઘશ્ર ભલાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૨ ની સાલનું.

જ

ઉ

૨૫૧ ખાકી લે'લા સં. ૧૯૪૧ના આ.

સો વદ ૦)) ધણીહયુ સા-
મસામો હિસામ સમજ
નક્કી કર્યા.

પગી. મેધજી બલા સહી
દા. પોતાના.

તિથિ પ્રમાણે દીવાળીઆફી વ્યાજ ગણતાં વઢવાણના શાહ. માણેક-
ચંદ કેશવજી પાસે રૂ. ૨૬૧૧૧ ૧૦૧, ને અમદાવાદના શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદ
પાસે રૂ. ૬૧૨૦૧૧ વ્યાજના લે'ણા નીકળે છે; અને શાહ. નથુ હરખચંદના
રૂ. ૦)૬૧૧૧, પરી. કરસનજી મૂળચંદના રૂ. ૪૧ ૦૧, ને મુંમઠના ડા. અમ-
રશી કચરાના રૂ. ૨૧૧૧ ૧૯૧૧ વ્યાજના દેવા નીકળે છે. આને માટે શિક્ષકે
ખાતાવહી પરથી રકમો લઈ વ્યાજ કાઢવાને વિદ્યાર્થીઓને મનોયત્ન આપવાં.

પરીક્ષા માટે મનોયત્ન.

પરીક્ષાના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખવા સાડૂ વિદ્યાર્થીઓને સૂચના.

૧. પરીક્ષામાં વિગત જોઈએ તેટલી ન લખાવે તો પોતાની મેળે
ધારી લેવી. હુડીમાં જે ગામના સાહુકાર પરની હુડી હોય છે, તે ગામની
હુડી એમ કહેવાનો ચાલ છે.

૨. પ્રથમ સવાલનો આખો કાગળ વાંચી જવો, ને તે પરથી સિલક
તથા ગદ્ય સાલનું દેવુંલે'ણું કેટકેટલું કોનીકોની પાસે છે, તેનું ટાંચણ એક
જુદા કાગળ પર કરી તેનું જમાખર્ચ કલમ ૩૧ મીમાં કહ્યા મુજબ
નાખવું. ચોપડાના માલિકનું નામ ન આપ્યું હોય તો તે જમાખર્ચ દુકાન
ખાતે નાખવું.

૩. રકમો ગુચવણ ભરેલી આપી હોય, તો કપડા ટાંચણ નીચે રકમો
મિતિ પ્રમાણે તારવી કાઢી પછી પ્રશ્નમાં કહ્યા પ્રમાણે તે પરથી રોજમેળ
કે જેઠામેળ બનાવવો.

૪. રોજમેળ બનાવવો હોય તો પ્રથમના મેળમાં સિલક તથા દેવા-
લે'ણાનું જમાખર્ચ નાખી પછી તે દિવસનું જમાખર્ચ લખી સિલક કાઢવી,
ત્યારપછી એ સિલક ખીજા મેળમાં તાણી ખીજા દિવસનો મેળ લખવો.
એમ જેટલા દિવસના મેળ લખવા આપ્યા હોય તે લખવા. દરેક મેળમાં
તપાસ રાખવી કે એક ખાતું એકથી વધારે વાર પડે નહિ. જરૂર પડે તો
તે ખાતાના પેટામાં રકમો લખવી.

૫. બેઠામેળ બનાવવો હોય તો પ્રથમ સિલક તથા દેવાભે'ણાનું જમાખર્ચ નાંખી પછી મિતિને ક્રમે રકમો લઇ જમાખર્ચ નાંખી છેવટે સિલક કાઢવી.

૬. રોજમેળ કે બેઠામેળ બનાવી ખાતાવહી કરી તેના પરથી સરવાયું કાઢવું.

૭. સરવાયું કાઢતાં પહેલાં વ્યાજખાતાનાં વ્યાજ, વ્યાજવહીમાં કાઢી રોજમેળ કે બેઠામેળમાં જમાઉધાર નાંખવાં જોઇએ, પણ સવાલમાં તેમ કહ્યું હોય તો કરવું. કોઇ વખત ખાતાનું સામટું વ્યાજ લખાવે છે, તે પ્રસંગે વ્યાજવહી બનાવવાની જરૂર નથી, પણ આરોબર તે જમાઉધાર નાંખવું.

૮. આડતંદલાલીને માટે જમાખર્ચ લખાવે તો જ નાંખવો.

૯. કાચાં ખાતાં માંડીવાળી વટાવ ખાતામાં લઇ જઇ સાલ આખરે સરવાયું કાઢતાં પહેલાં નફો કે ખોટ નક્કી કરવી, પછી તે નફો કે ખોટ દુકાન ખાતે માંડી વાળવી.

મનોચત્ન ૧.

સને ૧૮૯૧ ની થર્ડ ગ્રેડ પબ્લિક સર્વિસ સર્ટિફિકેટ

પરીક્ષાના પ્રશ્નો.

૧. સરવાયું એટલે શું ? તે કેટલી જાતનું છે ? તે ક્યારે કાઢવામાં આવે છે ? અને કયા ચોપડા ઉપરથી તૈયાર થાય છે ? માર્ક ૫.

૨. નીચે લખેલી રકમો પરથી સંવત ૧૯૪૨ ના માહ માસનો મેળ તૈયાર કરો. ૧૩.

(૧) રૂ. ૨૦૧) ધરમાં રોકડા છે. શુદ્ધ ૧. (૨) શાહ દેવચંદ દીપચંદની દુકાનેથી વેપાર કરવા સાડ ખાંડ મળુ ૧૫) તથા સાકર મળુ ૧૨) લીધી. ખાંડનો ભાવ મળુના રૂ. ૭૦ ને સાકરનો ભાવ મળુના રૂ. ૯૦. દેવચંદને માલને પેટે રૂ. ૧૨૫) આપ્યા. શુદ્ધ ૧૨. (૩) પગી નાથા પૂજને સં. ૧૯૪૦ ના કાર્તિક શુદ્ધ ૫ ને રોજ રૂ. ૨૦૦) ધીરેલા, તેનો આજરોજ હિસાબ કરતાં રૂ. ૨૭૯) નીકળ્યા તે તથા રૂ. ૨૫) ધીર્યા. એ બધા રૂપિયાનું ખત લખાવી લીધું. વદ ૧૪. (૪) પા. જોરાભાઈ દળીભાઈને સં. ૧૯૪૧ ની સાલમાં રૂ. ૧૦૫) ધીરેલા તેનો હિસાબ આજરોજ કરતાં રૂ. ૧૬૮) થયા, તેથી જોરાભાઈ પાસેથી બળદ ૨ કિંમત રૂ. ૧૪૦) માટે તથા ભેંસ ૧ રૂ. ૨૮) માટે ખંડી લઇ ખાતું માંડી વાળ્યું. શુદ્ધ ૧૫.

૩. પરી. પુરષોત્તમ દલસુખરામનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ

ઉ

૨૨૮) કાર્તિક વદ ૫.

૨૯૦) માગશર વદ ૫.

૨૧૨) પોષ શુદ્ધ ૮.

૭૫) ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૦.

૨૧૫) શ્રાવણ વદ ૧૪.

૨૧૮) ભાદરવા શુદ્ધ ૧૫.

૨૫) આસો વદ ૧૩.

આ ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૨ ના કાર્તિક શુદ્ધ ૨ સુધીનું રામ ૯ લેખે અર્ધો દિવસ કાપતાં કાઢવું.

સવાલ ૧ લાનો જવાબ.

દેવુંલે'ણું કેટકેટલું અને કોની કોની પાસે છે, તે જાણવા માટે જે તારીજ કરવામાં આવે છે તેને સરવાયું કહે છે. તે બેજતનું છે. ૧. કાચું સરવાયું, ૨. પાકું સરવાયું. કાચું સરવાયું આંકડાવહી પરથી અને પાકું સરવાયું ખાતાવહી પરથી સાલ આખરે કાઢવામાં આવે છે. સહી-યારો વેપાર વહેંચવો હોય ત્યારે ગમે તે વખત પણ સરવાયું કાઢે છે. બંને સરવાયામાં રકમો તો સરખીજ આવે છે, પણ આવરો કરી ખાતું તૈયાર કરે ત્યારે તે નામું પાકું કહેવાય, કેમકે તે નામું એક. ચોપડે ભેળું થયું, વળી ખીજવાર થયું માટે ભૂલ રહેજ નહિ; તેથી ખાતાવહી પરથી કરેલા સરવાયાને પાકું સરવાયું કહે છે.

કેટલીક વખત ફક્ત દેવુંલે'ણું જાણવાને ગમે તે વખત નફોતોટો નક્કી કર્યા સિવાય આંકડાવહી પરથી સરવાયું કાઢવામાં આવે છે, તેને પણ કાચું સરવાયું કહે છે. (મનોયત્ન ૩ જનો ૪૦ મો સવાલ પૃષ્ઠ ૧૧૩ મે જુઓ.)

સવાલ ૨ જનો જવાબ.

સંવત ૧૯૪૨ ના માહ શુદ્ધ ૧ થી માહ વદ ૦)) સુધીનો બેઠો મેળ.

જ

ઉ

૫૦૬) શ્રી દુકાન ખાતે જમા. શુદ્ધ ૧.

૩૦૫) શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર. આ.

૨૦૧) નગદ રોકડા મુંબઘિરા ધરમાંના.

પાછલા લે'ણાના નીચે મુજબ.

૩૦૫) પાછલા લે'ણાના શ્રી વિગત ખાતે નીચે મુજબ ઉધારીને.

૨૦૦) પગી. નાથા પૂજને આ. ઉ. સં. ૧૯૪૦ ના કાર્તિક શુદ્ધ ૫.

૨૦૦) પગી. નાથા પૂ.

આ. પા.

જને આ. ઉ. સં. ૧૯૪૦

૧૦૫) પા. જોરાભાઈ દણી-ભાષને ખાતે ઉધાર.

ના કાર્તિક શુદ્ધ ૫ ના.
૧૦૫) પા. જોરાભાઈ દ-
ળીભાઈને ખાતે ઉધાર.
સં. ૧૯૪૧ ના.

૫૦૬)

ખા. પા.

૧૦૦૧૧૧ શાહ. દેવચંદ દીપચંદને
ખાતે જમા. શુદ્ધ ૧૨.
૧૧૩૮ ખાંડ મણુ ૧૫) દા.
૩. જાન્ લેખે.
૧૧૨૧ સાકર મણુ ૧૨) દા.
૩. હાન્ લેખે.

૨૨૫૧૧૧ શ્રી ખરીદ ખા. ઉ.

૧૨૫) રોકડા મુંબઈગરા.

હા. પોતાને આપ્યા છે.

૧૦૦૧૧૧ નફી જમા.

ખા. પા.

૬૩) શ્રી વ્યાજખાતે જમા. શુ. ૧૫
૬૩) પા. જોરાભાઈ દળી-
ભાઈને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા.

૧૬૮) પા. જોરાભાઈ દળીભાઈને
ખા. જ. શુદ્ધ ૧૫.
૧૪૦) બળદ ૨ રંગે ઘોળા.
૨૮) ભેંસ ૧ રંગે ભુરી.
૧૬૮) શ્રી ઢોરની ખરીદી
ખા. ઉ.

ખા. પા.

૭૯) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા. વદ ૧૪.
૭૯) પગી. નાથા પૂજને
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા.

૩૦૪) પગી. નાથા પૂજને ખાતે
જમા. વદ ૧૪.

૩૦૪) બાકી લેણા મૂક્યા,

સં. ૧૯૪૧ ની સાલના.
ખા. પા.

૩૦૫ શ્રી દુકાન ખા. જ.
કરીને.

૨૨૫૧૧૧ શ્રી ખરીદખાતે ઉ. શુદ્ધ ૧૨.

૧૧૩૮ ખાંડ મણુ ૧૫)

૧૧૨૧ સાકર મણુ ૧૨)

૨૨૫૧૧૧ શાહ દેવચંદ દીપ-
ચંદને ખા. જ. કરીને.

ખા. પા.

૬૩) પા. જોરાભાઈ દળીભાઈને
ખા. ઉ. શુદ્ધ ૧૫.

૬૩) વ્યાજના સંવત ૧૯૪૨ના
માહ શુદ્ધ ૧૫ સુધીના શ્રી
વ્યાજ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા.

૧૬૮) શ્રી ઢોરની ખરીદી ખાતે ઉધાર.
શુદ્ધ ૧૫.

૧૪૦) બળદ ૨.

૨૮) ભેંસ ૧.

૧૬૮)

પા. જોરાભાઈ દળીભાઈને
ખા. જ. કરીને.

ખા. પા.

૧૦૪) પગી. નાથા પૂજને ખા. ઉ.
વદ ૧૪.

૭૯) વ્યાજના સં. ૧૯૪૨
ના માહ વદ ૧૪ સુધીના
શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.
૨૫) નગદ રોકડા મુંબઈ-
ગરા. હા. પોતાને.

૧૦૪)

ખા. પા.

૩૦૪) પગી નાથા પૂજને ખા. ઉ.

તે નવે ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા.

૧૨૨૦૧૧૩

ધાર. વદ ૧૪.

૩૦૪) હિસાબ કરી નવે
ખાતે બાકી મૂક્યા તે
તમારે ખાતે જમા કરી
તેનું ખત નં. ૧ સં. ૧૯૪૨
ના માહ વદ ૧૪નું બ્યાજ
માસ એકે રૂ. એકે દોકડા
એક લેખે લેવા ઠરાવ
કરી લખી લીધું.

ખા. પા.

૧૧૬૯૧૧૩

૫૧) શ્રી જલ્લસે રોકડા મુંબઈગરા.

૧૨૨૦૧૧૩

મનોચિત્ત ૨.

સને ૧૯૯૨ ની થર્ડ ગ્રેડ પબ્લિક સર્વિસ સર્ટિફિકેટ

પરીક્ષાના પ્રશ્નો.

૧. સરાફી નામું લખવાના કેટલા ચોપડા છે અને દરેક ચોપડા કેવી રીતે તૈયાર થાય છે ? માર્ક. ૫.

૨. આખર અને અવલ સરવાળું એટલે શું ? અને તે કયા ચોપડા ઉપરથી લખી શકાય છે ? રોકડ અને જમાખર્ચા રકમ એટલે શું ? માર્ક. ૫.

૩. નીચે લખેલી રકમોનું બ્યાજ કાઢો:— ૧૦.

ખાતાનો હિસાબ સંવત ૧૯૪૮ ના આસો વદ ૨ સુધી કર્યો. બ્યાજ છ આનાનું.

જ ઉ

૩. ૩૨૫) માગશર શુદ્ધ ૫.

૩. ૯૫) મહા શુદ્ધ ૮.

૩. ૨૨૦) વૈશાખ વદ ૩.

૩. ૪૩૧) ચૈત્ર વદ ૧૩.

૩. ૩૧૮) શ્રાવણ વદ ૧૧.

૩. ૨૨૫) આસો શુદ્ધ ૧૫.

૪. નીચે લખેલી રકમો પરથી વૈશાખ માસનો માસિકમેળ લખો. ૫.

અ. સિલક ૩. ૩૧૫૪) =

બ. લગ્નમાં વાપરવા સાડાં ખાંડ મળુ ૬૧૧ દર મળે ૩. ૪૧૧ ના ભાવથી ગાંધી. પુરષોત્તમ રઘનાથની દુકાનેથી લીધી, તે પેટે ૩. ૨૦) આખ્યા. વૈશાખ શુદ્ધ ૫.

ક. પરી. મૂળચંદ રઘનાથને માદરપાટનાં થાન નંગ ૧૦ દર ૩. ૩૦ લેખે વેચાતાં આખ્યાં. વૈશાખ વદ ૧૩.

ક. શાહ. ફલચંદ્ર પુરષોત્તમને સંવત ૧૮૪૮ ની સાલને પેટ. ગુમા-
સ્તીના રૂ. ૧૦૦) અગાઉથી આપ્યા. વૈશાખ વદ ૫.

સવાલ ૧ લાનો જવાબ:—કલમ ૧૭૨ થી ૧૮૦ જુઓ.

સવાલ ૨ જાનો જવાબ:—સરકારી સરવાયામાં બે પ્રકાર છે.
૧ આખર સરવાયું, ૨ અવલ સરવાયું. બંને સરવાયાં રોજમેળમાં કરીને
પછી ખાતાવહીમાં ખતવવામાં આવે છે.

આખર સરવાયું કરવાની રીત:—સાલ આખરે જે જે ખાતે
દેવું નીકળે, તે તે ખાતે દેવાની રકમ ઉધારી ખુદ ખાતામાં તે રકમ જમા
કરે છે; અને જે જે ખાતે લે'ણું નીકળે તે તે ખાતે લે'ણાની રકમ જમા
કરી ખુદ ખાતામાં તે રકમ ઉધારે છે.

અવલ સરવાયું કરવાની રીત:—વર્ષની શરૂઆતમાં આ સર-
વાયું કરાય છે. ગઈ સાલ આખરે જે જે ખાતે દેવું રહેલું હોય, તે દેવું
તે તે ખાતે જમા કરી ખુદ ખાતામાં ઉધારે છે; અને જે જે ખાતે લે'ણું
રહેલું હોય, તે લે'ણું તે તે ખાતે ઉધારી ખુદ ખાતામાં જમા કરે છે.

આખર ને અવલ સરવાયાને મુકાબલો:—બંને સરવાયામાં
સાલ આખરે જે જે ખાતે દેવું લે'ણું રહેલું હોય, તે દેવુંલે'ણું નવી સાલમાં
આપવાનું યા લેવાનું હોય છે; તેવાં ખાતાં આવે છે. એટલું એમાં મળતા-
પણું છે. **તફાવત**—આખર સરવાયામાં જે રકમ જમા તરફ તે અવલ સર-
વાયામાં ઉધાર તરફ, અને ઉધાર તરફ તે જમા તરફ આવે છે. કારણ,
આખર સરવાયામાં માત્ર ખાતું સરભર કરવાના ધરિદારથી લે'ણું નહિ આવે
જમા કરીએ છીએ, તેમ દેવું નહિ આપે ઉધારીએ છીએ, પણ નવી
સાલમાં તો લે'ણું ઉધાર ને દેવું જમા તરફ રાખવું જોઈએ.

આખર સરવાયામાં દેવુંલે'ણું ખાતાવહી પરથી અને અવલ સર-
વાયામાં આખર સરવાયા પરથી લેવાય છે.

વેપારી લોકો આખર ને અવલ સરવાયું રોજમેળમાં નાખી ખાતા-
વહીમાં લેતા નથી. પણ જુની ખાતાવહીમાં ખાતાં સરભર કરી તે પરથી નવી
ખાતાવહીમાં દેવુંલે'ણું ખેંચી લે છે, અને કુલ દેવુંલે'ણું જાણવા માટે જુની
ખાતાવહીને છેલ્લે પાને કે જુદા ચોપડામાં સરવાયું ઉતારે છે. આમ કરવાનું
કારણ પોતાની ચોક્કસ થાપણુ ખીજના જાણવામાં ન આવે તેને માટે કરે છે.

રોકડ અને જમાખર્ચા રકમનો ખુલાસો કલમ ૧૭-૧૮માં જુઓ.

૪ થા સવાલનો જવાબ:—આમાં આપેલી રકમનો માસિક મેળ
એટલે આવશે બતાવવાને કહેલું છે. પરંતુ તેમાં રોકડમેળ ને નોંધ બનાવી તે

પરથી આવરો કરવાને કહેલું નથી, માટે આવરાને બદલે બેઠામેળ બનાવવો.

અ. સવાલ પરથી સમજાય છે કે દુકાન કેટલા વખતથી ચાલે છે, પરંતુ તેનું દેવુંલે'ણું તેમજ માલની ચોક્કસ થાપણુ ન આપતાં ફક્ત એક માસનો માસિક મેળ માંગે છે. માટે સિલક તથા માલનું જમાખર્ચ માલિકને નામે નાંખવાની જરૂર નથી. આપણી પાસે પાછલું નામું તૈયાર છે એમ ધારી લેવું.

જ. કલમ ૫૮ ને ૬૩ જુઓ. ક. કલમ ૩૫ જુઓ. ઢ. કલમ ૪૫ જુઓ.

મનોયત્ન ૩.

નામાના પ્રશ્નો સમજાવતી સહિત.

૧. પરી. ગિરધર દેવચંદના ૩. ૧૨૫) દેવા છે, શાહ નથુ હરખચંદ પાસે ૩. ૨૦૧) લે'ણા છે, અને ગોળ મણુ ૨૫) દા. ૩. ૪) ના ભાવનો જણુસે છે; આનો જમાખર્ચ રોજમેળમાં નાંખો.

ઉત્તર—પરી. ગિરધર દેવચંદના ૩. ૧૨૫) જમા કરી પોતાને નામે ઉધારવા, શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે ૩. ૨૦૧) ઉધારી પોતાને નામે જમા કરવા, અને ખરીદ ખાતે ગોળના ૩. ૧૦૦) ઉધારી તે પણ પોતાને નામે જમા કરવા.

૨. શાહ નથુ હરખચંદનો ગુમાસ્તો ૩. ૧૦૦) ભરી ગયો; તેમાં ૩. ૧) ખોટો નીકળ્યો, તે ગુમાસ્તો પાછો લઈ ન ગયો, પણ શેકને પૂછવા પર રાખ્યું; ખીજે દિવસે ગુમાસ્તો લઈ ગયો.

ઉ.—શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે ૩. ૧૦૦) જમા કરવા, પેટામાં જણાવવું કે ૩. ૯૯) રોકડા, ને ૩. ૧) ખોટો ઉપર ટપકે રાખ્યો, ખીજે દિવસે ૩. ૧) તેમને ખાતે ઉધારી પાછો આપવો.

૩ પા. મીઠા શંભુએ આપણે ખાતે લખાવી શાહ મનોરદાસ કસ-ળચંદની દુકાનેથી ૩. ૯૮ નું કાપડ લીધું, તથા ૩. ૧૦) આપણી કમુલત નખાવીને લીધા.

ઉ.—શાહ મનોરદાસ કસળચંદના ૩. ૯૮+૧૦ જમા થાય, અને પા. મીઠા શંભુને ખાતે તે રકમ ઉધરે.

૪. પા. મીઠા શંભુને બાજરો મણુ ૨૦) દા. ૩. ૧૧૧૮ લેખે આપ્યો, તેમાં ૩. ૧૦) રોકડા આવ્યા, એક મણુ ગોળ તેણે ૩. ૪) ને ભાવે આપ્યો,

અને બાકીના રૂપિયા શાહ મનસુખ સુરચંદને કબુલાવ્યા; ગોળ ઘેર લાવતાં રૂ. ૦)૦૧ મળુરી બેઠી.

ઉ.—પા. મીઠા શંભુને ખાતે બાજરાના રૂ. ૩૭૫ ઉધારી વકરા ખાતે જમા કરવા; અને તેમને ખાતે રૂ. ૧૦+૪+૨૩૫ જમા થઈ રૂ. ૪) ગોળની રૂ. ખરીદ ખાતે; ને રૂ. ૨૩૫ કબુલાતના શાહ મનસુખ સુરચંદને ખાતે ઉધરે; ગોળની મળુરીનો ૦)૦૧ પણ ગોળની ખરીદી ખાતે ઉધરે.

૫. શાહ નથુ હરખચંદનું ધી મણુ ૧૦) દા. રૂ. ૧૮૫૫ ને ભાવે લઈ, તે બદલ ગોળ મણુ ૪૦) દા. રૂ. ૪૫૩ ને ભાવે આપ્યો.

ઉ.—રૂ. ૧૮૭૫ ધીની ખરીદી ખાતે ઉધરે, ને રૂ. ૧૮૭૫ ગોળના વકરા ખાતે જમા થાય.

૬. શાહ લલ્લુ મનોરદાસના લખવાથી શાહ નથુ હરખચંદને ગોળ મણુ ૧૦) દા. રૂ. ૪૧ ને ભાવે, તથા ધી મણુ ૫) દા. રૂ. ૧૮૫ ને ભાવે આપ્યું.

ઉ.—ગોળના રૂ. ૪૨૫૫ ને ધીના રૂ. ૯૨૫ મળી કુલ રૂ. ૧૩૫) શાહ લલ્લુ મનોરદાસને ખાતે ઉધારવા, વિગતમાં જણાવવું કે તમારા જવાબથી શાહ નથુ હરખચંદને આપ્યું; પછી રૂ. ૪૨૫ ગોળના વકરા ખાતે, ને રૂ. ૯૨૫ ધીના વકરા ખાતે જમા કરવા.

૭. જીનું વાસણુ શેર પાત્ર દા. રૂ. ૦૧ લેખે વેચ્યાં; તેમાં રૂ. ૧૧૫૫ ઉમેરી પિત્તળનું તપેલું એક લીધું.

ઉ.—જીનું વાસણુનો રૂ. ૧૧૫૫ ખર્ચ ખાતે જમા થાય, ને રૂ. ૨૫૫૫ પિત્તળના તપેલાના, ખર્ચ ખાતે ઉધરે.

૮. ઘર સંચરમણુ રૂ. ૦૫ પગી નાથા બહેચરને આપ્યો, તથા નળીઆં નં. ૨૦૦૦ દા. રૂ. ૩૦ ને ભાવે રોકડેથી કુંભાર મનજી જીડાનાં લીધાં.

ઉ.—રૂ. ૦૫+૬૫=૭) ખર્ચ ખાતે ઉધરે.

૯. ડાંગર કળશી ૨) દા. ૧૫) ને ભાવે રોકડેથી ખાવા માટે લીધી; તેમાંથી મણુ ૮) રોકડેથી શાહ કાળિદાસ છગનલાલને આપી, અને મણુ ૪) શાહ છોટાલાલ છગનલાલને આપી, તેના પૈસા આવવા બાકી રહ્યા છે.

ઉ.—રૂ. ૩૦) ખર્ચ ખાતે ઉધરે, ને રૂ. ૭૫+૩૫૫ ખર્ચ ખાતે જમા થાય, ને રૂ. ૩૫૫ શાહ છોટાલાલને ખાતે ઉધરે.

૧૦. આપણા ખાતાદાર પગી મેધજી ભટ્ટાને ઘર ખર્ચે લીધેલા ધઉ-માંથી ૫) મણુ ધઉ દા. રૂ. ૨) ને ભાવે આપ્યા; તે રૂ. ૮) રોકડા આપી ગયો, અને રૂ. ૧૦) શાહ મનસુખ સુરચંદને કબુલાવતો ગયો.

ઉ.—૩. ૧૦) મેઘજીને ખાતે ઉધારી ખર્ચ ખાતે જમા થાય; પગી મેઘજીના ૩. ૮+૧૦ જમા થાય, ને ૩. ૧૦) શાહ મનસુખને ખાતે ઉધારે.

૧૧. કંસારા અમથા દેવજીને ત્યાંથી તાંબાનું પવાહું નંગ ૧) મણુ ૧) ૫ નું દા. ૩. ૨૨૥ લેખે લીધું; તેમાં ૩. ૧૫) રોકડા આપ્યા, ને ખાકીની રકમ લે'ણા પેટે વસુલ લીધી.

ઉ.—કંસારા અમથા દેવજીને ખાતે પેટામાં ૩. ૨૫૦ જમા કરી, ૩. ૧૫) રોકડી આપેલ રકમ બાદ કરી ખાકીની રકમ ૩. ૧૦૫ માથે ચડાવવી; ને ઉધારમાં ૩. ૨૫૦ ખર્ચ ખાતે ઉધરે.

૧૨. સોપારી મણુ ૩) દા. ૩. ૮) ને ભાવે ખર્ચ ખાતે લીધી; તેમાંથી મણુ ૧) વપરાયા પછી મણુ ૨) સત્તર આની કરી રોકડેથી વેચી નાંખી; વેચેલી સોપારીમાંથી મણુ ૦૥ પાછી આવી તે વેપાર માટે રાખી.

ઉ.—૩. ૨૪) ખર્ચ ખાતે ઉધરે, મણુ ૨) સોપારીના ૩. ૧૭) ઉપજ્યા તે ખર્ચ ખાતે જમા થાય, મણુ ૦૥ સોપારીના ૩. ૪૧ આપ્યા તે ખરીદ ખાતે ઉધરે.

૧૩. મામલતદાર સાહેબને ત્યાં ધનકમટેક્સના ૩. ૨૦) ભર્યા.

ઉ.—૩. ૨૦) ધનકમટેક્સના ધરખર્ચ ખાતે ઉધરે.

૧૪. હેમની કંઠી ૩. ૧૫૦) માટે રોકડેથી વેચી.

ઉ.—૩. ૧૫૦) દાગીના ખાતે જમા થાય.

૧૫. ચિ. રમણલાલના લગ્નમાં ધી મણુ ૨૥ દા. ૩. ૨૦) ને ભાવે, ખાંડ મણુ ૫) દા. ૩. ૪૥ ને ભાવે, ને પરચૂરણુ સામાન ૩. ૧૫૦) નો નાત જમાડવા લીધો; ચિ. રમણલાલને ૩. ૭૫) મોસાળામાં તેના મામાએ આપ્યા, ૩. ૧૨૫) પરચૂરણુ ચાંદાના આવ્યા, અને ૩. ૨૦૧) વહેવાઇ તરફથી પહેરામણીમાં મળ્યા. ચિ. રમણલાલની વહૂને ૩. ૧૦૦૧)ના દાગીના રોકડેથી લેઇ આપ્યા.

ઉ.—ચિ. રમણલાલના લગ્નખર્ચ ખાતે નાત જમાડ્યાના ૩. ૫૦+૨૨૥+૧૫૦=૨૨૨૥, ને પક્ષાના દાગીનાના ૩. ૧૦૦૧) ઉધરે, અને ચાંદા ખાતે ૩. ૭૫+૧૨૫+૨૦૧=૪૦૧ જમા થાય. (પરચૂરણુ ચાંદાની યાદી રાખવી જોઇએ.)

૧૬. પા. માઠા શંભુને ત્યાંથી ડાંગર કળશી ૫) દા. ૩. ૨૦) ને ભાવે રોકડેથી લાવ્યા; તેમાંથી કળશી ૧) ઘેર ખાવા સાડ લેઇ ગયા, ને કળશી ૪) દુકાને વેપાર સાડ લઇ ગયા.

ઉ.—૩. ૨૦) ખર્ચ ખાતે, ને ૩. ૮૦) ખરીદ ખાતે ઉધરે.

૧૭. ડોમોઇના શાહ માણેકલાલ પ્રભુદાસે આપણા પર રૂ. ૨૦૦)ને બનીઓર્ડર મોકલી ડાંગર મંગાવી. આપણે પા. મીઠા શંભુને ત્યાંથી ડાંગર કળશી ૧૦) દા. રૂ. ૨૦)ને ભાવે ઉધારે લાવી ડોમોઇ મોકલી. મોકલતાં નીચે પ્રમાણે ખર્ચ રોકડેથી થયું.

રૂ. ૭૧ ના કોથળા શણુના નં. ૪૦, રૂ. ૦) સુતળી શેર ૧, રૂ. ૦૧ શિવાઇની મજુરી, અને રૂ. ૦૧ ગાડીભાડું થયું.

ઉ.—શાહ માણેકલાલને ખાતે મનીઓર્ડરના રૂ. ૨૦૦) જમા થાય, પા. મીઠા શંભુને ખાતે ડાંગર રૂ. ૨૦૦)ની જમા થઇ, શાહ માણેકલાલને ખાતે ઉધરે, તે સિવાય ખરાબતના રૂ. ૮૧ પણ માણેકલાલને ખાતે ઉધરે.

૧૮. સર્વે નં. ૧૨૫ નું ખેતર પા. મીઠા શંભુને ગણોતે આપેલું, તેની સાંથના રૂ. ૫૦) આવ્યા, અને સરકારને વીધોટીના રૂ. ૧૦) ભરવા પડ્યા.

ઉ.—ગણોત ખાતે રૂ. ૫૦) જમા થાય, ને તેજ ખાતે વીધોટીના રૂ. ૧૦) ઉધરે.

૧૯. રસ્તામાંથી રૂ. ૦૧ જડયો.

ઉ.—અનામત ખાતે રૂ. ૦૧ જમા રાખવો. માલિક મળેથી અનામત ખાતે ઉધારીને તેને આપવો; માલિક ન મળે તો અનામત ખાતે ઉધારી સરકારમાં ભરી દેવો. આવી રકમ વટાવ ખાતે જમા લઇ ધરમાં રાખવાથી કાયદેસર ગુન્હેગાર થઇએ.

૨૦. ગીરનાર લોટરીની નં. ૯૩૫ ની ટિકીટ રૂ. ૨) આપીને દલાલ બહેચર ધરમચંદ પાસેથી લીધી.

ઉ.—આ ખર્ચ નફાની લાલચે કરેલ છે; સખખ રૂ. ૨) સોરટી ખાતે ઉધારાય.

ટીપ:—નંબર પાકેથી આમાં નફો મળે તો તે સોરટી ખાતે જમા થાય, નફો મંગાવતાં ખર્ચ થાય તે સોરટી ખાતેજ ઉધરે, વર્ષ આખરે આ ખાતું માંડી વળાય.

૨૧. જમાઇને રૂ. ૫) ચાંલો કરી આપ્યા, અને દીકરાને તેને સાસરેથી રૂ. ૧૧) મળ્યા.

ઉ.—રૂ. ૫) ખર્ચ ખાતે ઉધરે, ને રૂ. ૧૧) વટાવ ખાતે જમા થાય.

૨૨. જુના સિકાના રૂ. ૨૦૦) અડધા દોકડા વટાવથી લઇ નવા સિકાના રૂપિયા આપ્યા.

ઉ.—રૂપિયાનો મોળદલો કરતાં રૂ. ૧) મળ્યો, તે વટાવ ખાતે જમા કરવો.

૨૩. સો સો રૂપિયાની પાંચ નોટો દા. રૂ. ૯૯૯૯ ને ભાવે રાખી.

ઉ.—રૂ. ૧૧ નફો મળ્યો તે વટાવ ખાતે જમા થાય.

૨૪. પરી. પાનાચંદ કુબેરને ત્યાં રૂ. ૧૨૫) ભરતાં તે ધસાયલા હોવાથી સેંકડે રૂ. ૯૯૯૯ ને ભાવે આપ્યા.

ઉ. પરી. પાનાચંદને ખાતે રૂ. ૧૨૪૯૯, ને વટાવ ખાતે રૂ. ૦૮૮ ઉધરે.

૨૫. કપાસીઆ મળુ ૧૦૦) દા. રૂ. ૧) રૂ લેખે રાખ્યા, તે તરત રૂ. ૧) રૂ ને ભાવે વેચી નાંખ્યા. આમાં નફાના પૈસા શાહ છગનલાલ હરિભાઈ પાસે લેવળા રહ્યા છે.

ઉ.—આમાં રૂ. ૧૧૮ નફો રહ્યો, તે શાહ છગનલાલ હરિભાઈને ખાતે ઉધારી, વટાવ ખાતે જમા થાય.

૨૬. ફરામજી પીટીટ મીલનો એક શેર મારી પાસે હતો, તેના નફાના રૂ. ૮૦) આવ્યા, તે લઈ તે શેર રૂ. ૧૬૨૫) માટે વેચી નાંખ્યો.

ઉ.—શેરના નફાના રૂ. ૮૦) આવ્યા તે ફરામજી પીટીટ મીલના વ્યાજ ખાતે જમા થાય, ને શેર વેચતાં રૂ. ૧૬૨૫) આવ્યા તે ફરામજી પીટીટ મીલના શેરના વકરા ખાતે જમા કરાય.

૨૭. પોણા દોકડાની અને ૧૨ આનાની તેરીખમાં ફેર શો ?

ઉ.—કાંઈ ફેર નથી. મહિને સો રૂપિયાનું ૧૨ આના વ્યાજ, અથવા મહિને એક રૂપિયાનું ૦૧૧ દોકડો વ્યાજ એ સરખું જ છે.

૨૮. રૂ. ૨૦૧) પા. બહેચર નરોત્તમને તેમનું ઘર ગીરો લઈ ધીર્યા. રૂપિયાનું વ્યાજ નહિ, ને ઘરનું ભાડું નહિ.

ઉ.—પા. બહેચર નરોત્તમને ખાતે રૂ. ૨૦૧) ઉધારી તેમાં સઘળો કરાર નોંધવો.

૨૯. ત્ર. હરિવલ્લભ નરભોરામને રૂ. ૫૦૧) સેંકડે ૪ આના હકસાઈ (મંડામણી)થી આઠ આના વ્યાજે ધીર્યા.

ઉ.—ત્ર. હરિવલ્લભને ખાતે રૂ. ૫૦૧+૧૧ હકસાઈનો મળી રૂ. ૫૦૨૧ ઉધારી, રૂ. ૧૧ હકસાઈનો વ્યાજ ખાતે જમા કરવો; રૂપિયા ઉધારતી વખત વ્યાજનો કરાર તેમાં નોંધવો.

૩૦. શાહ બહેચર ધરમચંદની દુકાન રૂ. ૧૫૧) થી કમળ ગીરો

રાખેલ, તે રૂ. ૩૦૧)માં વેચાણ રાખી બાકીના રૂપિયા ગણી આપ્યા. દુકાનનો વેચાણ દસ્તાવેજ કરાવતાં રૂ. ૫) ખર્ચ થયો.

ઉ.—શાહ બહેચર ધરમચંદને હાલ રૂ. ૧૫૦) આપ્યા, તે તેમને ખાતે ઉધારી, રૂ. ૩૦૧)ની દુકાન તેમને ખાતે જમા કરી દુકાનની ખરીદી ખાતે ઉધારવા; ને ખત કરામણીના રૂ. ૫) પણ દુકાન ખરીદી ખાતે ઉધારાય.

૩૧. શાહ મનસુખ જ્યેષ્ઠ પાસે રૂ. ૨૨૫) માગશર શુદ્ધ ૨ ના લે'ણા છે. તેનું આસો વદ ૦)) સુધી રામ ૮ લેખે વ્યાજ ગણ્યો. કુલ લે'ણા પેટે રૂ. ૭૫) રોકડા આવ્યા.

ઉ.—રૂ. ૨૨૫) મા. ૧૦૥ ૧૩ લે'ણા રહ્યા, તેનું ૮ આનાની તેરીખે રૂ. ૧૨૧ ૫ વ્યાજ થયું, તે શાહ મનસુખ જ્યેષ્ઠને ખાતે ઉધારી વ્યાજ ખાતે જમા કરવું; પછી રૂ. ૭૫) આવેલા મનસુખ જ્યેષ્ઠને ખાતે જમા કરો.

૩૨. શાહ કમળશી પાનાચંદ તથા શાહ ઉમેદચંદ કમળશીને નામે રૂ. ૨૦૦) લે'ણા છે, રૂ. ૧૦) વ્યાજના થયા. હિસાબ કરી બાકી શાહ ઉમેદચંદ કમળશીના નામની કાઢવી છે તેનો જમાખર્ચ નાખ્યો.

ઉ.—વ્યાજના રૂ. ૧૦) ખતેને ખાતે ઉધરી વ્યાજ ખાતે જમા થાય, પછી કુલ લે'ણી રકમ ખતેને ખાતે જમા થઈ શાહ ઉમેદચંદ કમળશીને ખાતે ઉધરે.

૩૩. ત્ર. મનસુખ હરિવલ્લભના રૂ. ૫૦૦) સંવત ૧૯૬૭ના આસો વદ ૦))ના દેવા છે, તેનું સં. ૧૯૬૮ ના આસો વદ ૦)) સુધી છ આનાની તેરીખે વ્યાજ ગણ્યો. કુલ દેવા પેટે રૂ. ૧૦૦) નવે ખાતે બાકી મૂકાવી, બાકીના રૂપિયા રોકડા આપ્યા.

ઉ.—રૂ. ૫૦૦)ના બાર માસના ૬ આનાની તેરીખે વ્યાજના રૂ. ૨૨૥ થયા, તે ત્ર. મનસુખ હરિવલ્લભને ખાતે જમા કરી વ્યાજ ખાતે ઉધારવા. કુલ દેવા રૂ. ૫૨૨૬ થયા તે ત્ર. મ. હ. ને ખાતે ઉધારવા, તેમાં પેટામાં રૂ. ૪૨૨૬ રોકડા ને રૂ. ૧૦૦) નવે ખાતે બાકી મૂક્યા જણાવી, ત્ર. મ. હ. ને ખાતે રૂ. ૧૦૦) જમા કરવા.

૩૪. મારે અમદાવાદમાં મેસર્સ ચીમનલાલ ચુનીલાલની કંપની પર રૂ. ૫૦૦) મોકલવા છે. તે સાર મેં કોહારી મણીલાલ ધારશીને ચાર આના ઉપર બાવે રૂ. ૫૦૧૧ બરી, મુંમઇના શેઠ મોતીચંદ જેઠાભાઈ પરની રૂ. ૫૦૦)ની શાહજેગ હુડી લઈ અમદાવાદ બીડી. મેસર્સ ચીમનલાલની કંપનીએ તે હુડી દા. રૂ. ૯૯૫૫ને બાવે વટાવી નાણાં મારે ખાતે જમા કર્યાં.

ઉ.—મેસર્સ ઝીમનલાલની કંપનીને ખાતે રૂ. ૫૦૦) ની હુડી, અને વટાવ ખાતે હુડીઆમણુનો. રૂ. ૧૧ ઉધરે. અમદાવાદનો જવાબ આવેથી મેસર્સ ઝીમનલાલની કંપનીને ખાતે ઓછો ઉપજેલ રૂ. ૧૧ જમા લઈ વટાવ ખાતે ઉધરે.

૩૫. મારા, મુંબઈ મેસર્સ એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપની પાસે રૂ. ૧૦૦) લે'ણા છે, તે મંગાવવા માટે મેં કોઠારી યુનીલાલ ટાકરશીને રૂ. ૯૯૯૯ લઈ રૂ. ૧૦૦) ની હુડી ત્રિપાઠી પર લખી આપી, તેમણે શિકારી રાખ્યાવાળાને નાણાં આપ્યાં.

ઉ.—ત્રિપાઠીને ખાતે રૂ. ૧૦૦) જમા લઈ હુડીઆમણુ ખાતે રૂ. ૧૦૦ ઉધારવે.

૩૬. મારે કપડવણું જ ૧૦૦૦) લઈ જવા છે, તે માટે મેં ગોંડલમાં કોઠારી મણીલાલ ધારશી પાસેથી ઉપરને ભાવે બે આના ભરી રૂ. ૧૦૦૦)ની હુડી મુંબઈની શાહજોગ કરાવી લઈ સાથે લીધી. તે હુડી કપડવણું જમાં દા. રૂ. ૧૦૦) ના ભાવે વેચી.

ઉ.—હુડીની ખરીદી ખાતે રૂ. ૧૦૦૧ પ્રથમ ઉધારાય, તે વેચાયે રૂ. ૧૦૦૦નાં હુડીના વકરા ખાતે જમા થાય. તેમાં વિગત બરાબર નોંધવી.

૩૭. અનામત ખાતાનો ઉપયોગ ક્યારે કરાય ?

ઉ.—આવેલી રકમ કોને ખાતે જમા કરવી તે જણાઈ ન આવે, અથવા તે વાંધા ભરેલી હોય, તો તે રકમ અનામત ખાતે જમા રાખી પેટામાં હકદાર આશામીનાં નામ નોંધાય છે. નક્કી થયે અનામત ખાતે ઉધારી હકદાર આશામીને ખાતે જમા થાય.

૩૮. તસલમાત ખાતાનો ઉપયોગ ક્યારે કરાય ?

ઉ.—આવેલી રકમ કોને ખાતે ઉધારવી, તે ચોક્કસ ન હોય તો વેપારીઓ ઉબજેક તરીકે તેનો જમા ખર્ચ નાખે છે, સરકારી નામામાં આવી રકમો તસલમાત કે એકવાન્સ ખાતે ઉધરાય છે. ખર્ચ નાખવાનું ચોક્કસ થયે તસલમાત ખાતે જમા કરી પાકે ખાતે ઉધારે છે.

૩૯. રવાનગી ખાતાનો ઉપયોગ ક્યારે કરાય ?

ઉ.—સરકારી નામામાં ભરણું ભરવા મોકલે તેની પાકી પહોંચ આવતાં સુધી તે ભરણું રવાનગી ખાતે ઉધરાય છે. પહોંચ આવેથી રવાનગી ખાતે જમા કરી પાકે ખાતે તે રકમ ઉધારે છે. કેટલાક વેપારીઓ આવે વખતે હથુખાતાનો ઉપયોગ કરે છે. (કલમ ૬૯ જુઓ.)

૪૦. રેજમેનનાં પહેલાં ચાર મનોચત્રની ખાતાવહી પરથી કાચું સરવાયું કાઢો. (૫૪ ૧૦૩ જુઓ.)

કાચું સરવાચું સંવત ૧૯૪૧ ના ફાગણ શુદ્ધ ૧.

જ	૫૦૦) મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ ખા. પા. ૨.	ઉ	૨૦૦) શાહ. મનસુખ સુરચંદ ખા. પા. ૨.
	૫૦૦) વોરા હીરાચંદ વખતચંદ ખા. પા. ૨.		૧૦૦) પરી. ગિરધર દેવચંદ ખા. પા. ૩. ૨૥ શ્રી ચાંદલા ખાતે ખા. પા. ૩.
	૨૦૦) પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસ ખા. પા. ૨.		૨૩૥ શ્રી દાગીના ખાતે ખા. પા. ૩. ૪૦૫) શ્રી ઇમારત ખાતે ખા. પા. ૩.
	૧૫૥૥ શ્રી આજરા ખાતે ખા. પા. ૮.		૧૨૭૥ શ્રી ધી ખાતે ખા. પા. ૭. ૨૦૦) શ્રી ધર્મ ખાતે ખા. પા. ૮.
	૪૫) શ્રી પગાર ખાતે ખા. પા. ૯.		૬૥ શ્રી ખર્ચ ખાતે ખા. પા. ૮.
	૯૫ શ્રી વટાવખાતે ખા. પા. ૯.		૦૥ શ્રી ધર્માદા ખાતે ખા. પા. ૯.
	૧૨૭૦) =		૧૩) શ્રી ખરીદ ખાતે ખા. પા. ૯.

૧૦૭૮૥૥ =

૧૯૧૧ શ્રી જળુસે.

૧૨૭૦) =

૪૧. ચૈત્ર માસના બેઠામેળની ખાતાવહી પરથી ખાતાંવાર માસિક તારીજ કરો. (કલમ ૧૬૮ જુઓ.)

	જમા.	ઉધાર.
વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ.	૨૧૬૧ =	૧૮૧૥ =
પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસ.	૦	૨૦૦)
શાહ. મનસુખ સુરચંદ.	૦	૪)
પરી. ગિરધર દેવચંદ.	૧૦૦)	૦
પગી. રઘનાથ ચાંદા.	૦	૫)
શાહ. નથુ હરખચંદ.	૭૥	૦
પગી. મેઘજી ભલા.	૪)	૪)
પા. બૂલા પૂજ.	૨૧૦૦)	૦
શ્રી ધીના ખરીદ વકરા ખાતે.	૮૧૥ =	૧૬૧ =
શ્રી ધર્મના ખરીદ વકરા ખાતે.	૦	૨૧૦૦)
શ્રી વટાવ ખાતે.	૧૥	૦
	૨૫૧૧૧	૨૫૧૧૧
	૧૬૫૩૥૩	૧૬૫૩૥૩
	૪૧૬૪૬૩	૪૧૬૪૬૩

સિલક.

ભાગ ૨ જો.

એક ચોપડે નામું રાખવા વિષે.

૧૭૦. બેઠી ખાતાવહી:—ખેડૂવર્ગ તથા જે વેપારીને લેવડદેવડ ધણી થતી ન હોય, એવા લોકો ફક્ત એક ચોપડો ખાતાવહી જેવો રાખે છે; તેને બેઠી ખાતાવહી (કામ ખાતાનો કે બેઠા ખાતાનો ચોપડો) કહે છે. તેમાં ખાતાવહી મુજબ ખાતાં પાડવામાં આવે છે; ને તેની અંદર દરેક ખાતાદાર સાથે લેવડદેવડના પ્રમાણમાં જગ્યા રાખે છે. તેમાં જે રકમ આવે કે જય તે, તે ખાતાદારના ખાતામાં પ્રથમ મિતિ લખી વિગતવાર લખવામાં આવે છે.

પરી. પાનાચંદ કુબેરદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૮૪૧.

જ

ઉ

૨૦૦) કાર્તિક શુદ્ધ ૧ વાર રવેઉ.	૨૦૦) ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫ વાર સોમ્બે.
રોકડા મુંબઇગરા તમારી	હવાલો નં. ૧ વોરા હીરા-
વતી શાહ. મનોરદાસ કસ.	ચંદ વખતચંદને ખા. જ.
જયંદે ભર્યા.	કરીને.

૨૦૦)

૨૦૦)

નીચે આપેલા સવાલો પરથી બેઠી ખાતાવહી બનાવો. (કલમ ૪૫-૩ જુઓ.)

૧. અષાઢ શુદ્ધ ૨. મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસના ૩. ૧૦૦) દોકડાની તેરીખે વ્યાજે લીધા. ખુટીઆ ખે ૩. ૪૫) ના લીધા. ખાતર ૩. ૧૭) તું, ખીમાં ડાંગરનું તર ૩. ૩)તું, અને ધરખર્ચે ૩. ૩)તું ધી તથા ગોળ લીધા.

૨. અષાઢ શુદ્ધ ૫. ખાતરનું તણામણ ૩. ૫) ને ખીના ૩. ૩) થયા. ધર ખર્ચ માટે બાજરો મણ ૧૦) મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસને ત્યાંથી દર મણ ૩. ૨) ને ભાવે ઉધાર લાવ્યા.

૩. અષાઢ શુદ્ધ ૧૧. ખી વાવવાનું ખર્ચ ૩. ૮), અને ૩. ૨) ક્યાર-કાની દુરસ્તીના થયા.

૪. શ્રાવણ શુદ્ધ ૭. પા. મીઠા શંભુના ૩. ૪૦) બાર આનાની તેરીખે વ્યાજે લીધા. નીંદામણ ખર્ચ ૩. ૧૦) તથા ધરખર્ચ ૩. ૫) થયું.

૫. ભાદરવા શુદ્ધ ૧૫. ધઉચણાનું ખી ૩. ૫) તું તથા ધરખર્ચ ૩. ૪) થયું.

૬. આસો શુદ્ધ ૫. ટોયા ખર્ચ ૩. ૫), ને લણણી ખર્ચ ૩. ૧૦) થયું.

૭. માગસર શુદ્ધ ૨. ગાણુ દુરસ્તીનું ખર્ચ ૩. ૪) થયું. બાજરો મણ ૨૫) દા. ૩. ૧૧૧૧ લેખે, ડાંગર મણ ૪૦) ૩. ૧૧૧ લેખે, અને કપાસ

મણુ ૫૦) દા. ૩. ડા લેખે રોકડેથી વેચ્યો. વીધોટીના ૩. ૫૫) અને લોકલ-
ફંડના ૩. ૩-૭-૦ સરકારમાં ભર્યાં.

૮. પોષ શુદ્ધ ૭. પા. મીઠા શંભુના ખાતાનો વ્યાજનો ૩. ૧૧૧
થયો, કુલ દેવા ૩. ૪૧૧ નીકળ્યા તે ચૂકવી આપ્યા.

૯. ફાગણ શુદ્ધ ૨. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસને ધડે મણુ ૨૫)
દા. ૩. ૨) લેખે, તથા ચણા મણુ ૨૦) દા. ૩. ૧) = લેખે આપી ખાતામાં
જમા કરાવ્યા. ૩. ૧૦૧) નો ક્યારડો એક વેચાણ રાખ્યો.

મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૬૮.

જ

ઉ

૧૦૦) અષાઢ શુદ્ધ ૨ ને રોજ ખેતી
તથા ધરખર્ચ માટે દોકડા
વ્યાજે લીધા તે.

૨૦) અષાઢ શુદ્ધ ૫ ને રોજ બા-
જરો મણુ ૧૦) દા. ૩. ૨) લેખે
ધરખર્ચ માટે લીધા તેના.

શ્રી ખેતરની ઉપજખર્ચ ખાતું.

૭૨૧ સંવત ૧૯૬૮ ફાગણ શુદ્ધ ૨.
૫૦) ધડે મણુ ૨૫) દા. ૩.
૨) લેખે.

૨૨૧ ચણા મણુ ૨૦) દા. ૩.
૧) = લેખે.

૭૨૧ હા. પોતાને.

સંવત ૧૯૬૮.

જ

ઉ

૨૯૦૮ સં. ૧૯૬૮ માગસર શુદ્ધ ૨.
૪૫૧ બાજરો મણુ ૨૫)
દા. ૩. ૧૧૧૮ લેખે.

૭૦) ડાંગર મણુ ૪૦)
દા. ૩. ૧૧૧૧ લેખે.

૧૭૫) કપાસ મણુ ૫૦)
દા. ૩. ૩૧૧ લેખે.

૨૯૦૮ હા. પરી. ગિરધર
બાલાભાઈને આપ્યાં
તેના હિસાબ ચૂકતે
રોકડા આવ્યા.

૬૫) અષાઢ શુદ્ધ ૨.

૪૫) ખુટીઆ બે પા. વાઘજી
મીઠાભાઈના રોકડેથી લી-
ધા તેના.

૧૭) ખાતરનો ઉકરડો પા.
જેસંગ ધરમદાસનો ઉ-
ધડો લીધો તેના.

૩) ડાંગરનું તરૂ વ્યાસ મૂળજી
આત્મારામનું લીધું તેના.

૬૫)

૮) અષાઢ શુદ્ધ ૫.

૫) ઉકરડાનું ખાતર ખેતરમાં
નંખાવ્યું તેના તણામણના
પગી મેઘજી ભલાને.

૩) બી વાવવા માટે બાજરો
મણુ ૨) શાહ લખમીચંદ
દીપચંદને ત્યાંથી.

૮)

- ૧૦) અષાડ શુદ્ધ ૧૧.
 ૮) વાવેતરના પગી. રધનામ
 ચાંદને ઉધડ ઠરાવેલા તે.
 ૨) ડાંગરના ક્યારડાની દુર-
 સ્તીના.

૧૦)

- ૧૦) શ્રાવણ શુદ્ધ ૭.
 ૧૦) નીંદામણના પરચૂરણ
 દાડીઆને.
 ૫) ભાદરવા શુદ્ધ ૫.
 ૫) ઘઉંચણા વાવવા સાડ પા.
 આપુજી મનોરદાસને ત્યાંથી.

- ૧૫) આસો શુદ્ધ ૫.
 ૫) ટોચાખર્યના કોળી નાથાને.
 ૧૦) લણણી માટે મળુરો
 રાખ્યા તેના.

૧૫)

- ૬રાત્ર સં. ૧૯૬૯ માગશર શુદ્ધ ૨.
 ૪) બાણ દુરસ્તીના.
 ૫રાત્રીધોટીના ૩. ૫૫) તથા
 લોકલકુંડના ૩. ૭ાત્ર તલાટી
 હરિશંકરને મુખી સમક્ષ
 આપી પહેાંચમાં વસુલ
 ભરાવ્યા.

૬રાત્ર

- ૧૦૧) ફાગણ શુદ્ધ ૨.
 ૧૦૧) ક્યારડો એક સર્વે નં.
 ૧૨૬ નો એકર ૧ાનો
 પા. નાથા જીણાનો વે-
 ચાણ રાખ્યો તેના.

શ્રી ખર્ય ખાતું.

સંવત ૧૯૬૮.

- ૩) અષાડ શુદ્ધ ૨.
 ૩) ધી તથા ગોળ શાહ લલ્લુ
 હરિભાઈને ત્યાંથી.

૫) શ્રાવણ શુદ્ધ ૭.

૫) પછેડી માટે ખાદી તા. સાક્ષો
નં. ૧ લીધો તેના.

૪) ભાદરવા શુદ્ધ ૧૫.

૪) તેલ મણુ ૦૬ લીધું તેના
ખાદી હરખજીને.

પા. મીઠાભાઈ શંભુદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૬૮.

જ

ઉ

૪૦) શ્રાવણ શુદ્ધ ૭ રોકડા બ્યાજ
સમ ૧૨ લેખે લીધા તે.

૧૧૧સં. ૧૯૬૮ ૧૫ શુદ્ધ ૭ સુધી
બ્યાજના.

૪૧૧

૪૧૧ સં. ૧૯૬૮ પોષ શુદ્ધ ૭
રોકડા હા. પોતાને.

૪૧૧

ટીપ:—એહી ખાતાવહીમાં જમાખર્ચી રકમો જે જે ખાતે જમા કે ઉધાર થાય છે, તે રકમો બીજે ખાતે ઉધાર કે જમા થતી નથી; માટે કાચા ખાતામાં ખર્ચે દેવુંલે'ણું માલમ ન પડે, વળી આ ચોપડા પરથી સિલક પણ ન મેળવાય; પણ પાકાં ખાતામાં ખર્ચે દેવુંલે'ણું માલમ પડે છે.

૧૭૧. જમાખર્ચનું પત્રક:—વકીલ, વૈદ, ડૉક્ટર, મારફતીઆ, અને ખત વગેરે લખનારાઓ ઉપજખર્ચનો હિસાબ રાખવાને પત્રક રાખે છે. તેમાં ૧ માસ, ૨ તારીખ, ૩ જમા રકમની વિગત, ૪ રૂ. આ. પા., ૫ માસ, ૬ તારીખ, ૭ ઉધાર રકમની વિગત, ૮ રૂ. આ. પા. આ મુજબનાં ખાતાં રાખે છે.

જામાખર્ચનું પત્રક.

માહે જાન્યુઆરિ ૧૯૧૩ નો મેળ.

(૧૧૯)

માસ.	ક્રેડિટ	જામા રકમની વિગત.	રૂ. આપા.	માસ.	દેબિટ	ઉધાર રકમની વિગત.	રૂ. આપા.
જાન્યુઆરિ.	૨	સિલક રોજ ગુદસ્તની. ... ૩ દરદીની વિક્રિતના મળ્યા. ... દરદીઓને દવા આપી તેના આવ્યા.	૮૦ ... ૩ ૦ ... ૪૧૦ ૦	જાન્યુઆરિ.	૨	નોકરને ડીસેંબરના પગારના. ... શાક દૂધમાં... ... ધી શેર ૩... ... ડાંગર કળશી ૧ ના. ...	૬ ૦ ... ૦ ૨ ... ૨ ૦ ... ૨૦ ૦ ...
			૮૭૧૪ ૬			સિલક આવતા રોજ સાફ...	૨૮ ૨ ... ૫૯૧૨ ૦ ... ૮૭૧૪ ૬
જાન્યુઆરિ.	૩	સિલક રોજ ગુદસ્તની. ... એક દરદીની વિક્રિતો. ... દરદીઓને દવા આપી તેના આવ્યા.	૫૯૧૨ ૦ ... ૧ ૦ ૦ ... ૩૧૨ ૦	જાન્યુઆરિ.	૩	'ગુજરાતી' ન્યુસપેપરના લવાજમના ૧૯૧૩ ના. ... શાક વાડીલાલ છગનલાલને ઉછીના સેવિંગ એક ખાતે ભર્યા તે. ... ધરમાડના ગણ સાલના... શાક દૂધના... ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તક અપાવ્યા	૪૧૩ ૦ ... ૧૦ ૦ ... ૨૫ ૦ ... ૧૫ ૦ ... ૦ ૨ ૦ ... ૧ ૮ ૦
			૬૪ ૮ ૦			સિલક આવતા રોજ સાફ...	૫૬ ૭ ... ૮ ૧ ... ૬૪ ૮ ૦

છ ચોપડે નામું રાખવા વિધે.

૧૭૨. સરાફી નામાના ચોપડા:—સરાફી નામામાં ધણુંકરીને છ ચોપડા રખાય છે. તેનાં નામ. ૧. રોકડમેળ, ૨. નોંધ, ૩. આંકડાવહી, ૪. આવરો, ૫. ખાતાવહી, ૬. વ્યાજવહી. મોટા વેપારી પણ એવાજ ચોપડા રાખે છે.

૧૭૩. રોકડમેળ:—એની અંદર દરરોજ જે રોકડી રકમ આવે ને જાય, તે લખવામાં આવે છે, સાંજે સિલક કાઢવામાં આવે છે. રોકડમેળ રોજમેળની માફક લખાય છે.

૧૭૪. નોંધ:—જેની અંદર રોકડ સિવાયની સઘળી જમાખર્ચી રકમ લખવામાં આવે છે તે. તે બે જાતની છે. ૧ જમાની નોંધ, ૨. ઉધારની નોંધ. જેને ઉધાર કરતાં જમામાં જમાખર્ચી રકમોનું નામું વધારે આવતું હોય તે જમા નોંધ રાખે છે, અને જેને જમા કરતાં ઉધારમાં જમાખર્ચી રકમોનું નામું વધારે લખવું પડતું હોય તે ઉધાર નોંધ રાખે છે. પરચૂરણ કાપડ, દાણા, વાસણુ ઇત્યાદિ વેચનારા ઉધાર નોંધ રાખે છે. (અમે આ પુસ્તકમાં બંને નોંધ રાખી છે.)

કેટલાક મોટા વેપારી જમા ને ઉધારની જુદી જુદી નોંધ રાખે છે, તે સાથે હુડીની નોંધ પણ જુદી રાખે છે.

૧૭૫. નોંધ લખવાની રીતિ:—જમાની નોંધ લખવામાં પહેલે સળ રૂપિયાનો આંકડો ભરવા માટે રાખી, આખા પાનાં સુધી સળંગ લીટી દોરી તેમાં જેને ખાતે રકમ જમા કરવાની હોય, તેનું નામ મિતિ સાથે લખવામાં આવે છે, ને પેટામાં જેને ખાતે તે રકમ ઉધારવાની હોય તેનું નામ આવે છે. ઉધાર નોંધમાં જેને ખાતે તે રકમ ઉધારવાની હોય, તેનું નામ મિતિ સાથે મથાળે, ને પેટામાં જેને ખાતે રકમ જમા કરવાની તેનું નામ આવે છે.

હુડીઓનું અગર માલનું ભરતિયું જમાઉધાર નાંખવું હોય ત્યારે મથાળે વિગત લખી, જમા ઉધાર એવાં બે પાસાં પાડી બન્ને પાસે વિગત લખાય છે. એવી નોંધને તારીજવાળી નોંધ કહે છે. કુંડી હકીકતમાં તારીજ કરવામાં આવતી નથી, તેમાં તો જ્યારે આવરો બનાવે ત્યારે જમા, ઉધારની જેવી વિગત લખવી જોઈએ તેવી લખે છે.

૧૭૬. આંકડાવહી:—રોકડમેળ તથા નોંધમાં જમાખર્ચ થયેલી રકમો જે ચોપડામાં ખાતાવાર ખતવાય છે, તેને આંકડાવહી કહે છે. તે ધણુંકરીને રોજનેરોજ ખતવે છે, તેને ખતવવાની રીત પાછળ ખાતાવહીમાં

આપેલી રીતના જેવીજ છે. કેટલાક લોકો એને કાચી ખાતાવહી કે શુધાવહી પણ કહે છે.

૧૭૭. આવરો:—રોકડમેળ તથા નોંધ પરથી એકંદર નામું કરવાનો ચોપડો. તેનું નામ આવરો (માસિકમેળ). જ્યારે આવરો કરીને ખાતાવહી કરી હોય, ત્યારે તે નામું પાકું કહેવાય; કેમકે તે નામું એક ચોપડે ભેગું થયું, વળી ખીજવાર થયું; તેથી નિર્ણય થઇ નક્કી થયું, માટે આવરો કરે તો ભૂલ રહેજ નહિ.

૧૭૮. આવરો કરવાની રીત:—આવરો રોકડમેળ ને નોંધ પરથી તૈયાર કરવામાં આવે છે, તેમાં પંદર દિવસ કે મહિનાનો રોકડમેળ પ્રથમ ઉતારવામાં આવે છે, ને એ ઉતારવામાં એક માણસની સઘળી રકમો સાથે લે છે, અને પેટામાં રોકડમેળનું પાનું તથા મિતિ જણાવવામાં આવે છે. તેમજ નોંધ પણ તેની પછી તે મુજબ ઉતારવામાં આવે છે, ને પેટામાં નોંધનું પાનું તથા મિતિ જણાવવામાં આવે છે. એટલે રોકડમેળ તથા નોંધ ઉતારતાં આવરામાં એક માણસનું ખાતું અકેક જ વાર જમા યા ઉધારમાં આવે છે. નોંધની જમાખર્ચી રકમો ઉધાર યા જમા કરવામાં પણ એક જતની હોય તે સાથે લે છે. છેવટ છેલ્લા દિવસના રોકડમેળ પ્રમાણે સિલક મળે તો આવરો ખરો જાણવો.

જેને આવરામાં મેળ મેળવતાં સરવાળા બહુ મોટા કરવા પડે છે, તે સિલક કાઢવામાં ભૂલ ન આવે માટે રોકડખાતું રાખે છે. એટલે રોકડ રકમ કોઇને ખાતે જમા થઇ હોય તો તે રોકડ ખાતે ઉધાર, ને કોઇને ખાતે રોકડ રકમ ઉધાર થઇ હોય તે રોકડ ખાતે જમા કરવામાં આવે છે. એ ખાતું ખાતાવહીમાં ખતવવામાં આવે છે, એટલે તે પરથી સિલક તરત જણાઈ આવે છે. રોકડ ખાતાના ઉધારના સરવાળામાંથી જમાનો સરવાળો બાદ જતાં બાકી રહે તેટલી સિલક રહેવી જોઇએ.

૧૭૯. ખાતાવહી:—આવરા પરથી ખાતાવાર રકમો ખતવવાનો ચોપડો. ખાતાવહીમાં રકમો માસવાર જુદી જુદી ખતવાય છે, ને પેટામાં તારીખવાર જુદી જુદી ખતવાય છે. આ ચોપડાને પાકી ખાતાવહી પણ કહે છે.

૧૮૦. વ્યાજવહી:—ખાતાવહી પરથી વ્યાજ ખાતાનો વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો. ખાતાવહી તૈયાર ન હોય તો આંકડાવહી પરથી વ્યાજ કાઢવામાં આવે છે. ખાતાવહી, કે આંકડાવહી પરથી કાઢેલું વ્યાજ નોંધમાં જમા ઉધાર કરવામાં આવે છે, ને એ ઉતારતી વખત વ્યાજવહીમાં નોંધનું ને નોંધમાં વ્યાજવહીનું પાનું નંખાય છે.

છ ચોપડે નામું રાખવાના નમુના.

નીચે આપેલી રકમોનું છ ચોપડે સંવત ૧૯૪૧ ના આસો માસનું નામું લખી કાચું ને પાકું સરવાયું કાઢો.

(૧) રૂ. ૧૭૧) ધરમાં રોકડા છે, હેમ ગ. પ) દા. રૂ. ૯૮ ના ભાવનું છે તે રૂ. ૯૮૮ ને ભાવે રોકડેથી વેચ્યું. શુદ્ધ ૧. (૨) વોરા હીરાચંદ વખત. ચંદના સં. ૧૯૪૧ ના માહ શુદ્ધ ૫ ની તેરીખના રૂ. ૨૦૦) દેવા છે તે પેટે રૂ. ૧૦૦) રોકડા આપ્યા. શુદ્ધ ૧. (૩) મુંબઈના ઠા. અમરશી કચરાએ આપણા પર રૂ. ૧૦૦)ની હુંડી લખેલી તે રાખ્યાવાળા ધણી શાહ યુનીલાલ કરતુરચંદ લઈ આવ્યાથી રૂ. રોકડા ગણી આપ્યા. શુદ્ધ ૧. (૪) શાહ મનસુખ ભગવાનદાસની સાક્ષી પૂરવામાં રૂ. ૦૧૧ ભર્યાનો મળ્યો. શુદ્ધ ૧. (૫) મુંબઈથી ઠા. અમરશી કચરાએ ગોળ મણુ ૧૬૦) શુદ્ધ ૧૫ મે રેલવે માર્શલે ચકાવ્યો તેનું ભરતિયું રૂ. ૫૦૦)નું આવ્યું. માલ આપણને વદ ૫ મે મળ્યો. મુંબઈવાળાને આપણે રૂ. ૪૦૦)ની હુંડી પરી. કરસનજી મૂળચંદની દુકાનેથી દા. રૂ. ૯૯૧૧ ને ભાવે મુંબઈના શેઠ લખમીદાસ ખીમજીપરની ઉધાર લઈ વદ ૭ મે ખીડી, મુંબઈનો જવાબ વદ ૧૨ આવ્યો કે તમારી મોકલેલી હુંડીનાં નાણાં વદ ૧૦ મે લીધાં છે. (૬) પરી. કરસનજી મૂળચંદને રૂ. ૩૯૯) નો હવાલો વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ પર આપ્યો. વદ ૧૩. (૭) ગોળ મણુ ૫૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને સત્તરઆની કરી ઉધાર આપ્યો. વદ ૧૪. (૮) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદના ખાતાનું વ્યાજ રામ ૮ લેખે દીવાળી બાકી ગણવાનું છે, ને માલ પડતર ભાવે અચડમેળમાં ગણવો.

રોકડમેળ પાનું ૧.

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો શુદ્ધ ૧ નો મેળ.

જ ૧૭૧) શ્રી દુકાન ખાતે જમા.
૧૭૧) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
ધરમાંના.

આં. પા. ૧.

૪૯૮૮૮ શ્રી હેમના વકરા ખાતે જમા.
૪૯૮૮ નગદ રોકડા મુંબઈગરા
હેમ ગ. પ) દા. રૂ. ૯૮૮૮૮
રોકડેથી વેચ્યું તેના આવ્યા.

આં. પા. ૧.

૦૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

ઉ ૧૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે ઉધાર.

૧૦૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.
ઠા. પોતે.

આં. પા. ૧.

૧૦૦) શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખા. ઉ. તમારી વતી.
૧૦૦) હુંડી નં. ૧ અમારા
ઉપરની, લખી તમારી, રાખ્યા
શાહ. યુનીલાલ કરતુરચંદ
પાસેથી, શાહજોગી, તરત

૦૧ નગદ રોકડો મુંબઇગરો.
શાહ. મનસુખ ભગવાન-
દાસની સાક્ષી પૂરવામાં
મથ્યાનો મળ્યો.

આં. પા. ૧.

૨૨૦૧૧૩

મુદતની, લખી ભાદરવા વદ ૧૪.
તે રાખ્યાવાળા ધણી લાવેથી
શાહજેગ નાણાં આપ્યાં છે.

આં. પા. ૨.

૨૦૦)

૨૦૧૩ શ્રી જલુસે.

૨૦) નગદ રોકડા મુંબઇગરો.

૦૧૧૩૪૪૪ પૈસા નંગ ૫૬.

૨૨૦૧૧૩

નોંધવહી. પા. ૧.

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો શુદ્ધ ૧ થી નોંધતું જમા ખર્ચ.

જ

ઉ

૪૬૧૧૩ શ્રી દુકાન ખાતે જમા. આસો શુદ્ધ ૧. આં. પા. ૧.

૪૬૧૧૩ હેમ ગ. ૫) દા. ૩. હાન્ન લેખે નામાની શરૂઆત વખતે
સિલકે છે તે શ્રી હેમની ખરીદીખાતે ઉધારીને. આં. પા. ૧.

૨૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને ખાતે જમા. આસો શુદ્ધ ૧. આં. પા. ૧.

૨૦૦) બાદી દેવા. સંવત ૧૯૪૧ ના માહ શુદ્ધ ૫ ની તેરીખના છે તે
શ્રી દુકાન ખાતે ઉધારીને. આં. પા. ૧.

૫૦૦) શ્રી મુંબઇના ઠા. અમરશી કચરાને ખાતે જમા. આસો શુદ્ધ ૧૫.
આં. પા. ૨.

૪૮૦ ગોળ મણુ ૧૮૦) ખારદાન સાથે, તોલ ૪૫) લેખે નક્કી
મણુ ૧૬૦) દા. ૩. ૩ લેખે.

૪૧૧૫ દલાલી રૂ. ૪૮૦) ની સેંકડે ટકા લેખે.

૨૨૨૦ રેલવે પર લઈ જવાની મળુરીના.

૧૨૧૧ મુંબઇથી રાજકોટ સુધીના ભાડાના.

જુમલે રૂ. ૫૦૦) તે શ્રી ખરીદખાતે ઉધાર. આં. પા. ૨.

૪૦૦) શ્રી વિગત ખાતે જમા. આસો વદ ૭.

૪૦૦) હુડી નં. ૧ શ્રીમુંબઈની રૂ. ૪૦૦) ની શેઠ લક્ષ્મીદાસ
ખીમજી ઉપરની, લખી અત્રેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદની,
રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજેગી, તરત મુદતની લખી આસો

નાં. પા. ૨.

વદ ૭ ની. દા. ૯૯૧૧૧ લેખે, તે શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે ઉધાર.

તારીખ

ઉ

૪૦૦) શ્રી વિગત ખાતે જમા.
૩૯૯) પરી. કરસનજી મૂ-
ળયંદને ખાતે જમા.

૩૯૯) હુંડી નં. ૧ રૂ.
૪૦૦)ની દા.રૂ. ૯૯૧૧૧
લેખે. આં. પા. ૨.

૧) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે
જમા. આં. પા. ૨.

૪૦૦)

૪૦૦) શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે ઉધાર. અમા-
રીવતી. પાકી વદ ૧૦.

૪૦૦) હુંડી નં. ૧ રૂ. ૪૦૦)
ની મુંબઈની તમારા પર
ખીડી તેના. આં. પા. ૨
૪૦૦)

૩૯૯) વોરા. હીરાચંદ વખતયંદને ખાતે જમા. આસો વદ ૧૩. આં. પા. ૧.

૩૯૯) હવાલો નં. ૧ પરી. કરસનજી મૂળયંદને ખાતે ઉધારીને.

આં. પા. ૨.

૧૬૬) ૧૧ શ્રી વકરા ખાતે જમા. આસો વદ ૧૪. આં. પા. ૨.

૧૬૬) ૧૧ ગોળ મણુ ૫૦) દા. રૂ. ૩૭) ૦૧ લેખે વોરા. હીરાચંદ
વખતયંદને ખાતે ઉધારીને. આં. પા. ૧.

૧૭૧૧૧૧૧૪

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) પછી વ્યાજ વગેરે જમાખર્ચ
નાંખવાની નોંધ.

જ

૬૫૫ વોરા. હીરાચંદ વખતયંદને ખાતે જમા. આં. પા. ૨.

૬૫૫ વ્યાજ સર. ૧૮૫૯૧૧૧ દા. રૂ. ૦૧ લેખે શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર-
રીને. વ્યા. પા. ૧ લેખી. આં. પા. ૨.

૬૫૫ શ્રી વ્યાજખાતે જમા. આં. પા. ૨.

૬૫૫ વ્યાજખાતું સરમર કરવા સાડ વટાવ ખાતે ઉધારીને.

આં. પા. ૧.

૧૩૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા, ખાતે નીચેનાં ખાતાં સરમર કરવા સાડ.

આં. પા. ૧.

૨૧૧ શ્રી હેમ ખાતે ઉધારીને.

આં. પા. ૧.

૬૧૧૧૧૧ શ્રી ખરીદખાતે ઉધારીને.

આં. પા. ૨.

(૧૨૫)

નોં. પા. ૩.

૧) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારીને. આં. પા. ૨.

૧૩૧૧૧

૪૧૨૧૧ શ્રી દુકાન ખાતે જમા. આં. પા. ૧.

૪૧૨૧૧ સાલ મજકુરમાં નફો રહ્યો તે વટાવખાતે ઉધારીને. આં. પા. ૧.

૩૬૧૮

આંકડાવહી. પાનું ૧.

શ્રી દુકાન ખાતું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ઉ

૧૭૧) રો. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧. ૨૦૦) નોં. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.

૪૬૧૧૧ નોં. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧. ૨૦૦)

૪૧૨૧૧ નોં. પા. ૩ નફાના. ૨૨૧૯ બાકી દેવા.

૨૨૨૧૯

૨૨૨૧૯

૨૨૧૯ બાકી દેવા. સં. ૧૯૪૧ ના આ-
સો વદ ૦))

શ્રી હેમનું ખરીદવકરા ખાતું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ઉ

૪૬૧૧૧ રો. પા. ૧. આસો શુદ્ધ ૧. ૪૬૧૧૧ નોં. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.

૪૬૧૧૧

૨૧૧ નોં. પા. ૨ વટાવ ખા. જ.
કરીને.

૪૬૧૧૧

શ્રી વટાવ ખાતું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ઉ

૦૧૧ રો. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧. ૬૫૫ નોં. પા. ૨. વ્યાજ ખા. જ.

૧૩૧૧૧ નોં. પા. ૨. પરચૂરણ રકમોએ. કરીને.

૧૩૧૧૧૧

૪૧૨૧૧ નોં. પા. ૩. દુકાન ખા. જ.
મા કરીને.

૧૩૧૧૧૧

વોરા. હીરાચંદ વખતચંદનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ઉ

૨૦૦) નોં. પા. ૧ માહ શુદ્ધ ૫. ૧૦૦) રો. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.

૩૬૬) નોં. પા. ૨ આસો વદ ૧૩. ૧૬૬) ૧૧ નોં. પા. ૨ આસો વદ ૧૪.

૫૬૬)

૨૬૬) ૧૧

(૧૨૬)

આં. પા. ૨.

લાપ નોં. પા. ૨. વ્યાજના.

૩૪૨૩૩૩ બાકી દેવા.

૬૦૮૧૫

૬૦૮૧૫

૩૪૨૩૩૩ બાકી દેવા. સં. ૧૯૪૧ ના
આસો વદ ૦))

શ્રી મુખ્યદીના ઠા. અમરશી કચરાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ૫૦૦) નોં. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧૫.

૧૦૦) રો. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.

૫૦૦)

૪૦૦) નોં. પા. ૨. આસો વદ ૧૦.

૫૦૦)

શ્રી ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ૧૬૬) ૧૧૧ નોં. પા. ૨. આસો વદ ૧૪.

૫૦૦) નોં. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧૫.

૩૪૩૩૩૩ બાકી લે'ણા માલ પુરાંતના.

૬૦૮૧૧૧ નોં. પા. ૨. વટાવખા. જ. કરી.

૫૦૬૦૧૧૧

૫૦૬૦૧૧૧

૩૪૩૩૩૩ બાકી લે'ણા માલ પુરાંતના.

સં. ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))

પરી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ૩૯૯) નોં. પા. ૨. આસો વદ ૭.

૩૯૯) નોં. પા. ૨. આસો વદ ૧૩.

૩૯૯)

૩૯૯)

શ્રી હુડીઆમણ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ૧) નોં. પા. ૨ આસો વદ ૭.

૧) નોં. પા. ૩ વટાવ ખા. જ. કરી.

૧)

૧)

શ્રી વ્યાજ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ લાપ નોં. પા. ૨. વટાવખાતે ઉ.

લાપ નોં. પા. ૨ આસો વદ ૦))

લાપ

લાપ

- કાચું સરવાયું સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ ૨૨૧૯ શ્રી દુકાન ખા. આં. પા. ૧.

૩૪૩૩૩૩ શ્રી ખરીદ ખાતે. આં. પા. ૨.

૩૪૨૩૩૩ વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ.

૩૪૩૩૩૩ ગોળ મણુ ૧૧૦)

આં. પા. ૨.

દા. ર. ૩ ન

૩૬૪૧૧૧

૨૦૧૧૧૧ શ્રી જળુસે.

૩૬૪૧૧૧

આવરો. પા. ૧.

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો શુદ્ધ ૧ થી આસો વદ ૦)) સુધીને આવરો.
જ ઉ

૧૭૧) શ્રી દુકાન ખાતે જમા.

૧૭૧) રો. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ નગદ

રોકડા મુંબઇગરા ધરમાંના.

ખા. પા. ૧.

૪૯૮ શ્રી હેમના વકરા ખાતે જમા.

૪૯૮ રો. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ નગદ

રોકડા મુંબઇગરા હેમ ગ.

૫) દા. ૩.૯૮૮૮૮૮૮૮ રોક-

ડેથી વેચ્યું તેના આવ્યા.

ખા. પા. ૧.

૦૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

૦૧ રો. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ નગદ

રોકડો મુંબઇગરા શાહ મન-

સુખ ભગવાનદાસની સાક્ષી

પૂરવામાં ભથ્થાનો મળ્યો.

ખા. પા. ૧.

૪૬૮૮૮૮ શ્રી દુકાન ખાતે જમા.

૪૬૮૮૮૮ નોં. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ હેમ

ગ. ૫) દા. ૩. ૯૮૮૮૮૮ લેખે

નામાની શરૂઆત કરતી

વખતે સિલકે છે તે શ્રી હેમની

ખરીદી ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૧.

૫૯૯) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે જમા.

૨૦૦) નોં. પા. ૧ શુદ્ધ ૧.

બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧

ના માહ શુદ્ધ ૫ ની

તેરીખના તે શ્રી દુકાન

ખાતે ઉધારીને.

૩૯૯) નોં. પા. ૨ વદ ૧૩.

હવાલો નં. ૧ પરી.

૧૦૦) વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને
ખાતે ઉધાર.

૧૦૦) રો. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ નગદ રોક-

ડા મુંબઇગરા હા. પોતાને.

ખા. પા. ૧.

૧૦૦) શ્રી મુંબઇના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે ઉધાર. ત-

મારી વતી.

૧૦૦) રો. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ હુડી

નં. ૧ અમારા ઉપરની,

લખી તમારી, રાખ્યા

શાહ. ચુનીલાલ કરતુચંદ

પાસેથી, શાહજોગી, તરત

મુદતની, લખી ભાદરવા

વદ ૧૩ ની, રાખ્યાવાળા

ધણી લાવેથી શાહજોગ

નાણું આપ્યાં છે.

ખા. પા. ૨.

૪૬૮૮૮૮ શ્રી હેમની ખરીદી ખાતે

ઉધાર.

૪૬૮૮૮૮ નોં. પા. ૧ શુદ્ધ ૧.

હેમ ગ. ૫) ૩. ૯૮૮૮૮૮ લેખે

શ્રી દુકાન ખાતે

જમા કરીને.

ખા. પા. ૧.

૨૦૦) શ્રી દુકાન ખાતે ઉધાર.

૨૦૦) નોં. પા. ૧ શુદ્ધ ૧ બાકી

દેવા સં. ૧૯૪૧ના માહ

શુદ્ધ ૫ ની તેરીખના

વોરા. હીરાચંદ વખત-

ચંદને ખા. જ.

ખા. પા. ૧.

૩૯૯) પરી. કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે ઉધાર.

આ. પા. ૨.

કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે ઉધારીને.

૫૯૯)

આ. પા. ૧.

૫૦૦) શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે જમા.

૫૦૦) નોં. પા. ૧ શુદ્ધ ૧૫.
નીચે મુજબ.

૪૮૦) ગોળ મણુ ૧૮૦)
બારદાન સાથે, તો-
લ ૪૫) લેખે નક્કી
મણુ ૧૬૦) ઠા.
૩. ૩) લેખે.

૪૧૧૫ દલાલી ૩. ૪૮૦)
ની સેંકડે .૮૬
લેખે.

૨૧૨૦ રેલવે પર લઈ જ-
વાની મંજુરીના.

૧૨૧૧૧ મુંબઈથી રાજ-
કોટ સુધીના રેલવે
બાણના.

૫૦૦) તે શ્રી ખરીદ
ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૨.

૪૦૦) શ્રી વિગત ખાતે જમા.

૩૯૯) પરી. કરસનજી મૂ-
ળચંદને ખાતે જમા.

૩૯૯) નોં. પા. ૨.

વદ ૭. હુડી નં. ૧

શ્રી મુંબઈની ૩.

૩૯૯) નોં. પા. ૨ વદ ૧૩.

હવાલો નં. ૧ વોરા.

હીરાચંદ વખતચંદને

ખા. જ.

આ. પા. ૨.

૫૦૦) શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૫૦૦) નોં. પા. ૧ શુદ્ધ ૧૫

ગોળ મણુ ૧૬૦) શ્રી મું-

બઈના ઠા.અમરશી કચ-

રાને ખાતે જમા કરીને.

આ. પા. ૨.

૪૦૦) શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે ઉધાર. અમા-
રીવતી.

૪૦૦) નોં. પા. ૨ વદ ૧૦

હુડી નં. ૧ મુંબઈની ૩.

૪૦૦)ની શેઠ લક્ષ્મીદાસ

ખીમજી ઉપરની, લખી

અત્રેથી પરી. કરસનજી

મૂળચંદની, રાખ્યા અ-

મારીપાસેથી, શાહજોગી,

તરત મુદતની, લખી

આસો વદ ૭ ની, તે

તમારાપર ખીડી તેના શ્રી

વિગત ખાતે જમા કરીને.

આ. પા. ૨.

૧૬૬) ૧૧ વોરા. હીરાચંદ વખત-
ચંદને ખાતે ઉધાર.

૧૬૬) ૧૧ નોં. પા. ૨. વદ ૧૪

ગોળ મણુ ૫૦) ઠા. ૩. ૩

૭) ૦૧ લેખે શ્રી વકરા

ખાતે જમા કરીને.

આ. પા. ૧.

૧૯૧૧૧૧૧૪

૨૦૧૧૧૧ શ્રી જલુસે.

૨૦) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.

આ. પા. ૩.

૪૦૦) ની શેઠ. લ-
ક્ષ્મીદાસ ખીમજી ઉ-
પરની, લખી અન્ને-
થી તમરી, રાખ્યા
અમારી પાસેથી, શા-
હજોગી, તુરત મુદત-
ની, લખી આસો વદ
૭ ની. દા. ર. ૯૯૧૧
લેખે.

આ. પા. ૨.

૧) શ્રી હુંડીઆમણ ખા-
તે જમા.

૧) નોં. પા. ૨. વદ ૭.
હુંડી નં. ૧ ર. ૪૦૦)
ની, મુંબઈની, પરી. કર-
સનજી મૂળચંદ પાસેથી
દા. ર. ૯૯૧૧ ને ભાવે
વેચાતી લીધી તેના
વટાવનો.

આ. પા. ૨.

૪૦૦) નક્કીની હુંડી નં. ૧
શ્રી મુંબઈના ઠા. અમ-
રશી કચરાને ખાતે
ઉધારીને.

૧૬૬) ૧૧ શ્રી વકરા ખાતે જમા.

૧૬૬) ૧૧ નોં. પા. ૨. વદ ૧૪.

ગોળ મણ ૫૦) દા.
ર. ૩૭) ૦૧ લેખે
વોરા. હીરાચંદ વખ-
તચંદને ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૨.

૧૯૩૨૧૧૧૧

સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦)) પછીનો અચરમેળ.

જ

ઉ

૨૦૧૧ શ્રી પુરાંત આકી.
લાપ વોરા. હીરાચંદ વખતચંદને

લાપ શ્રી બ્યાજ ખાતે ઉધાર.
લાપ નોં. પા. ૨. બ્યાજના.

આ. પા. ૪.

આ. જ.

હાપ નોં. પા. ૨ વ્યાજ સર
૧૮૫૯૧૧ દા. ટકા ૦૧ લેખે
શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૧.

હાપ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.
હાપ નોં. પા. ૨ વ્યાજ ખાતું
સરભર કરવા સાડ વટાવ
આ. ઉ.

આ. પા. ૨.

૧૩૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા.
૧૩૧૧૧ નોં. પા. ૨ નીચેનાં
ખાતાં સરભર કરવા સાડ
શ્રી વિગત ખાતે ઉધારીને.
૨૧૧ શ્રી હેમ આ. ઉ.
૯૧૧૧૧ શ્રી ખરીદ આ. ઉ.
૧) શ્રી હુંડીઆમણ આ. ઉ.

૧૩૧૧૧

આ. પા. ૧.

૪૨૧૧૧ શ્રી દુકાન ખાતે જમા.
૪૨૧૧૧ નોં. પા. ૩ સાલ
મજકુરમાં નફો રહ્યો તે
શ્રી વટાવ ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૧.

૫૭)૨૦૧

વેરા. હીરાચંદ વખતચંદને
આ. જ.

આ. પા. ૨.

હાપ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.
હાપ નોં. પા. ૨. શ્રી વ્યાજ-
ખાતું સરભર કરવા સાડ
તે ખાતે જમા કરીને.

આ. પા. ૧.

૧૩૧૧૧ શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર.
૧૩૧૧૧ નોં. પા. ૨ નીચેનાં
ખાતાં સરભર ક-
રવા સાડ શ્રી વ-
ટાવ ખાતે જમા.
૨૧૧ શ્રી હેમ આ. ઉ.
આ. પા. ૧.

૯૧૧૧૧ શ્રી ખરીદ
આ. ઉ.

આ. પા. ૨.

૧) શ્રી હુંડીઆમણ
આ. ઉ.

આ. પા. ૨.

૧૩૧૧૧

૪૨૧૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.
૪૨૧૧૧ નોં. પા. ૩ સાલ
મજકુરમાં નફો રહ્યો
તે દુકાન ખાતે જમા
કરીને.

આ. પા. ૧.

૩૬૮

૨૦૧૧૧ શ્રી જણસે.

૨૦) નગદ રોકડા મુંગમગરા.
૦૧૧૧૧૧૧ પૈસા નં. ૫૬.

૨૦૧૧૧

૫૭)૨૦૧

ખાતાવહી. પા. ૧.

શ્રી દુકાન ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૭૧) આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.	૨૦૦) આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.
૪૬૧૧૧આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.	૨૦૦)
૪૨૧૧૧આ. પા. ૪ નક્કાના.	૨૨૧૯ બાકી દેવા.
૨૨૨૧૯	૨૨૨૧૯

૨૨૧૯ બાકી દેવા. સંવત ૧૯૪૧ના
આસો વદ ૦))

શ્રી હેમનું ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૪૯૧આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.	૪૬૧૧૧આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.
૪૯૧	૨૧ આ. પા. ૪ વટાવ ખા. જ.
	૪૯૧

શ્રી વટાવ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૦૧ આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.	૯૧૫ આ. પા. ૪ બ્યાજ ખા. જ.
૧૩૧૧૧ આ. પા. ૪ પરચૂરણ રકમોએ.	કરીને.
૧૩૧૧૧૧	૪૨૧૧૧આ.પા.૪ દુકાન ખા.જ.કરીને.
	૧૩૧૧૧૧

વોરા. હીરાચંદ વખતચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૯૯) આ. પા. ૧ આસો માસ.	૧૦૦) આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.
૨૦૦) શુદ્ધ ૧ સં. ૧૯૪૧ ના	૧૬૬)૧૧આ. પા. ૨ આસો વદ ૧૪.
માહ શુદ્ધ ૫.	૨૬૬)૧૧
૩૯૯) વદ ૧૩.	૩૪૨૧૩૧ બાકી દેવા.
૫૯૯)	૬૦૮૧૫

૯૧૫ આ. પા. ૩ બ્યાજના.

૬૦૮૧૫

૩૪૨૧૩૧ બાકી દેવા. સંવત ૧૯૪૧
ના આસો વદ ૦))

(૧૩૧)

આ. પા. ૨.

શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી કચરાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૦૦) આ. પા. ૨ આસો શુદ્ધ ૧૫.	૧૦૦) આ. પા. ૧ આસો શુદ્ધ ૧.
૫૦૦)	૪૦૦) આ. પા. ૨ આસો વદ ૧૦.
	૫૦૦)

શ્રી ખરીદવકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૬૬) ૧૧ આ. પા. ૩ આસો વદ ૧૪.	૫૦૦) આ. પા. ૨ આસો શુદ્ધ ૧૫.
૩૪૩૧ આઝી લે'ણા માલ પુરાંતના.	૮૧૧૧ આ. પા. ૪ વટાવ ખાતે
૫૦૮૧૧૧	જમા કરીને.

૫૦૮૧૧૧

૩૪૩૧ આઝી લે'ણા માલ પુરાંતના.
સંવત ૧૯૪૧ના આસો વદ ૦))

પરી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૮૯) આ. પા. ૨ આસો વદ ૭.	૩૮૯) આ. પા. ૧ આસો વદ ૧૩.
૩૮૯)	૩૮૯)

શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧) આ. પા. ૩ આસો વદ ૭.	૧) આ. પા. ૪ વટાવ ખા. જ.
૧)	કરીને.

૧)

શ્રી બ્યાજ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૯૫ આ. પા. ૪ વટાવ ખાતે	૯૫ આ. પા. ૩ આસો વદ ૦))
ઉધારીને.	૯૫

૯૫

પાકું સરવાણું. સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ	ઉ
૨૨૧૮ શ્રી દુકાન ખાતે આ. પા. ૧.	૩૪૩૧ શ્રી ખરીદ ખાતે આ. પા. ૨.
૩૪૨૩૧ વોરા. હીરાચંદ વખતચંદ	૩૪૩૧ ગોળ મણુ ૧૧૦)
આ. પા. ૧.	દા. ૩. ૩)

૩૬૪૧

૨૦૧૧ શ્રી જણસે.

૩૬૪૧

વ્યાજવહી. પાતું ૧.

વેરા. હીરાચંદ વખતચંદના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૪૧ ની સાલનું.
ખા. પા. ૧ લેખી.

જ	ઉ
૧૮૬૬૥૩.૨૦૦) માહ શુદ્ધ ૫.	૦ ૩. ૧૦૦) આસો શુ. ૧ દિ. જ.
૮૮૬૥૩.૧૦૦) મા. ૮૧૧૧	૦ ૩. ૧૬૬) ૧૧ આસો વદ ૧૪.
૯૮૦ ૩.૧૦૦) મા. ૯૧૧	૦ ૩. ૧૦૦) દિ. જ.
૨૪૧ ૩. ૩૯૯) આસો વદ ૧૩	૦ ૩. ૬૬) ૧૧ દિ. જ.
૨૧ ૩. ૬૬) ૧૧ મા. ૦)૧	૦ ૩. ૩૩૨૧૧ ૨૩૧ મુદ્દલ બાકી
૨૨૧ ૩. ૩૩૨૧૧ ૨૩૧ મા. ૦)૨	દેવા. સં. ૧૯૪૧ ના આસો
૧૮૯૧૧	વદ ૦))

૦૩૧૧ દિ. ૦૧ નો સર.

૧૮૫૯૧૧

તારીજ સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦))

જ	ઉ
૩૩૨૧૧૨૩૧ મુદ્દલ બાકી દેવા.	૩૪૨૧૩૧ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના
૯૧૫ વ્યાજસર. ૧૮૫૯૧૧ દા. ૦૧ લેખે.	આસો વદ ૦))
નોં. પા. ૨.	

૩૪૨૧ ૩૧

૩૪૨૧ ૩૧

ફાલતુ ચોપડા.

૧૮૧. સુડીઉં (ધડીઉં, દનીઉં):-જમા અથવા ખર્ચ થતાં જ તુરતા-તુરત જે ચોપડામાં લખી રાખે છે, અને જેપરથી રોજમેળ તૈયાર કરવામાં આવે છે તે. એમાં રોકડી રકમો ખાતાદારને માથે બરે છે, ને રોકડ સિવાયની જમાખર્ચી રકમો પેટામાં રહેવા દે છે, તથા તે રકમોને બીજી બાબતોએ જમા કે ઉધાર કરતા નથી; આથી કરીને સિલક કાઢવાને હરકત પડતી નથી.

સંવત ૧૯૪૧ ના આવણ શુદ્ધ ૫ નું સુડીઉં.

જ	ઉ
૧ પાત્ર શ્રી પુરાંત બાકી.	૫) ૫ગી. રધનાથ ચાંદાને ખા. હ.
૨૫) શા. મનસુખ સુરચંદને ખા. જ.	૫) નગદ રોકડા મુંબઇગરા.
૨૫) નગદ રોકડા મુંબઇગરા હા.	૪૧૧ ગોળ મથ ૧)
પોતે ભરી ગયા છે.	૯૧૧ હા. ૧ તે.
શાહ. નથુ હરખચંદને ખા. જ.	૫)
૭ ગોળ મથ ૨) દા. ૩. ૩૧૧	૫ પાત્ર શ્રી જશસે.
૪૦૧૧	૪૦૧૧

૧૮૨. કબાલાવહી:—કેટલાક ભાગમાં વાયદે હારજીતનાં સાટાં થાય છે. તે સાટાં નોંધી રાખવાની અને તેનો ભાવ ખંડાયે તેનો જમાખર્ચ નાંખવાની ચોપડીને કબાલાની નોંધ કહે છે. જ્યારે આપણે કોઇને માલ આપવાનું સાદું કર્યું ત્યારે નોંધમાં તે માણસને ખાતે માલની કિંમત ઉધારાય છે, ને માલ ખાતે જમા થાય છે. જે ખીજની વતી માલ આપવા કચ્છલ થઇએ તો માલ ખાતે જમા ન કરતાં તે માણસને ખાતે જમા કરાય છે. જે આપણે માલ લેવાનું સાદું કર્યું તો જેની પાસેથી માલ લેવાનો કચ્છલ કર્યો, તેને ખાતે ભાવ પ્રમાણે જેટલા પૈસા થાય તેટલા જમા, ને માલ ખાતે ઉધાર થાય. જે ખીજની વતી માલ લેવા કચ્છલ થયા હોઇએ, તો માલ ખાતે ન ઉધારતાં તે માણસને ખાતે ઉધારવા.

ભાવ ખંડાયે જેને આપણે માલ આપવા કચ્છલ થયા હતા, તેને ખાતે ખંડાયલા ભાવ પ્રમાણે જે પૈસા થાય તે જમા કરી તે માલ ખાતે ઉધારવા. જે ખીજની વતી કચ્છલ થયા હોઇએ તો માલને ખાતે ન ઉધારતાં તે માણસને ખાતે ઉધારવા. આપણે માલ લેવાનું કચ્છલ કર્યું હોય તો ભાવ ખંડાયે માલધણી પાસે જેટલા પૈસા લેવાના થાય, તેટલા તેને ખાતે ઉધારી માલ ખાતે જમા કરવા. જે ખીજની વતી માલ લેવા કચ્છલ કર્યું હોય, તો માલ ખાતે જમા ન કરતાં તે માણસને ખાતે જ જમા કરવા.

કબાલાની નોંધ કબાલાની ખાતાવહીમાં ખતવાય છે. તે પરથી દેવું-લે'ણું નીકળે તેનો જમાખર્ચ ચાલતી નોંધમાં પડે છે, મિતિ વાયદો પાક્યાની નંખાય છે.

૧૮૩. જણસવહી:—કાપડના વેપારી જમાઉધારની નોંધ જુદી રાખે છે, અને માલની ખરીદી તથા વેચાણ સઘળું ખરીદવદરા ખાતામાં નાખે છે, તેવા લોકો જણસવાર નફો અથવા નુકસાન શું થયું તે જણવા માટે જણસવહી રાખે છે. તેમાં જમાઉધારની નોંધ તથા રોકડમેળ પરથી જણસવાર ખાતું ખતવતા જાય છે, એટલે તે પરથી સાલ આખરે કેટલો માલ રહ્યો તે જણાય છે. સરવાયું કાઢતી વખતે એ ખાતાના સરવાળા લે છે, અને જે માલ બાકી રહ્યો હોય તે જમાના સરવાળામાં ઉમેરે છે. પછી તેને ઉધારના સરવાળા સાથે સરખાવતાં જમા પાસું વધે તો વધારા જોગ નફો અને ઉધાર પાસું વધે તો ખોટ ગમ સમજે છે. આ પરથી કુલ માલ ને

કલ નફો યા ખોટ નફો કરી ખરીદવકરા ખાતા સાથે મેળવવામાં આવે છે. તે મળી રહે તે નામું સાચું જાણવું.

૧૮૪. પરચૂરણ ખર્ચનો હિસાબ રાખવાની ચોપડી:—રોકડ મેળ અથવા રોજમેળમાં દરરોજ પરચૂરણ ખર્ચ લખે તો નામું ઘણું વધી જાય. આને માટે મેળમાંથી બે ચાર રૂપિયા ખર્ચ ખાતે ઉધારી પરચૂરણ ખર્ચની હિસાબની ચોપડીમાં જમા કરી લે છે, પછી એ ચોપડીમાં જેમ જેમ ખર્ચ થતો જાય છે તેમ તેમ નોંધવામાં આવે છે. એવું ઘરસંસારી નામું બહેલી સ્ત્રી હોય તો રાખી શકે.

સ્ત્રીઓએ ઘરખર્ચનો હિસાબ રાખવાની ચોપડીના નમુનો.

જમા.	તિથિ.	પહેલો જેડ સંવત ૧૯૪૧.	ખર્ચ.		
			રૂ.	આ.	પા.
રૂ. ૪-૦-૦ રોકડા.	શુદ્ધ ૧	સોપારી શેર ૦૧	૦	૧	૦
રૂ. ૧-૦-૦ પૈસા.	„	દૂધ શેર ૧૧૧.	૦	૦	૯
રૂ. ૫-૦-૦ સિલક.	શુદ્ધ ૨	શાક કારેલાં શેર ૧.	૦	૦	૭
	„	કેરી પાકી શેર ૧.	૦	૧	૯
	શુદ્ધ ૩	પાન નંગ ૨૫.	૦	૦	૬
રૂ. ૭-૦-૦ કપડાં વગેરે ગયા ત્યારે આપી ગયા	શુદ્ધ ૪	બેન જડાવનો કપડાં શીવડામણ.	૦	૧	૬
રૂ. ૧૨-૦-૦	શુદ્ધ ૫	ઘઉં શેર ૧૦ ના દળામણની.	૦	૦	૬
„	શુદ્ધ ૬	ભાઈ માણેકલાલની શીનો.	૦	૧	૦
રૂ. ૫-૦-૧૦	„	ચાકરને વૈશાખ માસના પગારના.	૦	૧૨	૦
રૂ. ૬-૧૫-૨ બાકી રહેલી	શુદ્ધ ૭	ઘઉં સધ ૧.	૨	૮	૩
	„	ઘરમાં પહેરવાનો સાલ્કો નંગ ૧.	૧	૫	૦
સિલક.			૫	૦	૧૦

પરીક્ષા માટે મનોચત્ન.

સવાલ ૬.

ભાદરવા માસના બેઠા મેળ પરથી શેકડ મેળ બનાવો. (કલમ ૧૭૩ જુઓ.)
સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા શુદ્ધ ૧ નો મેળ.

જ

૧૩૮૮ાા શ્રી પુરાંત બાકી.

૦૮ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.

૦૮ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૫૦)

ની દા. ૯૯૯૯ લેખે

લીધી તેના વટાવ.

૧૩૮૯)~

ઉ

૧૫૦) શ્રી અમદાવાદના શેક વાડી-
લાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર.
અમારી વતી. પાકી શુદ્ધ ૪
શનેક.

૧૫૦) હુંડી ૧ રૂ. ૧૫૦) ની
શ્રી અમદાવાદના પરી.
કસળચંદ વછરાજ ઉ-
પરની, લખી અત્રેથી
પરી. કરસનજી મૂળ-
ચંદ, રાખ્યા અમારી
પાસેથી, શાહજોગી,
તરત મુદતની, તમને
ખીડી તેના.

૧૪૯૯ાા હુંડી નં. ૧ રૂ.

૧૫૦) ની દા.

૯૯૯૯ લેખે.

૦૮ હુંડીઆમણ
ખાતે જમા.૧૫૦) નક્કીની હુંડી
ખીડી છે.

૧૨૩૯)~ શ્રી જણસે.

૧૩૮૯)~

સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ ચુકરે.

જ

૧૨૩૯)~ શ્રી પુરાંત બાકી.

૫૦૦) શ્રી મુંબઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે જમા. અ-
મારી વતી. પાકી આસો
શુદ્ધ ૪ સોમે.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ રૂ.

૫૦૦) ની તમારા

ઉ

૧૭૪૧ાા શ્રી જણસે.

૧૭૪૧ાા

ઉપરની, લખી અત્રે-
થી અમારી, રાખ્યા
શાહ નીમચંદ ના-
નજી પાસેથી, શા-
હજોગી, મુદત દિન
ચાર ચારની.

૫૦૨૥ હુંડી નં. ૧
રૂ. ૫૦૦)

દા. ૦૥
૨૥ હુંડીઆમણ
ખાતે જમા.

૫૦૦) નક્કીની હુંડી
નં. ૧ જમા.

૨૥ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.
૨૥ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)
ની દા. ૦૥ લેખે આપી
તેનો વટાવ.

૧૭૪૧૥

સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા વદ ૧૧ રવેક.

જ

૧૭૪૧૥ શ્રી પુરાંત બાકી.

૪૯૮૥૥ શ્રી મુખમના દા. અમ-
રશી કચરાને ખાતેજમા.
તમારી વતી.

૪૯૮૥૥ હુંડી નં. ૧ રૂ.
૫૦૦)ની દા. રૂ.
૯૯૯૥૥ લેખે ત-
મારા ઉપરની,
લખી અત્રેથી અ-
મારી, રાખ્યા શા.
મનમુખ જેચંદ
પાસેથી, શાહ-
જોગી, તરત મુદ-
તની, તમારા મં-
ગાવવાથી તમારા
પર લખી તેના.

૨૨૪૦૥

ઉ

૨૨૪૦૥ શ્રી જાણસે.

૨૨૪૦૥

સવાલ ૨.

ભાદરવા માસના બેઠામેળ ઉપરથી ઉધાર નોંધવહો બનાવો. (કલમ ૧૭૫ જુઓ.)

સંવત ૧૯૪૧ ના ભાદરવા શુદ્ધ ૧ થી નોંધવું જમાખર્ચ.

ઉ

૧૦૦) શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર. ભાદરવા શુદ્ધ ૩ શુક્રે. પાકી શુદ્ધ ૧૦ શુક્રે. આં. પા.

૧૦૦) હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦)ની મુ'અઈના શેઠ લક્ષ્મીદાસ ખીમજી ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ નથુ હરખચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદતવાર ભોમની, સરભર ભાવે ખાતે લઈ તમને ખીડવાથી શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે જમા કરીને. આં. પા.

૪૯૯૮શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર. તમારીવતી. ભાદરવા શુદ્ધ ૮ બુધે. આં. પા.

૪૯૯૮ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૫૦૦)ની દા. રૂ. ૯૯૯૯ લેખે અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ પરની, લખી અત્રેથી પરી. કરસનજી મૂળચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિન વળતાની, તમારા મંગાવવાથી ખાતે લઈ ખીડવાથી પરી. કરસનજી મૂળચંદને ખાતે જમા કરીને. આં. પા.

૧૦૦શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર. ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ શુક્રે. આં. પા.

૧૦૦ હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૦૦) ની મુ'અઈના શેઠ લક્ષ્મીદાસ ખીમજી પરની અમારીવતીને ખાતે ખીડેલી; તે વટાવતાં વટાવ મળ્યાનો તમારો જવાબ આવેથી હુંડીઆમણુ ખાતે જમા કરીને. આં. પા.

૧૫૦૦)વોરા હીરાચંદ વખતચંદને ખાતે ઉધાર. ભાદરવા શુદ્ધ ૧૦ શુક્રે. આં. પા.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૫૦૦) ની અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વછરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી અમારી, રાખ્યા તમારી પાસેથી, શાહજોગી, મુદતવાર ભોમની, સરભર ભાવે તમને ખાતે લખી આપવાથી પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે જમા કરીને. પાકી ભાદરવા વદ ૧૦ શનેકે. આં. પા.

સવાલ ૩. મનોયતન ૧ ને ૩ ના રોજમેળપરથી જમાખર્ચનું પત્રક બનાવો.

સવાલ ૪. મનોયતન ૫ માના રોજમેળપરથી બેઠી ખાતાવહી બનાવો.

સવાલ ૫. મનોયતન ૬ ફાના રોજમેળપરથી જમાનોધ બનાવો.

સવાલ ૬. મનોયતન ૯ માના રોજમેળપરથી સૂડીઉં બનાવો.

સવાલ ૭. જાંગડવહી કેને કહે છે ?

ઉ.—જે માલ પસંદ ન પડે તે પાછો લેવાની સરતે આપ્યો હોય, તે વ્યવહાર નોંધી રાખવાના ચોપડાને જાંગડવહી કહે છે.

સવાલ ૮. નામામાં તકરાર પડે તો રોકડમેળ, નોંધ અને આવરામાંથી કયું નામું વજનદાર ગણાય ?

ઉ.—રોકડમેળ અને નોંધનું નામું ભરેસાપાત્ર ગણાય છે, કેમકે એમાં આંપલે થયે તરત નામું લખાય છે,

મુકાબલા.

૧૮૫. રોકડમેળ ને સૂડીઆનો મુકાબલો:—રોકડમેળમાં ફક્ત રોકડી રકમ આવે છે, ને સૂડીઆમાં રોકડી ને જમાખર્ચી રકમો આવે છે. સૂડીઆમાંથી જમાખર્ચી રકમ કાઢી નાંખીએ તો રોકડમેળ બને.

૧૮૬. સૂડીઆ ને રોજમેળનો મુકાબલો:—બંનેમાં રોકડી ને જમાખર્ચી રકમો આવે છે, પણ સૂડીઆમાં જમાખર્ચી રકમો ખાતાદારના પેટામાં રહેવા દે છે, તથા તે રકમોને બીજી બાજુએ જમા કે ઉધાર કરતા નથી.

૧૮૭. રોજમેળ ને બેઠામેળનો મુકાબલો:—બંનેમાં રોકડી ને જમાખર્ચી રકમો આવે છે, પણ રોજમેળમાં દરરોજ સાંજે સિલક કાઢવામાં આવે છે, ને બેઠામેળમાં આઠ આઠ, પંદર પંદર દિવસ કે માસમાસનો જમાખર્ચ લખીને સિલક કઢાય છે, રોજમેળમાં મેળને મથાળે મિતિ લખાય છે, ને બેઠામેળમાં મથાળે માસનું નામ લખાય છે, ને મિતિ દરેક ખાતાદારને છેડે જણાવાય છે.

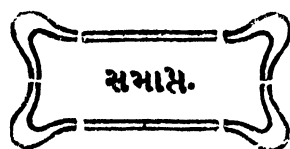
૧૮૮. બેઠામેળ અને આવરાનો મુકાબલો:—બંનેમાં સરખી રકમો હોય છે, ને પંદર પંદર દિવસે કે મહિને મહિને સિલક કઢાય છે. પણ બેઠામેળમાં તિથિને ક્રમે રકમો લખાય છે, કેમકે તેમાં દરરોજનો જમાખર્ચ

દરરોજ લખાય છે, તેથી એક માણસનું ખાતું જમા મા ઉધારમાં એકથી વધારે વાર આવી શકે. અને આવરો, રોકડમેળ તથા નોંધપરથી તૈયાર કરવામાં આવે છે, ને તે તૈયાર કરવામાં પંદર પંદર દિવસની કે મહિના મહિનાની એક ખાતાદારની રકમો સાથે લેવામાં આવે છે, ને પેટામાં રોકડમેળ કે નોંધનું પાતું ને મિતિ લખવામાં આવે છે. માટે આવરામાં એક માણસનું ખાતું જમા યા ઉધારમાં રોકડમેળની રકમ માટે એક વખત ને નોંધની રકમ માટે એક વખત મળી ધણામાં ધણું બે વાર આવી શકે.

૧૮૯. આવરો અને ખાતાવહીનો મુકાબલો:—૧. બંને ચોપડામાં રકમો તો સરખી હોય છે, પણ ખાતાવહીમાં તપસીલ હોતી નથી, ખાતાવહી એ આવરાનું તારણ છે; ૨. ખાતાવહીમાં દરેક ખાતાદારની રકમો એક ઠેકાણે એકઠી કરેલી હોય છે, પણ આવરામાં જુદે જુદે ઠેકાણે હોય છે, ૩. ખાતાવહી ખોવાઇ જાય તો ફરીથી આવરાપરથી બનાવી શકાય પણ આવરો ખોવાઇ જાય તો અસલ પ્રમાણે ખાતાવહીપરથી તૈયાર થાય નહિ, પણ ધણું કરીને તપસીલ સિવાય જતી શકે.

૧૯૦ આંકડાવહી ને ખાતાવહીનો મુકાબલો:—૧. આંકડાવહીમાં રોકડમેળ તથા નોંધની રકમો ખતવાય છે, ને ખાતાવહીમાં આવરાની રકમો ખતવાય છે. ૨. બંનેમાં રકમો તો સરખી હોય છે, પણ આંકડાવહીનું નામું કાચું ગણાય ને ખાતાવહીનું નામું પાકું ગણાય, તેમજ આંકડાવહી પરથી કરેલું સરવાયું કાચું ગણાય છે ને ખાતાવહીપરથી કરેલું સરવાયું પાકું ગણાય છે. ૩ આંકડાવહી દરરોજ તૈયાર કરવામાં આવે છે, ને ખાતાવહી કુરસદ મળે તૈયાર કરે છે. ૪ આંકડાવહીમાં તારીખવાર રકમો જુદી જુદી ખતવાય છે, ને ખાતાવહીમાં માસવાર રકમો જુદી જુદી ખતવાય છે ને તેના પેટામાં તારીખવાર જુદી ખતાવે છે.

શાળાઓમાં ખાસ ઉપયોગી થઈ પડતા પુસ્તકો

૧. સરલ દેશીનામાની પદ્ધતિ. (આ. ૨૮ મી.) ...
૨. સરલ ગુજરાતી બાળવ્યાકરણ. (આ. ૨૧ મી.) ...
૩. સરલ વ્યુત્પત્તિજ્ઞાનપ્રકાશ. (આવૃત્તિ બીજી છપાય છે.)
૪. શાહકૃત સરલ મુખગણિત. (આ. ૭ મી.) ...
૫. ગુજરાત પ્રાંતની બૂગાળવિદ્યા. (આ. ૭ મી.) ...
૬. ઇન્ડર્ગાર્ટન ને પદાર્થપાઠ ભા. ૧ ભા. (આ. ૭ મી.) ...

કમિશન—૧૫ ટકા. ૨૫૦ નંગની ૨૦ ટકા, પોષ્ટેજ તથા ખર્ચ મંગાવનારને શિર છ.

બજવાનાં ઠેકાણાં:—ગાંડળ—કર્તા પાસેથી તથા મુકસેલર લાલ ટાકરશી કોઠારી; ધોરાજી—મુકસેલર એલ. ટી. વાટેર; ડિ. મુકસેલર ગિરધર ભીમજી, અમદાવાદ—મેક્સેસ ચીમનલાલ ચુર્ની કંપની, તથા જણીતા સધળા મુકસેલરો; નડીઆદ—ધી ન્યૂ મુકડેપો; મુરત—મુકસેલર કરમનદાસ નારગુદાસ; મુંબઈ—એન. એ. કીની કંપની; રાજકોટ—મુકસેલર બહેચર મેઘજી તથા જણીત મુકસેલરો; ભાવનગર—મુકસેલર અબદુલહુસેન આદમજી; ગઢ—મુકસેલર નાથાભાઈ બવાનભાઈ; જામનગર—હેમરાજ લીંબડી—અમીચંદ અને નાગરસતી કંપની; વઢવાણ સિરિ. તલકશી; કચ્છમાંડવી—પ્રાગજી હેમરાજ; કચ્છખા—નંદાભાઈ મંગાયા; ઇત્યાદિ, ઇત્યાદિ.

પ્રિમચંદ કરમચંદ શાહ. ૨, ડો. ઈ. ગાંડળ—(કાઠિયા

